radu tudoran

flăcările

radu tudoran

flăcările

Coperta: *Dumitru Ionescu*

EDITURA MINERVA
Bucureşti – 1971

PARTEA ÎNTÂI

NEGRUL

1

Omul venea de la Câmpina, într-o după-amiază spre începutul verii, la câţiva ani după primul război mondial, adus de o trăsură galbenă, cu coviltirul cenuşiu, una din trăsurile acelea de moşier, atât de cunoscute într-o vreme pe drumurile de ţară.

Plecată îndată după prânz, către ora patru, trăsura ajungea în Telega, ultimul sat înaintea schelelor. În fund, sub coviltir, şedea el; se numea Lipănescu. În dreapta, nevastă-sa; se numea Anghelina. Amândoi erau îmbrăcaţi în halate albe. Motoacă, sosit de dimineaţă în întâmpinarea lor, şedea pe capră lângă vizitiu.

Înainte de a trece podul peste pârâul Telegii, trăsura merse o bucată de loc în lungul bulevardului sătesc. În faţă, se vedeau pavilioanele băilor care înconjurau o veche gură de salină. Câţiva orăşeni în vilegiatură se plimbau agale; bărbaţii purtau haine albe, largi, şi pălării de paie; chipurile femeilor erau ascunse sub voalete şi sub umbreluţe de soare.

— Nu dau năvală boierii la băi! zise Motoacă, întorcându-se şi băgându-şi capul sub coviltir. Mai ţii minte, coane Enăchiţă, ce era înainte de război?

Lipănescu mormăi ceva, sub batista desfăcută pe obraz că să se apere de praf. Familiaritatea lui Motoacă îl nemulţumea.

— Nu zău, coane Enăchiţă, că tare era frumos! Se adunau la boieri şi la cocoane, că nu mai încăpeau pe bulevard; parc-ar fi fost mereu zi de târg. Mai ţii minte când se făcea bal, la Sfântu Ilie? Am tras odată cinci pocnituri de după gard. S-au speriat cocoanele!..

— Vezi mai bine de drum! porunci Lipănescu, iritat şi pe de altă parte neîncrezător în vizitiu. Nătărăul ăla de lângă tine poate să ne răstoarne.

Trăsura cotise la dreapta, spre pod, şi caii se smuceau în ham, neliniştiţi.

Câţiva copii de pe malul gârlei începură să strige:

— Dă cu biciu dinapoi! Dă cu biciu dinapoi!

Vizitiul aşteptă să treacă podul, apoi se aplecă în lături şi arse câteva bice în spatele coviltirului. Doi copii desculţi îşi dădură drumul de pe osie. Ca să se răzbune, începură să arunce cu pietre. Îndată însă trăsura dispăru la cotul drumului.

Motoacă rămase tăcut. Era un flăcău de vreo douăzeci şi cinci de ani, subţirel, oacheş, cu o faţă blândă pe care o înăspreau puţin sprâncenele prea negre şi prea bine desenate. Purta cu oarecare îngrijire un costum de haine negre, orăşeneşti, altminteri ponosit. În cap avea o şapcă de stofă cenuşie, cadrilată, cu cozorocul cam slinos aplecat strengăreşte pe o sprânceană. Nu semăna nici a ţăran, dar nici a orăşean, nici a lucrător, dar, nici a funcţionar. După înfăţişare era peste putinţă să-i bănuieşti meseria.

— Coane Enăchiţă, acu ţineţi-vă bine!

Trăsura începu să hurduce. Îndată ce cotise şi ieşise din sat, apucând dealul din faţă pieziş, în drumul ei se iviseră făgaşe adânci, şerpuite, frământate, haotice. Pe-alocuri, apa venită din deal spălase pietrişul şi dezgolise rădăcini duşmănoase. După ce le treceau icnind, roţile trăsurii scrâşneau, alunecând cu şinele de fier pe câte un bolovan crescut parcă din miezul pământului.

Lipănescu îşi înţepeni picioarele în podea. Mişcările trăsurii îl izbeau de umărul Anghelinei. Cu gândul la

prăvălia lăsată fără supraveghere, cu un semn de grijă între sprâncene, femeia nici nu simţea greutăţile drumului.

Un timp nu vorbi nimeni. Se auzeau numai scrâşnetul roţilor, pocnetul biciului şi răsuflarea cailor. Copacii se îndeseau, încărcaţi de umbră, de o parte şi de alta a drumului; rădăcinile lor, dezgolite, încolăcite, alcătuiau piedici din ce în ce mai nemernice. Când trăsura ajunse la creastă, întunericul emis de pădure era atât de dens, încât parcă se înnoptase. Pe-alocuri, însă, printre copaci, în stânga, se vedea valea Telegii, plină de lumină. Doar jos căzuse o fâşie de întuneric, în albia căreia acoperişurile caselor sclipeau, răsfrângând razele roşietice ale soarelui pe cale să apună. Mai departe, pe celelalte creste împădurite, pustii şi pline de sălbăticie, vârfurile copacilor păreau aurite.

În schimb, din dreapta drumului nu răzbea nicio urmă de lumină. Nu se putea bănui ce-i dincolo de copaci, cât de adâncă şi de întinsă este valea. Lipănescu privi în jur cu un început de teamă, cu un fel de gheaţă în suflet. Trăsura îi ducea mai departe, în aceeaşi legănare ruptă, care îl izbea de umărul Anghelinei. La un hop mai adânc se pomeniră întorşi unul către altul. El văzu semnul de nelinişte dintre sprâncenele nevestei. Ar fi vrut ca drumul s-o încânte, dar acum îşi dădea seama că nu era cu putinţă.

— Ei? o întrebă, fără curaj.

— Mi-e de Lazăr!

El se încruntă.

— Ce-i cu Lazăr?

— Să nu fure la casă!

Altă smucitură a trăsurii îi întoarse la locurile lor, şi convorbirea se opri aici.

Lipănescu se aplecă în stânga, îşi scoase capul pe sub coviltir. Deşi nu făcea prima oară drumul, îi era peste putinţă să-l recunoască. Afară de sălbăticia lui uniformă, nu găsea niciun semn de care să-şi aducă aminte, o răspântie, un luminiş, o troiţă, un canton, o urmă omenească. Numai pustietate tot mai alarmantă. Nici nu semăna cu un drum, ci cu un tunel sfredelit în întunericul pădurii, îngust, întunecat şi provizoriu, care se deschidea înainte şi se închidea după trecerea trăsurii, parcă pentru a nu-i mai da putinţa să se întoarcă. Ori de câte ori îl străbătea, aproape că uită unde duce; era un drum făcut să-ţi întunece mintea şi să-ţi trezească frica. Uneori i se năzărea că nu poate duce decât în inima iadului.

Din faţă, atât cât huruitul trăsurii lăsa să se audă, începură să se ridice zgomote confuze, îndepărtate. Aci părea un huruit slab de darabană, aci un amestec de clopoţei şi piculine, aci doar o închipuire. Apoi zgomotul acesta ciudat crescu, arătându-se neîndoios, dar nu mai puţin confuz ca până atunci. Până şi Anghelina, oricât de placidă, se aplecă înainte, să tragă cu urechea, curioasă şi neliniştită.

Numai Motoacă nu părea tulburat; el nu lua seama la zgomotul venit de jos, fiindcă îi era tot atât de cunoscut că ritmul inimii sale, ale cărei bătăi nu stătea niciodată să le asculte. Cum trecuse prea multă vreme în tăcere, simţi datoria să dea însoţitorilor oarecare lămuriri asupra peisajului. Se întoarse, deci, şi îşi băgă capul sub coviltir, cu un zâmbet către Anghelina.

— Ce zici, coniţă, îţi place pe la noi?

Femeia nu răspunse; în locul ei, Lipănescu mormăi ceva, nemulţumit că totdeauna de familiaritatea flăcăului.

Motoacă îşi suci capul spre el.

— Uite, coane Enăchiţă, ce vezi aici, aşa a fost peste tot înainte vreme. Eu n-am apucat, dar spun bătrânii: numai pădure şi râpe. Nu s-a pomenit car cu boi să le răzbească. Păi ce crezi dumneata c-au fost drumuri? Doar poteci, cu buşteni de-a curmezişul. Abia de răzbeau caii, cu samare. Dacă nu dădeau de păcură, aşa am fi rămas până azi.

Deodată, caii se opriră, poticniţi, cu picioarele proptite în drumeagul frământat, şi cei din fundul trăsurii se pomeniră aruncaţi spre capră. De undeva, din valea aflată în dreapta, ţâşni un fâşâit de abur, ca dintr-o ţeavă spartă. Îndată, timbrul gros al unui ţignal de uzină, cu vibraţia rară, parcă ondulând, se ridică deasupra, făcând copacii să se clatine şi dealurile să hăuie. Anghelina îşi duse mâinile la urechi.

— Sună de şapte, îi lămuri, zâmbitor şi liniştit, Motoacă. Intră echipele de noapte. Dii, boală, că nu te mănâncă!

Caii porniră, cu paşi mici, bătuţi, tot trăgându-se într-o parte, arcuiţi de mijloc spre stânga drumului. Ţignalul însoţi câteva zeci de paşi mersul trăsurii, acoperindu-i zgomotul şi chinuind urechile călătorilor. Apoi, vibraţia începu să-i slăbească, strâmbându-se parcă într-o parte, ca un muc de lumânare, şi urletul gros încetă, lăsând în urmă doar un fir de abur fâşâind. Atunci abia se auziră alte ţignale, mai departe, pe văile şi dealurile ascunse de copaci. Era un concert disonant, un amestec violent de sunete, prea puţin îndulcit de depărtare. În clipa când cel mai îndepărtat tăcea, în faţa trăsurii se deschise pe neaşteptate o largă poarta de lumină, uluitoare după întunericul de până atunci. Caii se opriră de la sine. Motoacă se întoarse încă o dată spre însoţitorii săi.

— Coane Enăchiţă, am ajuns!

Cei doi îşi scoseseră capetele prin lături, şi priveau înainte, năuci. O vale largă, rotundă, ca un fund de ceaun, apăru în faţă, sub o lumină roşiatic cenuşie. Departe, crestele frământate care închideau vederea erau acoperite de păduri. Pădurile se închipuiau întinzându-se la nesfârşit, din vale în vale şi din deal în deal, peste un ţinut fără hotare. În mijlocul tălăzuirii lor verzi, valea dezgolită părea o rană; parcă o ploaie de apă tare arsese vegetaţia, lăsând în urmă pământ jupuit. Râpele, altădată ascunse de păduri, acum apăreau impudice, înmulţite, adî neite şi chinuite, ca nişte rosături de puroi într-un ţesut cuprins de cangrenă. Pe fundul lor, pe versanţi, deasupra, erau înfipte turle de sonde, semănând cu nişte copaci nemaiîntâlniţi, negri şi sterpi. Între râpe, pe jumătate îngropate în pământ, se vedeau rezervoare de scânduri, năclăite de ţiţei. Dâre negre se scurgeau pe coaste, prin ţărână, formând smârcuri, legând un rezervor de altul, într-o ţesătură încâlcită şi murdară. Drumul, aşa cum se vedea de sus, coborând în serpentină şi aşternându-se apoi lung, o destrăma cu linia lui albă, de colb, pierdută departe, spre celălalt versant al văii. De o parte şi de alta se ridicau clădiri rare şi neregulate, unele mici cât nişte gherete, altele masive, mari, urâte, ca nişte cazărmi, cu acoperişuri de tablă roşie. Aproape de mijlocul văii se întâlneau alte drumuri. În bătătura largă, formată de încrucişare, se vedeau oameni furnicând. Mai toţi se îndreptau spre prăvăliile aşezate de jur împrejur, ca într-o piaţă de târg. În lungul celorlalte drumuri strecurate printre sonde, pe râpe şi dâmburi, erau magazii de scânduri, şoproane largi, ateliere cu pereţii de tablă ondulată, cu ferestre mici,

numeroase, cu burlane, pe care ieşea fum negru de la forje, de la topitorii, de la cazane. Pe alocurea, jerbe de aburi scăpau din ţevăria aruncată peste dealuri; nu li se auzea fâşâitul aspru, fierbinte şi umed, fiindcă deasupra se ridicau, mai puternice, alte zgomote.

Nu se auzeau ciocăniturile de la ateliere, feluritele glasuri de baroase şi ciocane, nici exploziile motoarelor în ţevile de evacuare, nici scârţâitul scripeţilor, nici scrâşnetul pârghiilor, nici trosnetul cablurilor întinse, ci un amestec ameţitor din toate. Din atâtea zgomote, pe care nu puteai sta să le asculţi în parte, se năştea un huruit monoton, egal, ca un zornăit de lanţuri. Părea că sunetele nu veneau de deasupra, ci din pământ, de unde ieşeau armonizate barbar ca pe nişte tuburi de orgă înfipte în adâncuri.

Mânate de această muzică surdă, continuă şi egală, pe drumurile dintre sonde, târându-se prin praful cafeniu, urcau căruţe cu grinzi şi scânduri albe, prăjini de fier, bobine de sârmă, piese de motoare, ţevi şi burlane. Altele, descărcate, alunecau la vale, cu roţile împiedicate. De dincolo de piaţă, două tractoare, care-şi lăsaseră pe undeva remorcile, se întorceau cu grabă la garaje, unul în urma altuia, zglobii, ca animalele tinere puse pe hârjoană.

Era ora când se lăsa lucrul în ateliere, iar la sonde intrau echipele de noapte. Un potop de oameni umplea dealurile, aluneca în şiruri lungi pe potecile şerpuite. Unii se topeau în întunericul pădurilor, se duceau spre satele învecinate. Alţii se îndreptau spre cazărmi, în jurul cărora, înainte de a intra, adunaţi în grupuri, puneau pete negre, mişcătoare. Câte unii, răzleţi, se desprindeau din şiruri, pe la bordeie, şi bordeiele se vedeau abia acum, când uşile cenuşii, date în lături, deschideau în coastele dealurilor câte

o gură rece de întuneric; altfel, îngropate, nu le putea bănui nimeni. Pe burlanele scurte, scoase prin acoperişul de pământ, ieşea fum alb de găteje; oamenii se pregăteau de cină. În alte locuri, se aprindeau focuri afară, pe bătătura din uşa bordeiului.

Şirurile de oameni astfel rărite ajungeau în piaţă. Spaţiul dintre prăvălii se umpluse, dar alţii continuau să vină, se topeau în masă neagră a celor dinainte.

În faţa acestei mişcări nebănuite, Anghelina şi chiar Lipănescu nu-şi puteau veni în fire. Rămăseseră amândoi uluiţi, uitându-se în vale pe sub marginile coviltirului. Câţiva oameni ieşiră dintre sonde şi trecură pe lângă trăsură. De după primul cot al serpentinei apăru îndată alt grup, mai mare. Deşi călătorii le erau necunoscuţi, unii din ei salutară cu nehotărâre, scoţându-şi şepcile pe jumătate, parcă ruşinaţi. De pe capră, Motoacă le răspunse cu bunăvoinţă, familiar şi superior totodată, ducând două degete la cozorocul şepcii:

— Noroc, noroc, băieţi!

Alţi oameni se revărsară în şosea, închizând drumul trăsurii. Erau îmbrăcaţi felurit, care cu haine de ţară, care orăjeneşte, care amestecat, dar petele de păcură, întinse de sus până jos pe veşminte, îi făceau să pară în uniformă. Unii purtau în picioare opinci, alţii cizme. Cei mai mulţi aveau bocanci scorţoşi şi moletiere milităreşti.

— Noroc, noroc, băieţi! răspundea Motoacă la saluturile lor răzleţe.

Pe mai toţi îi împovăra câte un zimbil de papură înnegrită, pe care îl ducea când cu o mână, când cu alta. Deasupra se vedea câte o oală afumată, în care fusese fiertura, câte o jumătate de pâine jumulită înfăşurată rău în

jurnal, câte un gât de sticlă înfundat cu cocean de porumb, totul murdar parcă de ţiţei şi de praf cafeniu, întocmai că îmbrăcămintea.

În urma lor veneau, înconjurate de flăcăi, un grup de fete, cu părul adunat în broboade, cu rochii cenuşii de stambă, călcând apăsat în praf cu picioarele goale. Numai ele nu erau murdare de păcură; înseamnă că lucrau la săpat pământul, într-un loc unde se netezea vatra pentru o sondă nouă.

— Au năvălit toţi la sonde! zise Motoacă. Parcă la ei în sate nu mai au ce face! Şi zău, coane Enăchiţă, barem dacă ar fi vreo pricopseală!

Lui Lipănescu îi era peste putinţă să-şi dea seama unde îşi avea sondele. Nu găsea niciun reper, fiecare metru de pământ semăna cu celălalt, dar exista o certitudine care făcea să i se umfle pieptul de mândrie. Cinci din turlele acelea negre de jos, n-avea importanţă care, îi aparţineau. Sub turle erau cinci guri de sondă, coloane lungi până în miezul pământului. Sentimentul de proprietate căpăta astfel alta intensitate, înţelegea, cu un început de exaltare, că fiinţa să îşi întinde rădăcini în adânc, într-un contact absolut, pe toate feţele şi pe toate dimensiunile, cu pământul supus stăpânirii lui depline şi definitive.

Amintindu-şi de Anghelina, sentimentul acesta exaltat deveni mai terestru, producând un amestec de mândrie şi de înduioşare. Îi apucă mâna şi îi şopti, nu atât pentru ea, cât pentru propria lui mulţumire:

— Am să fac din tine cea mai mare cocoană!

Deveni nerăbdător să ajungă în schelă, să se scufunde în mişcarea şi în zgomotul ei.

— Hai, Motoacă, hai, zi-i să mâne!

Trăsura porni la vale, încet, scrâşnind pe bolovani, cu roţile din urmă împiedicate. Pe măsură ce intra în cazanul cenuşiu, de jur-împrejur amănuntele peisajului se măreau, se precizau, se multiplicau, făcând relieful mai puţin simplu decât părea privit de sus. Râpele se vedeau acum mai largi şi mai adânci; pământul se dezvelea tot mai chinuit, contorsionat, iar deasupra acestei naturi frământate se vedeau limpede rănile făcute de oameni.

În coastele abrupte erau săpate vetre largi pe care se ridicau sonde, şi masa de pământ aruncat în vale arăta ce luptă se dusese acolo între om şi natură. Ţevi, şanţuri, lanţuri, cabluri legau sondele între ele, în râsul pământului, iar alte cabluri suspendate pe stâlpi le legau prin aer.

— Asta-i Schela Veche, spuse Motoacă. Aici s-a găsit păcură întâi şi-ntâi, coane Enăchiţă.

De o parte şi de alta a drumului se vedeau gurile vechilor puţuri, abia îngrădite, pe ici şi colo, cu sârmă ruginită, cu mărăcini sau cu nuiele. Câte unul era încă în exploatare. Un cal, mişcându-se cuminte pe o arie, făcea să se învârtească hegnă, pe care se înfăşura cablul cu găleţile. Când găleata ajungea sus, izbindu-se de ghizduri, calul se oprea singur, întorcea capul, blând şi amărât, şi aştepta ca omul s-o deşarte. Atunci se învârtea în loc şi, fără alt îndemn, îşi începea rotirea în sensul celălalt.

În jurul trăsurii, oameni care tot mai ieşeau de la sonde se îndreptau spre piaţă, în acelaşi pas cu caii. Drumul acum urca o coastă care de sus nu era vizibilă. După o cazarmă imensă şi hâdă piaţa apăru deodată, în capul urcuşului, forfotind de lume. Trăsura străină făcu pe mulţi să întoarcă miraţi capul.

Chivu Bocanu se suci greoi pe movila din mijlocul pieţii,

locul lui respectat de toată lumea, privi dintr-o parte şi întrebă, cu un glas răguşit, gros, bolovănos, apăsându-se mai tare în ciomag:

— Cine-i, Stoiene?

În spatele lui, la picioarele movilei, cel întrebat, poreclit Coteiul, se făcu roşu la faţă.

— Nu ştiu, nene Chivule! răspunse moale, sfârşit, parcă prins într-o vină.

Şi începu să arunce priviri galbene, speriate, spre grupurile de oameni care se ţineau la distanţă.

— E domnu Lipănescu, cu fierăria de la Câmpina, spuse un om din mulţime, cum ar fi vorbit vântului, neavând îndrăzneala să se întoarcă spre cel ce întrebase şi să-i vorbească de-a dreptul.

Pieptul lui Bocanu se umflă, apoi se strânse, fălcile i se contractară, gâtul se revărsă, învineţit, peste gulerul cămăşii, nodul gâtului se mişcă o dată repede în sus, pe urmă coborî încet în jos, ca şi cum ar fi pândit ceva înăuntrul gâtlejului. În clipa următoare, întreaga fiinţă răscolită astfel i se destinse într-un şuier umed, cum ar fi plesnit o băşică plină cu apă; din gâtlejul contractat, împins de plămâni ca de o foală, scăpă un scuipat mare, greu, consistent, semănând cu un biloi alb, şi se rostogoli între oameni.

— Phua! făcu omul, ca să-şi dreagă gâtul, în timp ce urmărea cu nepăsare scuipatul.

Înăuntrul fiinţei lui se porni un zornăit ca de macarale, de lanţuri, şi trunchiul uriaş începu să se mişte, cu aceeaşi rotire domoală, greoaie, însă sigură şi regulată, cu care se întorc locomotivele pe platformele turnante.

— Şi ce cată aici, mă? întrebă gros, apăsat, rar, fără să

privească pe cineva anume.

Omul din mulţime răspunse, la fel de impersonal ca şi înainte, neavând îndrăzneala să se arate:

— ’mi pare c-a luat sonde sub pădure, la Valea Alunişului.

Trăsura îşi făcu loc prin mulţime, ocoli movila lui Bocanu şi ieşi din piaţă pe un drumeag, la stânga, pe o coamă care se îndrepta spre pădure, despărţind schela în două.

Motoacă îşi băgă capul sub coviltir şi arătă cu mâna drumul celălalt, proiectat printre sonde.

— Uite, vezi, coane Enăchiţă, până colo ţine Schela Veche. De la coamă începe Schela Nouă; îi zice Nouă, fiindcă abia au început să pună sonde. Da ai să vezi că n-o să rămână nici acolo urmă de pădure!

Bocanu urmări trăsura fără să se întoarcă, sucindu-şi numai capul. Gâtul i se umflă, roşu, plin de vine groase, înnodate, sugrumate în strânsoarea cămăşii.

— Veneticu! mormăi, şi cu dispreţ, şi cu ură.

Şi umflându-şi pieptul, se scormoni zgomotos înăuntru, aducând în capul gâtului un pumn de scuipat pe care-l trimise înfuriat în urma trăsurii. După aceea pufăi uşurat, se şterse cu dosul mâinii la gură, se rezemă în bâtă şi rămase nemişcat, privind dealurile, peste forfota mulţimii.

Era un om gros şi mare, scorţos, noduros, făcut din linii neregulate şi dure. Avea ceva de copac, de urs, de baci, de haiduc, se potrivea poate cu locurile aşa cum vor fi fost înaintea despăduririi: un trunchi rezemat în pământ pe doi buşteni ţepeni. În răstălmăcirea lui omenească, purta cizme ungureşti, negre, bine lustruite, fără urmă de praf, înalte numai până la jumătatea pulpei, cu încreţituri dese în

dreptul gleznei, nişte încreţituri simetrice şi regulate, ca un burduf de armonică. Deasupra, în cioarecii de dimie albă, picioarele se ridicau otova, grele, groase şi noduroase. Părea că dacă vor mai sta mult aşa, ori vor intra în pământ, ori vor surpa movilă.

O cămaşă albă, încreţită din belşug pe poale, se revărsa într-o cascadă de pânzărie peste cioareci, până aproape de genunchi. Pe mijloc, cămaşa era apucată sub un chimir negru de piele, bătut cu ţinte albe, lat din şolduri până sub capul pieptului, în loc să arate linia taliei, chimirul făcea trunchiul mai greoi, mai noduros. Peste cămaşă venea o vestă neagră, care nu cuprindea decât spatele şi laturile, lăsând în faţă o căscătură de vreo patru palme.

Din cămaşa fără guler, încheiată strâns, gâtul ieşea sugrumat, roşu, cu creţuri mari, ca ale cizmelor, susţinând anevoie un bolovan de râu, în forma nesocotită pe care i-o da rostogolirea apelor, şi această rocă grea era capul omului. Pielea obrazului, prea groasă ca să sufere vreo flexiune, nu făcea nicio cută, părea îndesată cu paie pe dinăuntru, ca o cizmă pusă la uscat. Numai sub fălci se ondula greoi, îmbrăcând două guşi groase, atât de ţări, că le-ai fi crezut îndopate cu boabe ude de porumb. În cap omul purta o pălărie mocănească, de pâslă tare, cu borurile întoarse în sus, prea mică, acoperind numai creştetul, lăsând părul sur, pleşuv, să atârne de jurâmprejur, descoperind sub şuviţe fruntea roşie cu vine petrecute unele peste altele. Peste colţurile gurii, de sub nasul butucănos, coborau două capete de mustăţi cânepii, ca nişte ierburi prinse în crăpăturile bolovanului adus de râu.

Namila îşi ţinea mâinile sub chimir, iar chimirul se rezema în capul bâtei cu toată greutatea pântecului

împovărat de trai bun.

În jurul lui, oamenii se răreau, intrau unii prin cârciumi, alţii porneau spre bordeie şi cazărmi. Soarele căzuse peste păduri, dincolo de marginea Schelei Vechi. Pe la sonde se aprindeau lumini.

Bocanu îşi luă o mână de sub chimir şi o întinse înapoi, spre Stoian.

— Dă-ncoace! porunci.

Coteiul aştepta în spate, cu paharul şi cu clondirul pregătit. Stăpână-su îşi dădu capul pe spate şi deşertă paharul de-a dreptul în gâtlej: ţuica se auzi curgând înăuntru, ca pe o conductă.

Hristea Dumitrica ieşise în uşa prăvăliei de jos, să arunce o privire în piaţă, înainte de a trage obloanele. Fierăria şi băcănia le închidea seara la opt, ca să poată vedea apoi de restaurant, unde de atunci înainte începeau să se înghesuiască muşteriii. Dând cu ochii de Bocanu, îl salută aplecându-se în prag, adânc.

— Phua! făcu dihania din piaţă, dregându-şi gâtul după primul pahar.

Pe negustor îl privi ca pe un pietroi din drum, fără să ia seama la salutul lui.

— Aţin-te! îi porunci lui Stoian.

Coteiul se repezi să umple paharul.

— Gata-s, nene Chivule!

Dumitrică apăru în uşa prăvăliei a doua, de la mijloc, şi salută iar, aplecat mai adânc.

Cele trei prăvălii, ca toate clădirile din piaţă, erau ridicate pe pământul lui Bocanu. Chiar şi piaţa, deşi prin obişnuinţă devenise loc obştesc, îi aparţinea acestuia, astfel el se simţea în drept să ceară socoteală, când vroia, celor

care îi călcau proprietatea.

Din uşa băcăniei negustorul se trase de-a-ndăratelea, rămas încă o dată fără răspuns. Pe chipul lui nu se citea nicio mânie, dar, urcând cele câteva trepte să treacă spre restaurant, scăpă fără voie doi pumni în ceafa unui băiat de prăvălie.

Peste o clipă, becul de afară se aprinse luminând firma restaurantului. Era o tablă neagră, mare cât jumătate din faţadă, şi pe ea scria, cu litere albe: Restaurant Salon, Hristea Dumitrică.

Bocanu deşertă încă două-trei pahare de ţuică, pufăind după fiecare şi privind firma cu duşmănie. Pe urmă se lăsă în bâtă, stătu aşa câteva clipe, scuipă gros şi, pornindu-şi maşinăria dinăuntru, care începu să zornăie, îşi puse picioarele în mişcare, ca să dea pieţii ocolul de fiecare seară.

Noaptea căzuse pe nesimţite. În mijlocul pieţii, câteva dâre de lumină gălbuie scăpate pe sub şoproane din ferestrele cârciumilor se întâlneau umile cu fascicolul strălucitor al becului de la Salon. Celelalte prăvălii erau închise; în faţa măcelăriei mai aşteptau câţiva oameni. Bocanu văzu doi câini hârjonindu-se prin praf. La început îi privi cu nepăsare, apoi deodată jocul lor îl înfurie. Maşinăria dinăuntrul lui începu să sune altfel, ca o macara căreia i se schimbă mersul. Se aplecă pufăind, ridică o piatră şi-o aruncă după ei.

— Hua, potaie!

Câini chelălăiră într-o doară, fiindcă piatra nu-i nimerise, fugiră câţiva paşi, îl lătrară şi reîncepură să se hârjonească.

Bocanu îşi scutură palmele mânios, scuipă drept în faţă

şi, cu Coteiul în urmă, porni spre măcelărie. Sub şopron atârnau de cârlige o jumătate de porc, un viţel şi câteva hălci de carne ciopârţită. Oamenii care aşteptau se dădură în lături. Măcelarul ieşi repede în uşa prăvăliei, ştergându-şi mâinile pe şorţul pătat de sânge.

— Ce vinzi tu aicea, mă? se răsti Bocanu.

Negustorul se zăpăci.

— Vî... vând carne, dom Bocanu.

— Ia dă încoa o bucă dă şorici!

Măcelarul se repezi în prăvălie, se întoarse cu cuţitul şi începu să caute locul de unde să taie.

— Mă, nu d-acolo!... Dă la ureche. Ce, ţi-ai uitat meseria?

Bocanu smulse şoriciul cu o mână, cuţitul cu alta, tăie din bucată o halcă şi-ncepu s-o molfăie, pornit pe harţă. Îndată însă chipul i se îmblânzi, ochii i se micşorară, scăldaţi într-o apă de plăcere, numai cu greu ascunsă. După ce înghiţi gros, făcând să i se zgâlţâie pieptul şi umerii, se întoarse spre Cotei:

— Tu vrei, mă?

Coteiul păru că dă din coadă.

— Dacă-mi dai, nene Chivule...

— Păi hai, mă, să-ţi dau şi ţie!

Tăie o bucăţică şi i-o întinse cu o mişcare răstită. Coteiul începu s-o mestece, sârguincios, zâmbind mulţumit, cu slugărnicie, deşi şoriciul, cu mirosul lui de osânză sleită, îi făcea greaţă. Stăpână-su îl urmări cu mărinimie.

— Bun, mă?

— Bun, nene Chivule!

Porniră, lăsându-l pe măcelar fără o vorbă, tot ploconindu-se în uşa prăvăliei. În faţa cârciumii, Bocanu se

opri, se rezemă în bâtă şi cătă arţăgos la oamenii de sub şopron.

— Ce beţi voi aicea, mă?

Erau lucrători de pe la sonde şi ateliere. Se ridicară în picioare.

— Basamac, hai? Veneticilor!

Coteiul văzu în mijlocul pieţii câinii de adineauri, care îşi schimbaseră locul şi se hârjoneau cu îndrăzneală. Se apleca iute după o piatră şi i-o întinse stăpmului:

— Uite câinii, nene Chivule!

De data asta Bocanu nu-i mai luă în seamă.

— Basamac, hai?! răcni iarăşi.

Apoi porni cu paşi îndesaţi spre Salon. Din spatele tejghelei îmbrăcată în tablă de zinc, Dumitrică îl văzu urcând scara terasei. Dădu fuga să-i iasă înainte.

— Ţi-au venit inginerii, bă? răcni Bocanu.

Negustorul îl salută, îndoit de mijloc.

— Să trăiţi, domnu Chivu. Au venit câţiva din dumnealor.

— Da administratorii?

Coteiul scoase repede din buzunar o cârpă cenuşie, se lăsă într-un genunchi la picioarele lui Bocanu şi începu să-i şteargă sârguincios cizmele, care luaseră tot praful din piaţă.

Dumitrică se dădu în lături, ca să nu închidă drumul spre uşă.

— Au venit şi domnii administratori.

Vizitatorul se lăsă în bâtă şi îşi privi mulţumit încălţămintea lustruită. Sub greutatea bâtei, scândura terasei se îndoise.

— Da contabelii?

— Sunt, domnu Chivu…

— Da caserii?

— Şi dânşii…

Bocanu întoarse capul pe jumătate şi prin colţul gurii scuipă peste marginea terasei.

— Phua! Să le spui la toţi că nu mai poci dă ei!

Se întoarse şi coborî scările, printre caii legaţi de stănoage.

Capetele drumurilor abia dacă se bănuiau printre prăvăliile întunecate.

Dând cu ochii în beznă, Bocanu înjură, lovi cu bâta un bolovan de care se împiedicase, scuipă după el, apoi porni mormăind, cu Coteiul la un pas în urmă, pe drumul Schelei Noi. Peste râpe, se zăreau umbrele negre ale sondelor. Unele turle erau luminate slab înăuntru; un bec galben licărea printre scânduri. În barăci, motoarele electrice bâzâiau cuminte.

Drumul şerpuia printre rezervoare de scânduri, printre case şi magazii. O conductă prin care se pompa ţiţei scotea sunete ritmice, semănând cu plesniturile biciului.

Curând, pe partea dreaptă sondele se sfârşiră, în vreme ce dincolo se duceau mai departe, cu valea şi cu noaptea. În întuneric se ivi livada de pruni a lui Bocanu. Nu voise s-o concesioneze Societăţii, deşi păcura i-ar fi adus de mii de ori mai mult decât prunii. Livada era împrejmuita cu mărăcini împletiţi în sârmă ghimpată. La capul ei, un gard înalt de scânduri se ridică pe neaşteptate din umbră, mai negru decât beznă neînstelată. Dincolo de el, în afară de un întuneric încremenit nu se putea bănui nimic – că ar fi casă de om, puşcărie sau cimitir. Numai când cei doi oameni se opriră la poartă, se auzi înăuntru un câine hămăind.

Stăpânul băgă mâna sub chimir şi scoase o cheie mare. Coteiul se repezi, gudurându-se pe lângă el:

— Să-ţi ajut, nene Chivule?

Era încă o încredere pe care voia s-o capete. Până acum Bocanu nu dăduse nimănui cheia din mâini. Singur încuia la plecare, singur descuia la venire, şi în lipsa lui nimeni nu putea să intre sau să iasă.

Nu slăbi cheia nici acum. Se chinui mormăind, până găsi broasca pe întuneric, se propti greu în stâlpul porţii şi învârti. Încuietoarea răspunse cu un scrâşnet adânc, de fier rupt.

Când poarta grea de stejar se deschise, curtea se desenă dintr-o dată, sub lumina felinarului care ardea pe un stâlp. Gardul negru şi înalt o mărginea de jur împrejur; în vârful lui luceau două rânduri de sârmă ghimpată. Pe latura din dreapta se înălţa casa întunecată, posomorită, cu un cerdac lat în faţă. Dedesubt, se vedea intrarea pivniţei, fioroasă. Uşa casei, în mijlocul cerdacului, şi ferestrele, de o parte şi de alta, aveau în ele ceva aspru şi rece, care vestea oaspetele că va fi rău primit.

Câinele venise din fund de la grajduri şi se gudura fricos, cu coada între picioare. În grajd se auzea un cal bătând cu copita. Bocanu se îndreptă într-acolo, cercetă încuietoarea să vadă dacă nu umblase nimeni, trecu alături, la staul, şi urcându-se pe un bolovan privi înăuntru pe fereastra fără geam de deasupra uşii. Întinsă pe paie, vaca rumega. În lumina slabă, câtă pătrundea înăuntru, i se văzură ochii umezi, blânzi, privindu-şi stăpânul.

— Dormi, boală! mormăi Bocanu.

Coborî şi cercetă lacătul.

Alături, la coteţe, câte o pasăre cârâia prin somn sau,

gata să cadă de pe undeva, de sus, îşi căuta echilibrul bătând aerul cu aripile, stârnind cotcodăcitul celorlalte.

Dincolo de gard, în livadă, pe unde trecea cablul unei pompe, alunecând ritmic înainte şi înapoi, se auzea un scripete neuns, piuind; mai departe, un motor cu gaze de sondă tuşea domol în eşapament.

Bocanu ascultă câtva timp aceste zgomote, nedându-şi seama care îl supăra mai mult.

— Huşşşi! Huşşi, găină! strigă, în sfârşit, spre coteţul de păsări.

— Nene Chivule, începu Coteiul cu vocea linguşitoare, pe când stăpână-su urca scările cerdacului, eu zic să mă culc noaptea asta în fân.

— În fân, mă? Păi n-o să te ia dracu dă frig? Tu ai pielea subţire, de!

Îl mai încerca din când în când cu asemenea vorbe batjocoritoare.

— Vreau să mă-nvăţ cu toate, nene Chivule. Vreau să fiu cum erai dumneata la anii mei.

O undă de duioşie, care venea rar şi ţinea puţin, înfioră trupul uriaş.

— Ehe, eu mă... eu mă!

Bocanu se opri, mâniat de acest scurt val de înduioşare şi îl privi pe Cotei.

— Bine, dormi, numai ia seama să nu te bolnăveşti!

Flăcăul se întoarse iute pe călcâie, alergă la odaia lui de lângă grajduri, ieşi cu pătura la subsuoară şi îşi căută loc de culcare la poalele unei căpiţe din fundul curţii.

În dreapta casei, la ferestrele cu drugi, se aprinse o lumină slabă. Coteiul privi într-acolo mult timp, aşteptând ca stăpână-su să se culce. Umbra lui Bocanu se desenă pe

perdele, alunecând dintr-o parte în alta. „Îşi ascunde banii!” se gândi sluga.

Dulăul veni din întuneric şi se întinse pe paie, alături, scheunând de urât. Flăcăul întinse mâna spre el.

— Ce-i, măi Pripase? Ce ai tu? Nu-ţi place la noi?

Vocea lui era ciudat de schimbată, plutea în ea un amestec de blândeţe şi amărăciune.

Într-un târziu, uşa tindei, scârţâi. Trupul mare al lui Bocanu apăru în cerdac.

— Acolo eşti, Stoiene?

Coteiul sări în picioare.

— Aici, nene Chivule!

— Nu ţi-e frig, mă?

— Mi-e frig, dar vreau să mă-nvăţ să duc greul!

Bocanu se căută în adânc şi scuipă gros, peste cerdac.

— Phua! Ai grijă atunci, să nu vină careva!

— N-avea teamă, nene Chivule! Eu şi cu Pripas te păzim!

Stăpânul mormăi ceva, poate mulţumit, scuipă încă o dată, mai din adânc, se întoarse şi intră. Cheia se auzi scrâşnind apăsat, de două ori, lumina se stinse, şi drugii de la ferestre se topiră.

Dincolo de gard, prin copacii din livadă trecu o înfiorare. Coteiul simţi aerul rece coborând pe văi, dinspre păduri; umerii i se strânseră de frig. Stătu o vreme ghemuit în paie, pe o coastă, cu coatele şi cu genunchii în chimir, dârdâind de frig, fără să ia seama la mulţimea de stele care apăruseră pe cer. Cu fiecare foşnet al pomilor din livadă venea alt val rece. În spinarea încordată simţea, mai jos de umeri, o gheară îngheţată care nu-i dădea voie să se odihnească. După câtva timp se ridică într-un cot, privi spre

casă şi blestemă în gmd: „Fir-ai a dracului de viaţă ticăloasă!”

Se ridică de jos, încet, cu pătura în spinare, se scuturâ şi, speriat de fapta sa neîngăduită, se strecură în vârful picioarelor spre odaie. Înăuntru, aerul stătut era călduţ; îi făcu bine în tot trupul, până la inima îngheţată. După ce închise uşa, se întinse uşurel pe pat, cu faţa în sus, şi se înveli până sub bărbie.

Afară, pe văi, se auzeau motoarele pufăind domol, îngânându-se unele pe altele, într-o muzică egală, neîntreruptă toată noaptea...

Când prima geană de lumină se arătă în fereastră, dezertorul tresări, se ridică ars din pat, îşi luă pătura şi se strecură la căpiţa de fân.

Spre dimineaţă vântul se înăsprise, era mai rece şi mai umed. Paiele jilave păreau de gheaţă.

Coteiul se ghemui sub căpiţă, învelit în pătură şi, tremurând, pătruns şi scârbit de umezeală paielor, rămase cu ochii la uşa casei, să fie primul care să-l întâmpine pe stăpână-su.

2

O bună parte din noapte Lipănescu nu se îndurase să meargă la culcare. Gândurile îi îmbătau inima, ca o băutură dulce, fierbinte şi tare şi-ar fi vrut să prelungească fără termen această beţie.

Biroul schelei, cu odaia de primire, era aproape de capul dealului, la câteva zeci de paşi de Drumul Părăsit, de unde începea pădurea. Din fereastră se vedea toată valea, cu luminile de la sonde sclipind, întocmai cum sclipeau

deasupra stelele. Multă vreme, în timp ce Anghelina îşi făcea pe întuneric toaleta de noapte după paravan, el rămăsese la fereastră, privind acest joc al luminilor, care i se părea tainic şi potrivit cu gândurile lui. Din când în când răsufla adânc, absorbind cu sete mirosul de păcură.

Venirea lui aici îi apărea acum ca o aventură nemaipomenită, ca o răzvrătire istorică, de unde îşi lua dreptul să se socoată cel mai mare dintre oameni. Era sigur că rupsese toate legăturile cu trecutul, care-l ţineau pe loc, în timp ce el se simţea făcut să răstoarne lumea. Nimic din urmă nu-l mulţumea; ar fi vrut să nu-şi fi datorat nimănui viaţa, să-şi uite şi moşii şi strămoşii, totul să înceapă de la el. Dar chiar în aceste clipe de beţie îşi dădea seama că, peste voinţa lui, concetăţenii nu puteau să uite nimic, fiindcă Lipanii se legau de istoria oraşului. Ei îşi aveau rădăcinile acolo, de pe vremea când Câmpina era numai loc de vamă şi popas pentru neguţătorii care făceau schimb de mărfuri între Braşov şi Ţara Românească. Alexe Lipan, cel dintâi venit, avusese, chiar în faţa vămii, baracă de fierărie şi potcovărie. Doisprezece ţigani robi, plini de sudoare, cu şorţuri de piele neagră, goi de la mijloc în sus, ciocăneau din zori până după asfinţit. La acest însemnat loc de popas nu era căruţă în trecere să n-aibă nevoie de o şină la roată, de un cui, de o înnăditură, nu era cal să nu-i trebuiască, dacă nu patru potcoave, barem una.

Chiar mai târziu, când în ţară se făcuse altă orânduire şi vamă se mutase în sus, prin munţi, locul de popas rămăsese tot acolo, la marginea câmpiei. Două sau trei generaţii moşteniseră fierăria, până ce, construindu-se drumul de fier, schimbându-se şi mijloacele de călătorie, apărând şi altfel de călători, înfăţişarea ei trebui să se

modifice. În locul şandramalei afumate de acum trei sute de ani, se ridicau casele cu două etaje ale lui Ene Lipănescu, aşa cum le zidise taică-su. Întinsă între două colţuri de stradă, în mijlocul oraşului, pe marginea şoselei naţionale, clădirea era făcută cu răbdare, stăruinţă şi temeinicie. Cu zidurile ei cenuşii, ca de piatră, cu ferestrele înguste şi înalte, izolată de celelalte clădiri, casa părea un fel de meterez.

Multe se schimbaseră în oraş; veniseră negustori din alte părţi, cu gândul să prindă stare aici, unde se iveau atâtea noi mijloace de câştig. Unii prinseseră cheag gros, alţii trebuiseră să plece mai departe. Aruncându-se în afaceri mari, nu bine chibzuite, unii din negustorii vechi se prăbuşiră şi multe obloane se închiseră, când nimeni nu s-ar fi aşteptat.

Dar afară de asemenea întâmplări răzleţe, se abătură ani de lipsă care loviră pe toţi, fără deosebire. Mulţi negustori din oraş erau înglodaţi în datorii; lună de lună trebuiau să meargă la Ploieşti, sau la Bucureşti, la bănci, să se roage, să promită, să plătească dobânzi şi să obţină păsuiri.

Singur Lipănescu rămăsese neclintit. Nimic au putuse să-l doboare, nici concurenţa, nici criza, nici nenorocul, chiar în anii nenorocoşi. Casa lui rămânea tare, ca o cetate, aşa cum şi părea, în mijlocul oraşului.

Aflată la parter, prăvălia, cu magaziile de din dos, ocupa mai mult loc decât un manej. Se găsea acolo tot ce tehnica metalului putuse să fabrice, de la cuiul cei mai mic, până la sapă de foraj de o mie de kilograme, sau presă hidraulică de cinci mii. Dacă strămoşul Alexe Lipan ţinuse potcovărie la drumul mare, în vremea convoaielor de

căruţe, Pavel, tatăl lui Ene Lipănescu, nu se arătase mai puţin iscusit. Vremea căruţelor trecuse… Existau izvoare de ţiţei în împrejurimi. Oamenii începură să sape puţuri. Pavel Lipan aduse unelte trebuitoare săpăturilor: lopeţi, târnăcoape, macarale, găleţi de tablă, cabluri metalice, ventilatoare şi tuburi pentru trimis aer curat în fundul puţului. Istoria acestui negoţ nu fu nici lungă, nici strălucită; între puţuri se puseră sonde sistematice. Acum tehnică nu mai era primitivă. Se cereau tone de fier. Pavel Lipan îşi scoase paşaport, se sui în tren şi călători de la un centru industrial al Europei la altul: Budapesta, Viena, Leipzig, Dresda. Prăvălia lui o luă înaintea marilor întreprinderi din Bucureşti. Clădirea din oraş se dovedi curând neîncăpătoare. Cumpără la iuţeală o vastă întindere de pământ jos, lângă calea ferată, o îngrădi, trase linie de garaj, ridică şoproane şi magazii. În mai puţin de două luni totul era gata; se descărcară vagoane întregi de fier, coloane de sondă, prăjini metalice, macarale, gruiuri, pompe şi motoare. Graba lui îşi dovedi toată justificarea. Sondele se puneau într-un ritm care schimbase felul de viaţă al împrejurimilor. Negoţul lui Pavel Lipan se aşeza pe alte baze: magazinul de braşovenie din oraş devenise un uriaş depozit de maşini industriale. El însuşi nu mai era un negustor, ci un fel de tehnician, un inginer fără carte, priceput la tot ce însemna forajul.

În ceea ce privea fiinţa lui, rămăsese neschimbat, ca în ziua când îşi luase prăvălia în primire. În mijlocul magazinului îşi făcuse o gheretă cu geamuri, unde putea să-şi vadă de hârtii nepierzând din ochi nimic din ce se întâmpla afară. În acest modest birou scria comenzi de sute de mii de lei şi întocmea facturi tot atât de însemnate.

Îndată ce-şi termină treaba, ieşea în prăvălie şi se aşeza la casă, în locul lui Ene, să primească din mâna ucenicilor de fierărie doi bani cu gaură pentru un pacheţel cu nituri…

Lipănescu se întoarse, speriat. Flacăra unui chibrit jucând pe tavan căzuse peste aceste gânduri. Vedea sondele în faţă, auzea zgomotul potolit al schelei, se îmbăta cu el, dar uitase unde se găseşte. Anghelina îşi aprinsese ţigara şi se urcase în pat.

— Hai, vino la culcare, că s-o fi făcut târziu!

Bărbatului i se părea ciudat că-i auzise glasul tocmai când gândurile ajunseseră la ea. O privi câteva clipe. Ţigara lumina din când în când obrazul negricios al femeii. Îl însurase bătrânul, cu fata concurentului din Ploieşti, Stere Bârsescu, om ca vază, fost ajutor de primar… Dar tot negustor.

Lipănescu nu-i purta nicio pică Anghelinei; îi plăcea felul ei de-a fi, mai cu seamă că îi era de mare ajutor, dar i-ar fi plăcut să fi fost măcar fiică de magistrat.

Anghelina arăta altfel atunci şi chiar firea ei era alta. Abia sfârşise învăţătura la pensionul „Regina Elisabeta”, cel mai bun din oraş. Citise câte ceva din Lamartine, din George Sand şi din Stendhal, deşi acesta din urmă nu-i plăcea. Îi era milă de oameni, atât cât îi cunoştea din citit, visa la fericirea lor mai mult decât la a ei, numai că gândurile generoase rămâneau învelite într-un fel de fum.

Nunta se făcu în anul răscoalelor. Ţinu două zile la Ploieşti, apoi se strămută la Câmpina, unde continuă tot atât, ca să împace unele cerinţe de protocol negustoresc. A cincea zi, socrul o pofti pe Anghelina jos şi-o aşeză la casă, în prăvălia plină de fiare şi maşini. Sub supravegherea acestui bătrân cicălitor, ea deveni o cloşcă ascultătoare şi

mărginită. Căpătă atâta rutină, încât ajunse colaboratoarea lui nedespărţită. Tot trecându-i prin mână, tot numărându-i, făcându-i fişicuri, clasându-i, începu să iubească banii. Bătrânul, care din cuşca de sticlă o spiona necontenit, cum spiona toate mişcările din prăvălie, putu, în sfârşit, să răsufle împăcat. De fiu-său nu-i era teamă; în vinele lui curgea sângele a numeroase generaţii de Lipani. Fusese îngrijorat de viitor, de ceea ce încrucişarea ar fi putut să aducă primejdios în familia lui. Acum era liniştit.

Murise în timpul refugiului, în Moldova, şi perechea tânără rămăsese de capul ei. La întoarcere, Lipănescu găsise prăvălia devastată, magaziile de jos arse, linia de garaj demontată. Sub fărâmături mai erau însă multe tone de fier. Şi-apoi, din Moldova venise cu cele două casete ale bătrânului, care conţineau nu bancnote bătute de vânt, ci fişicuri cu napoleoni. Meterezul nu suferise decât lovituri în tencuială.

Reluând afacerile, Ene Lipănescu nu se arătă mai puţin priceput că înaintaşii săi. Dar el mai avea în ajutor şi pe Anghelina, ieşită din şcoala meticuloasă a lui Pavel Lipan.

Din refugiu, Anghelina se întoarse mai tăcută decât o făcuse socru-său, şi mai încăpăţânată în îndeletnicirile deprinse de la el. Cum fu refăcută prăvălia, se şi înfiinţa la casă şi rămase acolo, ca pe un cuibar. Obrazul brun i se tăbăcise; o aluniţă sub ochiul stâng, care odată îi dăduse farmec, acum crescuse dizgraţios, cu fire lungi de păr. Văzându-se urâtă, nu se mai uita în oglindă. Se îmbrăca pe întuneric, pe întuneric se pieptăna, adunându-şi părul aspru în spelci. Nu purta nici cea mai mică podoabă. În timpul războiului învăţase să fumeze, şi fuma mult, ţigări groase, noduroase, pe care şi le răsucea singură şi le lipea cu

limba, mojiceşte.

În timp ce Lipănescu alerga după treburi, la depozitul din gară, la Societăţi, sau pe la Ploieşti, pe la Bucureşti, ea stătea în prăvălie, urmărind cu ochii plini de fum mişcările vânzătorilor. Ţinea pe genunchi, sub sertarul casei, o cutie mare de tablă cu tutun prost şi cu cărticele. Din oră în oră, o femeie îi aducea de sus ibricul cu cafea, şi-aşa îşi trecea timpul, sorbind când din ţigară, când din ibric. Pe buze îi rămâneau fire de tutun care se uscau şi pe care nu le dădea jos decât seara, când se spăla orbeşte, pe întuneric, în ligheanul din bucătărie.

Ea se îngrijea de toate treburile dinăuntru, şi ale casei, şi ale prăvăliei. Muştruluia personalul cu asprime, cu glas gros, ca un plutonier major, şi izbutea să inspire teamă, în ciuda staturii ei mărunte. La ora închiderii supraveghea din uşă, cu o mână înfiptă în şoldul slăbănog, echipa de vânzători care măturau în prăvălie. Când plecau, îi căuta singură prin buzunare să vadă dacă n-au dosit ceva. Cel din urmă rămânea Lazăr, omul de încredere; el îi ajută să stingă luminile şi să tragă ultimul oblon. În stradă, îşi lăsa cutia cu tutun pe treapta prăvăliei ca să-l caute şi pe el prin buzunare, parcă mai atent decât pe ceilalţi.

Tot ea avea grijă chiriaşilor. La primul etaj erau instalate Banca Prahovei şi Sindicatul Negustoresc. Ei locuiau în apartamentul care le fusese destinat de bătrân la început, jumătate din etajul al doilea. Jumătatea cealaltă, cu intrarea prin altă stradă, era ocupată de un dentist la care se perinda multă lume şi de unde adesea se auzeau răcnete.

După închiderea prăvăliei, Anghelina inspecta etajele, mergea de la o uşă la alta, să vadă dacă se ţine curăţenie,

dacă nu s-au tocit pragurile, dacă nu sunt stricate clanţele. După ce-şi făcea acest rond, venea în sfârşit acasă, se descălţa şi îşi punea picioarele în apă rece. În fiecare seară, afară de duminici, picioarele îi erau umflate şi obosite, ca ale factorilor poştali.

Lipănescu se obişnuise şi cu înfăţişarea, şi cu apucăturile ei. Parcă aşa o ştia dintotdeauna, cu pielea de ţigancă necăjită, cu aluniţa păroasă de sub ochi, cu mirosul de mahorcă. Tot ce se lega de ea îi devenise indiferent, până şi întâmplarea că au putea face copii.

Uneori şi-o amintea tânără, şi, văzând-o muncită, îmbătrânită, fără zâmbet pe chipul tăbăcit, o privea cu milă duioasă, simţindu-şi inima că bate generos.

— Am să fac din tine cea mai mare cocoană! îi spunea, convins că va izbuti.

Destule femei frumoase se aflau în jurul lui; multe din ele poate nu-l priveau nepăsătoare, fiindcă bogăţia lui se socotea fără margini, şi fiindcă, la urma urmei, era un bărbat în stare să placă unei femei. Nu i-ar fi lipsit mult să se uite la ele, dar n-avea timp, îl îmboldeau alte gânduri decât femeile.

Îşi dădea seama că, lăsând la o parte bogăţia, rămânea tot un negustor, la fel cu cel de peste drum, care ţinea magazinul cu becuri, sau cu cel de alături, cu merceria, sau cu măcelarul, cu franzelarul. Putea fi în fruntea breslei, dar nu putea ieşi din ea. Nu se adună cu medicii, cu avocaţii, cu inginerii, ci cu stambagiii, cu băcanii, cu fierarii lui. Un şir lung de strămoşi îl ţineau legat de aceşti oameni mărunţi…

Abia acum rupsese lanţurile; făcusc un act atât de îndrăzneţ, încât în unele clipe propriul său curaj îl înmărmurea. Privind jocul luminilor de la sonde, vedea în

ele confirmarea victoriei, de aceea nu-i venea să se dezlipească de geam. Acum putea, pe drept cuvânt, să-şi spună Lipănescu, în loc de Lipan.

Numai după ce ajunse cu gândurile la acest punct, hotărât să facă schimbarea numelui şi la Tribunal, ceea ce nu îndrăznise până acum, socoti că venise şi timpul de dormit. Închise ferestrele cu părere de rău, se dezbrăcă pe întuneric, încă visând, şi aţipi legănat în somn de pufăiturile slabe, îndepărtate, ale motoarelor care scăpau din când în când câte o explozie falsă în eşapament, făcând văile să vuiască lung.

Abia se lumina de ziuă când se trezi. Anghelina se şi sculase şi, cu ţigara lipită în colţul gurii, îşi trăgea ciorapii, strâmbându-şi obrazul din cauza fumului.

— Ce te-ai sculat aşa degrabă?

— Nu pot cu să dorm în străini!

— Da ce, aici suntem în străini?

Şi ca să-şi arate cât se simţea de stăpân în reşedinţa nouă, Lipănescu se lăsă greu în pat, încercând să absoarbă dulceaţa aşternutului. Patul, ca şi modestă odaie de primire, nu era prietenos. Nu se potrivea cu cel de acasă, cu somieră şi cu două rânduri de saltele, cu perne bogate, a căror dantelărie fină era singura amintire din tinereţe a Anghelinei. Dar, în mod ciudat, el se simţea mai bine aici, în patul tare şi sărăcăcios. Ar fi vrut să stea mult aşa, mistuindu-şi bucuriile, dacă alte bucurii nu l-ar fi chemat afară. În ajun sosise prea târziu ca să mai treacă pe la sonde, şi acum îl ardea nerăbdarea să le vadă. Sări din pat voios.

— Îmbracă-te repede, să mergem în schelă!

Anghelina aruncă mucul ţigării pe tabla care căptuşea podeaua într-un colţ, locul unde iarna se punea soba.

— Eu nu merg! răspunse tărăgănat, în timp ce-şi răsucea altă ţigară.

Lipănescu trecuse în dreptul ferestrei, cu picioarele goale, în cămaşă de noapte, şi începuse să facă obişnuitele mişcări de gimnastică. Deşi se apropia de cincizeci de ani, îşi păstrase trupul viguros, datorită firii lui iuţi şi odihnei puţine. Era de statură înaltă, subţire, cu umerii nu prea largi, şi abia dacă i se vedea un început de pântec. Gâtul lung şi slab suferea de un fel de înţepenire, capul stătea cam pe spate, ţinută care se potrivea cu trufia lui neascunsă. Avea un cap prelung, cu pielea uscată, cu vinişoare pe pometi. Părul, nu atât de încărunţit ca să nu se vadă că fusese roşcat, îl purta lins, cu cărare la mijloc. Două bucle, parcă făcute cu fierul, de o parte şi de alta a cărării, îi ornamentau fruntea simetric, cu linia lor sinuoasă, ca a unor coarne de berbec. Părând mai lung şi mai tăios din cauza cărării, nasul îi despărţea sever figura în două, şi numai mustaţa refăcea cele două jumătăţi la loc. Era o mustaţă de modă veche, groasă, răsucită mult la capete, ca nişte melei, formând împreună cu buclele de pe frunte patru puncte de simetrie. Pierzându-se între aceste linii, ochilor, sprâncenelor, gurii şi bărbiei le lipsea orice expresie, păreau nişte detalii inutile. Era un cap cu mustăţi şi fără altceva, dar mustăţile, roşcate, arzând ca un felinar în mijlocul figurii, izbuteau şi singure să fixeze o fizionomie.

— De ce nu mergi?

Se zbârlise şi stătea nedumerit, cu braţele în aer.

— Nu-mi place aici.

— Ce nu-ţi place?

— Nu-i ca la noi. Pufăie toată noaptea motoarele.

— Asta-i viaţa petrolistului! Asta-i bogăţia! Noi dormim, ne plimbăm, ne distrăm, şi motoarele pufăie, fac treabă pentru noi!

Înflăcărarea lui nu transmise nimic Anghelinei.

— Mi-e de prăvălie!

— Lasă dracului prăvălia, nu te mai gândi la ea!

— Da Lazăr, nu crezi că poate să fure la casă?

— Să fure, să dea şi la alţii, cât o pofti! Nu-mi pasă! Ce contează prăvălia, când avem păcură, cocoană?

— Da eu zic că mâine tot să plec înapoi. Să fiu luni de dimineaţă, la deschidere.

Lipănescu nu-i mai răspunse; auzise un pas apăsat, coborând din spatele biroului. Motoacă se ivi sub fereastră.

— Coane Enăchiţă!

Sărise gardul de sârmă, la Drumul Părăsit, şi venise de-a dreptul prin spatele schelei.

— Ei, ce e, ce e? întrebă Lipănescu, nemulţumit.

Motoacă nu băgă de seamă supărarea lui şi îi vorbi la fel ca înainte, că unuia de-o seamă cu el:

— Păi hai, nene, că-i târziu! Nu mergi în schelă?

Nu făcea nicio deosebire între oameni, îi socotea pe toţi egali, pe puţari, pe sondori, pe funcţionari şi pe ingineri. Numai de unchiu-său, Bocanu, şi de Brebeanu, şeful postului, îi era teamă, de aceea se ferea să le iasă în cale. Încolo, se avea bine cu toată lumea; nu se supăra nici la glume, nici la vorbe de ocară. Nu era om în schelă pe care să nu-l ştie. Umblase prin mai toate atelierele, să înveţe o meserie, dar nu se lipise de niciuna. Mai mult bătuse drumul Câmpinei, unde era gata să se ducă, trimis de oricine, după vreo cumpărătură. Când fusese ucenic făcea

pe jos cei doisprezece kilometri până la oraş, pe orice vreme, doar după un kilogram de cuie, sau după un bidon de ulei, sau ca să caute un şurub de o anumită mărime. Era mânat de un neastâmpăr permanent, nu-şi găsea locul nicăieri, dacă şi-ar fi pus cineva mintea să-l trimită fără adresă în lume, s-ar fi tot dus, cu capul înainte, uitând să se mai întoarcă.

Pe Lipănescu îl cunoştea, cum cunoştea pe toţi negustorii, din vremea aceea când intra după cumpărături mărunte dintr-o prăvălie în alta. De când se eliberase din armată îşi mai schimbase viaţa, se mai îngrijea de ale casei, dar chiar dacă nu se mai lăsa trimis de oricine, pe la oraş îşi făcea drum cu regularitate. Îi plăcea să intre în cafenele, să privească jocul de biliard şi să tragă cu ochiul la femeile care treceau pe stradă. Din când în când mai punea mâna pe ceva bani, mai vindea câte o bucată din pădurea lui taică-su, înşelându-l la socoteală, şi-atunci făcea chefuri cu băieţii de la oraş, plătindu-le băutura şi urmărindu-i curios cum se îmbată.

Maică-sa murise, şi taică-su nu făcea nimic. Băiatul trebuia să ţină seama surorilor, cinci, înşirate din an în an, ca pe o aţă, care cum se măreau, cum îşi pierdeau capul cu oamenii din schele.

De la o vreme, de câte ori îl prindea prin prăvălie, Lipănescu îl iscodea despre sonde:

— Ce mai e pe la voi, Motoacă?

— Bine, ce să fie, coane Enăehiţă!

— Mai merge cu păcura, merge?

— Na! Păi cum să nu meargă!?

Lui Motoacă nu-i trebui mult să înţeleagă; de atunci îşi făcu mai des drum pe acolo. Intră în biroul de sticlă, se

aşeza pe scaun, picior peste picior, ca la el acasă, şi începea să povestească întâmplări din schelă. Pe Lipănescu, care se înfierbânta, îl privea cu aceeaşi curiozitate nevinovată ca pe băieţii cărora le dădea băutură.

În primăvară, cinci sonde, în Schela Veche, ieşeau din concesiune. Societatea nu găsise cu cale să prelungească pe încă treizeci de ani contractul. Stăpânul locului, cum făceau toţi, îşi scoase proprietatea în vânzare. Aşa se întâmpla ca printre sondele Societăţii să apară mici petrolişti, de obicei prost inspiraţi, căutând Pământul Făgăduinţei cu lăcomie şi cu orgoliu.

Lipănescu se hotărî numaidecât să cumpere şi în aceeaşi zi alergă să vadă schela.

O lună încheiată bătuse drumurile Motoacă, în numele lui, ca un avocat, la Câmpina şi la Ploieşti, la Judecătorie, la Regiunea Minieră, la Tribunal, luptându-se să întocmească formele de cumpărare.

În acea lună de fierbere, Lipănescu fusese de multe ori la sonde, să le vadă, să viseze, dar abia astăzi venea ca proprietar învestit, şi sentimentul născut în el acum nu putea fi măsurat cu ceea ce fusese înainte. Tocmai de aceea, familiaritatea lui Motoacă, tolerată în trecut, fiindcă la prăvălie mulţi cumpărători îi vorbeau familiar, azi i se părea insuportabilă.

— Pascu a venit? îl întrebă cu glas de stăpân încruntându-se şi privindu-l urât, drept în ochi.

Motoacă ridică din umeri.

— Domnu Pascu? Nu l-am văzut. Da ai răbdare, coane Enăchiţă, că trebuie să pice acu!

Era vorba de administratorul schelei, fost slujbaş al

Societăţii, care cunoştea rosturile celor cinci sonde şi pe care tocmai de aceea noul proprietar îl angajase din ziua cumpărării.

— Când o veni Pascu, să mă chemi! porunci Lipănescu, rostind autoritar şi cu tâlc numele administratorului.

— Bine, coane Enăchiţă! Da nu vii jos, că pune firma?!

Doi oameni, urcaţi cu scările, tocmai prindeau pe stâlpii bătuţi în pământ, devale, în marginea drumului, nouă firmă a exploatării. Lipănescu se lumină la chip şi uită tot paraponul. Firma, făcută din vreme, stătea în magazie de două săptămâni. Era nerăbdător s-o vadă ridicată în ochii atâtor oameni care treceau pe drum.

— Aşteaptă-mă! Viu numaidecât!

În timp ce se îmbrăca, grăbit, îşi arunca din când în când privirea jos.

— Motoacă, ia du-te, vezi s-o bată bine!

Anghelina îşi fuma gânditoare ţigara, pe scaunul ei din colţ.

— Scoală, cocoană, hai să vedem firma!

Femeia se supuse, fără tragere de inimă, şi ieşiră amândoi în prag.

Câteva trepte de scânduri coborau într-o mică bătătură; mai departe, spre drum, ducea o potecă dreaptă, cu borduri de pietre văruite.

Biroul, aflat chiar în mijlocul schelei, era o clădire mică, de scânduri, cu vopseaua pe jumătate spălată de ploaie. Din cele două încăperi, prima servea administraţiei; a doua, cu care comunica, era o fostă magazie, transformată în odaie de primire. Fiecare cameră avea câte două ferestre spre drum, de unde pădurea de sonde se vedea până la orizont, pierzându-se în celelalte păduri.

Jos, oamenii tocmai coborau de pe scări. Văzându-l pe Lipănescu, Motoacă strigă încântat, cu ochii la firma nouă:

— Coane Enăchiţă, i-am bătut pe toţi! Să fie într-un ceas bun!

Pe tablă mare, neagră, scria cu litere aurite: Exploatarea Petroliferă Ene Lipănescu, Schela Anghelina.

Soarele, care tocmai răsărea în faţă, făcea să scânteieze literele de aur. Lipănescu le privi cu emoţie şi strânse tare mâna Anghelinei, care se uita nepăsătoare la firmă; n-o scotea de loc din fire numele ei scris acolo. De altfel, nu era o formulă inventată de bărbată-su; aşa se obişnuia. Din sută în sută de paşi găseai asemenea firme, la micile exploatări particulare. În decorul industrial, posomorât, ele aduceau o culoare pitorească. Peste o turlă neagră de sondă, peste un rezervor, peste o magazie dărăpănată se proiectau aceste table, albe, galbene, albastre, roşii, cu litere negre, portocalii, verzi, aurii, înscriind nume din familie: Schela Elena, Schela Sofia, Schela Tudorică, Sonda Titi, Rezervorul Aurel... Fiecare exploatare purta numele stăpânului, iar în sânul exploatării, fiecare grup de sonde, fiecare schelă mai purta şi un nume suplimentar: al soţiei, al bunicului, al bunicii, ori chiar al altor strămoşi şi mai îndepărtaţi. La rândul lor, în fiecare schelă, sondele, puţurile, rezervoarele purtau şi ele firme cu numele copiilor, fraţilor, surorilor, nepoţilor, sau cu al altor neamuri.

— Vine şi domnu Pascu, coane Enăchiţă!

Lipănescu se încruntă.

— Tu ştii carte?

— Ştiu!

— Apoi atunci ceteşte colo sus şi bagă la cap cu cine ai

de-a face!

Motoacă zâmbi, nedumerit.

Administratorul se apropia dinspre piaţă. Era unul din zecile de tineri de la oraş veniţi să se îmbogăţească în petrol şi rămaşi pe toată viaţa funcţionari prin birourile Societăţii. Purta haine de dril, cenuşii, ca mai toţi slujbaşii schelelor, cu bocanci în picioare, iar în cap cu şapcă de stofă cadrilată. Mergea repede, cam aplecat înainte, fără să privească în vreo parte, străin de peisaj, cu ochii în pământ, frământat de socoteli mărunte.

— Bună dimineaţa, domnule Lipănescu! salută, fără tragere de inimă.

Nu avea încredere în noul său stăpân. Nu privi nici tabla de pe stâlpi, nici pe Anghelina, nici lui Lipănescu nu-i arătă mai multă atenţie; trecu de-a dreptul spre birou, muncit de socotelile lui, aşteptând să fie urmat de ceilalţi.

Lui Lipănescu îi năvăli sângele în obraji.

În uşa biroului, Pascu se opri.

— Îmi pare bine că ai venit, domnule Lipănescu. E zi de plată, şi nu ştiam ce să fac cu oamenii.

— Cum adică?

Pascu deschise uşa şi intră ca la el acasă. Văzând schimbările din camera cealaltă, se simţi în acelaşi timp mânios şi descurajat. Când era la Societate, nu-i ţinea seama nimeni ce făcea în schela aceasta izolată. Avea unele aranjamente pe care nu le cunoşteau alţii: noaptea se mai strecura pe la vreo sondă, cu un om negru după el, stăteau de vorbă pe şoptite, omul ieşea şi plecă repede, cu un pachet sub braţ, sau încovoiat de un sac greu. Mici piese de schimb la motoare, mosoare de sârmă, curele de transmisie, şaltăre, contoare îşi găseau oricând

cumpărători, pe la exploatările mici. Inventarul schelei era totdeauna încâlcit şi nimeni nu putea să-l descurce.

Venirea noului stăpân, nepriceput, dar insistent, putea să-i strice toate aranjamentele. Mai trăgea speranţa că Lipănescu se va plictisi şi nu va rămâne mult timp în schelă, cum se întâmpla cu toţi micii stăpâni. Dar până atunci trebuia să se tot împiedice de el. Faptul că se instalase în camera vecină îl mânia şi mai mult. Acolo, administratorul chemă din când în când câte o fată de pe la sonde, şi fără să-l ştie nimeni îşi mai trecea de urât.

Se aşeză fără chef în spatele biroului.

— Ai adus ceva bani cu dumneata? întrebă agresiv.

Nedumerirea oprea furiile lui Lipănescu să izbucnească. Câteva clipe rămase cu gura căscată, fără să poată spune un cuvânt. Apoi se aşeză repede, spumegând, pe primul scaun, deşi n-avea liniştea să stea jos, numai ca să nu rămână în picioare în faţa celuilalt. Dădu să-şi scoată pălăria din cap, dar se răzgândi şi rămase aşa, ca să arate că el era stăpân.

— Bani? Pentru ce?

Pascu se întoarse cu scaun cu tot spre dulapul din spate, de unde scoase un registru vechi.

— Pentru plata lucrătorilor.

— Dar, bine...

— Nu putem să-i mai amânăm; au rămas neplătiţi şi săptămâna trecută.

— Asta intră în seama mea?

— Ai spus că iei schela cu tot personalul.

— Bineînţeles; este nevoie de oameni, nu-i aşa? Dacă i-am luat îi plătesc. Dar, vreau să spun, credeam că am să fac plăţile din încasări. Am băgat o mulţime de bani,

dumneata ştii, şi până acum n-am luat nimic.

— Nici nu se putea! răspunse Pascu, impertinent. De unde nu semeni, nu culegi! Schela are nevoie de îngrijire, lipsesc o mulţime de lucruri; până n-o punem la punct, nu dă niciun câştig.

— Cum asta? Când am cumpărat-o mi-au spus că scot douăzeci de vagoane pe lună.

— Asta este într-adevăr capacitatea schelei. Dar când or fi toate sondele în exploatare. Deocamdată avem numai una.

Începea să nu mai înţeleagă; i se părea că administratorul îi vorbeşte într-o limbă străină. Termenii întrebuinţaţi de el nu-i auzea acum prima oară, erau vorbe de toate zilele în regiunea aceasta de exploatări petrolifere, dar, nevoit prima oară să le stabilească sensuri concrete, constata că îi auzise fără să ştie exact ce înseamnă.

Administratorul îi explică, bucuros să-l vadă dezamăgit:

— Domnule Lipănescu, n-a avut nimeni interesul să te inducă în eroare, şi totuşi trebuie să-ţi spun că n-ai făcut o afacere bună.

— Cum, de ce?

— Fiindcă stratul de păcură, care n-a fost niciodată prea bogat, acum e aproape sleit. N-am spus că nu merită să fie exploatat. Sondele ar putea să dea douăzeci, până la douăzeci şi cinci de vagoane pe lună. A douăzeci de mii vagonul, face o jumătate de milion. Cheltuielile lunare de exploatare s-ar putea ridica la o sută cincizeci-două sute de mii. Net ar rămîne vreo trei sute de mii.

— Perfect!

— Stai, că nu-i chiar aşa. Două sonde sunt părăsite; pentru Societate, exploatarea lor nu mai renta.

— Şi pentru mine cum o să renteze?

— Noi nu suntem o societate mare; noi putem să ne mulţumim şi cu puţin. Dar trebuie învestiţii. De unde nu semeni, nu poţi să culegi.

— Cât ar trebui?

— N-am întocmit un deviz. Nici nu se poate face cu una, cu două. Nu ştim cum se prezintă coloanele; îţi mărturisesc că la venirea mea erau părăsite. Turlele şi barăcile au rămas, au nevoie numai de câteva reparaţii, dar instalaţiile lipsesc.

— N-am ştiut!

— Nimeni n-a vrut să te înşele. La actul de vânzare este ataşat inventarul.

— Şi celelalte sonde?

— O să mergem să le vedem.

Administratorul se ridică, îşi luă şapca, şi deschise uşa. Fiindcă îl vedea pe proprietar descumpănit, îl lăsă să treacă înainte, cu un început de bunăvoinţă; nu era nevoie să întindă coarda prea mult. Lipănescu însă nu mai era atent la asemenea gesturi. N-o băgă în seamă nici pe Anghelina, care se aşezase pe o bancă de scânduri pătată de păcură, sub un umbrar din faţa biroului. Abia după câţiva paşi îşi aduse aminte de ea.

— Nu mergi în schelă? o întrebă moale, fără convingere.

Anghelina clătină din cap, în timp ce-şi umezea cu limba foiţa ţigării.

— Să mergem întâi la sonda numărul doi, în exploatare, vorbi Pascu, arătând drumul cu bastonul.

Motoacă tocmai sărea gardul, să plece. Văzându-i, rămase cu piciorul în sârmă.

— Coane Enăchiţă, strigă, dau o fugă până acasă şi mă întorc.

Stătea nu departe, pe Valea Carpenului, care urca prin pădure.

Lipănescu mormăi către administrator:

— Ce, aşa-i pe-aici? Poate să sară gardul la mine cine vrea?

— D-apăi şi gardurile sunt numai de formă! Oamenii s-au învăţat s-o taie de-a dreptul. Nu trebuie să-ţi faci inimă rea.

Sub lumina soarelui care se ridică repede pe cer, mişcarea în schelă reîncepuse, cu acelaşi zgomot multiplu, neclar şi parcă îndepărtat, ca de pe altă lume. Pe drumurile dintre sonde se vedeau căruţe cu câte patru şi şase boi, chinuindu-se prin gropi, ducând grinzi, coloane şi piese de motor, întocmai ca în ajun. La ateliere, vâjâitul forjelor, bătăile ciocanelor, scrâşnetul strungurilor, ţipetele polizoarelor reîncepuseră, dar păreau o continuare. În vârfurile turlelor, roţile pe care alunecau cablurile scoţând lingurile cu păcură se învârteau atât de repede, încât spiţele nu li se vedeau şi făceau în soare un joc vesel de lumină.

De data asta, Lipănescu nu mai lua seama la mişcarea schelelor; mergea tăcut pe cărare, cu capul în pământ. Îl trezi bâzâitul unui motor electric. Cele cinci sonde erau în faţa lui, aruncate pe deal. Zgomotul motorului îi făcu o plăcere neaşteptată; uită pe loc descurajarea de până atunci. Se întoarse spre administrator, zâmbitor, cu gâtul umflat de îngâmfare şi cu autoritate de stăpân.

— Pascule, ia treci înainte, că nu ştiu seama pe-aici!

Ocoliră barăcile, peste ţevi aruncate pe pământ, peste

şanţuri cu păcură, trecură pe lângă batalul îngropat şi se pomeniră la picioarele turlei.

Privită de aici, sonda i se părea acum foarte înaltă, parcă fără sfârşit, înfiptă cu geamblacul în norii alburii. Roata de sus se auzea jucând zglobie în lagăre. Înăuntru, o curea de transmisiune pocnea cum ar fi bătut ritmul unui dans vioi. Uşa îngustă şi foarte înaltă era dată în lături. În penumbra dinăuntru, dincolo de tamburul pe care se înfăşura cablul, stătea un om cu faţa la intrare, mânuind frâna macaralei.

— Bună dimineaţa, Marine! strigă administratorul, tare, ca să acopere zgomotul maşinii.

— Bună dimineaţa! răspunse sondorul, tot atât de tare.

Lui Lipănescu i se păru ciudat că administratorul salutase el primul. Iar felul cum lucrătorul îi răspunsese, fără să-l privească şi fără să-şi ia pălăria din cap, îl socoti lipsit de orice respect. Dincolo, când el intră în prăvălie, vânzătorii, cu Lazăr în cap, se aşezau fugă pe un rând, frânţi de mijloc şi-i strigau: Trăiţi!

— Asta-i sonda în exploatare, începu să-i explice, strigând, administratorul. O lăcărim şase ore pe zi.

— De ce numai şase ore?

— Stratul sărac! Iese lingura mai mult goală. Aşteptăm să se mai adune păcură.

Pe gura sondei se auzea lingura apropiindu-se, lovindu-se de coloană. Ecoul loviturilor se ducea în jos, ca nişte plesnituri de bici din ce în ce mai şterse. Viteza macaralei se micşoră, lingura apăru deasupra şi se opri. Era un tub gros cam de o palmă şi lung de câţiva metri. Pe ventilul de golire se prelingea un fir de păcură, care nu avea culoarea aşteptată, era mai mult gălbuie, un lichid subţire, cu vine

albăstrii.

— E amestecată cu apă, explică Pascu. (Văzându-l pe Lipănescu dezamăgit, urmă numaidecât:) Nu-i nimic; apa se alege deoparte. Dar ar trebui să facem ceva, să vedem dacă nu putem izola izvorul.

La sonda următoare era un grup de oameni. Salutară.

— Bună dimineaţa! răspunse administratorul, luând-o înaintea lui Lipănescu.

Oamenii îi făcură loc să treacă.

— Ei, cum merge?

— L-aşteptăm pe domnu maistru Dumitru, să aducă racul.

— Sondă în instrumentaţie! lămuri Pascu. S-a rupt cablul şi a rămas lingura înăuntru; e un accident frecvent, se rezolvă în câteva ore. Aici am avut ghinion, probabil lingura s-a prins sub marginea coloanei, n-a vrut să cedeze, a rămas şi cârligul înăuntru.

Lipănescu vru să întrebe dacă între timp leafa oamenilor, care stăteau degeaba, mergea, dar nu mai îndrăzni; era firesc să meargă, şi el îi plătea numai ca să-l salute pe administrator. O clipă avu impresia că intrase într-o întreprindere primejdioasă. Privi de jur-împrejur, la cele cinci sonde şi închipuindu-şi înăuntrul lor cele cinci coloane care se duceau în adânc, nu le mai văzu cum şi le închipuise până atunci, ca nişte izvoare de aur, ci ca nişte guri nesăţioase. I se păru că va trebui să scoată, să tot scoată, să arunce în ele pumni de bani – îi şi vedea ducându-se într-o gură şi-n alta –, până le va astâmpăra nosaţul.

— În cât timp are să fie gata reparaţia?

— Asta nu se ştie; într-o oră, într-o lună, sau niciodată.

După noroc.

Văzând privirea lui Lipănescu, buimăcită, Pascu urmă cu un ton şi mai nepăsător:

— Petrolul e un cuţit cu multe tăişuri. Exploatarea nu se face fără riscuri. Noi nu putem vedea ce-i jos. Unele sonde merg în plin, altele şchioapătă, altele nu merg de loc – se ajută una pe alta. Nu-i nimic la sigur. Să mergem mai departe.

Sonda următoare era închisă. „Cel puţin aici nu plătesc leafa nimănui!”

Administratorul dădu explicaţii:

— Era sonda cea mai bună a schelei; pe ea se bizuia producţia. Şi astăzi, fără îndoială, a rămas cea mai bogată, din nenorocire trebuie şi aici instrumentaţie; mult mai greu decât dincolo.

Şi continuă să explice în termeni tehnici, cum, din cauza alunecării straturilor, coloana se strâmbase. Operaţiunea îndreptării era complicată şi costisitoare.

Lipănescu se aşezase pe o bancă de scânduri, în faţa turlei, şi ascultă, fără să înţeleagă altceva decât că trebuia să plătească. Trebuia, într-adevăr, nu fusese numai o imagine, trebuia să bage pumni de aur pe gura sondelor. Ascultă mult timp, făcându-şi între timp alte socoteli. Când le sfârşi, se ridică înviorat, cu o hotărâre limpede.

— Bine! Să mergem la birou!

În dreptul oamenilor se opri.

— Să veniţi la leafă!

Sondorii îşi scoaseră toţi deodată pălăriile, privindu-l surprinzi.

— Veţi primi fiecare câte o sută de lei gratificase, dar să-mi faceţi treabă bună. M-aţi înţeles?

— Să trăiţi! Facem, domnule, cum nu! Asta-i datoria noastră!

Totul trebuia să se aranjeze! La sonda următoare, unde se lăcărea, tocmai ieşise lingura. Din hârdău, păcura curgea pe o ţeavă în batalul aflat afară. Lipănescu privi lichidul cafeniu cum ţâşnea pe capul ţevii şi-i păru că i se prelinge pe inimă. Ultimele îndoieli i se topiră. Trase aer în piept, privi cu ochii micşoraţi, cu o plăcere adâncă, schelele înşirate pe dealuri. Se văzu mare, uriaş, între sondele negre de care îşi legase destinul. Se întoarse spre administrator; îi vorbi cu hotărâre şi autoritate:

— De luni vreau să pornim la lucru. Până azi la prânz ai să-mi faci o listă; vreau să ştiu exact ce trebuie, ca să punem schela pe picioare. Materialele care se află în depozitul nostru, la Câmpina, vor sosi aici luni. Pentru rest, vei comanda încă de azi. Vei angaja toţi oamenii de care avem nevoie. Nu vreau să fac nicio economie, totul trebuie să fie perfect şi să meargă în plin.

Administratorul rămase prostit, cu gura întredeschisă. Gângăvi:

— Prea bine, domnule Lipănescu, cum porunciţi!

Lipănescu văzu dintr-o dată schimbarea în tonul lui. Se simţi măgulit.

— Ai să primeşti şi dumneata o gratificaţie!

Pascu se făcu roşu la faţă. Nu mai înţelegea nimic.

— Vă mulţumesc!

„Da, da!” se gândea Lipănescu, satisfăcut, în timp ce mergea spre birou cu alţi paşi decât la venire. „Au să afle toţi, curând, cine sunt eu!” O găsi pe Anghelina tot sub umbrar, cu ţigara în gură. Privea de câtva timp în vale, peste drum, unde se strânsese un grup de lucrători. Alţi

oameni veneau în fugă de la sonde. Erau şi câteva femei; parcă se auzea cineva bocind.

— Ei, cucoană, n-ai vrut să mergi! Păcat!

— Ce-o fi acolo? întreba Anghelina.

Pascu stătu în loc. Dinspre Telega cobora repede, pe mijlocul drumului, şeful de post cu un jandarm după el. Câţiva oameni se ţineau după ei, mai în urmă. Motoacă venea în fugă, pe coastă.

— Mă, pe unde umblă băiatul ăsta! se minună Lipănescu, bine dispus. Nu-l lăsarăm adineauri colea, la gard?

— Domle Pascu, domle Pascu! strigă Motoacă încă de departe. Îl ştii pe nenea Duţu? Duţu, ăla şchiopu, care a dat cu sifonu în notar.

— Ei, ce-i cu el? Ce s-a întâmplat?

— A căzut azi-noapte în puţ. Abia acu i-au găsit urmă. S-au băgat puţarii să-l scoată, da e greu, că-i puţu părăsit şi s-au surpat ghizdurile pe la mijloc.

Anghelina îşi puse ţigara în colţul gurii şi scăpără. Lipănescu privi cam speriat în jos, spre grupul de oameni.

— Dar ce-a căutat acolo?

Motoacă se-ntoarse spre el:

— De, coane Enăchiţă, se-ntâmplă! mai umbla omu beat, mai e ceasu rău! Parcă numai unu cade în puţ? Ehe! Să fii sănătos dumneata!

De data asta felul lui de a vorbi îl lovi pe Lipănescu ca o palmă în obraz. Uită de omul căzut în puţ. Prima pornire fu să ridice bastonul şi să-i croiască vreo câteva. Pe urmă se înfrână; strânse fălcile şi îşi înghiţi furia, ca pe un dumicat. Flăcăul trebuia să afle mai întâi că aici se schimbase ceva. Aşa cum înţelesese Pascu, avea să

înţeleagă şi el; nu era mai greu de cap. Se îndreptă spre birou.

— Vino încoa!

După ce Motoacă intră, Lipănescu băgă mâna în buzunarul de la spate al pantalonilor, de unde scoase un teanc de hârtii de câte cinci sute de lei. Numără zece şi i le întinse cu o mişcare lentă, bine marcată.

— Ăştia-s ai tăi! Pentru ce-ai să mai faci de acum înainte, ai să primeşti la timp partea ta.

Motoacă luă banii fără să arate mirare sau mulţumire şi-i băgă mototoliţi în buzunar.

— M-ai înţeles, Motoacă? Am nevoie de un om în care să mă încred... (Făcu o pauză.) Şi care să ştie cine sunt eu. M-ai înţeles?

— Da, coane Enăchiţă! răspunse Motoacă, familiar, fără să ia în seamă tonul lui solemn.

3

Ieşind din curte, cu Coteiul după el, Bocanu văzu două căruţe care urcau la deal, pe lângă livadă. Cărăuşii i se părură străini. Se propti în mijlocul drumului.

— Ia opreşte caii, mă! Dă unde sunteţi voi?

— De la Scorţeni.

— Şi ce căutaţi voi pă pământul meu?

Un om îmbrăcat orăşeneşte, în haine de dril, cu pantaloni bufanţi şi cu jambiere roşii de piele, care venea din urmă pe jos, se apropie fuga.

— Sunt cu mine, domnule Chivu.

— Da tu cine eşti?

— Cu aprovizionarea, la Societate.

— Şi ăştia ce cată aici?

— Aduc materiale; pentru Cazinou.

Bocanu se urni într-o parte şi făcu semn cu bâta.

— Să treacă!

Apoi, satisfăcut, scuipă gros, în şanţ.

— Stoiene, hai!

— Da, nene Chivule! se gudură flăcăul.

Se purta îmbrăcat ca şi stăpână-su, cu cizmele vechi dăruite de el, cu pălărie mocănească în creştetul capului, cu vestă peste cămaşa strânsă sub chimir, cu cioareci albi; numai bâtă nu îndrăznea să-şi ia.

Din piaţă, căruţele cotiră la dreapta.

— Cazenou! pufni Bocanu. Ia hai, să vedem ce-au făcut nebunii acolo!

— Da, nene Chivule, să vedem!

Încă dinaintea războiului, de când se mărise schelă, funcţionarii Societăţii alcătuiau o întreagă colonie. Locuinţele lor, la creasta dealului, împreună cu multele cazărmi ale lucrătorilor, cu magaziile şi cu atelierele, păreau o aşezare urbană într-un peisaj rămas la stadiul sălbăticiei.

Pentru a îndulci viaţa acestor oameni, duşi departe de lume, la stăruinţa domnului Bilaşcu, administratorul schelei, Societatea aprobase să li se construiască un local de petrecere, un cazinou, cu sală de bal, cu jocuri de popice, de biliard, de şah, cu bibliotecă şi tot ce-o mai fi nevoie.

De câtva timp, funcţionarii schelelor nu mai aveau alt subiect de convorbire. Fiecare găsea ceva de spus sau de întrebat în privinţa cazinoului şi toţi abia aşteptau să fie gata, ca să înceapă distracţiile.

Se făceau de pe acum planuri, se discuta despre

alegerea lăutarilor, se întocmeau liste de oameni străini care să fie invitaţi, se fixau datele seratelor şi balurilor. Când ieşeau de la birouri, toţi se opreau o clipă în prag, aruncau o privire peste deal, unde se înălţa clădirea nouă, şi nu era unul să nu tresalte de îngâmfare, de parcă el ar fi fost proprietarul.

Bocanu, cu Stoian în spate, se opri în faţa Cazinoului. Era o construcţie lungă, de scânduri, tencuită în interior, cu o marchiză spaţioasă la centru, servind drept vestibul şi garderobă, cu câte şase ferestre mari de o parte şi de alta, ceea ce lăsa să se închipuie ce vast era interiorul. Pe ferestre se vedeau înăuntru lucrătorii care făceau ultimele amenajări. Pe tencuiala pereţilor se lipeau tapete de hârtie ca mătasea. Electricienii montau lustrele în plafon. Câteva fete, cu fustele strânse între genunchi, urcate pe pervazuri, ştergeau geamurile. Afară se mai vedeau gropile unde se stinsese varul şi troacele în care se făcuse tencuiala. Urme de talaş, capete de scânduri, bucăţi de tablă erau risipite de la un cap la altul al bătăturii.

Cele două căruţe opriseră la intrare, şi câţiva oameni descărcau nişte lăzi mari de scânduri. Un lucrător în salopetă albastră veni dinăuntru cu un cleşte şi începu să le desfacă. Sub capac, aşezate cu grijă între paie, apărură mai multe rânduri de oglinzi.

Bocanu le privi cum sclipeau în soare şi, neavând niciun gând pentru ele, scuipă domol în lături.

— Ia uite, mă, oglinzi! zise, cu o voce neobişnuit de înceată, adresându-se poate lui însuşi, poate Coteiului.

Era greu să se ştie ce simţăminte trezeau în sufletul lui stivă de cristale şi celelalte lucruri strălucitoare. Cu cincizeci de ani în urmă, când el abia învăţa să spună pe

nume mămăligii, prin locurile acestea acoperite de păduri nerăzbite încă mai hălăduiau urşii, lupii şi mistreţii. Câteva case rare, pe văile mai puţin sălbatice, alcătuiau începuturi de cătune, strivite de dealuri şi de singurătate. Oamenii tăiau lemne, le târau până la poalele dealurilor şi acolo, în drum, găseau cumpărători de la oraş care le dădeau în schimb mălai şi sare. Asupra stăpânirii pământului nu-şi făceau niciodată necazuri unii altora. Erau prea puţini oameni şi prea multe dealuri, ca lumea să nu se împace. Hotarele nu se înscriau nicăieri, dar se ţineau în seamă. Păcura neagră, care curgea pe unele râpe, multă vreme nu făcuseră decât s-o dea pe nimica toată: o păpuşă de tutun, o oglinjoară pictată, un cot de stambă, unui negustoraş din vale care o vindea cui avea nevoie să-şi ungă osiile carelor. Mai târziu se iviră alţi negustori, începură s-o adune în butoaie şi o duseră la oraş. Nu se ştia încă, pe atunci, care-i era puterea.

Şi într-o bună zi, forţa ei neagră izbucnise, se ridicase deasupra, făcuse să dispară oamenii vechi, făcuse să piară pădurile şi să răsară în locul lor turle de sonde. Bocanu se pomeni căutat de misiţi, de avocaţi, de feluriţi mesageri, ispitit, îmbiat. Îl luară cu căruţele, cu trăsurile, îl purtară pe la oraş, la judecătorii, la tribunale, unde puse degetul pe hârtii, şi începură să-i vină banii. Jumătate din dealurile pline de sonde erau ale sale. În fiecare zi, linia schelelor înainta mai departe, mai mânca o sfoară de pădure, mai trecea peste o creastă, mai cobora într-o vale. Apoi depăşi pământurile lui. Alţi inşi fură căutaţi, duşi să iscălească hârtii, chemaţi să primească bani. Oamenii care trăiau în mijlocul pădurii, crescând oi şi tăind lemne, hrănindu-se cu mămăligă şi cu brânză, necunoscând decât întâmplător

unele monede mărunte, se pomeniră cu teancuri de bancnote în braţe...

La început fură zăpăciţi de aceste întâmplări nemaipomenite. În scurtă vreme se obişnuiră; nimic, pare-se, nu intră mai uşor în deprinderea omului decât bogăţia. Se ridicară ca o castă puternică şi mândră, alcătuind o tagmă nouă: a redevenţiarilor. Începură să aibă simţământul însemnătăţii lor, şi restul lumii o socotiră subalternă. Cei mai mulţi îşi trimiseră copiii la şcoli, de unde aceştia se întoarseră cu altă înţelegere a lucrurilor. Unii îşi părăsiră portul vechi şi obiceiurile, luându-le pe cele de la oraş. În locul bordeielor şi colibelor îşi construiră case încăpătoare, unele nu lipsite de măreţie, ca nişte castele de ţară. Fetele lor învăţară la pensioane, şi multe se măritară cu orăşeni din cei mai de seamă, pe care socrii însă continuară să-i privească de la înălţime. Alţii plecară la oraş, şi în viaţa de acolo, încetul cu încetul, se boieriră.

În acest timp, Societatea, îngăduită pe pământul lor miraculos, tăia pădurile şi săpa în adâncime. Zi de zi, noi sonde se ridicară, noi vine de păcură arseră pământul, noi răni se iviră pe dealuri. O mişcare vie, plină de zgomot, puse stăpânire pe întreaga regiune. Cei la al cărui pământ nu veniseră încă sondele, aşteptau să-i ajungă şi pe ei bogăţia aceasta devastatoare. Ieşeau la creste, în marginea pădurii, şi priveau lună de lună, săptămână de săptămână, linia sondelor înaintând spre dânşii.

Pe unii sondele îi ocoleau, o apucau pe după un clin de deal şi se duceau în altă parte. Atunci în sufletele lor cobora, distrugătoare, dezamăgirea. Îşi priveau pământul sterp cu o încremenire desperată. Rătăciţi, înnebuniţi de norocul celorlalţi, nu mai aveau tragere de inimă să

muncească, aproape uitau să mănânce, casele, li se ruinau, îmbrăcămintea la ajungea zdrenţe. Slabi, nebărbieriţi, cu ochii înfundaţi în orbite, se plimbau pe crestele dealurilor, ca nişte strigoi, privind sondele şi ascultând zgomotele neîntrerupte din schele.

Apoi iar se întorceau la pământul lor şi iar începeau să spere. Poate Societatea va veni spre dânşii, poate se va pune o sondă, şi dacă se va pune una, vor răsări o sută. Se adunau mai mulţi laolaltă, vorbeau în şoaptă, pe marginea pădurii, îşi spuneau veşti venite din vale.

Mulţi ani stătură aşa în aşteptare. Apoi linia sondelor rămase moartă, pe unde se trăsese prima oară. Se căutau pământuri tot mai departe, peste alte dealuri. Norocul fugea la vale.

Starea oamenilor se fixase; unii rămaseră săraci, şi nimic nu mai putu să le schimbe soarta, alţii se îmbogăţiră, de nu mai ştiau ce face cu banii.

O grea linie de hotar se lăsă între unii şi alţii.

În viaţa lui Bocanu bogăţia aduse schimbări mai întâi pe dinaţară. Îşi dură casă nouă, încăpătoare, căreia ca primă prevedere îi puse drugi groşi de fier la ferestre, iar la uşi zăvoare grele. Conteni cu munca, nu mai tăie lemne în pădure, ca altădată, fiindcă pădurea o tăiară până la ultimul copac alţii. Se învăţă să doarmă în pat moale, să mănânce friptură de găină şi să nu-şi mai drămuiască rachiul. În loc de opinci, încălţă cizme, din cele bune, dar pe dinăuntrul cizmelor rămase la obiele. Odată cu opţiunea aceasta nu mai simţi nevoie de nicio schimbare.

Schimbarea importantă se făcea, fără să-şi dea seama, înăuntrul fiinţei sale. O lume întreagă lua naştere pe pământul lui; nu înţelegea bine cum se întâmplau faptele,

de unde veneau sutele de oameni, ce legături erau între unii şi alţii, cine îi trimitea, cine îi conducea, cine îi învăţa să mânuiască maşinile şi condeiele. Îi vedea mergând, mâncând, îi vedea spălându-se, îmbrăcându-se, respirând, şi i se părea că trăiesc datorită lui. Când punea degetul pe contractul de concesiune, socotea că-l pune pe actul de naştere al altui colţ de lume. Nimic nu credea că ar putea să fie în afara voinţei sale. Când, prin 1904, regele Carol vizită sondele, cu mare greutate i se lămuri lui Bocanu că suveranul nu era dator să-i ceară lui învoire.

Într-atât se socotea de mare, că nu-şi dădea silinţa să înţeleagă ce rost aveau cele făcute de oameni. Îi privea lucrând, cum ar fi privit alergătura dintr-un furnicar, unde munca se face după o ordine care scapă înţelegerii umane. Nimic din ceea ce se întâmpla nu părea să-l intereseze şi să-l mire. Lucrurile noi treceau pe lângă el fără să-i clatine trupul uriaş şi fără să-i pătrundă în creier. Îţi venea să crezi că dacă ar fi stat în calea unui tractor, tractorul n-ar fi izbutit să-l dărâme.

Nu îl mirase repeziciunea cu care se puneau sondele, nici numeroasele ateliere care luaseră fiinţă şi umpleau văzduhul cu huietul lor, nu-l miraseră nici automobilele, nici teancurile de bani. Cazinoul însă, cu cele douăsprezece ferestre, policandrele care se vedeau înăuntru şi mai cu seamă oglinzile cât un perete îl puneau pe gânduri. Fiindcă tot ce se făcuse până acum era murdar de păcură; nimic n-avea lustru şi poleială.

Oamenii i se părură dintr-o dată şireţi şi prefăcuţi şi-i treziră îngândurarea. Întâia oară, maşinăria din capul lui frământa o îndoială. Nu-şi putea da seama de ce, dar oglinzile, atât de mari şi de numeroase, îi făcură teamă.

— Uite, mă! Uite, mă! mormăi, cu nehotărâre.

Lucrătorii se şi grăbeau să le ducă înăuntru.

Bocanu îşi trase bâta la o parte, cum ar fi scos piedica dintre spiţele unei roţi şi, îndată, trupul lui uriaş se urni spre intrarea Cazinoului.

— Ia haide, Stoiene, să vedem ce-au pus înăuntru!

În prag, un lucrător săpa cu dalta locaşul zăvoarelor. Întoarse o clipă capul, apoi îşi văzu de treabă.

— Bună ziua, căciulă!

Lucrătorul, străin de schelă, îşi văzu de ale sale fără să răspundă şi fără nicio tulburare. Bocanu îşi mută bâta dintr-o mână în alta, semn de nehotărâre, dar era în el şi mânie, şi furie, pe cale să-şi dea drumul.

— Uite, mă! Uite, mă!

Deodată, ochii i se opriră pe duşumeaua Cazinoului, făcută din bucăţele mici de stejar, îmbinate în zig-zag, netezite şi lustruite tot cât oglinzile. Electricianul învârtea butoanele, să încerce legăturile, şi lustrele din plafon, aprinzându-se, stingându-se se răsfrângeau în duşumea cu o strălucire care te ameţea, putea să te şi orbească.

Dar totul era orbitor, nu numai podeaua. Hârtia vişinie de pe pereţi, lustruită şi înflorată cu bronz ca aurul, lucea, cum lucea şi tavanul, neted şi alb, fără nicio zgârietură, fără nicio pată, de parcă era turnat din smalţuri. Oglinzile aşezate în picioare pe lângă pereţi, gata să fie fixate la locurile lor, făceau să se prelungească, în adâncime, la nesfârşit, luciul duşumelei şi toate celelalte luciri.

— Uite, mă! mormăi Bocanu, de data asta cu alt ton, fără mânia de mai înainte, cu uimire şi poate cu sfială.

Funcţionarul care însoţise căruţele traversă sala şi se apropie cu un zâmbet îndatoritor. Musafirul văzu jambierele

lui răsfrângându-se în luciul duşumelei, ca şi cum sub sticla parchetului un alt om ar fi mers cu picioarele în sus. Aproape că îi veni ameţeală.

— Vă place, domnule Chivu!

— Hm! Hm!.. Păi ştiu eu?!

Şi Bocanu se trase de-a-ndăratelea spre uşă, târşindu-şi cizmele pe mozaic. Abia când se văzu afară îşi veni în fire. Se propti zdravăn cu picioarele în bătătură, apăsându-le parcă pentru a-şi regăsi în pământ rădăcinile, trase aer în piept, vâjâind, se opinti, şi-apoi, când îşi dădu drumul, un nod de scuipat ţâşni din gât tocmai pe treptele Cazinoului.

— Phua! făcu, ştergându-se cu dosul mâinii la gură.

În clipa aceea, un ţignal de uzină icni paste dealuri. Altul îi răspunse mai departe, apoi altul, la câţiva paşi, sub râpă, făcând să se clatine aerul.

— O, hoo, hooo! Ajunge! răcni Bocanu.

Le aştepta să tacă, privind într-o parte, arţăgos, apoi porni spre drum. În aer rămăsese o linişte ţiuitoare. La poartă se opri şi mai privi o dată, cu dispreţ, clădirea nouă.

— Cazinou, nene Chivule! zise Coteiul, în batjocură, ca să-i intre în voie.

Bocanu scuipă iarăşi în ţărână şi înjură, cu toată mânia regăsită:

— Grijania lor dă venetici!

Odată cu ţignalele care anunţau amiază, oamenii schelelor se revărsară pe poteci şi pe drumuri, împânzind dealurile. Unii se îndreptau spre case, alţii spre bordeie şi cazărmi. Cei de prin satele apropiate, care-şi aduceau mâncarea în zimbile, se trăgeau la umbră, pe după magazii; unii alergau cu doniţele după apă. O mare parte se îndreptau spre prăvăliile din piaţă. Dintre aceştia, prea

puţini erau atât de îndrăzneţi, încât s-o ia înaintea lui Bocanu, care ţinea mijlocul drumului, şi dacă îndrăzneau, aveau grijă să se strecoare cât mai feriţi, pe lângă şanţ, cu pălăriile în mâini.

Apropiindu-se de piaţă, peste capetele oamenilor îmbulziţi la cârciumi şi prăvălii, Bocanu auzi muzică de lăutari. Se opri nedumerit şi trase cu urechea.

— Ce-i asta, mă?

— O fi vreo nuntă, răspunse prosteşte Coteiul, ca să nu rămână întrebarea în vânt.

— Ce nuntă, mă, joi la prânz?

Muzica venea de la Salon, unde o mulţime de oameni erau îmbulziţi în uşă şi priveau înăuntru. Cei din spate se ridicau pe vârfuri, curioşi şi înveseliţi, să vadă peste capetele celorlalţi.

Bocanu străbătu piaţa călcând rar şi greu, duduind, printre oamenii care se grăbeau să-i deschidă drum. O căruţă cu un butoi între loitre era trasă în faţa terasei. Doi băieţi de prăvălie turnau cu găleţile vin în butoi, printr-o pâlnie mare. Uriaşul trecu pe lângă ei fără să-i bage în seamă şi urcă apăsat scările.

— Ce faceţi voi aici, mă?

Oamenii se traseră speriaţi în părţi. Bocanu făcu doi paşi, până în prag.

— Ce-i muzica asta, mă?

Restaurantul era aproape gol. Câţiva chelneri aşezau mesele. Văzându-l pe Bocanu încremeniră, cu mişcările neterminate. Muzica încetă deodată.

Gogoi, care juca beat, chiuind, se opri, cu mâinile în aer.

— Zi-i înainte, ţigane!

Era un om mărunt, vânjos, îmbrăcat pe jumătate ţărăneşte, cu pantaloni albi, strânşi pe picior şi băgaţi în cizme, şi cu o haină neagră, orăşenească, peste cămaşa cusută cu amici albastru.

— Ce-i asta, mă? răcni Bocanu.

Gogoi se întoarse, chiuind:

— Vere Chivule, m-am dat dracului! Hiu-hiuu!

Se trăgea din acelaşi bunic cu Bocanu, din acelaşi neam sălbatic, trăit în pădure. Când îşi împărţiseră pământurile, lui îi venise cel de peste creste, tocmai în valea Runcului. Numai locul de casă îl avea aici, gard în gard cu văru-su Bocanu.

De când pe Runcu se făceau încercări cu sondele, deschizându-se Schela Nouă, Gogoi nu-şi mai venea în fire. Acum doi ani îşi concesionase o parte din pământ. Banii îi azvârlise pe rachiu numai în câteva luni, sigur că după aceea vor începe să curgă redevenţele. Societatea însă nu se grăbea cu pusul sondelor. Veniseră tot felul de directori şi de ingineri care străbătuseră pădurile, arătând pe unde să se deschidă drumuri, făcând tot felul de planuri şi tărăgănind începerea lucrului. Gogoi socotea că aşa îi fură dreptul lui, îi venea să-i apuce pe directori şi pe ingineri de guler, să le dea câte un hârleţ în mână, să-i pună la desţelenit pământul.

Abia vara trecută porniseră două sonde de încercare, dar la început nu fură semne bune. Săpau şi nu dădeau de păcură. Pe la Crăciun, pe una din ele o părăsiră, când ajunsese tocmai la şase sute de metri adâncime. Cele mai adânci sonde în Schela Veche abia dacă mergeau la patru sute. La cealaltă continuară lucrul. Veneau din când în când ingineri şi geologi, luau probe de pământ din fund, îl

cercetau în laboratoare, se mai opreau, se mai socoteau şi iar începeau să sape.

Îndată ce se ridicaseră aceste sonde, Gogoi începuse să le dea târcoale. Se ducea acolo în fiecare dimineaţă, se aşeza pe un tăpşan şi privea cum se lucrează. Cele două turle se vedeau albe, în mijlocul pădurii, cu lemnăria lucind la soare.

„Când s-or înnegri, sunt un om ajuns!”

Turlele începură să se înnegrească, dar nu de păcură, ci de ploi şi de noroiul scurs de pe prăjinile de foraj. Pe măsură ce semnele bune întârziau să se arate, obrazul lui Gogoi se întuneca tot mai mult. Începuse să nu mai dea pe-acasă cu zilele, cu săptămânile. Seara trecea din cârciumă în cârciumă, bea, se căina cu glas tare, iar bea, şi-apoi, în drum spre casă, adormea în câte un şanţ din marginea drumului. În zori, când îl pătrundea frigul, trezindu-se şi văzându-şi ticăloşia, nu mai avea inimă să dea ochii cu nevasta. Nebărbierit, nespălat, murdar de noroi, se ducea la sonde, se aşeza pe tăpşanul lui şi aştepta cuprins de amărăciune.

— Nu ţi-e ruşine, mă? răcni Bocanu, trăsnindu-i cu privirea.

— Hiu, vere Chivule, m-am dat dracului! chiui Gogoi. Bea şi dumneata o vadră dă vin cu mine. Hei, domne Cristeo, dă-ne de băut! Zi-mi cântecul, mă ţigane!

Vioristul se uită cu teamă la Bocanu.

— Să nu cârâi, cioară! strigă uriaşul, umflându-se în uşă, gata să ajungă dintr-un toc în altul.

Hristea Dumitrică se strecură pe după tejghea şi, apropiindu-se de el, îi şopti la ureche, împăciuitor:

— A făcut erupţie sonda de la Runcu. Iertaţi-i şi

dumneavoastră o dată, domnule Chivu!

Ochii negustorului scânteiau; parcă în privirea lui stătea ascunsă o bucurie inexplicabilă, ţinută cu greu să nu izbucnească.

Bocanu îl împinse cu bâta la o parte.

— Şi ce-ai tu dac-a făcut irupţie? Ce-i irupţia ta? Vezi-ţi dă basamacu tău, bă veneticule!

Dumitrică se trase după tejghea; era învăţat să rabde toate toanele lui Bocanu, acum însă, peste lumina de adinea-uri, care nu se stinsese, trecu un fulger de răzvrătire. Strânse dinţii şi o ţinu ascunsă. Nu era erupţia lui, dar la Runcu avea şi el o socoteală.

— M-a răzbit, vere Chivule! Hiu-hiuu! Ce credeai că numai ale tale?

Sonda de la Runcu făcuse erupţie spre revărsatul zorilor. Maistrul echipei de noapte cum ieşi din schimb, încălecă şi porni în galop să-l caute pe Gogoi, cu nădejdea că n-are să fie uitat la răsplată. Îl găsise târziu, sub butucul de tăiat carne din faţa măcelăriei unde dormise beat peste noapte.

— Domle Gogoi, hai iute că te-ai făcut milionar!

Se socotise din primele ceasuri că sonda arunca peste cinci vagoane pe oră, mai mult de o sută pe zi. După contractul obişnuit de concesiune, proprietarului îi veneau şapte procente. Gogoi nu putu să înţeleagă tot ce îi explica maistrul la repezeală. Şapte vagoane pe zi, cât îi era partea, făceau două sute de mii de lei, două milioane în zece zile, şase într-o lună.

— M-a răzbit, mă vere Chivule! M-a răzbit până aici, uite, mă, până sub coşul pieptului. Uliuu! Fir-am ai dracului!.. Zi-i, mă ţigane!

Oamenii din uşă făceau haz pe ascuns, dându-şi coate, trăgând cu coada ochiului la Bocanu, bucurându-se că era unul să-l înfrunte.

Bocanu stătu o vreme la îndoială, neştiind ce se cuvenea să facă. Gâtul i se umflă de câteva ori în guler, gata să lase afară o înjurătură, pe urmă se strânse la loc, într-o furie amânată. După întâmplarea cu oglinzile, îndrăzneala lui Gogoi îi dădea un fel de fierbinţeală între sprâncene. Îl măsură din creştet până în tălpi, ca pe un netrebnic, apoi se întoarse huruind în jurul bâtei.

— Stoiene, hai!

— Hai, nene Chivule!

În marginea terasei Bocanu se opri, cu picioarele îndepărtate, îşi împinse burta înainte, îşi supse pieptul parcă scormonindu-se înăuntru, şi-o dată îl umflă, lăsând să-i şuiere scuipatul tocmai în mijlocul drumului.

Îndată ce coborâră treptele, din spatele oamenilor cineva începu să chelălăie. Roşu de mânie, Coteiul blestemă printre dinţii, să nu-l audă stăpână-su:

— Fir-ai al dracului. Usca-te-ar boala!

— Cheala-lau, cheala-lau! Uite coteiu, uite-l, ia! râdea omul ascuns în mulţime.

Stoian se întoarse din mers şi ameninţă cu pumnul. Tocmai atunci se auzi chiuitul lui Gogoi dincolo de uşa restaurantului. Beţivul ieşea jucând, izbind cu cizmă în duşumele, urmat de lăutari.

— Gata sacaua, mă? strigă la băieţii de prăvălie care se zbenguiau călare pe butoi.

— Gata-gata, nea Gogoi!

— Unde-i vizitiul?

— Aicea sunt! răspunse omul de la cai.

— Ţi-ai adăpat armăsarii?

— N-avea dumneata grijă!

Alţi oameni, curioşi şi înveseliţi, se strângeau în jurul căruţei, privind butoiul şi lădiţa cu pahare pusă alături. Printre ei, Gogoi îl văzu pe Motoacă.

— M-a răzbit, mă nepoate! Vino să împart milioanele cu tine!.. Care vreţi să beţi, haidaţi!

Câţiva se îndesară pe lângă butoi.

— Motoacă, tu stai la canea! porunci Gogoi, pe când trecea în faţă, la cai, cu paharul pe sus.

Căruţa porni pe drumul Schelei Noi, urmată de oamenii care se aţineau cu paharul. Câţiva copii alergau după ei, cu picioarele goale prin praf.

— Hiu-hiuu! chiuia beţivul, în capul convoiului.

După el, mergeau lăutarii, făcând să iasă lumea prin porţi. Câte unii se alipeau la convoi, dornici să bea un pahar.

La sondele din drum Gogoi se oprea, şi atunci tot alaiul se poticnea în spatele lui.

— Hiu-hiuu! M-a răzbit, mă! Veniţi să beţi răzbeala mea!

Sondorii, în hainele lor negre, murdari de păcură pe faţă şi pe mâini, se apropiau râzând. Motoacă umplea paharele fără să scoată o vorbă, serios şi plin de grijă cu fiecare nou venit. În faţa atelierului principal al Societăţii, se opriră tocmai când sirena suna de ora unu. Un grup de oameni se îndrepta spre intrare.

— Veniţi să beţi! îi chemă Gogoi.

O parte din ei, mai îndrăzneţi, veniră în fugă, deşertară paharele şi se întoarseră repede, să nu întârzie la lucru. Câteva clipe lucrătorii mai furnicară pe dealuri, pe urmă

pieriră, că intraţi în pământ, şi nu mai rămaseră deasupra decât turlele negre cu huruitul lor înfundat. În schimb, în urma convoiului se strângeau din ce în ce mai mulţi oameni.

— Erupe la Runcu? întreba de peste şanţ câte un sondor.

— Da, da, erupe! răspundeau cei din convoi.

— Dacă nu crezi, striga Gogoi, vino şi bea un pahar!

Pe măsură ce drumul urca, sondele se răreau; în locul lor apăreau copaci şi poieni înverzite, încercând să arate cum erau locurile înainte ca păcura să le fi murdărit. Câteva vite păşteau pe coastă, sunându-şi clopotele domol; culoarea lor curată şi sunetele idilice ale clopotelor rămâneau străine, peisajul refuza să le absoarbă.

Aproape de coama împădurită, începu să se audă un alt huruit decât în urmă; venea parcă nu peste creastă, ci pe sub ea, străpungând pământul. Caii se opriră neliniştiţi, cu urechile ciulite. Vioara ţiganului începu să scârţâie; sunetele se rupeau sub arcuş.

— Hiu-hiuu! Dă ce-aţi stat, mă? strigă Gogoi la vizitiu.

Chiuitul lui se pierdu, destrămat în vânt. De peste deal, huruitul creştea şi scădea, în valuri; ai fi spus că era acolo o apă care se umfla năvalnic, gata să dea peste zăgazuri, şi deodată, lipsindu-i forţa pentru ultima treaptă cădea înapoi, furioasă şi neîmpăcată.

Cei din urmă căruţei uitaseră de băutură; aruncară paharele în lădiţă şi o luară înainte, spre creastă, cu un amestec de teamă şi nerăbdare. Un alt zgomot răzbea acum de peste deal, un fâşâit prelung şi greu, care înainte de a izbi urechile izbea obrazul ca o pală de vânt fierbinte.

Pe potecile pădurii se vedeau alţi oameni, unii de la sonde, alţii din sate, printre ei femei, fete şi puzderie de copii, ascunşi pe după copaci.

— Vino cu butoiu, mă, că singur n-am coraj!

Vizitiul apucă strâns căpestrele, şi caii porniră lipiţi de el, sforăind, călcând cu teamă, smucindu-se la fiecare tremur al pământului.

Sus, Gogoi se opri buimăcit. Linia de pământ despădurit al Schelei Noi, care se deschidea în faţă, era acoperită de o noapte neaşteptată, vânătă şi albastră. Păcura ţâşnea pe vârful sondei ca dintr-o tulumbă gigantică, se răsfira pe cer înnegrindu-l şi apoi cădea departe, între copaci, făcând pădurea să se jeluiască. Pe mare întindere de jur-împrejur, plutea în aer o bură neagră, ca o ploaie de întuneric. Turla sondei vibra, părea că din clipă în clipă avea să fie smulsă, împreună cu pământul în care erau înfipţi pilonii. În jurul ei alergau câţiva oameni, scăldaţi în păcură.

Gogoi îl recunoscu de departe pe cel mai mare dintre inginerii Societăţii, venit în fugă de la Ploieşti, şi îl strigă să bea un pahar. Inginerul alerga dintr-o parte în alta, dădea ordine, se răzgândea, şi iar începea să alerge. O echipă de lucrători din Schelă Veche veni în fugă, cu sape, cu târnăcoape, cu lopeţi. Un logofăt luă oamenii după el şi porniră devale, printre copaci.

Erupţia întrecuse orice prevedere; batalele şi gropile de primprejur dăduseră peste margini. La o sută de metri mai jos, un regiment de oameni săpau repede, parcă beţi sau în delir, să ridice un zăgaz în faţa păcurii înspumate, care le mustea sub bocanci. Alte echipe lărgeau malurile văii, s-o facă mai cuprinzătoare. Între timp, de la staţia de pompare,

se trăgeau conducte în sus, prin pădure.

— Hiu-hiuu! Domn inginer! N-auzi?

Căruţa ajunsese la creastă.

— Mă, dă la sondă! Veniţi, mă, să vă dau băutură!

Sondorii alergau de colo-colo, zăpăciţi.

— Motoacă, hai cu butoiul dăvale!

— Nu se poate, nene Gogoi! Cum o să băgăm căruţa pe râpă?

— Nu băgăm căruţa, mă, nu fi prost! Băgăm butoiul!

Câţiva oameni cu chef veniră să-i ajute. Butoiul, pe jumătate golit, alunecă între roţi.

— Păzea!

— Stai nea Gogoi, să mai iau un pahar!

Butoiul începu să se rostogolească. Un om se ţinu câţiva paşi după el, încercând să-şi umple paharul din mers.

— Mă, dă la sondă, strigă Gogoi, vedeţi că v-am trimis dă băut!

O palmă de loc, până în marginea râpei, butoiul merse lin, pe urmă se prăvăli devale. Omul cu paharul rămase în loc, dezamăgit. Cei de pe mai râdeau prosteşte, bătându-se cu palmele pe genunchi:

— Ia-te după el, nu te lăsa!

Gogoi privi butoiul cum se rostogolea sărind din dâmb în dâmb. Îşi duse mâinile la gură şi răcni în jos:

— Mă, dă la sondă, ia aţineţi-vă!

Sondorii rămaseră năuci. Butoiul venea sărind, pocnind şi trosnind, la fiecare salt, şi vinul ţâşnea printre doage. Înainte de a ajunge jos, lovindu-se într-un bolovan, o luă prin aer, bezmetic, se izbi în turlă, de unde căzu bucăţele.

— Fir-ai al dracului dă beţiv! blestemau sondorii.

Gogoi îşi azvârli căciula în vânt, şi o luă în vale,

chiuind; după câteva hopuri se împiedică, veni de-a rostogolul, când peste cap, când peste coaste, icnind, până jos în uşa sondei, unde se opri cu faţa la pământ, în lăcăraia de păcură şi de vin.

Deasupra, pereţii turlei se clătinau, trosnind.

— Veniţi, mă, să beţi! Hiu-hiuu!

Un om se repezi, speriat, îl ridică şi încercă să-l tragă la deal. O dată în picioare, Gogoi îl îmbrânci, dându-l peste cap.

— Ce, mă, e sonda ta dă nu mă laşi?

Apoi, zăpăcit de izbituri şi de huietul nefiresc pe care îl făcea păcura căzând în pădure, porni înainte, fără să caute drumul, la întâmplare, împleticindu-se printre copaci. După câţiva paşi i se aşeză în cale o perdea neagră, de nestrăbătut.

Printre ramurile rupte, atârnând în jos, se împleteau pale de ţiţei, duse de vânt. Din când în când, puterea erupţiei descreştea; atunci, prin pânza de păcură răzbea soarele, cafeniu. Dar răgazul nu ţinea mult; în clipele următoare zgomotul îşi depăşea vechea intensitate, pânza care despărţea pământul de cer se îndesea la loc şi nu se mai vedea altceva decât o ploaie neagră, torenţială, căzând în cascade şi făcând jaf printre copaci.

Gogoi o privi câteva clipe aiurit, absorbind aerul negru, ud, care îi mărea beţia în cap. Luat de vânt, un val de păcură îl izbi, stropindu-l de sus până jos, nelăsându-i nimic alb. Mirosul păcurii îl zgândări; întinse mâinile în ploaie, apoi şi le trecu prin păr, pe faţă, pe haine.

Câţiva oameni de la sondă veniră să-l scoată la loc apărat.

— Nene Gogoi, ajunge! Hai, că dăm noi dă belea!

— Ce, mă, nu-i sonda mea? N-am voie să fac ce vreau?

Încercară să-l înşface, dar le scăpă printre mâini, se trase îndărătnic înapoi, lovind cu pumnii în gol, înjurând, până ce dădu într-un dâmb şi se împiedică. Îl văzură alunecând la vale pe gârla neagră, printre copaci. În câteva clipe, îl pierdură din ochi – pânza de păcură îl acoperi.

Beţivul se duse pe patul de frunze, ca pe un săniuş. Cei de la zăgaz se pomeniră cu el în fundul văii, ca o arătare neagră, numai cu ochii albi, îngropat până la mijloc în păcură.

— M-a răzbit, mă! le strigă Gogoi, scuipând negru din gât.

Şi începu să se bălăcească, gâfâind, zbătându-se, smucindu-se, lovind cu mâinile în jur, împroşcând până la mal, îmbătat de aburii care pluteau în aer pâlpâitori şi i se întâlneau cu băutura în cap.

Sus, pe turla sondei, păcura continua să ţâşnească, umplând valea de întuneric şi de vâjâit.

4

În biroul modest, prăfuit, cu duşumelele murdare de păcu-ră, cu tavanul scund, al staţiei de predare, felul lui Telengescu de a se purta, atât de ales, părea şi mai surprinzător. Stătea în spatele mesei şubrede, cum ar fi stat la un birou de director general, drept, cu spinarea necurbată, cu genunchii lipiţi, dar fără încordare, cu picioarele unul lângă altul, aliniate vârf la vârf, o atitudine plină de demnitate şi eleganţă.

Pe un scaun, în faţa lui, Lipănescu îl admira cum îşi pregăteşte condeiul să se apuce de scris. Era un tânăr înalt

– altul care s-ar fi purtat cu mai puţină îngrijire ar fi părut deşi-rat –, subţire, cu faţa plină de urmele unor coşuri uscate, altfel foarte curată, proaspăt bărbierită şi pe deasupra cu un norişor de pudră. Lipănescu se simţea chiar intimidat de înfăţişarea aceasta atât de demnă. Îi impuneau mai ales hainele negre, fiindcă un om care se ţinea să umble aşa în zile de lu-eru, şi încă la servici, însemna că nu-i un oarecine.

— Numaidecât, domnule Lipănescu! vorbi tânărul, politicos. Aveţi amabilitatea şi mai aşteptaţi o clipă.

— Mă rog, mă rog, nicio grabă!

Pantofii, aliniaţi sub masă, nu erau negri, potriviţi cu hainele, ci galbeni, purtând urmele unor rosături de galoşi. Lipănescu fu înclinat să creadă că e vreo modă mai nouă. În realitate, pantofii aceştia înlocuiau provizoriu pe cei negri, de lac, daţi la pingelit.

Telengescu sfârşi de făcut nişte socoteli din vârful condeiului, luă de alături un carnet lung, îl deschise, scrise ceva atent, pe fiecare din cele două părţi ale filei, îşi admiră caligrafia, iscăli, puse ştampila, rupse partea din dreapta în lungul liniei perforate şi o întinse solemn peste masă.

— Poftiţi, domnule Lipănescu! Aţi avut cincizeci de tone bruto. Am scăzut trei la mie impurităţile, plus cincisprezece la mie pierderi de conductă, asta e de fapt comisionul nostru, rămân net patruzeci şi nouă de tone.

În sfârşit, Lipănescu avea în mână un „cupon” – acum se putea numi petrolist. Hârtia această miraculoasă, pe care se grăbea s-o cumpere orice bancă, reprezenta pentru el mai mult decât o valoare bănească; era certificatul său de exploatator.

După aproape două luni de când luase sondele, făcuse

prima predare. Cantitatea nu era impresionantă, dar vedea în ea semnul reuşitei. Nu fusese uşor să pună pe picioare o schelă aproape părăsită. Tot timpul rămăsese aici, străin de ceea ce se întâmpla acasă. Anghelina se înapoiase numaidecât la Câmpina, să nu lase prăvălia singură. Prin căruţaşii care aduceau materiale la sonde, îşi înştiinţa bărbatul de mersul treburilor, numai că lui puţin îi păsa de ele. Viaţa din schelă îl câştigase mai mult decât ar fi putut bănui. Parcă se născuse între sonde şi nu mai trăise în altă parte.

Locuia tot la birou, mulţumindu-se cu odaia primitivă şi inospitalieră. Dormea în zgomotul potolit, de noapte, al schelelor, care ajungea la el ca o muzică ciudată, plină de taină şi de farmec. În zori se trezea înainte de a-i intra soarele pe fereastră, când mai era mult până să sune începerea lucrului la ateliere.

În spatele biroului, pusese să se facă grajd pentru unul din caii de trăsură, adus de la Câmpina, pe care-l folosea la drumurile prin schelă. N-avea cine ştie cât de umblat, dar fiindcă mai toţi petroliştii mergeau călare, găsise nimerit să facă la fel ca ei. De multe ori poruncea să se pună şaua şi dădea o raită pe drumuri, numai ca să nu rămână nebăgat în seamă.

Fiindcă partea cea mai mare a materialelor de care era nevoie la sonde se aducea din depozitul său, de la Câmpina, nu vedea limpede ce bani înghite schela. Fuseseră angajaţi încă doi maiştri şi peste douăzeci de sondori noi. Sâmbăta, când se adunau la leafă, îi plăcea să-i vadă aliniaţi pe un şir în uşa biroului, ca la armată, şi cu cât numărul lor creştea, cu atât se simţea mai presus de restul lumii.

Acum se lucra la toate cinci sondele. Turlele şi barăcile fuseseră reparate; petele de lumină făcute de lemnăria nouă le dădea o înfăţişare pe jumătate veselă, pe jumătate infirmă.

În vârful fiecărei turle pusese firme albe, cu litere mari, negre, să se vadă din depărtare: Exploatarea Ene Lipănescu. Schela Anghelina. Sonda nr. 1 şi aşa mai departe, numărul doi, trei, patru şi cinci.

Bineînţeles, cel mai mult se mândrea cu firma cea mare din drum. Dimineaţa, fiindcă se scula devreme, până să înceapă lucrul cobora şi trecea de două-trei ori prin faţa ei, privind-o cu coada ochiului. De multe ori îşi închipuia că ar fi un drumeţ străin, şi încerca să-şi dea seama ce impresie făcea firma cuiva, care o vedea prima oară.

La ora şase, sând sunau ţignalele, lucrul începea cu o punctualitate de maşinărie; era o exigenţă pe care o plătea cu gratificaţii acordate maiştrilor, dar care, în schimb, îi dădea sentimentul că dorinţele lui sunt respectate ca ale unui atotputernic. Şi parcă în nicio schelă nu se lucra cu atâta febrilitate. Sârguinţa poate fi foarte uşor simulată, cu atât mai convingător cu cât e mai bine plătită.

La cele două sonde înfundate fuseseră montate maşini noi şi se săpa necontenit. Motoarele electrice bâzâiau din zori până la apus. Macaralele, opintindu-se din greu, mişcând sapele de sute de kilograme, se auzeau până la birou şi îi marcau lui Lipănescu pulsul schelei, sănătos şi harnic, în vreme ce, dincolo de privirea lui, mulţi oameni stăteau cu mâinile în sân, doar pândindu-l să-l vadă venind.

Între timp, începuseră să sosească facturi. Curentul electric pe o lună se ridica la şapte mii de lei. Cifră în sine, fără să se gândească la bani, pe Lipănescu îl uimi. Lumină

de şapte mii pe lună nu consumau toate prăvăliile din Câmpina la un loc.

— Motoarele consumă mult, îi explică Pascu.

— Motoarele? A! Bun, bun! (Era încântat.) Înseamnă că la noi se lucrează! Aşa-i?

Desigur că la Societatea de Electricitate faptul nu putea trece neobservat, şi astfel se consemna însăşi activitatea lui.

Alte facturi soseau la plată. Dădea banii aproape bucuros. La sonda numărul trei, la care ţinea mai mult fiindcă era mai aproape de drum şi firma i se vedea mai bine decât a celorlalte, încă se luptau să scoată lingura înţepenită sub coloană. Coloana ar fi trebuit săltată, dar cei aproape patru sute de metri de pământ pe care îi străbătea o ţineau ţeapăn. Peste lingură, în fundul sondei rămânea mai în fiecare zi câte un nou instrument.

După ce fel de fel de oameni veniră şi încercară, fiecare cu alte planuri, fără să izbutească, Pascu fu de părere să se renunţe.

— Nu părăsesc nimic! strigă Lipănescu, roşu în obraz. Uită-te la mine, Pascule, uită-te, ca să mă cunoşti! Am cap de catâr, şi nu mi-e ruşine de mine. Uite-aici, sub frunte, aici e puterea mea. Sunt încăpăţânat! Să-mi aduci maistrul cel mai bun, îi plătesc oricât, să-mi pună sonda la drum!

Lucrul ajunsese de pomină. Noi oameni începură să vină, să vadă ce e de făcut. Unii ridicară din umeri, alţii lăsară să se creadă, cam cu îndoială, că s-ar mai putea încerca. Pe aceş-ţia, Lipănescu îi îmbrăţişa ca pe nişte salvatori. În timpul lucrului avea grijă să li se aducă de mâncat şi de băut, îi cinstea el însuşi cu ţuică şi cu vin, turnându-le în pahar. Alerga călare de la un atelier la altul,

îngrijindu-se de unelte noi.

Uneltele se lucrară, se plătiră şi una câte una rămaseră în pământ. El nu-şi dădea seama că maiştrii care lucrau aici erau din cei mai nepricepuţi, leneşi şi beţivi, mereu în căutare de angajament, mergând de la o exploatare la alta şi nerămânând nicăieri.

La început, din veche deprindere de negustor, îşi notase cheltuielile în registrele biroului. Când plăţile se înmulţiră, închise scoarţele registrelor şi nu mai notă nimic. De trei ori îl trimisese pe Motoacă la Câmpina să aducă pachete cu bani.

Dar acum avea cuponul în mâini! Era o hârtie miraculoasă. Despre ea, în lumea petrolului se vorbea în fiecare zi. Când banii în casă scădeau, când lucrătorii veneau la plată, când erau facturi de achitat, se spunea:

— Săptămâna ce vine luăm cuponul!

Şi îndată, toţi creditorii se linişteau.

Era o hârtie cu multă putere; în faţa ei, băncile care lucrau în numele rafinăriilor sau al exportatorilor îşi deschideau numaidecât casele de bani. Toate plăteau pe loc, până la ultimul ban, fără tocmeală, la cursul din ziar.

În fiecare dimineaţă îşi inspectase Lipănescu rezervorul, ca să vadă nivelul păcurii. Aşteptase două luni să se umple, să-l poată preda.

Dar acum avea cuponul în mâini! îl împături şi îl puse emoţionat în portofel.

Telengescu se ridică.

— Sunt orele douăsprezece şi treizeci de minute, spuse, în limbajul lui ales, privind ceasornicul pe care îl scosese cu un gest elegant din buzunarul de la betelia pantalonilor. Dacă aveţi drum spre centru, am să vă

însoţesc.

Aşa cum se ridicase şi cum vorbea, lui Lipănescu i se păru impunător. N-avea înfăţişare de petrolist, ci de orăşean, şi totuşi puteai să pui preţ bun pe el. Totul în înfăţişarea tânărului dovedea atenţia cu care se îngrijea. Nimic din ce purta nu era demodat. Haina foarte strânsă pe talie avea umerii mari, ridicaţi în sus, şi piepţii bombaţi ca două jumătăţi de cupă, cum ar fi acoperit o pereche de sâni. Dedesubt se vedea vesta încheiată la două rânduri, cum nu-şi îngăduia să poarte oricine. Cămaşa, în culoarea stânjeneilor, ar fi părut nepotrivită şi ţipătoare, dacă n-ar fi fost în bună parte acoperită de vestă, de gulerul tare, alb, şi de papionul argintiu.

— Cu mare plăcere! Cu mare plăcere! acceptă Lipănescu, bucuros să meargă o bucată de drum cu un tânăr distins.

Şi-apoi, deşi era nerăbdător să ajungă la birou, ca să-şi admire în voie cuponul care-i ardea inimă prin haină şi prin portofel, voia să rafineze prin aşteptare plăcerea acestui moment.

Telengescu deschise sertarul biroului, scoase o pereche de mănuşi de aţă gălbuie, le trase pe mână, meticulos, potrivind fiecare deget, apoi îşi luă pălăria din cuier.

— Atunci putem să mergem:

Avea o pălărie neagră, de pâslă, foarte bine periată, cu borurile mici întoarse în sus. O privi în lumină, suflă peste o scamă şi, ţinând-o cu amândouă mâinile, şi-o aşeză în cap, drept, foarte atent la poziţia ei. În prag mai scoase din buzunarul hainei o pereche de ochelari fumurii, pe care şi-i potrivi tot atât de atent.

— Dacă nu ne grăbim puţin, zise nelinişţit, încep să iasă lucrătorii şi ne umplem de praf.

Din fericire, drumul spre piaţă era aproape gol. Un tractor, ducând o remorcă grea, trecuse în sus, dar praful stârnit se aşezase la loc. Abia ici-colo întâlneau câte un sondor grăbit, care se ferea pe marginea drumului, salutând cu respect. Lipănescu răspundea încântat, cu şapca până la pământ. Telengescu abia clătina din cap, cu privirea înainte, cu buzele subţiate de dispreţ. Se simţea jignit de vecinătatea acestor oameni murdari şi necioplţi.

— Nu le mai daţi atenţie, că pe urmă ni se urcă în cap! îl sfătui pe Lipănescu, tot politicos, dar cu oarecare asprime în glas.

Din partea lui, nu-şi scotea niciodată pălăria pe drum, pe de o parte ca să n-o uzeze şi să n-o murdărească, pe de alta fiindcă nu socotea pe nimeni demn de salutul lui.

Lipănescu nu ţinu seama de recomandare şi continuă să răspundă radios la saluturile trecătorilor. Tânărul îl privi dintr-o parte, nemulţumit, şi-abia acum îşi dădu seama că însoţitorul său nu corespundea atenţiei pe care i-o acordase, ca petrolist. Purta o şapcă de stofă pătată de păcură. Înţelegea necesitatea şepcii la oamenii care umblau prin schele, dar petele nu le ierta. Hainele lui Lipănescu, aceleaşi cu care venise la început, acum erau mototolite, stropite cu negru de sus până jos. Încălţămintea nu mai avea nicio culoare, nu se ştia dacă fusese neagră sau maron. Petele de păcură ajunseseră până şi pe cămaşă, făcând-o să pară mizeră şi jegoasă. Începu să regrete tovărăşia lui; avusese de gând să-l invite la un aperitiv; renunţă. Instinctiv, făcu un pas în lături, ca să nu meargă cot la cot cu el.

— Cine-i haiducul de colo? întrebă Lipănescu.

Tânărul îngălbeni şi rămase locului, fără voia lui.

— Na! Asta ne-a lipsit!

În mijlocul pieţii, pe movilă, Bocanu stătea imobil, cu pântecul rezemat în ciomag. Coteiul tocmai venea fuga de acasă, cu clondirul de rachiu.

Telengescu scoase repede ziarul din buzunar, îl despături, îşi băgă capul între pagini şi porni la deal, pe marginea şanţului, prefăcându-se atent la lectură.

— Faceţi-vă că nu-l vedeţi! îi şopti însoţitorului. E un ţăran prost crescut.

Prezenţa bătrânului grosolan şi agresiv în localitate era pentru Telengescu, atât de sensibil la bunele maniere, motivul unor îngrijorări zilnice. Îşi potrivea astfel treburile ca să nu dea niciodată ochii cu el; dacă îl zărea şi mai avea timp, se întorcea din drum. Câteodată, totuşi se trezea cu el în faţă, şi atunci se pomenea scoţându-şi pălăria, parcă hipnotizat. De vină erau inginerii şi toţi din protipendadă, care nu ştiuseră să-l pună pe bădăran la locul lui, de la început. Şi pe lângă toate acestea, Bocanu nici măcar nu răspundea la salut.

— Am adus ţuica, nene Chivule! gâfâi Coteiul.

Bătrânul întinse mâna, luă paharul şi-l deşertă pe gât; rachiul se duse gâlgâind, făcând să se mişte nodul gâtului, o dată în sus şi o dată în jos, ca pârghia unei maşini de înregistrat. După ce goli paharul, mai rămase o clipă cu capul dat pe spa-te, ca băutura să se scurgă bine, apoi se îndreptă şi tuşi, mulţumit, cum ar fi pus cu această contractare a gâtlejului un capac peste rachiu.

— Nu mai bei unu, nene Chivule?! se miră Coteiul.

Stăpână-su rămăsese cu ochii la cei doi străini care

veneau din jos. Pe cel cu jurnalul îl ştia mai de mult, şi îl râcâia la inimă să-i scuipe o dată în jurnal.

— Bă nătăfleaţă, vezi să nu te-mpiedici!

Întreaga fiinţă a tânărului se crispă de oroare. Îşi simţi urechile vâjâind; literele din ziar se făcură roşii. După câţiva paşi, încă nedezmeticit, îi şopti lui Lipănescu, printre dinţi, cu profundă consternare:

— Dumnezeule! În ce mediu suntem obligaţi să trăim!

Bocanu se suci în bâtă şi mai strigă o dată în urma lor:

— Bă veneticule, mă pun în pălăria ta!

Scuipă mulţumit şi se şterse cu dosul mâinii pe sub mustăţi.

Vorbele triviale, apoi scuipatul, îl loviră pe Telengescu în ceafă, ca doi bolovani, făcându-l să icnească de două ori. Suferea mai ales fiindcă asistase şi Lipănescu la această întâmplare penibilă. Ajungând la Salon, aruncă o privire furişă, să vadă dacă nu fusese cineva pe terasă; un singur martor şi tot era prea mult. Dar pe terasă, din cauza prafului şi a soarelui, nu mânca nimeni. Răsuflă, mai uşurat. Simţea nevoia să se despartă grabnic de însoţitorul devenit inoportun, care-i amintea, fără voia lui, umilinţa îndurată.

— Domnule Lipănescu, zise, încă roşu în obraz, dar fără să-şi fi pierdut vorba şi gesturile politicoase, sper că vom avea cinstea reciprocă de a ne mai vedea cât de curând.

Lipănescu, al cărui gând fusese tot timpul la cupon, răspunse repede, bucuros:

— A, păi da, păi da! Cum nu! Că abia aştept să fac altă predare!

Tânărul urcă scările, străbătu terasă în fugă şi numai când se văzu în restaurant îi veni inima la loc. În faţa oamenilor prezenţi, demnitatea nu-i era ştirbită cu nimic. Îşi

netezi borul pălăriei cu palmele înmănuşate, îşi potrivi papionul la gât şi, fără să arunce vreo privire cuiva, trecu elegant spre odaia din fund, rezervată câtorva clienţi aleşi.

Nefiind încă ora unu, la mesele printre care trecea erau numai grupuri răzleţe de oameni, tineri cei mai mulţi, funcţionari plecaţi înainte de timp de la birouri. Aveau haine negre, ca ale lui Telengescu, însă nu la fel de curate şi de elegante. Pantalonii tuturor, îndeosebi, erau prăfuiţi până aproape de genunchi, deşi când umblau prin schelă se îngrijeau să le sumeată manşetele cât mai mult. Ocupau funcţii modeste, la Societate sau la exploatări mai mici. Veniseră să se îmbogăţească în petrol; unii îşi părăsiseră studiile, alţii fugiseră de acasă, atraşi de acelaşi miraj, şi acum mâncau o tocană de cincisprezece lei, după o ciorbă de opt, pe hârtia albă pătată cu sos. Telengescu, care era funcţionar de carieră, cu şcoala superioară de comerţ, şi nu aventurier, avea pentru ei un explicabil dispreţ. Drumul printre mesele din restaurant îi era întotdeauna neplăcut.

Când să intre în odaia din fund, un băiat de prăvălie veni fuga de la tejghea şi îl opri, trăgându-l de mânecă.

— Domnu Telengescu, jupânu te roagă să vii niţel.

Limbajul băiatului îl lovi ca o palmă în obraz. Îşi smuci mâna cu mâneca pângărită, văzând roşu, gata să-l plesnească pe nespălat. Se stăpâni, fiindcă o izbucnire în prezenţa golanilor din restaurant ar fi fost lipsită şi de eleganţă, şi de demnitate, şi se îndreptă fierbând spre tejghea. Hristea Dumitrică îi zâmbi din spatele mesei îmbrăcate în zinc şi îl întrebă, ezitând, descumpănit de aerul lui furios.

— Comment ça va?

Telengescu îi dădea lecţii de limbă franceză, destul de

aproximativ, dar fără să ezite.

— Va mal, va mal! răspunse, încruntat.

Negustorul aşteptase răspunsul obişnuit: „Comme çi, comme ça!”, ca la rândul său să adauge: „Alors, très bien!” cum începeau convorbirea în fiecare zi. Rămase dezorientat.

— De ce? întrebă, înţelegând după înfăţişarea profesorului sensul cuvintelor neaşteptate.

— Dites en français ça!

Hristea îşi pierdu cumpătul; rămase cu ochii mari, zâmbind prosteşte. Era un om de statură mijlocie, cu capul rotund, cu faţa lată, fără expresie, cu ochii verzui, spălăciţi, ca de raţă, care izbuteau totuşi să exteriorizeze mirarea şi nedumerirea.

— Ce te-a supărat? continuă în româneşte, renunţând cu părere de rău la dialogul pregătit.

— Parce que ton garçon est un, est un cochon!.. Est un...

Hristea făcu ochii mari.

— Wass?

În timpul războiului învăţase puţin nemţeşte, şi acum amesteca o limbă cu alta.

— Măgar! completă tânărul, dându-şi şi el supărarea pe româneşte.

— Ce-a făcut?

— Domnule Hristea Dumitrică, dacă vrei să ajungi un om mai ceva decât aştiialţi, păi trebuie întâi şi-ntâi să îndepărtezi din jurul dumitale toate persoanele prost crescute. Un chelner necioplit nu poate decât să-ţi dăuneze. Atunci de ce îmi mai pierd eu vremea...

Negustorul sări, grăbit să-i dea satisfacţie:

— Ce-a făcut, să-l altoiesc? (Ca să-l îmbuneze, luă un păhăruţ de pe stativ, îl mai spălă el însuşi o dată şi se pregăti să toarne dintr-o sticlă dosită sub tejghea.) Bei o ţuică? Specială!

Telengescu arătă cu degetul:

— Seulement la moitié!

Hristea îl privea prosteşte. Tânărul repetă gestul, arătând jumătatea paharului.

— La moitié! La moitié!

— Phua! se auzi afară Bocanu.

Paşii lui şi bâta buşeau în treptele terasei, cum le-ar fi urcat din greu un om cu trei picioare. Negustorul îşi lăsă profesorul şi alergă la uşă. Telengescu se strecură spre odaia din fund, alunecând cu o grabă elegantă printre mese, frângându-se de mijloc, când pe o parte, când pe alta, ca un patinator.

Bocanu se opri pe ultima treaptă şi mai întoarse o dată capul în susul drumului. Lipănescu rămăsese la creastă, de unde, în puzderia de sonde, încerca să le recunoască pe ale sale.

— Bă veneticule, să nu-nţepeneşti acolo!

Lipănescu porni pe Drumul Părăsit care ocolea Schela Veche pe marginea pădurii. De când se făcuse drumul nou, printre sonde, pe aici nu mai trecea aproape nimeni. Arar venea câte o căruţă scârţâind, să încarce lemne. În dreapta se deschidea din loc în loc câte o vale neumblată, pe care întunericul pădurii o înghiţea repede, slobozind în schimb valuri de răcoare. Lui Lipănescu îi plăcea drumul acesta pustiu, care la amiază era acoperit de umbră. De aici, Schela se vedea de la un cap până la altul, ca în palmă. Îl străbătea de multe ori, privind în jos, numărând sondele,

cântărindu-le din ochi, făcând în minte fel de fel de planuri. Trebuia cu orice chip să-şi mărească întreprinderea. Cele cinci sonde, între celelalte, sumedenie, nu-i mai dădeau satisfacţia din primele zile. Le alegea de pe acum pe cele care odată aveau să devină ale sale; numărul lor se mărea fără frâne.

Cu aceste gânduri ajunse la gardul de sârmă, dincolo de care, în stânga, sub mal, se vedea acoperişul biroului. În dreapta, se deschidea Valea Alunişului, iar ceva mai sus a Carpenului, amândouă pierzându-se în pădure. Printre copaci se zărea lucind un zid de casă, ca a nimănuia.

Lipănescu se opri, îşi dădu şapca pe spate, dezvelindu-şi fruntea asudată, îşi puse mâinile în şolduri şi rămase cu ochii la cele cinci sonde, ale căror turle vibrau sub smuciturile macaralelor. Îşi simţi inima umflându-se de mulţumire şi în aceeaşi clipă pe inimă simţi arzând cuponul. Aruncă o privire în lături să vadă dacă nu vine cineva, apoi scoase înfrigurat hârtia din buzunar şi o despături cu mâinile tremurătoare. „Iată şi cuponul, care va să zică!” se gândea, parcă nevenindu-i să creadă că acest miraculos petic de hârtie îi aparţine, cu forţa lui misterioasă scrisă în cifre.

Nu mai vedea nimic altceva decât numărul tonelor; nu auzea zgomotul schelei, uitase şi unde se găseşte, şi în ce zi, în ce an, nu-şi mai cunoştea nici numele, nici vârsta, nici condiţia lui fizică, aproape dematerializat, depăşit de el însuşi în satisfacţie şi uimire.

„Care va să zică, iată cuponul!” Cifrele, păreau că-i răspund: „Patruzeci şi nouă de tone! Da, noi suntem cuponul!..”

O cracă uscată trosni în spate. Se întoarse brusc şi

rămase buimăcit, cu ochii la o apariţie stranie, din marginea pădurii. Un bătrân înalt, uscat ca o scoarţă de copac, cu capul ca un ciot, cu fruntea numai noduri, boltită deasupra ochilor, ca o streaşină, stătea nemişcat, spionându-l. Avea pantaloni cenuşii de dimie, ca şi minteanul ţinut pe umeri, şi culoarea îmbrăcămintei îl făcea să se confunde cu pădurea.

Lipănescu împături repede cuponul, şi se strecură printre sârmele gardului. Numai când se văzu aproape de birou îndrăzni să privească în urmă. Întâi i se păru că omul plecase; abia în clipa următoare îl descoperi, în acelaşi loc, nemişcat, tot una cu copacii dimprejur. Îl străbătu bănuiala că îl mai văzuse şi în alte rânduri aşa, dar nu-şi dădea seama: fusese el într-adevăr, sau un trunchi de copac?

Un câine se auzi hămăind în pădure. Pe peretele alb al casei, cum se vedea nelimpede prin frunziş, parcă se strecură o umbră firavă. Un glas subţire, de fată, se auzi strigând:

— Tatăă!..

Era ceva cântat în această chemare ca un glas de iele. Cum se răspândea cu ecouri argintii, printre copaci, lui Lipănescu i se păru că fusese doar o închipuire. După o clipă însă, glasul se auzi din nou:

— Hai, mă tatăă!..

Arătarea se întoarse încet şi se pierdu, alunecând, plutind, topindu-se în umbra pădurii.

Administratorul venea de la sonde. Lipănescu îl întâmpină, neliniştit:

— Stă cineva în pădure?

— Sunt câteva case; ce-a rămas din cătunul vechi.

— Şi ce fac oamenii acolo?

— Dumnezeu să-i ştie! Unii mai lucrează pe la sonde, alţii or mai fi tăind lemne.

— Am văzut pe unu…

— Pădureţu! Lăsaţi-l în pace; e cam sărit. Îl ştie toată lumea.

Lipănescu intră în birou, încă tulburat. Omul nu-i ieşea din minte. Îl urmărea chipul lui osos, cu obrazul supt adânc, cât să încapă un pumn sub pomeţi, cu bărbia colţuroasă, cu faţa cenuşie de ţepi. Nu putuse să-i vadă ochii, bolta frunţii îi acoperea, dar din întuneric, din cele două pete negre ale orbitelor ca de mort, pornise parcă o privire duşmănoasă.

Îşi duse nuna la buzunar.

— Am luat cuponul, Pascule! strigă, plin de mândrie.

Şi, ca prin farmec, atingerea hârtiei îi alungă neliniştea.

5

La Salon, sub becul strălucitor din mijlocul restaurantului, Gogoi îşi număra teancurile de bani. În jurul lui, aplecaţi peste masă, o mulţime de curioşi îl urmăreau, pizmaşi, înfriguraţi, chinuiţi, zeflemitori – niciunul nepăsător. Banii erau în pachete de câte douăzeci de mii. Număra numai pachetele, fără să caute înăuntrul lor.

— Nu încape pungăşie, mă! Ia uite colea! (Arăta banderola cu iscălitura casierului.) Bangă mare, nu umblă cu pungăşii. Obrazul casierului e mai scump ca obrazurile voastre la un loc! Hei, domne Cristeo, dă-le băutură, să mă lase, că nu pot număra!

De fiecare dată când ajungea la al şaptelea pachet se încurca şi o lua de la început.

— N-am deprindere! Să-l fi văzut pe casier! Uite-aşa,

uite-aşa le trecea printre deşte! Da eu? Ghiorlan! A mai numărat neam de neamu meu atâta bănet? Care atât? Niciun sfert! Care sfert? Nici cât o unghie de copil! Hai, lăsaţi-mă în pace şi beţi cât puteţi!

Oamenii beau şi făceau haz prefăcut; când dădeau cu ochii de bani, râsul li se înnegrea. Dar iar ciocneau un pahar şi iar se înveseleau. Erau maiştri, ieşiţi de la lucru, încă murdari de păcură pe obraz şi pe mâini, mecanici, strungari, electricieni, funcţionari.

— La mai mare, nene Gogoi!

Gogoi se ridica şi ciocnea cu toţi, apoi se întorcea, trântea paharul pe masă, între teancurile de bani, şi iar se apuca să numere.

De dimineaţă plecase călare la Ploieşti, ajunsese spre prânz, lăsase calul la han, îşi încasase cupoanele şi spre seară se întorsese într-un automobil de piaţă luxos.

— Bă, eu ştiu ce să fac cu banii. Am ştofă dă boier, cât mă vedeţi voi dă ghiorlan! Îmi place să trăiesc; nu ca bivolu dă vără-miu.

— Da calu, nene Gogoi?

— Care întrebaşi? Calu? Halal dă mamă lui! Măcar dac-ai fi tu ca el! L-am lăsat la grajd, să-l ţesale dă zece ori pă zi, să-i dea o dublă de ovăz, să ştie lumea că-i calu meu!

— Şi nu-l aduci înapoi?

— Tot tu întrebaşi? Nuu! Ferit-a Domnezeu! îl las la oraş! Dacă m-am boierit eu, să-l boieresc şi pă el. Ei, ia căraţi-vă dă lângă mine, să-mi văd dă bani!

Gogoi se întoarse spre masă, adună pachetele cu braţele, cum le-ar fi greblat, şi iar se apucă să le numere de la început.

— Nene Gogoi, da la bancă, ia spune, cum a fost?

— Care întrebarăţi? Lux, vericule, ce ştiţi voi?! Numai boieri! M-au pus pă un scaun, mă, şi când m-am aşezat, am crezut că mă duc la etaju dă jos; până-n gât am intrat în puf. Şi dă-i cu „domne Gogoi aşa”, cu „domne Gogoi altminterea”! Nici nu m-am dus la ferestruică, la rând! Aş! A venit casieru cu tava dă bani, ca la împăraţi! Şi iar „domne Gogoi în sus”, „domne Gogoi în jos”, şi „credem că aţi fost mulţumit”. Eu spuneam: „Vere Gogoi, halal dă osu tău!” Ei, gata! Lăsaţi-mă să-mi număr banii, mă!

La al şaptelea pachet se încurcă din nou.

— Nu merge!.. Halal dă calu meu; numără alţii pentru el! Motoacă, te fac contabil; treci să numeri!

Motoacă şedea în partea cealaltă a mesei, urmărindu-l pe unchi-su de la o distanţă mult mai mare decât spaţiul dintre ei, dintre toţi singurul nepăsător.

— Ce-i tot numeri, nene Gogoi! zise plictisit. Că doar n-au să iasă mai mulţi!

— Numără, mă, dacă-ţi spun!

Băiatul trase pachetele spre el şi începu să le numere. Scăpat de grija banilor, Gogoi se ridică.

— Hai să ciocnim! Domne Cristeo, dă ce nu le dai să bea?

De după tejghea, ochii negustorului tot alunecau spre teancul de bani. Îi plăcea întâmplarea, chiar dacă nu erau banii lui, fiindcă la Runcu, unde făcea erupţie, avea şi el nişte socoteli.

— Nene Gogoi, da cu automobilu cum a fost? Unde l-ai găsit?

— Care întrebaşi? Cu automobilu? E, a fost şi cu ăla ceva!

— Ia s-auzim!

— Păi, dacă m-am văzut cu pachetele dă bani, m-am dus drept în piaţă, la statuia aia unde-i unu în cearşaf. M-am uitat o dată în sus, o dată în jos, să văd care automobil e mai pă seama mea. Niciunul nu mi-a plăcut. Păi i-auzi! Dă unde să ştie la Ploieşti că viu eu? Şi cum stăteam aşa, numai ce văd o cupea alunecând, o aia lustruită, sticlă, nu altceva, şi cu un şofer ferchezuit, să fi zis că-i boier. Asta da! „Eşti liber, mă?” El: „Unde mergi?” „Unde merg? Uite colea!” Şi dau minteanu la o parte. Când vede teancurile dă bani, sare în drum cu pălăria uite-aşa: „Împărate, urcă sus! Cu dumneata merg şi-n iad!” Motoacă, i-ai numărat?

Motoacă se opri, roşu în obraz.

— Mă încurcaşi, nene Gogoi!

Cineva se aplecă pe la spate şi-i şopti:

— Pune un pachet deoparte, nu fi prost!

Motoacă se încurcă iar; luând pachetele la rând, se întreba fără voia lui ce însemna fiecare pachet şi ce însemnau toate la un loc; pe urmă se gândea ce însemnau ele pentru Gogoi, şi ce-ar fi însemnat pentru altcineva; ce-ar fi însemnat pentru unul foarte bogat şi ce pentru unul sărac. Se gândea la o mulţime de cunoscuţi şi se-ntreba ce-ar fi făcut fiecare, dacă s-ar fi pomenit cu atâţia bani. Şi iar se încurca. Nu putea să numere fără să facă asemenea socoteli, că nu erau nuci, sau mere, sau covrigi.

— Nene Gogoi, vino încoa! Hai cu banii acasă; aici nu pot să-i număr.

— Motoacă umblă să-şi facă parte! mârâi careva.

Gogoi nu se urni dintre băutori.

— Du-i singur şi lasă-mă în pace! Te fac aghiotantu meu!

Oamenii din restaurant se schimbau; cei de la început

plecaseră aproape toţi; alţii veneau după ei, şi nimeni nu stătea prea mult. Dacă beau un pahar-două, ori nouă, iar unii chiar mai mult, le beau la repezeală, apoi porneau spre case grăbiţi, sau scârbiţi fiindcă a doua zi, în zori, începeau lucrul din nou şi nu le veneau de nicăieri teancuri de bani.

Gogoi le povestea tuturor, pe rând, păţaniile lui de la oraş.

— Da sonda cum merge, domle Gogoi?

— Care spuseşi? Aha! Aţi început să mă domniţi şi voi?! Păi i-auzi vorbă! Parcă n-aş merita!..

În camera din fund, cine ar fi vrut să asculte, ar fi auzit glasul domnului Bilaşcu:

— De ce atâta lux, mă-ntrebi? Când un pământ e atât de generos cu noi, n-avem dreptul să fim meschini. Ce, ţi s-a părut că-s prea multe oglinzi? Haida-de! Atunci n-ai fost la Sinaia să vezi!

Cineva îi criticase Cazinoul, şi domnul Bilaşcu riposta.

— Uite că directorul general a înţeles altfel!

O voce limpede îl opri, calm, aşezat:

— Nu sunt împotriva oglinzilor, domnule Bilaşcu, dar mă gândeam ce vor zice lucrătorii. Doctorul se plânge că n-are la dispensar un pachet de vată şi o faşă ca lumea.

— Dar ce, dispensarul e-n seama mea? Să-i dea Corporaţia, că oamenii plătesc cotizaţii de se spetesc.

Toţi îl aprobară pe domnul Bilaşcu, într-un amestec de glasuri înfierbântate.

— Hiu-hiuu, măă! Halal dă calu meu! chiuia Gogoi, dând cu căciula de pământ.

Cine ar fi tras cu urechea, l-ar fi auzit pe Telengescu, în odaia din fund:

— Pe vremea când îmi făceam studiile la Bucureşti,

aveam un coleg care credea că dumneata...

Dar restul cuvintelor nu le-ar mai fi desluşit, fiindcă le acoperea izbucnirea lui Gogoi:

— Lasă-mă să beau! Nu pune mâna pă mine, mă! Beau răzbeala mea!

— Hai, nene Gogoi! îl îndemnă Motoacă, îndesându-i pachetele cu bani sub mintean şi trăgându-l spre uşă. Hai, zău, c-ai băut destul!

— Mă Motoacă, dă ce nu mă laşi să-mi beau răzbeala mea?

Se potolise, avea glasul mâhnit şi blând, şi-n odaia din fund acum se auzi limpede glasul domnului Bilaşcu, urmat de un hohot de râs:

— Şi la urma urmei, puţin îmi pasă ce-a spus doctorul. Din partea mea, eu, unul, n-am luat nicio doctorie, de când mă ştiu, afară de purgativ.

Motoacă îl scoase pe unchi-su în drum. Piaţa era pustie, cu luminile stinse; numai de la cele două cârciumi mai ieşea câte un întârziat, luând în spinare valuri de fum gălbui.

— Ţine-mă bine, mă! Ţine-mă, că d-aia te-am făcut aghiotantu meu! strigă Gogoi.

Pe drum beţia i se mai potoli. Când ajunse în poartă, văzu jos, peste livada de pruni, lumină la Bocanu. Drugii de la ferestre se desenau pe perdeaua groasă de chembrică albă.

— Văru Chivu îşi numără averile. Vezi, mă? Are o odaie întreagă plină cu bani!

— Hai, nene Gogoi, du-te să te culci! mai am şi eu treabă!

Nepotul îl împinse în curte, trase poarta şi porni repede

la vale, luând drumul înapoi. Unchi-su striga peste gard:

— Vere Chivule! I-ai numărat, mă? câţi ţi-au ieşit?

Cineva din casă veni să-l ia înăuntru. De pe prispă, glasul lui se mai auzi o dată, chiuind:

— Hiu-hiuu! Halal dă calu meu!

Motoacă ajunse în piaţă, o traversă repede, să nu mai dea peste cineva şi reintră în întuneric, pe Drumul Părăsit. Luna răsărea dinspre Runcu, deasupra dealului, între două turle negre care pe fondul arămiu păreau sinistre, ca nişte spânzurători. În dreptul schelei lui Lipănescu băiatul o luă la dreapta, pe Valea Alunişului.

Sub copaci îşi simţi inima strânsă de singurătate. Îi plăcea mai mult între oameni, să-i vadă, să-i asculte, fără să se amestece în vorbi, dar nepierzând nimic din spusele lor, curios să ştie ce cred unii şi ce cred alţii despre aceeaşi întâmplare. Ascultându-i se simţea ca o maşinărie cu motorul gata să pornească la prima comandă. Era ceva care se tot rotea pe dinăuntru în fiinţa lui şi care îi sugea din sevă lăsându-l uneori vlăguit.

În singurătate era mai liniştit, dar atunci parcă inima i se răcea şi începea să-i fie teamă că aşa e când te apropii să mori.

După vreo sută de paşi, copacii de-a lungul potecii se îndepărtau, deschizând în faţă un luminiş. Dincolo de el, se vedea câte o licărire, la ferestrele câtorva case înşirate rar la deal. Un dulău hămăia, mai departe, în întuneric.

„Latră de foame!” se gândi Motoacă, urcând prispa primei case.

La mijloc se desluşea, neagră, o uşă de scânduri cu clanţă ţigănească. Într-o parte şi-n alta erau câte două ferestre, la două încăperi deosebite. La cea din stânga

pâlpâia o lumină slabă.

Băiatul făcu un pas pe prispă năruită şi ciocăni în geam. O umbră deşirată se mişcă pe perdele, se auziră paşi înăuntru şi-n spatele uşii o voce spartă, răguşită, întrebă duşmănoasă:

— Care eşti?

— Eu sunt, moşule.

Uşa se deschise scârţâind. Din tindă răzbi un miros rece de funingine, mirosul acru al vetrelor stătute. Pădureţu se ivi în prag.

— Ce-i, măi Ionică? vorbi îmblânzit. Mai venişi pă la noi? Hai, intră!

Motoacă străbătu tinda întunecată şi-l urmă pe bătrân în odaia din stânga. Lampă mică de gaz, cu fitilul coborât şi cu sticla cârpită într-o parte cu hârtie, lumina puţin colţul încăperii unde se vedea laviţa, acoperită cu o scoarţă. O altă scoarţă, pe perete, ceva mai luminată, îmbrăca în roşu colţul casei. Deasupra ei era prinsă o puşcă veche, cu cremene.

— Ia şezi, Ionică!

Băiatul îşi luă un scăunel şi rămase în umbra peteculuide hârtie de pe sticla lămpii.

— Roboteşti mereu, moşule?

— Robotesc, ce să fac!? răspunse bătrânul.

Ţinea pe genunchi un băţ noduros, răsucit la cap, şi îl netezea răbdător cu briceagul. Două raze de lumină care scăpau pe deasupra şi pe dedesubtul hârtiei îi luminau una fruntea, alta mâinile; restul trupului rămânea în întuneric.

Mâinile, pline de vine încălecate, se asemănau cu ciomagul; părea că omul are trei braţe şi cu două îl curăţă pe-al treilea – numai pe locul unde coaja cădea, lemnul alb

ieşea la iveală, spulberând această închipuire.

În cealaltă rază de lumină fruntea apărea, boltită, osoasă, plină de vine răsucite, ca şi mâinile. Deasupra ochilor, sub sprâncene, osul creştea proeminent, noduros, punând două dungi de întuneric dedesubt, pe chipul slab, numai muchii şi colţuri.

Câteva clipe bătrânul lucră în tăcere; nu se auzea decât hârşâitul cuţitului. Apoi Motoacă vorbi într-o doară, din umbră:

— Pe Gogoi l-a răzbit. Ai auzit?

Pe chipul aspru al bătrânului nu se văzu nicio schimbare; numai briceagul, înfipt sub un nod, scrâşni mai aspru; o bucată din lemnul rupt sări în colţul încăperii.

Gogoi, Bocanu, ca şi tatăl lui Motoacă, împreună cu mulţi, care se pierduseră, se trăgeau din acelaşi străbunic. Rudenia nu li se mai ştia bine; Pădureţu era văr bun cu unii, văr de-al doilea, sau mai de departe cu alţii. Neamul li se împărţise, cum se împărţise pământul. Fiecare trăsese la locul lui, uitând de ceilalţi. Atât că peste unii dăduse norocul.

— Fă lamba mai mică! mormăi bătrânul, drept orice răspuns.

Motoacă trase fitilul în jos, lăsând să coboare încă un grad de întuneric peste încăperea şi aşa neluminată. Se gândi, chinuit de neputinţa lui de-a înţelege faptele, la miile de vagoane de ţiţei care se scoteau de colea şi se duceau pe ţevi, făcând să se ilumineze oraşe şi ţări întregi, în timp ce aici oamenii trebuiau să drămuiască gazul din lampă.

După un timp, glasul bătrânului se auzi neaşteptat, rostogolindu-se prin întunericul odăii:

— S-a deschis spre Runcu?

— Da!.. E multă mişcare. Au dat de o vână bună; o să se întindă schela până jos, în câmp.

— Zi, la noi nu mai vine?

— Poate c-or veni odată.

— Nu mai vine!

Bătrânul se ridică de pe laviţă, cu măciuca terminată.

— Gata! spuse, arătând-o nepotului.

După ce o cercetă câteva clipe la lumină, ocoli masă scundă din mijlocul odăii şi se strecură în colţul de după uşă, unde se zărea un maldăr de ciomege asemănătoare. Îl aruncă pe cel nou în grămadă, ieşi şi cotrobăi prin tindă, se întoarse cu o cracă de copac şi începu s-o cioplească.

— Mai lasă lucrul astă-seară, moşule!

— Apoi dac-ar fi după mine, l-aş lăsa. Da nu se poate!

De ani de zile nu mai făcea altă treabă. Era o meteahnă ciudată, fiindcă altminteri se purta ca oamenii. Vorbea cu şir şi cu înţelepciune despre toate, numai când cineva îl iscodea despre rostul acestor ciomege, amuţea încruntat şi cu fălcile strânse.

Dimineaţa pleca de acasă, cu sumanul pe umeri, cu toporişca ascunsă la subsuoară. În marginea pădurii se oprea, între copaci, cu ochii de vale, peste schele, neîndrăznind să facă un pas mai departe, ascultând numai zgomotul sondelor şi atelierelor. Când se întorcea avea pe chipul colţuros o tristeţe dusă până la disperare şi învrăjbire. Aşa colinda pădurea, cu ochii pe sus, căutând anumite ramuri. Se înălţa pe vârfuri, ori se urca în copaci, cu o uşurinţă la care nu te-ai fi aşteptat, şi le reteză cu toporişca, din două-trei lovituri piezişe. După masă se închidea în odaie, unde nemişcat pe laviţă, începea să le cioplească.

Nevasta îi murise de multă vreme, înaintea războiului din Balcani, după cât îşi amintea, şi-l lăsase cu o fetiţă de câteva luni, o copilă făcută la ani târzii, când ea se credea stearpă fără leac. Fetiţa crescuse în sălbăticie, sugând lapte la capră. De când începuse să umble şi să cunoască pădurea, bătrânul nu mai putea s-o strunească.

Trăiau dintr-o bucată de pădure întinsă în spatele casei, până sus, la creastă. Un negustor de la Câmpina, care se tocmea mult şi plătea greu, cumpăra în fiecare vară dreptul să taie câţiva stânjeni. Cum nu făcea exploatări pe picior mare, îi convenea să aibă de-a face cu aceşti oameni sălbăticiţi, luând pe preţuri mici de la unul zece stânjeni, de la altul douăzeci. Cu banii pe care-i primeau abia spre toamnă, oamenii izbuteau să cumpere de la oraş câţiva saci cu mălai, câţiva cu porumb, ca să poată creşte pe lângă casă un porc ori vreo pasăre. Unii mai aveau câteva oi, câteva capre, mai rar câte o vacă. La oraş se duceau cu rândul, ajutându-se între ei, ca să aducă gaz de lampă şi la răstimpuri un pachet cu bumbac.

O parte aşteptau încă să vină Societatea să caute păcură şi pe pământul lor. Linia schelei ajunsese până în hotarul Pădureţului, şi se dusese în altă parte. Sondele erau atât de aproape, că bătrânul auzea din casă huruitul lor greu. Noaptea se ridica în fundul laviţei şi, cu obrazul lipit de perete, simţea tremurul pământului. Atunci începea să geamă:

— Auzi-i cum sapă! auzi-i cum sapă!

Fiecare izbitură a sapei i se părea că-i izbeşte casa la temelie. Câteodată se temea că zidurile au să se surpe peste dânsul. Atunci se repezea afară, în cămaşă, cu picioarele goa-le, descărnate, ca o arătare, şi alerga printre

copaci până la marginea pădurii, de unde striga la cei de jos:

— Nu mai săpaţi! Lăsaţi-ne-n pace!

Huruitul maşinilor îi acoperea glasul.

Alteori, în clipe de linişte, când numai zgomotele unor sonde îndepărtate mai răzbeau slab în pădure, auzea frunzele foşnind şi i se părea că-i păcura curgând la vale, pe dedesubt. Era prea aproape de hotar, ca să nu fie păcură şi pe pământul lui. Se trântea cu urechea în ţărână să asculte izvoarele, le auzea, spumegând, cu atât mai vijelioase, cu cât era mai mare liniştea din adânc, şi-atunci se repezea iar la vale, urlând:

— Nu mi-o furaţi! Nu furaţi păcura mea, hoţilor!

Într-un timp zgomotul în schela vecină se potolise. Dar de când venise Lipănescu, sapele se auzeau iar, ca la început, lovind surd pământul în fundul sondelor părăsite.

— Copila unde este? întrebă Motoacă.

O botezase târziu, la trei ani, când putuse să meargă cu ea la popă, în Telega, şi până a apuca popa să-i dea un nume din calendar, toată lumea se învăţase să-i spună Copila.

— Păi eu zic că s-o fi culcat, răspunse bătrânul.

Motoacă îl privi dintr-o parte, pe urmă mormăi ridicându-se:

— Ar trebui s-o mai ai în grijă, moşule!

Pădureţu se ridică şi el.

— Pleci, Ionică?

— Mai mă duc şi p-acasă, că n-am fost toată ziua.

— Tat-tu ce face?

— Şade şi bea tutun.

Pe prispă, Motoacă stătu o clipă să i se deprindă ochii

cu întunericul. Luna nu ieşise încă deasupra pădurii. În sus, la celelalte case, nu licărea nicio lumină. Câinele tot mai hămă-ia, alungându-şi urâtul.

Bătrânul tuşi în prag.

— Zi, l-a răzbit şi pă Gogoi?

— L-a răzbit. Culcă-te, moşule, că-i târziu! Şi noapte bună!

Când ajunse în Drumul Părăsit, Motoacă văzu apropiindu-se din jos fascicolul de lumină al unei lanterne electrice. Rămase să vadă cine venea, atât de târziu, din schelă. Lumina se apropia parcă plutind, fiindcă nu se auzea niciun pas pe drum. Până să se dumirească, se pomeni cu razele ei în ochi. Un râs subţire, care semăna cu un nechezat de mânz, ieşi din întuneric. Era o fată, o simţi, subţire, aproape cât el de înaltă.

— Tu erai? Pe unde umbli noaptea? Bătrânul te crede culcată.

Fata stinse lumina.

— Las să creadă!

— Cin-ţi-a dat bateria asta?

Dinţii ei albi luciră în întuneric.

— Inginerul!

— Care?

— Ghici!.. Nu ghiceşti? Cel mai mare peste toţi.

— Ce-ai tu cu inginerii?

— N-am nimic. Îmi place să-i ascult, că vorbesc frumos şi ştiu o mulţime.

— Să te afle moşu, te omoară în bătăi.

— Nu-mi pasă de el; pădurea e mare.

— Ţi-e înfierbântat capu rău!

— Mi-e, şi-mi place! Hai cu mine colea, să mă îmbăiez;

mi-e urât singură.

Motoacă se luă după ea.

— Zi, tu faci baie în batal?

— Fac, dacă-mi place!

— Şi nu ţi-e teamă de mecanic?

— Parcă el m-aude!

La câţiva paşi, sub drum, se auzea bătând rar motorul unei sonde. În spatele barăcii, în rezervorul de răcire, clipocea apa caldă venită pe ţeavă.

După ce se strecură printre sârmele gardului, Copila îi întinse lui Motoacă lanterna şi basmaua pe care-o purta înnodată după gât, ca fetele de la oraş.

— Asta-i mătase! Cine ţi-a dat-o?

— Nu face gălăgie! Vrei să ne-audă mecanicul?

Motoacă se aşeză în iarbă. Mulţi, şi chiar el, veneau noaptea, pe furiş, să se scalde în batalele cu apă caldă.

— Hai, şi nu mă ţine mult aici!

Din două sărituri fata ajunse sub peretele rezervorului; o clipă mai târziu, umbra ei despuiată se ivi în lumina stelelor. Motoacă auzi trupul căzând în apă. Se duse cu gândurile în altă parte, la fierberea pe care o porniseră printre oameni erupţiile din Schelă Nouă. Prima sondă a lui Gogoi nu apucase să-şi domolească furia, când o răzbiră pe a doua. Toată valea era acum plină de cherestea albă; se ridicau în grabă alte turle. Şi pe acolo avea să fie tăiată pădurea... Se întreba dacă unii aveau câştig, a cui era pagubă, că nu se putea să câştige toată lumea.

Simţi o bură de apă, adusă cu vântul; în întuneric, Copila ieşise din scăldătoare şi se ţinea cu un cot de marginea batalului; cu mâna cealaltă încerca să-l stropească.

— Hai, vino odată, că n-am să stau toată noaptea aici!

Ea îşi dădu drumul jos şi tot atât de repede cât se dezbrăcase, îşi trase rochia peste trupul ud. Când se apropie, din părul ei se trezea un parfum adormit, răscolit de apă.

— Ce-i asta? o întrebă Motoacă, apropiindu-se să miroasă.

— Ceva!

— Unde te-ai parfumat?

— Undeva!

El nu mai spuse nimic; avea alte gânduri, nu voia să-şi pună mintea cu o fată zănatică. Numai când s-o lase, în faţa casei, o întrebă într-o doară:

— Şi câţi ani ai tu?

— Am avut şaisprezece la Sfântu Gheorghe.

— Păi atunci e vremea să te uiţi pe unde umbli!

Plecă, fără altă vorbă, reveni în Drumul Părăsit, merse câteva sute de paşi în sus şi apucă la dreapta, pe Valea Carpenului. O altă îngrămădire de case se ivi îndată, cu pereţii albi lucind la lună; deasupra li se ghiceau acoperişurile negre, de şindrilă, confundându-se cu pădurea.

Se opri la prima. Semăna cu a Pădureţului, numai că prispă, mai largă, era închisă cu un parmalâc de scânduri. În odaia lui, din stânga, în afară de patul ţărănesc, Motoacă avea un dulap cu oglindă. În el îşi ţinea rândul de haine mai bune şi pantofii de lac; pe o sfoară, în spatele uşii, atârnau trei cravate de mătase.

În odaia cealaltă dormeau surorile. Mamă-sa murise de câţiva ani; femeile aici trăiau mai puţin decât bărbaţii.

Când să deschidă uşa tindei, piciorul i se împiedică într-un ţol pus de-a curmezişul, pe prispă. Taică-su dormea afară, până dădea bruma.

— Tu eşti, mă Ioane? întrebă bătrânul trezit din somn.

Şi începu să tuşească dogit, din fundul pieptului.

— Eu sunt, tată. Dormi, că trezeşti fetele alea!

— Ai adus vrun pac dă tutun?

— N-am adus!

— Păi de ce, mă Ioane?

Motoacă scrâşni printre dinţi, cu duşmănie.

— Fiindcă n-am avut cu ce. Asta-i!

Într-o clipă se gândi câte cravate şi-ar fi putut lua, câţi pantofi fetelor şi câte pachete de tutun bătrânului numai cu o fărâmă din banii lui Gogoi. Îl prinse un mare necaz pe sine însuşi, o ură dezlănţuită pe nevolnicia lui. Împlinea douăzeci şi cinci de ani şi nu-şi încropise un rost, ca oamenii.

— Mă tată, eu zic să mai vindem o sfoară de pădure.

Bătrânul se zbârli în ţoale:

— Nu vând!

— Şi cu ce s-o ducem atunci!

— Ai tu grijă!

— Am? Uite că n-am făcut rost nici de tutun!

— Las c-o trimit mâine pă Veta şi-mi aduce ea un pac.

Dacă avea în fiecare zi pachetul cu tutun şi cărticica, bătrânul nu mai cerea nimic. O mămăligă şi o fiertură trebuiau să facă fetele, şi dacă o făceau, nu puteau să-l lase pe el nemâncat. Cu alte griji nu-şi bătea capul. Se aşeza pe prispă, în soare, de dimineaţă până la amiază şi-n umbră de la amiază până seara, pufăind tutunul. Uneori se trezea spre miezul nopţii, ca să mai sugă o ţigară. Amestecat cu aerul umed de noapte, al pădurii, fumul îi

răscolea o tuse rea în adâncul pieptului. Măruntaiele i se întorceau pe dos, hârjâindu-se unele de altele, dând să se verse afară; parcă o greblă îl sfâşia pe dinăuntru. Tuşea din adânc, gros, ud, zgâlţâit, sub ferestrele fetelor, până le trezea. Una din ele se apropia pe întuneric şi închidea ferestrele, după ce îl mustra, supărată că îi stricase somnul:

— Dă mai lasă tutunu, tată!

În zori, bătrânul se scula ca şi când n-ar fi avut nimic. Dacă tabachera neagră, de carton presat, era goală, începea s-o roage pe cea mai mare dintre fete:

— Du-te tu, mă Veto tată, să-mi faci rost dă un pac cu tutun!

Fata fuse măritată, fără cununie, cu un flăcău din Cosmina. După un an, bărbatu-său o alungase, cum se întâmpla ades, fără să uimească pe nimeni. De când se întorsese acasă îşi făcea de lucru prin schelă, pe la locuinţele inginerilor, ale funcţionarilor, chiar pe la maiştri şi mecanici. Unde nu erau femei în casă deretica odăile, scutura, ţesea, cosea nasturii. Uneori întârzia pe acolo cu perdelele trase. Câteodată venea abia spre miezul nopţii.

Bătrânul o aştepta pe prispă:

— Mi-ai adus pacu?

Ea scotea pachetul din sân şi trecea în casă. Simioana, sora următoare, o aştepta şi, pe întuneric, ascunse sub scoarţă ca să nu le audă celelalte, şuşoteau şi chicoteau multă vreme. Curând, începură să plece amândouă. Bătrânul se bucura, fiindcă aşa, în loc de unul, căpăta două pacuri de tutun. Răsucindu-şi ţigara se gândea că odată, după feţele mai mari, va pleca şi Niculina, apoi Leana şi pe urmă Vasilică, cea mai mică, să-i aducă fiecare pacul ei.

Motoacă îl lăsă pe bătrân să mormăie şi intră bâjbâind

în odaia lui. Găsi lampa în mijloc, pe masă, dar cutia cu chibrituri nu era alături. Uneori fetele o uitau la ele. Trecu tinda şi deschise uşa încet, să nu le trezească. Găsi cutia pe laviţa dintre ferestre. Când să se întoarcă, nările îi prinseră o adiere de parfum pe care i se păru c-o ştie din alt loc. Era un miros suav, de micşunele, amestecat cu o asprime ca a frunzei de tutun. Deodată, chipul Copilei îi veni în minte, aşa cum o lăsase în întuneric, cu părul ud făcut inele, răspândind acelaşi parfum. Îi veni sângele în, obraz.

— Ia vedeţi, ia vedeţi! Luaţi seama pe unde umblaţi! strigă, izbind uşa în urmă.

Trecu dincolo, luă sticla lămpii, scăpără chibritul şi-l apropie de fitilul ridicat. Fitilul se aprinse greu, fără flacără, scoţând un fum înecăcios de cârpă arsă. Se aplecă şi văzu că lampa nu avea gaz. În clipa aceea, ţignalul unei staţii de motoare, îndepărtată, sună pierdut miezul nopţii. Fiind ora ţigării, bătrânul se trezi din nou şi începu să bombăne pe prispă, până ce îl prinse tusea.

Motoacă izbi sticla lămpii de masă; cioburile săriră în toate părţile, zornăind; făcând: să i se încâlcească mai rău în cap gândurile nedezlegate. Ieşi, revoltat de toate, de propria lui nevolnicie, şi se opri pe prispă cu pumnii strânşi, în faţa bătrânului care tuşea apăsându-şi pieptul cu amândouă mâinile.

Din jos se auzeau bătând înfundat motoarele sondelor.

— Ce dracu, mă tată! izbucni flăcăul. Nici gaz în lampă?

6

Se însera când, în cerdacul larg, Bocanu se aşează la

cină cu cei ai casei.

Şedea pe latura mare a mesei, cu faţa către poartă, pe deasupra căreia se vedea jumătate din drum, iar mai departe valea, cu sondele unde începeau să se aprindă lumini.

După ce se suci greu pe scaun ca să-şi aşeze bucile uriaşe, îşi lăsă coatele pe masă, răsuflă greu şi strigă în curte:

— Stoiane, hai şi tu dă mănâncă!

— Numaidecât, nene Chivule! se auzi de sub cerdac vocea Coteiului, care aştepta nemişcat, de multă vreme.

Pe una din laturile mici ale mesei, în dreapta, şedea tăcută baba Radă, nevasta, o femeie îmbătrânită, pământie, îmbrobodită într-o basma neagră, de-i rămâneau afară numai ochii, nasul şi gura. Abia îndrăznind să se apropie, Coteiul se aşează în faţa ei, cu ochii la stăpână-su. Nu era multă vreme de când îl primea cu ei la masă; până atunci mâncase în odăiţa lui, lângă magazie.

În stânga şi-n dreapta lui Bocanu rămânea liberă toată lungimea mesei. Aşa părea că numai el avea să se îndestule-ze, ceilalţi doi fiind îngăduiţi doar să-l privească.

După ce se uită la unul şi la altul, să vadă că şi-au luat locul, o întrebă pe nevastă, cu glasul lui gros, venit din adâncuri:

— Babă Rado, e gata?

Buzele femeii abia se mişcară, subţiri şi vinete, lipsite de viaţă:

— Gata-i!

Avea mai puţini ani decât bărbatul, fără să se vadă. În vreme ce el trecuse de şaizeci, ea nu ajunsese nici la patruzeci şi şapte, după cât mai ţinea seama timpului. Dar

îmbătrânea cu vorbele şi cu purtările lui aspre. El îi spunea babă de când o luase, silind-o să-şi uite tinereţea.

Bocanu întoarse capul în lungul prispei, spre bucătărie, în a cărei uşă deschisă pâlpâiau flăcările de pe vatră.

— Lâno! strigă prelung, abia deschizând fălcile groase.

În uşa bucătăriei se ivi un cap mic şi speriat de fată, cu părul bălai ieşit pe frunte de sub basma.

— Da, tăicuţă.

— Adă la masă!

Cu această poruncă începea ceremonialul; Coteiul se şi ridicase, cu sticla în mână. Stăpână-su aşteptă mulţumit să-i umple paharul, dădu capul pe spate şi deşertă rachiul dintr-o smucitură. În mâna lui mare, paharul părea o fărâmiţă de sticlă. Coteiul se aţinu şi i-l mai umplu o dată.

Lina veni de la bucătărie cu ciorba într-o strachină cât ceaunul. Era o fată plăpândă, neîmplinită şi mereu speriată. Puse gâfâind strachina pe masă, în faţa lui taică-su.

— Stai şi tu! îi porunci bătrânul.

Se aşeză, sfioasă, lângă baba Radă, înghesuite amândouă.

Bocanu luă linguroiul de tablă şi îşi scoase fiertura în farfurie. Ciorba avea un miros ademenitor, iute, de zarzavat şi de ardei gras. Bătrânul îşi drese gâtul, tuşind din adânc, cu mulţumire, şi sorbi repede, nesăţios, câteva linguri la rârid, prea mici pentru cât îi încăpea în gură.

— Ai făcut-o bună! mormăi pe urmă.

Fata îşi aplecă ochii în jos, ruşinată. În sfârşit, Bocanu îi dezlegă pe ai casei:

— Luaţi şi voi! Săturaţi-vă-ţi!

Cei trei se ridicară pe rând şi veniră în faţă, la mijlocul mesei, să-şi scoată ciorbă din strachină. Câteva clipe nu se

auzi decât sorbăitul stăpânului. Ceilalţi mâncau cu grijă şi cu teamă, să nu-i stârnească vreo nemulţumire.

După ce termină ciorba, bătrânul apucă piciorul de gâscă rămas pe fundul farfuriei, îl băgă tot în gură, strânse dinţii şi, dintr-o singură mişcare, trase osul gol afară.

— Na, mă calicule! strigă gros, aruncându-l câinelui, care se gudura cuminte sub marginea cerdacului.

Lina nu apucase decât să guste ciorba, când taică-su, după ce se şterse cu dosul mâinii pe sub mustaţă, ridică ochii mici nerăbdători şi lacomi.

— Ce mai este?

— Raţă cu varză.

— Ia ad-o!

Coteiul se repezi cu sticla să toarne în paharul stăpânului. Până să vină fata, i-l umplu de trei ori fără pauză. Ţuica răscoli foamea în măruntaiele nesăţioase. Bătrânul îşi scoase din cratiţă un maldăr de varză grasă, înroşită cu ardei pisat, puse deasupra toată spinarea raţei şi începu să înfulece.

— Tu nu iei carne, mă? îl întrebă pe Stoian, văzând că sluga îşi scosese numai legumă goală.

Coteiul se gudură.

— Aştept să-mi dai osul dumitale, nene Chivule.

Baba Radă se uită la el în silă, pe sub broboadă, se uită la câinele care aştepta lângă cerdac, dând din coadă. Întinse mâna şi-i aruncă pe furiş o bucală de pâine. Cu nasul în farfurie, Bocanu o simţi, de parcă ar fi avut mai mulţi ochi decât restul oamenilor.

— Hei, mai încet, babă Radă! mormăi, supărat. Mai încet cu mâncarea! Vrei să turbeze dă-l îndopi atâta?

Desprinse carnea de pe spinarea raţei, şi bucata lată

de os i-o întinse Coteiului.

— P-ormă să-l dai lui Pripas! porunci, îmbunându-se.

Câinele începu să scheune, sub cerdac. Stăpână-su îl certă cu gura plină:

— Haide, ajungă-ţi! Ajungă-ţi, calicule!

După ce sfârşi varza, turnă deasupra două pahare de ţuică. Simţi îndată renăscându-i foamea. Fata se repezi să-i mai aducă, pe taler, o bucată de cârnat şi o halcă de muşchi afumat, fripte în tigaie. Pentru ceilalţi masa era sfârşită.

— Nene Chivule, se rugă Coteiul, cât mănânci dumneata, mă duc să-i ajut Linii la bucătărie.

Bocanu înghiţi gros, muşchi şi cârnat, pipărate, amestecate într-un singur dumicat. Aşteptă ca înghiţitura să-i alune-ce în stomac, apoi, uşurat, întinse mâna la pahar.

— Du-te! încuviinţă, după ce paharul fu plin. Şi să stai p-acolo, că am treabă cu tine!

O dată cu el se ridică şi bătrâna şi se strecură în casă, pe nesimţite.

Jos, la lumina flăcărilor de pe vatră, Lina spăla cratiţele. În ceaunul de mămăligă, fierbea apă. Afară de Stoian, care avea grijă ogrăzii, Bocanu nu ţinea niciun fel de slugă. Treburile casei le făcea bătrâna, ale bucătăriei Lina.

Acum Coteiul n-avea la ce să-i ajute Linii; se aşeză pe un scăunel în uşa bucătăriei, şi rămase cu ochii la fată, privind-o cum robotea deasupra vetrei, cu obrazul înroşit de flăcări.

— N-ai nicio treabă, Stoiene? îl întrebă fata.

El răspunse abia după un răstimp, lăsându-şi ochii în jos cu sfială:

— Îmi place să mă uit la tine, Lâno!

Pe sub sprâncene trăgea cu privirea la ea. În flăcările de pe vatră, obrazul fetei se făcu mai roşu. O lăsă câteva clipe, apoi spuse deodată:

— Lâno, tare eşti tu fată frumoasă!

Paşii lui Bocanu se auziră pe cerdac.

— Stoiene, unde eşti?

Coteiul: îi şi sărise în faţă.

— Aici, nene Chivule!

— Treci la socoteală, că vin şi eu după tine!

Bocanu mai întârzie un timp pe afară. Se uită pe cer, să vadă cum va fi vremea, merse la poartă, cercetă zăvoarele şi clanţa.

— Babă Rado! Dă drumu la lumină!

În felinarul din mijlocul curţii se aprinse un bec mic, care răspândi umbre galbene până spre grajduri.

Bătrânul luă gardul în lung, cercetându-l în amănunţime, încercă bulumacii dacă nu se mişcă, ocoli casa, trecu pe latu-ra dinspre livadă, apoi prin spatele grajdului şi ajunse iarăşi la poartă. Pripas se ţinea pe urmele lui.

— Ai grijă, mă, să nu dea hoţii! îi vorbi stăpânul, încet, cum l-ar fi mângâiat. Auzi tu, mă Pripase, că d-aia îţi dau mâncare!

După ce mai cercetă încă o dată încuietorile, se îndreptă spre odăiţa Coteiului şi intră, frânt de la mijloc, să încapă.

— Pune zăvorul! porunci, aşezându-se pe laviţă.

Coteiul se repezi să-i îndeplinească porunca.

— Am închis, nene Chivule!

— Trage perdelele!

— Am tras perdelele, nene Chivule!

— Acu scoate condeiul şi stai la masă.

Bocanu se mai uită o dată la fereastră, trase cu urechea afară, apoi începu să se caute în chimir. Chimirul lat, de piele groasă, avea numeroase buzunare cu clape, catarame, nasturi, copci şi închizători; era greu să nimereşti o despărţitură anumită, fără să ştii dinainte socotelile. Din fundul celui mai ascuns buzunar scoase un carnet cu scoarţele galbene, roase şi murdare de grăsime. Îl cercetă un timp, răsucindu-l cu mâinile mari, tremurătoare, pe o parte şi pe alta, până ce, în sfârşit, cu o ultimă ezitare şi fără tragere de inimă, i-l întinse Coteiului.

— Mai scrim ceva, nene Chivule?

Chipul bătrânului se întunecă; în gâtlej începu să-i hârâie maşinăria care se pornea înainte de a scoate o vorbă mânioasă. Maşinăria se învârti însă numai de vreo câteva ori şi se opri.

Peste zi fusese la Ploieşti, cum făcea cam o dată pe lună, când primea cupoanele şi se ducea să ia banii. Avea puncte de redevenţă la atâtea sonde, că nu le ştia numărul. Pentru partea cuvenită din producţie i se înmâna cupon aparte, pe care îl vindea singur. Banii îi punea pe la bănci, nu la una singură, ca astfel să li se piardă urma. Dar nu se îndura să-i dea pe toţi; o parte îi aducea acasă şi-i ascundea într-o tainiţă din odaia cu gratii, unde afară de el nu intrau nici muştele.

Câţi bani erau acolo şi câţi la cutare sau cutare bancă nu putea să ştie nimeni. Taina se ascundea în carnetul soios, cu scoarţe galbene, unde scria socotelile Coteiul.

— Scrie!

— La care bancă?

Bocanu stătu o clipă la îndoială; vedea bine că trebuia

să spună şi tot se mai gândea dacă n-ar fi cu putinţă să scape, sau să amâne. După un timp răspunse, nemulţumit să-şi mai dezvăluie o taină:

— La aia mare, din Bucureşti!

Nu ştia numele băncilor. Coteiul le ghicea.

— Aia de lângă statuie?

— Nu, ailaltă, mai-nainte; unde stă tramvaiu.

— Marmoroş Blank!

— Aia! Aşa vezi!

Coteiul căută în carnet fila băncii.

— Cât, nene Chivule?

În gâtul bătrânului începu iar să hârâie. Vorbele scăpară scârţâind, parcă agăţându-se şi rupându-se între dinţi:

— Jumătate!

Băiatul îl lăsă câteva clipe, să nu-l supere. Pe urmă îl întrebă domol, făcându-se mic deasupra carnetului:

— Jumătate din cât, nene Chivule?

Bocanu înghiţi aer, anevoie; vinele de pe frunte i se umflară, apoi o dată cu aerul dădu şi vorbele afară:

— Trei sute!

Coteiul scrise cifrele în coloană, trei sute de mii, încet, cu grijă. Pe fruntea bătrânului, în locul vinelor trase înapoi sub piele, ieşiră broboane de sudoare.

— Şi jumătatea ailaltă?

— Ha?

— Restu? Unde să scriu, nene Chivule?

— Două sute la Ploieşti.

— La Banca Petrolului?

— Aia unde vine?

— În piaţă, peste drum de primărie.

— Acolo!

— Şi-o sută?

Bocanu tresări:

— Care sută? Dă unde ştii tu dă sută?

— Nu ştiu, nene Chivule!.. Crezusem c-a mai rămas una.

— N-a mai rămas! Dă unde?

Coteiul înţelese că sută de mii pe care nu trebuia s-o treacă la socoteală că să-i ştie urma, bătrânul o adusese acasă, o avea la îndemână, la un loc cu alte sute nescrise în carnet.

Bocanu se trase pe laviţă mai înspre masă. Anumite ispite îi înfierbântau inima.

— Ia vezi, cât face la un loc!

Stoian deschise la prima filă şi începu să socotească. Stăpână-su îi urmărea condeiul cum se urcă pe cifre, din jos în susul paginii, adunând coloană după coloană.

Deodată, întinse mâna şi smulse carnetul.

— Lasă, altădată!

Băiatul începu să se linguşească, în panică:

— Nene Chivule, eu sunt piatră de mormânt! Mort, nene Chivule! Ce scriu, uit numaidecât!

Bocanu dădu drumul macaralei şi se ridică până ajunse cu capul în tavanul odăii.

— Păi altfel ar fi vai ş-amar dă tine! Aşa, dacă te porţi credincios, o să am eu grijă.

Inima băiatului se aprinse. Se repezi, îi apucă mâna şi i-o sărută, cu o pornire bigotă:

— Credincios până la moarte, nene Chivule!

Din uşă, stăpână-su îl mai privi o dată.

— Stoiene! zise, stăpânindu-şi glasul ca să nu se audă

afară. Bagă de seamă!

Rămas singur, Coteiul îi mai ascultă o vreme paşii umblând prin ogradă. Îl simţi ducându-se spre poartă, de acolo în spatele casei. După un timp paşii reveniră în faţă, trecură pe la bucătărie şi urcară treptele cerdacului.

Băiatul dădu uşor perdeaua la o parte; la ferestrele din dreapta ale casei se aprinsese lumina. Atunci puse zăvorul la uşă, se aplecă sub pat, trase un cufăraş, îi descuie lacătul cu cheia ascunsă în fundul chimirului şi-i săltă capacul. Hainele lui orăşeneşti erau deasupra.

O clipă le privi, tulburat, apoi le scoase afară cu grijă, întâi haina, pe urmă pantalonii, le desfăcu, le cercetă în lumi-nă, culese cu degetele câte o scamă şi le întinse pe pat. După haine scoase cămaşa şi cravata; pantofii şi-i ţinea în spatele uşii. Mai aruncă o privire afară, pe sub colţul perdelei şi, asigurându-se că nu era nimeni, începu înfrigurat să se schim-be, îşi lepădă sumanul, chimirul, îşi trase peste cap cămaşa cusută cu amici albastru şi-o luă pe cealaltă. Îşi aruncă din picioare cizmele, cioarecii şi începu să-şi îmbrace hainele.

Atingerea stofei subţiri, scoasă din obişnuinţă, îi aducea în suflet o tristeţe dulce, un amestec de amărăciune şi de speranţă.

Îşi trase pantalonii, îşi încălţă pantofii. Se simţea atât de uşor, încât nu se mai recunoştea, i se părea că se născuse acum încă o dată... Îşi legă cravata, desfătându-şi degetele, făcu un nod strâns şi rotund, la jumătatea gâtului. Cu fiecare din lucrurile lui vechi se găsea din ce în ce mai întreg pe el, însuşi, cum fusese altădată.

După ce îşi îmbrăcă haina neagră; sărăcuţă, mototolită, rămasă mică, luă din cufăr oglinda cu ramă de tablă,

împodobită cu flori roşii în colţuri, o agăţă în perete şi începu să se privească. Nu izbutea să se vadă în întregime, dar adunându-şi părţile care apăreau pe rând în oglindă, se recunoştea ca atunci când venise la început în schelă.

Cu pantofii aceştia galbeni, ascuţiţi la vârfuri, peticiţi, dar cu multă cremă peste petece, atât de uşori, de fini, cu şireturi noi înnodate bogat ca nişte funde, cu bastonaşul subţire pe mâna stângă, cu pălăria de paie dată pe ceafă, strângând condica la subsuoară, bătea drumurile de la o casă la alta şi potecile printre sonde, să scrie kilowaţii. După mulţi ani pierduţi pe la oraşe, după luni de foame şi de desperare, venise împreună cu alţi zeci de tineri, dezamăgiţi sau plini de speranţe, să se îmbogăţească în petrol, şi ajunsese în cea mai mică slujbă a Societăţii de Electricitate. Dormea pe unde apucă, pe la birou, pe la staţiile de transformatoare, mânca o dată la Salon, şi de şase ori pe săptămână mezeluri din jurnal, dar nu se lăsa nici de hainele negre, nici de pantofii ascuţiţi, nici de baston şi pălărie.

Era singurul om din toată schelă, care intra în casa lui Bocanu; o dată pe lună, cu condica la subsuoară, să scrie cifrele contorului. Altminteri, bătrânul, temător şi arţăgos, nu îngăduia pe nimeni, nicio rudă, nici chiar pe primar, pe jandarm, pe perceptor, cu care, când veneau după vreo socoteală, se certă pe deasupra gardului.

Pe Cotei îl luă în primire de la poartă, ca să-l apere de câine, şi-l ducea drept în sală, la ceasornicul de electricitate, privindu-l tot timpul pieziş, cu neîncredere şi cu silă.

Băiatul veni lună de lună, sfios, cu condica la subsuoară, frângându-se de mijloc, ducându-şi până la

pământ pălăria de paie.

— Să trăiţi, domnu Bocanu!

Bocanu se ţinea cu ochii pe el: cum cercetează ceasornicul cel negru, al cărui bâzâit i se părea o drăcovenie, cum ia creionul de după ureche, cum îi moaie vârful pe limbă şi cum scrie în condică repede, fără să-i tremure mâna.

— Phua! Le-ai scris, mă?

— Le-am scris, domnu Bocanu.

— Şi nu mă-nşeli tu pă mine niciodată?

— Se poate?! Pe dumneavoastră, domnu Bocanu?!

— Phua! făcea mulţumit bătrânul.

Cu fiecare lună, neîncrederea începea parcă să i se-nmoaie. Ducându-l spre poartă, îl mai iscodea câte unele, tot privindu-l dintr-o parte:

— Dă unde eşti tu, mă veneticule?

— De la Ploieşti, domnu Bocanu.

— Şi la ce-ai venit acilea?

— Am venit şi eu dup-o pâine. N-am pe nimeni.

Avea doar pe maică-sa, bătrână, la Ploieşti, pe strada Coloniei. Nişte fraţi mai mari se pierduseră în lume. Socotea că-i mai bine să nu spună, să nu se-ncurce în cine ştie ce minciuni. Când lumea te ştie singur, răzbaţi mai bine.

Bocanu scuipa: phua! să-şi alunge înduioşarea.

Aşa mai trecea o lună. Prin octombrie Coteiul umbla cu un paltonaş subţire şi tot cu pălăria de paie.

— Na, mă veneticule, o pălărie dă la mine!

Miluitului, pălăria mocănească, peste hainele lui orăşeneşti, făcea să-i plesnească obrazul de ruşine. Când dădură ploile şi drumurile se prefăcură în mocirle, noroiul îi trecu peste pantofi, până la glezne. În timp ce citea

contorul în sală, ridicat pe vârfuri, Bocanu îl privi, cu un amestec de dispreţ şi milă. Pantalonii uzi se lipeau de picior, lăsând să se vadă ţurloaiele slăbănoage.

— Mă, eu ţi-aş da neşte cizme d-ale mele...

În casa asta unde nu venea picior de om străin şi unde nu-l vedea nimeni, Coteiul învăţase să se milogească.

— Mare pomană ţi-ai face, dom Bocanu.

— Păi, de, mă, să-ţi dau! Haide, că te-a luat dracu cu subţirimile tale!

La poartă îl mai opri o dată, învins de încă o mărinimie.

— Na, mă, şi-o pereche dă cioareci. Dă-i şi tu la lucru să ţi-i facă pe măsură!

La Crăciun îi dădu un caltaboş şi o bucată de slănină.

— Mănâncă şi tu, mă veneticule, să mai prinzi putere!

Apoi îl întrebă, într-o doară:

— Şi pă cât munceşti tu, hai? Cât te plăteşte Ilectrica?

— O mie pe lună, domnu Bocanu.

— O mie?! Phua! Zece sute! Grozave parale!

— Vai de lume, domnule Bocanu! Pe cât alerg eu, de dimineaţă până seara!..

Luna următoare, bătrânului nu-i trecuse mirarea:

— Zece sute, mă? E, bune parale!

Şi privirea i se făcea din ce în ce mai iscoditoare. Nu-şi mai lua ochii de pe creionul Coteiului, când scria kilowaţii. Cu slovele venise oarecum în atingere, fiindcă de câţiva ani învăţase să se iscălească, mare, crăcănat, pe contractele de concesiune. Cifrele însă rămâneau o taină în care nici nu încerca să pătrundă.

— Mă, tu nu le sminteşti niciodată?

— Nu există, domnu Bocanu!

— Şi ştii tu să le socoteşti bine?

— Păi se poate!? Dacă asta mi-e meseria!

Mai trecură luni până să-şi înfrângă bătrânul nehotărârea. Între timp îl mai miluia cu câte unele, privindu-l dintr-o parte.

— Na, mă veneticule, o cămaşă dă la mine, că te-o fi umplut păduchii!

Şi încuind poarta, pe urma lui, îşi făcea socoteli, mormăind cu nemulţumire:

— Zece sute! Hm! Hm! Bune parale!

De Paşti Coteiul era plecat de la Societatea de Electricitate. Bocanu îl luase în curte, cu casă, masă şi cinci sute de lei pe lună.

Privindu-se în oglindă, îşi amintea cum lepădase unul câte unul vechile lui veşminte, ca să treacă la portul stăpânului. Îşi duse mâinile pe piept şi începu să mângâie stofa hainei. Simţea buza de jos mişcându-i-se, fără voie, ca la copiii gata să plângă. Aşa îl apuca tristeţea, câteodată. Atunci îl bătea gândul să fugă, să se întoarcă la oraş... Dar îşi aducea aminte: strada Coloniei, ţiganii gonindu-l cu pietre, mahalagiii beţi ţinându-i calea, făcându-se că se uită la stofa hainei şi ciupindu-l barbar, cu degetele lor groase:

— E de lână, puţică?

Un val de ură i se ridica în suflet. Strângea fălcile şi în scrâşnetul, lor i se părea că aude scrâşnindu-i hotărârea din inimă. Avea să se întoarcă acolo, însă altădată şi cu altă putere.

Stăpânit de această îndârjire lăsă oglinda, se aplecă peste cufăr şi scotoci la fund, sub boarfe, de unde scoase o carte cu scoarţele vinete. I-o împrumutase mai de mult secretarul primăriei. Aruncă încă o privire afară, apoi se aşeză pe pat, sub becul din tavan şi se apucă s-o

răsfoiască. Pe scoarţa roasă scria, cu litere negre: „Codul Civil Român – din 4 decembrie 1864”.

Cartea se deschise de la sine, nu departe de cap, într-un loc mai bătătorit. Coteiul se aplecă înfrigurat deasupra pagi-nii îngălbenite şi începu să recitească textul ştiut aproape pe de rost: „Titlul VII; despre adopţiune; Capitolul I; Adopţiunea şi efectele sale, articolul 309…”

Gândurile îi fugiră printre rânduri, sălbatice, hămesite, căutând parcă să străbată hârtia, să macine literele: „… articolul 315: Cel adoptat… asupra moştenirii… aceleaşi drepturi ca şi copiii născuţi din căsătorie…”

Aiqi Coteiul se opri, fără voie. Chipul Linii îi apăru în faţă, între articolele Codului. Gândurile i se despărţită, se alungară unele pe altele, frământându-se, lovindu-se de piedici şi de îndoieli: „Dar dacă nenea Chivu… Dar dacă Lina… Dar dacă…” Pe urmă dădu paginile, şi cartea se aşează singură la alt loc umblat: „Despre contractul de căsătorie… articolul 1233… averea ce se aduce bărbatului din partea femeii… articolul 1242… numai bărbatul are administraţiunea…”

Citi articolul ştiut pe de rost, şi între articole se împletiră gânduri: „Dar dacă nenea Chivu… Dar dacă…”

Se opri şi trase cu urechea afară; o uşă parcă scârţâise sus. Îndată îl auzi pe stăpână-su scuipând de pe cerdac: Phua!

Coteiul sări, înspăimântat, peste întrerupătorul luminii şi-l suci, cum ar fi vrut să sucească tot peretele. Pe întuneric, tremurând, ascunse cartea sub boarfele din cufăr, şi începu să se dezbrace repede. După câteva mişcări, cum nimeni nu se apropia, se opri să asculte; îşi auzi doar inima bătând. Ridică uşor colţul perdelei. Bocanu se plimba pe

cerdac, în cămaşă de noapte, cu picioarele goale.

Deodată îl văzu oprindu-se cu ochii spre odăiţa lui, ca şi când ar fi simţit ceva.

— Te-ai culcat, Stoiene?

Inima Coteiului îngheţă. Să răspundă, să se prefacă adormit? îi era teamă să nu-l găsească stăpânul în hainele orăşeneşti, dar îi era necaz să creadă că se culcase atât de curând. Se hotărî, acceptând riscul; trase zăvorul şi, cu inima prăpăditǎ, scoase doar capul afară:

— M-am culcat, dar nu dormeam, nene Chivule!

— Şi ce făceai, mă?

Linguşirea umbla prin vine, de parcă ar fi făcut parte din sânge.

— Mă gândeam la dumneata, nene Chivule!

Un scuipat mare, de mulţumire, se prăvăli peste cerdac.

— Phua! Acum culcă-te şi tu, că-i târziu, mă Stoiene!

7

Copila se întorcea de la Poiana Ursului cu braţele pline de flori sălbatice. Până acasă avea de mers mult; trebuia să coboare tot dealul, printre sondele şi atelierele Societăţii, să urce culmea care împărţea schela în două şi, lăsând în stânga piaţa, să ia în lung tot Drumul Părăsit.

Nu se grăbea însă, se învăţase să umble pe coclauri fără să ţină socoteală de ore, şi, cum n-avea nicio grijă, cobora poteca jucându-se, sărind într-un picior peste şanţuri, aplecându-se din fugă pe sub cablurile şi conductele care-i tăiau drumul, făcându-şi vânt peste

jgheaburi şi bariere, cu fusta de stambă până la jumătatea coapselor. De la genunchi în jos, picioarele subţiri, arse de soare, păreau de bronz, în vreme ce mai sus păstrau o culoare aurie. Era încălţată cu sandale roşii, băieţeşti, fără tocuri. Praful îi îmbrăca gambele până la jumătate, accentuându-i aerul de sălbăticie. Părul auriu, în inele, dat peste cap şi jucându-i pe umeri, rămânea în aer la fiecare săritură, dezgolindu-i ceafa subţire. În cheutoarea bluzei îşi prinsese o floare mică, roşie, a cărei tijă o simţea dedesubt, pe piele, până între sâni, ca o mângâiere. Îşi pusese o floare şi în păr, la ureche, dar îi cădea într-una şi trebuia s-o ridice din mers, cu o mână.

Văzând-o cum coboară jucându-se, oamenii de la sonde lăsau o clipă lucrul, s-o privească; o cunoşteau toţi, fiindcă printre picioarele lor se învârtise de când era mică.

— Dă-ne şi nouă o floare, Copilo!

Fata sărea şanţul la ei, scotea din maldăr câte o floare şi le-o întindea râzând.

Cei mai din jos găseau pricină să-i ţină şi ei calea:

— E! Păi nu aşa! Trebuie să ne dai şi nouă!

— Vă dau! Am destule!

Ajungând în dreptul Cazinoului, auzi patefonul şi se opri să asculte. Avea un cap ciudat, căruia îi lipsea puţin să pară diform, şi astfel căpăta o graţie nestabilă, în primejdie să piară la prima mişcare. Cum stătea încruntată, străduindu-se să recunoască melodia, fruntea îşi arăta mai bine cele două bolţi, ca un semn de încăpăţânare deasupra sprâncenelor. Ochii, într-o umbră violetă, păreau nefiresc de înfundaţi în orbite, desigur o moştenire paternă, dar tălmăcită nu în asprime, ci într-o fragilitate contemplativă. Sub fruntea boltită, nu înaltă, în schimb foarte largă, restul

feţei apărea mai îngust decât era în realitate, şi astfel chipul ei se întipărea în minte, de la întâia privire. Dacă n-ar fi avut colţurile rotunjite, cu aceeaşi ciudată graţie care-i caracteriza figura, bărbia ar fi părut aspră, geometrică, păstrând în forma ei un fel de neastâmpăr şi de agresivitate. Pielea obrazului, arsă de soare, rămăsese sidefie pe la tâmple, sub bărbie şi pe jumătă-tea umbrită a grumazului, şi datorită acestor tonuri, neegale, faţa părea foarte colorată.

Melodia patefonului nu-i era necunoscută, dar din numeroasele tangouri auzite, cu greu putea deosebi pe unul de altul. Îi plăcea ritmul lor, care îi pornea un fel de freamăt în şolduri, de unde cobora pe picioare cu înfiorări languroase.

— De unde vii, Copilo?

Domnul Bilaşcu, în pantaloni albi şi cămaşă de tenis, cu burta proeminentă, se ivise în uşa Cazinoului.

— De la Poiana Ursului! răspunse Copila.

Râdea, arătându-şi toţi dinţii, mărunţi şi albi, plini de sănătate, că ai unei mici jivine. Peste dinţi, pielea buzelor, întinzându-se, se subţia atât, încât te aşteptai să plesnească, să vezi ţâşnind sânge.

— Hai să asculţi patefonul!

Fata îşi simţi inima bătând.

„Dă-i Doamne să fie! Dă-i Doamne să fie!” se rugă în gând, cu o ardoare aproape dureroasă, care punea pe chipul ei zglobiu şi copilăros un neaşteptat văl de gravitate, de încordare şi parcă de tristeţe.

Tocmai omul pe care ar fi vrut să-l vadă într-una umbla mai puţin pe drumuri. Ea îi ţinea mereu calea, dar uneori

treceau săptămâni întregi fără să-l întâlnească. Nu ştia nici unde şade, nici cum îl cheamă, şi nu îndrăznea să întrebe pe nimeni. La Cazinou venea câteodată, să joace şah cu domnul Cosma, bătrânul, casierul Societăţii.

„Dă-i Doamne să fie acuma!”

— Cucoane sunt? întrebă, stânjenită.

Copila îşi dădea seama că dacă inginerii şi funcţionarii o opreau pe drum să-i vorbească, sau o primeau prin case, dăruindu-i sticluţe cu parfum şi alte mici lucruri frumoase, nu o socoteau mai mult decât putea să fie ea faţă de dânşii. Dacă erau cu nevestele, care totdeauna apără rangul bărbatului, nu-şi îngăduiau niciodată s-o cheme, şi când îi întâlnea cu ele, ea avea buna-cuviinţă să treacă fără să-i vadă.

— Nu sunt! răspunse domnu Bilaşcu. Hai, vino!

Sâmbăta la Cazinou se făceau serate familiale. Atunci membrii coloniei veneau cu soţiile şi cu fiicele lor şi petrece-rea decurgea searbădă. Masa biliardului se acoperea, şahul şi tablele se strângeau în dulap, mesele verzi de pocher se îngrămădeau într-o odaie unde nu intra nimeni, iar popicăria se încuia. Bufetul fiind organizat de doamne, se bea temperat, mai mult răcoritoare fără alcool.

În celelalte zile ale săptămânii, Cazinoul rămânea la dispoziţia bărbaţilor. Atunci nimeni nu-i silea să asculte concerte scâlciate de pian, ci puneau la patefon plăcile pe gustul lor. De curând apăruse şi un aparat de radio, cel mai perfecţionat, într-o cutie cât un dulap, cu numeroase butoane şi cadrane magice. Unii spuneau că are cinci lămpi, alţii şapte, sau zece; cifrele însă nu se opreau aici; circulau ca nişte legende. Cei care nu-l văzuseră ajunseseră

să vorbească despre vreo douăzeci şi patru, adăugând că atâtea lămpi mai avea un singur aparat în ţară, acela de la palatul regal. În orice caz, era sigur că putea să prindă chiar America, dar numai la ora trei dinspre ziuă, şi cine avusese răbdarea să aştepte această oră fără să se îmbete auzise un hârâit, care s-ar fi putut într-adevăr, să provină de la postul american Shenectady.

Între ei bărbaţii se simţeau totdeauna bine; puteau să-şi scoată hainele, să-şi descheie cămăşile la gât, să joace nesfârşite partide de biliard sau de table, să bea ce şi cât doreau, fără să le ţină nimeni socoteala.

Copila deschise portiţa şi alergă aerian spre intrare. Domnul Bilaşcu îi făcu loc să treacă. Fetiţa aceasta neîmplinită îi tulbura mai ales pe bărbaţii trecuţi de prima tinereţe, cu gesturile ei primitive, de sălbăticiune. Ei se purtau cu ea cum s-ar fi purtat cu propria lor fiică, luându-şi un aer părintesc, protector, crezând că nimeni nu le poate bănui gândurile şi dorinţele.

Dând cu ochii de parchetul lucios, Copila se opri în prag, deşi nu-l vedea prima oară. Domnul Bilaşcu găsi prilejul să-i cuprindă umerii cu braţul.

— Haide, intră, nu te mănâncă nimeni!

Ea îşi privi picioarele colbuite. De câte ori venea aici, luciul parchetului îi lua tot curajul. Dădu să spună ceva, însă de emoţie rămase la prima silabă, transformând-o într-o exclamaţie speriată.

Avea un glas subţire, friabil, ieşit ca din nişte coarde de cristal, care te-ai fi aşteptat să se frângă la o vorbă mai tare. Se exprima mai mult prin exclamaţii, şi exclamaţiile ei, de bucurie şi de mirare, erau sunete ciudate, scurte vibraţii ale cristalului, atât de subţiri şi incerte încât se

ridicau deasupra registrului firesc, îşi pierdeau timbrul uman şi semănau cu chemările oiţelor, speriate şi pline de muzicalitate.

La capătul celălalt al sălii, pus pe bufetul de stejar, patefonul cânta „Organito della tarde”. Alături câţiva bărbaţi discutau, în picioare, cu paharele în mână. Un chelner în bluză albă vântura uşa învecinată, plecând cu sticlele goale, ca să aducă altele pline. În mijloc se juca biliard. Jucătorii erau în cămăşi, cu mânecile suflecate; când se opreau să dea cu cretă pe vârful tacului, suflau greu, de parcă ar fi lucrat cu sapa. În jurul mesei de biliard, alţi câţiva urmăreau lupta, făcând glume pe socoteala jucătorilor. Cei mai mulţi se cunoştea că abia veniseră din schelă; erau îmbrăcaţi în haine de dril, cu gaică la spate şi cu buzunare aplicate, cu obişnuiţii pantaloni bufanţi şi cu jambiere roşii de piele.

La două mese, sub ferestrele înroşite de soare, se juca table; partenerii erau zgomotoşi, se batjocoreau la mişcările greşite, sau la zarurile proaste şi izbeau cu sete piesele, în fundul cutiei.

Copila căută cu ochii prin colţuri, tot trăgând nădejdea să-l vadă. Apoi îl zări pe domnul Cosma în fund, singur, aplecat deasupra şahului. Încordarea îi slăbi dintr-o dată. Dacă nu era, de ce să-şi mai prăpădească firea degeaba?

— Ce faci, Copilo? strigară câţiva, întorcându-se spre uşă.

Fata scăpă de sub braţul domnului Bilaşcu, fugi spre ei şi le râse, arătându-şi, cu un fel de plăcere ascunsă, dinţii albi.

— Ia uite! De unde ai strâns atâtea flori? Nu ne dai şi nouă?

— Ba cum să nu!

Trecu de la unul la altul, silindu-se să nu pară speriată, şi le întinse din florile ei sălbatice. Numai jucătorii de biliard îşi văzură de partidă, făcându-i semn să-i lase în pace. Copila le zâmbi, fără să se simtă jignită.

Domnul Bilaşcu îi aduse de la bufet un pahar cu o băutură roşiatică. Ea se ridică pe vârfuri, să privească în pahar, de parcă n-ar fi văzut altfel; era doar un gest de neîncredere şi timiditate.

— Ce-i aici?

— Ceva bun.

— E dulce?

— Ca tine.

Vorbă o făcu să roşească.

— Aşa-i că-i dulce?

— E, dar înţeapă.

— Nu-ţi place?

Nu-i plăcea. Domnul Bilaşcu se aplecă spre ea şi-i spuse la ureche, ca pe o taină:

— Ce-i numai dulce, nu-i bun! (Se alintă, ca un copil nedreptăţit:) Mie nu mi-ai dat o floare!

Copila nu răspunse; se oprise cu ochii la domnul Cosma, care juca şah de unul singur. Îi veni să râdă, dar râsul i se stinse repede pe buze. „Dă Doamne să vină!” se rugă, întorcând privirea spre uşă.

Domnul Bilaşcu se aplecă peste braţul de flori.

— Mă laşi să-mi aleg cu una?

Îi simţi mâna răscolind florile, oprindu-i-se, ca din întâmplare, pe sâni; cunoştea obiceiurile bărbaţilor. Înainte, nu o supărau unele gesturi ale lor, mângâieri fugare şi neprecizate, şi nici nu se socotea vinovată dacă se făcea că

nu le înţelege, prilejuindu-le o plăcere fără ca ea să piardă ceva. Domnul Bilaşcu voise odată s-o sărute; ar fi stat, dacă nu i-ar fi fost teamă de mustăţile lui. Acum însă, numai gândindu-se i se făcea silă.

— Vreau să iau cea mai frumoasă floare a ta! gâfâi domnul Bilaşcu în urechea ei.

Copila îi simţi mâna pe sub flori apăsându-i sânii; îi alunecă uşor de sub braţ.

— Hai să punem plăci!

— Ai învăţat să dansezi?

— Puţin.

— Ce-ai învăţat?

— Tango; şi foxtrot.

— Dar boston?

— Asta-i mai greu.

— Vino într-o zi la mine şi te învăţ cu.

— Copilo, pe noi ne-ai uitat? o chemă unul din cei care vorbeau în picioare lângă bufet. Nouă nu ne dai flori?

Jucătorii de biliard terminară partidă cu gălăgie mare. Unul veni vesel, cu braţele întinse spre maldărul ei de flori:

— Astea toate le-ai păstrat pentru mine?

Domnul Bilaşcu simţi în inimă o înecătură de mânie. Nu vedea chipul Copilei, dar după felul cum i se zguduiau umerii firavi, înţelese că ea râdea.

Fata îşi apăra florile cu pieptul aplecat peste ele.

— Nu toate! mai trebuie să duc şi acasă.

— Ce-ţi nevoie de flori dacă eşti tu?

Ea ştia că toate erau numai vorbe, spuse să sune frumos. Şi vorbele acestea îi plăcuseră odată, şi felul cum erau spuse, şi oamenii care le spuneau, ca s-o încânte. Acum n-o mai interesau vorbele lor. Pe ferestre se vedeau

aprinzându-se lumini la sonde.

„Poate că mai vine!”

— Mergi cu mine sâmbătă la Ploieşti? Vreau să-ţi cumpăr o rochie frumoasă.

Copila ştia câte ceva de unele care plecaseră la Ploieşti.

— Are la domnu Dumitrică mătase câtă vrei!

Se uită cu coada ochiului spre uşă, apoi îşi întoarse iar privirea la domnul Cosma, care mută figurile, când dintr-o parte, când din alta, tăcut, fără să ţină seama de ceilalţi.

Era singurul jucător de şah din toată schela; în mijlocul vieţii lor zgomotoase şi plină de mişcare, nici unuia nu-i plăcea jocul greoi, purtat mai mult pe dinăuntru, prin creier, decât pe dinaţară. De când se deschisese drum de sonde înspre Runcu şi venise acolo un inginer nou, îşi găsise în sfârşit partenerul. Îl prindea rar, dar atunci stăteau aplecaţi deasupra jocului de după prânz până spre miezul nopţii. Aşa îl văzuse Copila întâi, şi nemişcarea lui o uimise. Altminteri nu avea nimic care să-l deosebească de ceilalţi ingineri tineri, fiindcă ei nu numai că umblau îmbrăcaţi la fel, dar aproape că şi la chip semănau unii cu alţii.

„Oare o mai veni?” se gândea, privind masa de şah.

În colţul acela, îndepărtat de ferestre, se făcuse întuneric. Domnul Cosma se topise în umbră. Numai piesele albe de fildeş se vedeau, răsfrângându-şi lumina în piesele negre, care din când în când scoteau câte o sclipire de antracit.

Chelnerul ieşi din spatele bufetului şi suci pe rând întrerupătoarele electrice. O parte din becuri se aprinseră în lustre, făcând să ţâşnească din întuneric luciul parchetului frecat cu ceară. Copila îl văzu pe domnul Bilaşcu

deschizându-şi loc cu pântecele.

— Ce aveţi cu fata? Ia lăsaţi-mi fata în pace!

— Trebuie să mă duc, spuse ea, cu ochii la ferestrele întunecate, muî mult amărâtă că pleacă, decât îngrijorată.

Domnul Bilaşcu încercă s-o oprească, dar îi alunecă îndemânatică pe sub mână şi dădu fuga ocol sălii ca să-şi ia rămas bun de la toţi. Domnul Cosma tocmai mutase o piesă şi părea foarte mulţumit; un zâmbet moale, cald, plin, îi scălda ochii, din ochi îi alunecă pe faţă şi se oprea în mustaţa mare, albă.

— Ai mai dat pe la noi, fetico? o întrebă mângâindu-i obrazul. Ţâţul matale ce mai face?

— E bine, sănătos.

Domnul Cosma dădu să mai spună ceva, dar în clipa aceea îi veni în minte mişcarea pe care se gândea s-o facă în locul partenerului absent şi se aplecă deasupra mesei.

Aşa o oprea bătrânul să-i spună o vorbă de câte ori o vedea pe aici. Aşa se întâmplase şi în ziua când apăruse celălalt. El stătuse neclintit, cu bărbia în pumni şi cu coatele pe masă, mestecând între măsele, alene, capătul pipei. Îi rămăsese de atunci în nări un miros dulce-amărui şi înecăcios, de tutun stins, pe care îl simţea de câte ori se gândea la el.

Nu înţelegea de ce nu semăna cu ceilalţi, de ce n-o privea şi nu-i spunea o vorbă. L-ar fi ascultat oricât, orice i-ar fi spus. Nicio clipă măcar nu-şi ridicase ochii spre ea.

„Degeaba, nu mai vine!”

Îl mai privi o dată pe casier, cu părere de rău. Dacă ar fi ştiut cât de cât jocul, s-ar fi aşezat în faţa lui, pe scaunul gol.

Afară se întunecase pe deplin. Zgomotul schelei se

potolise; nu se mai auzeau, ca la venirea ei, loviturile surde ale sapelor şi zornăitul lanţurilor la sonde. Numai motoarele electrice bâzâiau înfundat în barăci, iar cele cu benzină pufăiau rar în eşapamente. Roţile din vârful turlelor, neunse, scârţâiau pe felurite şi nenumărate tonuri, ca nişte greieri mari ascunşi în întuneric.

Auzind uşa, câţiva cai legaţi la stănoage în stânga intrării ridicară capetele, bătând nerăbdători cu copita în pământ.

— Domnii ingineri mai rămân! le spuse Copilă, ca unor oameni.

Caii sforăiau, se smuceau nemulţumiţi în frâuri.

— Haide, haide! Tot mai bine cal de inginer, decât la hegnă!

Porni la vale cu mersul ei alcătuit din alunecări, zboruri şi plutiri. Ghicea în întuneric şanţurile, plana peste ele, simţea de la distanţă cablurile, conductele, se prelingea fluidă pe dedesubt.

După un şir de sonde întunecate, pe dreapta se ridicau cazărmile Societăţii. Erau clădiri mari, de scânduri, vopsite cărămiziu, cu un etaj nu prea înalt, cu pridvoare lungi prin faţa uşilor. Sus duceau scări de lemn exterioare, ca la coteţele de porumbei. Pe ferestrele luminate slab se vedeau oamenii pregătindu-se de culcare. Alţii, aşezaţi pe balustradă pridvorului, îşi sfârşeau cina desfăcută pe genunchi: pâine, ceapă, ardei graşi şi castraveţi. Jos aveau nedespărţitul zimbil înnegrit, din care ieşea gâtul clondirului de apă, înfundat cu cocean de porumb.

Dincolo de cazărmi urma o bucată de loc întunecată; abia ghicite împrejmuiri de sârmă închideau gurile unor vechi puţuri părăsite. De câte ori trecea prin dreptul lor, îşi

simţea inima strânsă. În nopţile întunecoase tot se mai întâmpla să cadă câte un om. Dar mai des căzeau caii de la hegne, căluţii mici, lăsaţi noaptea slobozi să caute printre sonde smocurile rare şi sărace de iarbă arsă. Uneori sondorii auzeau nechezatul lor sfâşietor, ca un strigăt de moarte... Ceilalţi cai înţepeneau în loc, şi aşa îi găseau dimineaţa, cu picioarele intrate în pământul moale, tremurând, respirând cu spaimă.

Copilei i se rupea inima de mila lor; ar fi vrut să aibă o putere, să-i scoată de la hegne, să pună motoare în locul lor, ori să nu mai pună nimic, să astupe puţurile, şi caii să-i strângă într-o poiană din pădure, unde să pască iarbă curată, grasă, iar ea să-i ţesale, să le împletească părul cozilor, şi în coame să le pună flori.

La cotul drumului, apăru alt şir de sonde; câteva erau întunecate şi tăcute, la altele se lăcărea; se auzeau curelele de transmisiune plesnindu-se. Copilei i se părea mereu că tot bat pe cineva. Cablurile, desfăşurându-se de pe tamburi, aveau o vibraţie prelungă, care se transmitea turlelor şi, cu toate că nu făcea să se nască niciun sunet, se simţea între sonde ondulând întunericul.

Când ajunse aproape de fundul văii, fata se pomeni în faţă cu lumina unui bordei de pe marginea drumului. Pe uşa bordeiului, dată în lături, se vedea înăuntru, de o parte şi de alta, câte un pat de scânduri acoperit cu rogojini înnegrite de păcură. În fund, pe o măsuţă cu picioarele bătute în pământ, ardea o lampă; vântul făcea flacăra să fluture, şi sticlă era rău afumată.

Copila se opri o clipă în drum.

— Bună seara!

În uşă ardea un foc de găteje, şi deasupra flăcărilor, pe

pirostrii, fierbea un ceaun negru. Un om presăra stângaci mălai în apa care-i aburea pumnul. Se întoarse mirat, umblând greu cu ochii în întuneric.

— Bună seara! răspunse, în sfârşit, luminându-se la faţă. Tu erai, fetico?

Alt om stătea alături, ghemuit în ţărână, aşteptând să se facă mămăliga. Un al treilea ieşea pe uşa bordeiului cu o doniţă în mână.

— Da dă unde vii tu noaptea? o întrebă, mirat, primul.

— De la Poiana Ursului.

— Pă cine minţi? Nu eram sus la sondă când ai dat devale?

— Lasă fata, n-o mai necăji, îi luă apărarea omul care venise cu doniţa.

Celălalt săltă ceaunul de pe foc (lumina focului crescu dintr-o dată) şi-l aşeză jos între opinci.

— Să cam dă cu inginerii! mormăi, umblând cu ochii după făcăleţ.

Copila sări şanţul la el şi-l împinse deoparte.

— Lasă, că mestec eu, asta-i treabă de femeie! Ce te pricepi matale?

— Da lui tat-tu bătrânu i-ai făcut mămăligă azi?

— I-am făcut, că n-o să-l las să moară de foame!

— Nu prea te ţii dă casă tu, bag dă seamă!

Copila nu mai răspunse; mesteca mămăliga.

— Altfel ai fi vrednică!

Focul pâlpâit arunca pe faţa ei valuri roşii. Absorbită de treabă, nu mai lua seama la vorbele sondorilor. După ce termină să mestece, udă făcăleţul, netezi faţa mămăligii, o puse să se răscoacă, apoi luând ceaunul de toartă îl răsturnă dintr-o mişcare cu faţa în jos, pe fundul de lemn

aşezat în ţărână.

— Acum poftă bună!

Îşi luă florile de jos şi sări şanţul.

— Mulţumim, stai la masă!

Fata se pierdu în întuneric. I se auzi numai glasul, vibrând limpede şi subţirel:

— Nu stau, am întârziat acasă!

Luminile sondelor abia ajungeau ici, colo, până în şanţul drumului. Nici stelele, deasupra, nu erau mai luminoase. La o sondă, aproape de creastă, Copila se mai opri o dată. Sondorul stătea tăcut după tambur, cu mâinile pe pârghii, urmărind înfăşurarea cablului. Se auzea lingura apropiindu-se, izbindu-se de coloană. Becul slab, prins de o grindă, îşi pierdea jumătate din lumină în apărătoarea de sârmă.

Copila sări şanţul.

— Bună seara!

Omul o privi nedumerit pe sub marginea pălăriei.

— Ce cauţi tu aici?

Zgomotul maşinilor îi acoperea glasul. Copila nu auzi; se apropie de el, cu mâna la ureche.

— Ai?

— De unde vii noaptea?

— De la Poiana Ursului.

— Acuma?

— Păi când?

— Da acasă ce-ţi spune?

Corniţele Copilei prinseră lumina pieziş.

— Na o floare!

— Nu mai stai?

— Nu, am şi altă treabă.

Ieşind de la lumină, noaptea i se păru mai întunecată; aşteptă să i se deprindă ochii, apoi porni repede în sus, răscolind praful din mijlocul drumului. Curând simţi sub picioare vârful dealului. Spre stânga, în piaţă, nu se mai vedeau nici oameni, nici lumini. Era târziu, dar nu avea de ce să se zorească. Pădureţu îşi lua singur mâncarea din ştergarul atârnat în tindă şi se culca, fără să-i ţină ei seama.

Îi era frică să meargă noaptea pe Drumul Părăsit, şi-i plăcea în acelaşi timp. Singurătatea lui era plină de taină, parcă ducea spre o altă lume, şi ea tot visa că într-o noapte, în loc să ajungă la casa lor săracă, va ajunge la un palat de cleştar, ca în basme.

Pe văile care se deschideau în sus, prin pădure, veneau valuri umede de răcoare. Uneori văzuse plutind printre copaci fuioare albe, destrămate, şi-i păruse că sunt zâne îmbrăcate în văluri.

Aproape de casă, se opri. Auzise glasul lui taică-său şi al lui Motoacă, afară, pe prispă.

— Zi, l-a răzbit şi pă Erei? spunea bătrânul.

— L-a răzbit!

Copila se aşeză în iarbă, între copaci, cu picioarele adună-te sub ea, aşteptând să-i vadă plecaţi.

Taică-su tăcu un timp, apoi întrebă, cu acelaşi glas:

— Şi-i bucuros, hai?

— Bucuros.

— Păi nu?! Şi-o ţine într-o beţie, aşa-i?

— Aşa-i!

Bătrânul strânse ciomagul în mâini. Motoacă încercă să-l împace.

— Fiecare cu norocul lui!

Apoi băgă mâna în buzunarul de la betelia pantalonilor şi scoase cu gesturi stângace un ceasornic. Cu mâna cealaltă, din alt buzunar, scoase chibriturile.

— Ia scapără dumneata, moşule! Să vedem cât s-o fi făcut.

— La ce să strici chibritu? Parcă nu poţi fără ceas?!

— Hai, scapără, că n-o fi moarte de om pentru un băţ!

La lumina chibritului, luci un ceasornic elegant, foarte plat, cu capacele de aur. Cadranul scotea ape opaline, pe care se brodau cifrele negre şi arătătoarele cu cizelura fină.

— Nouă şi un sfert!

Băiatul nu se îndura să-şi ia ochii de pe cadran, însă chibritul se stinse. Închise capacul, făcând să pocnească încet, muzical, zăvoraşul, şi rămase cu ceasornicul în mână, căutându-i cu degetele în întuneric monograma săpată în aur.

— Zi, aţi vândut! reluă vorba bătrânul.

Motoacă oftă:

— Am vândut o bucată.

Vânduse o sfoară de pădure, în spatele casei. Negustorul dăduse numai o arvună, restul avea să-l plătească în iarnă, după ce desfăcea şi el lemnele tăiate. Luase patruzeci de mii şi alergase la oraş, după cumpărături, pentru surori şi pentru casă. Se întorsese abia adineauri. Nu adusese mare lucru; la oraş i se întâmplase o istorie ticăloasă… Ticăloasă, ori naiba ştie!?

— Ia mai scapără, moşule!

Şi-ar fi privit toată noaptea ceasornicul.

— Tu te-ai prostit, mă lonică!

Motoacă se uită la ceas cu o plăcere chinuită de nelinişte, de remuşcare şi de îndoieli.

— Nouă şi douăzeci! Ia să mă îndrept şi eu spre casă!

— Hai că te duc până-n drum!

Copila îi lăsă să treacă, apoi se ridică şi din două sărituri fu pe prispă. Câinele veni să se gudure, scheunând la picioarele ei. Îngenunche şi-i luă grumazul în braţe.

— Ce faci tu, mă Haiducule?

Îl auzi pe vără-su, în timp ce se îndepărta pe potecă:

— Luna nu mai iese?

Iar bătrânul blestemă, târşâindu-şi opincile:

— Măcar dă n-ar mai ieşi! Nici luna, nici soarele! Să îngheţăm toţi!

Când ajunseră în Drumul Părăsit, copacii din marginea pădurii se traseră în lături. Pe dealuri se vedeau puzderie de lumini slabe, sclipind; parcă era cerul, cu stele, răsfrânt într-o apă neagră.

Pădureţu se opri şi ascultă zgomotul înfundat al sondelor.

— Nu mai tac, mă Ionică! Nu mai contenesc, nu să mai satură… O să ne lase pământul gol pă dădăsubt, şi-o să ne cufundăm până în iad, să ne pună dracii la cazne!

— Hai, moşule, plec şi eu acasă; du-te de te culcă!

Motoacă porni repede spre casă. După câţiva paşi gândul i se întoarse iarăşi la ceasornic. Îşi trecu pachetele cu cumpărături în stânga, iar cu dreapta se căută în buzunarul de la betelie.

Fusese o istorie ticăloasă. Îl ardea de mult inima după un ceasornic, dar niciodată nu-şi închipuise că o să se aleagă cu unul de aur!

Într-o vitrină, la Ploieşti, ştia un Roskopf-Patent, de ceferist, cu capacul negru şi cu o locomotivă pe cadran. Cum ajunsese, dăduse fuga la prăvălie. Roskopful era la

locul lui, în vitrină…

Se plimbă de câteva ori, în sus şi-n jos, se opri, îl cercetă, iar plecă, până ce, în sfârşit, îşi făcu curaj şi deschise uşa. Interiorul prăvăliei îl zăpăci, pereţii nu se vedeau de rafturi, şi-n rafturi erau ceasornice de toate felurile, de buzunar şi de mâna, puse pe cartoane îmbrăcate în catifea, ceasornice de masă, în blocuri de marmură ornamentală, cu câte o femeie goală de o parte şi de alta, sau cu amoraşi ducând în spinare tolbe cu săgeţi. Altele erau montate în cutii de lemn lustruit, între rafturi se înşirau pendule, unele mici, agăţate în perete, altele înalte, cât nişte dulapuri. Pe geamurile lor de cristal se vedeau limbile mari, ca ale unor clopote de biserică, pendulând rar, solemn, ca nişte cădelniţe; cele mici aveau o mişcare repezită, cum ar fi dat nişte căţei din coadă. Pe dreapta, din uşă până în fund, se întindea o tejghea, toată de sticlă, lăsând să se vadă dedesubt altă mulţime de ceasornice, de cureluşe, de inele şi de lănţucuri.

Lui Motoacă i se păru că picase în maşinăria unui ceasornic uriaş. O domnişoară frumoasă, cu genele rare şi lungi, încârligate, ca nişte picioruşe de răgace, îl luă în primire:

— Cu ce vă putem servi?

Era obişnuit cu prăvăliile de la oraş, umblase prin ele, pentru el sau pentru alţii, însă o asemenea strălucire nu mai întâlnise niciodată.

— Aş vrea un ceas…

— Mai bun, sau mai uşurel?

— Mai potrivit. Am văzut în fereastră un Roskopf-Patent.

— Să vi-l arăt.

În prăvălie, fiind foarte de dimineaţă, nu erau alţi cumpărători. Fiecare marfă se vindea la ora ei. La opt, rar vine cineva după ceasornice şi bijuterii. Îl zăpăcea mai ales întâmplarea că era singur, că domnişoara nu-l slăbea de loc, având numai grija lui.

În fundul prăvăliei, sub o lampă cu abajurul verde, un om, cu pieptul strivit în masă, se uita cu un mic ochean negru în maşinăria unui ceasornic. Şi omul acela îl speria, cu ocheanul şi cu capul lui fără pic de păr, lucind sub abajur.

Domnişoara înşiră pe tejghea mai multe ceasornice. Motoacă îşi văzu dintr-o dată Roskopful, cu capacul de oţel oxidat, dar între toate, acum i se păru urât. Îi luau ochii mai ales cele puse pe catifea. Se opri la unul subţire, delicat, cu marginile atât de gingaş rotunjite, că nu părea ieşit din mână omenească. Vânzătoarea îl scoase din cutie şi i-l întinse, arătându-şi, o dată cu ceasornicul, degetele cu unghiile roşii. Băiatul îl luă, îl duse la ureche, îl ascultă câteva clipe, îl întoarse pe o parte şi pe alta.

— Oare o fi ceva de el?

Domnişoara zâmbi cu superioritate:

— Dacă-i Longines! Nu cunoaşteţi marca?

O cunoştea. Inginerul Pintilie avea un Longines, dar nici nu visase să-şi ia şi el unul la fel. Acum era zgândărit.

— Cât costă?

Ea luă ceasornicul şi se uită pe etichetă micuţă prinsă de toartă, numai ca să se afle în treabă, fiindcă altminteri ştia preţul pe de rost.

— O mie cinci sute!

Nu i se păru scump, deşi intrase aici cu gândul să dea până la vreo cinci sute de lei.

— Merge!

Ştia că la magazine trebuie să te tocmeşti, dacă îţi strici gura câteva minute, te poţi alege cu un câştig pe care nu l-ai avea muncind o zi întreagă. Lui însă, fiindcă se ştia cu bani în buzunar, îi era ruşine să se calicească pentru o sută-două de lei.

— L-am luat, domnişoară.

Dar chiar în clipa aceea descoperi sub sticla tejghelei, în-tr-o cutie mai bogată decât toate, un alt ceasornic, împrăştiind pe catifeaua albastră o strălucire care-i lua ochii.

— Pe asta nu mi l-aţi arătat!

Domnişoara avu iarăşi un zâmbet de superioritate.

— Acela nu-i pentru dumneavoastră!

Lui Motoacă îi veni sângele în obraz. Domnişoara îl lămuri:

— E de aur.

— Şi nu merge bine?

— Cum n-o să meargă?! E prea scump!..

— Cât?

— Douăsprezece mii.

Auzind cifra, un domn ieşi de după paravan, din fundul prăvăliei şi se apropie, prin spatele tejghelei. Mersul lui grăbit trezea în dulapurile pendulelor, prin dreptul cărora trecea, o muzică vagă, enigmatică; coardele vibrau că atinse de umbra lui; părea că pendulele îşi salută stăpânul cu glasurile lor felurite.

— Lasă, domnişoară! spuse omul, cu un zâmbet prietenos şi dulce. Îl servesc eu pe dumnealui.

Avea o haină de culoarea cerului noaptea, dintr-o stofă

cum Motoacă nu mai văzuse nici măcar în vitrine. Îi venea turnată, ca în reclamele din ziare ale fabricii Cehoslovacă. Mâinile, care se aşezaseră pe tejghea, erau îmbrăcate până la încheieturi în manşete largi, de mătase gălbuie, care făceau stofa hainei mai strălucitoare. Aproape pe fiecare deget avea câte un inel gros, de aur, unele cu câte o piatră roşie, ovală.

lui Motoacă îi era ruşine să mai dea înapoi, dar nu simţea ciudă că intrase în jocul acesta, ci mai degrabă trufie. Acum, când avea ceva bani în buzunar, îşi dădea seama că el ar şti cum să cheltuiască milioanele. Se socotea mai presus decât neamurile lui bogate, care erau slugile bogăţiei; bogaţi cu grijă banului şi fără nicio bucurie. În el zăceau gusturi de prinţ; dacă ar fi avut banii lor, n-ar mai fi umblat decât în haine negre, cu pantofi de lac, şi n-ar mai fi lepădat mănuşile albe de pe mână.

— Doriţi să vă facem o monogramă?

Negustorul îi zâmbea dulce; înainte de a primi răspunsul, îi porunci vânzătoarei:

— Domnişoară, adă te rog modelele!

Fata veni cu un carton pe care erau desenate felurite monograme. La început Motoacă nu-şi dădu seama ce reprezenta şerpuirea aceea de linii, apoi descoperi că erau litere împerechiate, încolăcite, trecute unele prin altele; lucrul i se păru uimitor.

— Care sunt iniţialele dumneavoastră?

Şovăi o clipă, căutându-şi-le.

— I, Mî. Ion Motoacă!

— Iată aici un I.M. Un model splendid! Vi-l facem pe acesta!

Se despărţi cu părere de rău de ceasornic.

— Până la prânz este gata. Ce sumă lăsaţi aconto?

Stătu un moment la îndoială; îi făcea rău să tot umble la parale.

— Plătesc tot!

— Douăsprezece mii şi o mie monograma, treisprezece în total.

Numără banii pe tejghea, cu un fel de grabă. Negustorul văzu că îi rămăsese un teanc.

— Să vă dau şi un lanţ frumos, de aur!

Se supuse, nepăsător. Ceasornicarul luă un lănţuc şi-l agăţă de toarta ceasului.

— Două mii de lei.

Fusese o istorie ticăloasă!

Îi era mai ales necaz că se întorsese târziu de la oraş şi nu mai găsise pe nimeni în piaţă, barem să-şi fi arătat ceasul. Dar se simţea împăcat la gândui că nimeni în toată Schela nu avea unul la fel. Poate directorul general de la Ploieşti, care venea uneori cu un automobil negru, mare, închis din toate părţile şi cu un perete de sticlă în spatele şoferului. Dar chiar directorul general, dacă avea ceasul, n-avea lănţucul; şi dacă avea lănţucul, n-avea monogramă.

Atingerea cu o singură mână nu-l mulţumea; se opri pe marginea drumului, lăsă pachetele jos şi scăpără. Cadranul ieşi din întuneric, cu ştiutul lui luciu opalin: se făcuse aproape zece. Deşi târziu, Motoacă mai rămase o clipă în drum, mutându-şi bijuteria dintr-o mână în alta.

Când se apropie de casă, văzu în capul potecii două umbre despărţindu-se, speriate. Cineva porni repede la deal; alţi paşi se pierdură printre copaci.

Motoacă grăbi pasul, înfuriat. Mai în fiecare seară, umbre din acestea, dintre care unele nu izbuteau să-i

rămână necunoscute, dădeau târcoale casei.

— Mama voastră de căţele!

Auzi tuşea bătrânului, pe prispă.

— Mai ţine-te, mă tată! îi strigă, mâniat, când ajunse. O să-ţi scuipi bojocii!

Înecat de tuse, cu mâinile înfipte în piept, bătrânul încercă să spună ceva, dar nu izbuti. Motoacă lăsă cumpărăturile jos şi scoase din buzunare mai multe pachete cu tutun.

— Na, ţine! Satură-te! Poate c-ai terminat otrava, de tuşeşti aşa!

Tuşea bătrânului se potoli; rămase cu un sughiţ care-l zgâlţâia din când în când.

— Apoi las că n-am rămas în grija ta! răspunse printre sughiţuri. Mi-a adus Veta un pac. Uite ce fumez acum!

Se lăuda, cu o răutate copilăroasă, arătând un pachet de ţigări, în carton roşu. La lumina care venea pe fereastră, din odaia fetelor, Motoacă recunoscu pachetul de Regale cu cap aurit.

— Cine ţi le-a dat?

— Soră-ta, Niculina.

Acum se limpeziră mai multe; ştia a cui fusese umbră, o mai întâlnise şi-n alte seri. Singur Telengescu, în toată Schelă, fuma Regale cu cap aurit.

Dintr-o săritură fu pe prispă, de unde se năpusti în odaia fetelor.

Cele două mari, Veta şi Simioana, lipseau; cele mici, Leana şi Vasilică, dormeau în fundul patului. Niculina tocmai dădea să se furişeze sub scoarţă, lângă ele.

— Ai început şi tu?

Nu-l interesa lipsa celor mari, nu-i păsa de ele acum,

avea de lucru cu Niculina. Era furios că vorbea tocmai cu Telengescu, pe care nu putea să-l sufere, fiindcă umblă cu nasul pe sus. Până şi pachetul de ţigări boiereşti, trimis bătrânului, nu însemna decât ifos.

Se repezi la pat, îşi băgă mâna în părul fetei şi o smuci jos, în mijlocul odăii. Niculina rămase în faţa lui, dârdâind. Sub cămaşa de noapte, scurtă, croită cu economie din pânză groasă, i se vedeau genunchii tremurând.

— Îţi plac boierii, hai?

O lovi peste gură, cu dosul palmei. Fata începu să plângă. Lui i se făcu milă, dintr-o dată, dar nu se putu opri şi lovi înainte, războindu-se nu cu ea, ci cu el, şi cu toată lumea.

— Las-o, mă Ionică! se auzi vocea bătrânului de afară.

El îşi îndemna fetele să plece de acasă, să-i facă rost de tutun. Ce vină mai putea să le găsească lor? îl cuprinse milă de toate cinci.

— Hai, culcă-te acum!

Niculina îşi şterse ochii cu dosul mâinii şi se băgă sub învelitoare, smiorcăind. Din uşă, băiatul se întoarse spre ea.

— Ţi-am adus pantofi de la Ploieşti! îi spuse, blând.

Apoi se repezi afară, la bătrân, şi răcni, vărsându-şi toată furia înfrânată:

— Am să-ţi iau un vagon de tutun şi un sac de cărticele, să te afumi pân-ai muri, să nu mai trimiţi fetele astea pe drumuri! Nu ţi-ar fi ruşine să-ţi fie, om bătrân!

Se întoarse în odaie. După câtva timp se linişti, se aşeză pe marginea patului, îşi scoase ceasornicul şi rămase cu ochii pe cadran, privindu-l prostit.

Doi meşteri băteau tablă pe acoperişul grajdului; alţii drişcuiau tencuiala afară, alţii dădeau la rindea blăni groase de stejar, pentru duşumele.

Gogoi şedea în faţa uşii, călare pe capră de tăiat lemne, cu un clondir în mână. Culesese prunele din livadă şi le dădu-se unui nepot, să le bage la cazan. Nepotul tocmai îi trimisese din vale primul rachiu, de gust.

Gogoi mai duse o dată clondirul la gură şi-l lăsă să curgă pe gât.

— Hiu-hiuuu! Arde, mă!

Chiuitul i se auzea până în piaţă. Meşterii râseră, să-i intre în voie, ştiind că au partea lor la clondir.

— Daţi-i zor, daţi-i zor! îi cicăli beţivul. Nu mă ţineţi în loc.

În a patra săptămână de când începuse lucrul, grajdul mai avea destul până la sfârşit. Nimeni nu putuse face treaba de mântuială. Gogoi stătuse tot timpul pe capul lucrătorilor, veghind cum era pusă fiecare cărămidă, cum era bătut fiecare cui.

— Grajd pentru cal împărătesc, mă! Să nu vă prind că smintiţi ceva!

Zidurile erau înalte şi groase, din două rânduri de cărămizi, cu luminatoare care se deschideau oblic, ca să nu fie curent. Podeaua, înclinată, se căptuşea tocmai acum cu blăni groase de stejar, alese din materialul cel mai bun, fără cuiburi de cari şi fără nod. Jgheabul ieslei nu era de scânduri, ca în atâtea grajduri de mâna întâi, ci de beton sclivisit cu ciment, în dreapta uşii, un bazin, tot de beton, cu robinet alimentat de la conductă şi cu scurgerea direct afară, servea de adăpătoare. Instalaţia electrică avea să

aibă trei becuri, în tavan, deasupra ieslei şi la bazinul de apă. Pereţii pe dinăuntru urmau să fie vopsiţi în ulei, cu un brâu decorativ, la înălţimea luminatoarelor alcătuit din capete de cai.

Gogoi mai trase un gât.

— Arde, mă! Fliu-Hiuu!

Nevastă-sa se ivi pe prispă cu chipul ascuns în broboadă.

— Acum, că sunt dumnealor aici, nu le spui să tragă ilectrică şi-n casă?

— Nimic, până nu-i gata grajdu! Şi vezi, muiere, nu mă supăra! Ce, nu mai poţi cu gaz?

Femeia nu mai zise nimic şi plecă. Dar fierbea de mânie, şi nu înţelegea. Casa era plină de bani care n-aduceau niciun folos. Parcă n-ar fi fost atâtea de făcut! Măcar de s-ar fi îndreptat cât de cât traiul prost de până atunci!

După ce roboţi un timp prin tindă, blestemând în gând, se întoarse iar:

— Acum, că sunt dumnealor aici, nu le spui să dreagă puţin tabla dă pă acoperiş?

Gogoi se înfurie. Făcu o mişcare, cum ar fi vrut să arunce cu sticla după ea, apoi se opri, poate fiindcă nu se îndura de rachiu.

— Grajdu întâi, nu-nţelegi?

Peste vorbele lui, dinspre piaţă se auzi un pas de cal. Se întoarse şi privi pe deasupra gardului. Domnul Hristea de la Salon, călare, urca spre Runcu, la pas. Lăsase hăţurile şi, cu ochii într-o carte boţită, se silea să înveţe pe de rost, silabisind:

— Je suiş, tu es, îl est…

La ora aceasta, îndată după prânz, mişcarea prăvăliilor era mică, aşa încât putuse să le lase în grija nevestei, care altminteri stătea tot timpul ascunsă în odaia ei.

— Hiu-hiu! Hai noroc, domne Cristeo!

Gum era cufundat în conjugare, negustorul tresări, speriat.

— Noroc, noroc, domle Gogoi! răspunse, apucând frâul, ca să oprească şi îndesându-şi cu cealaltă mână cartea în buzunar.

Beţivul ieşi în poartă şi îl privi de sus până jos, de la şapca englezească, trasă pe ochi, până la jambierele roşii de piele, încheiate peste ghete.

— Dar ce văd, te-ai îmbrăcat ca inginerii!

— De, ca omul, după treburi!

— Apoi aud c-ai şi făcut treburi, nu glumă!

— Hm! Aşa şi-aşa!

Anul trecut negustorul cumpărase o bucată întinsă de loc pe Valea Runcului. După ce făcuse erupţie prima sondă a lui Gogoi, îl şi concesionase Societăţii, pe o sumă care întrecea de zece ori preţul cumpărării. Dar pe deasupra, îi veneau şapte procente redevenţă. Două sonde, ridicate la iuţeală, erau acum în sapă; altele aveau să se pună în curând.

— Apoi, am plecat, domle Gogoi!

— Te duci pe la sonde?

— Ei, aşa, ca omul!

— Când te-o răzbi, să faci chef!

După ce se îndepărtă câţiva paşi, Dumitrică scoase cartea şi dădu să-şi reia conjugările, dar vorbele lui Gogoi îi răscoliseră alte gânduri, nu-i mai era aminte de învăţătură.

Gândurile plecau zburdalnice din capul lui, ca şi când

ar fi avut formă materială, săreau în ţărâna murdară de păcură, treceau şanţurile, ocoleau rezervoarele şi batalele, se întortocheau printre sonde şi-i ieşeau înainte la un cot al drumului. Şi parcă pe unde mergeau, petreceau un fir subţire, căci îşi simţea capul împiedicat, smucit înapoi de sonde şi de rezervoare.

Acum se făcea o legătură tainică între el şi pământ; începeau să se înţeleagă şi să se ajute unul pe altul; i se părea că încheiase tovărăşie cu locurile şi că, ajutat de acest enigmatic şi puternic aliat, va fi în curând mai mare peste toţi ceilalţi oameni.

Ajunse sus, la creasta dealului, aproape înecat de speranţe şi îngâmfare. Opri calul o clipă, să răsufle amândoi, şi privi în vale.

În câteva luni de zile de la prima erupţie, locurile nu mai puteau fi recunoscute nici de cel care trăise în marginea lor şi le avea în ochi şi în inimă. Cât bătea privirea, spre câmpie, în apele verzi ale pădurilor apăruseră luminişuri, ca nişte rosături, care păreau că mănâncă mereu copacii, lăsând pământul gol, îmbolnăvit. Cele câteva case rare, presărate prin poieni, erau în mare parte părăsite. Unele fuseseră dărâmate; se vedeau urme de moloz, în voia vântului. Altele mai stăteau în picioare, goale, cu ferestrele scoase şi cu uşile date de pereţi. Societatea îi mută pe oameni în alte părţi, le construia la repezeală case mai frumoase.

Dumitrică apucă pe un drumeag negru, pe lângă sonda lui Gogoi. Erupţia tot nu se oprise, era însă potolită, părea că s-a aşezat la drum lung. Vâna de păcură nu mai răzbea până sus, abia dacă se ridica jucând până la jumătatea turlei, de unde cădea înapoi, lipăind pe pământul prefăcut

în asfalt.

De jur-împrejurul sondei, până departe, locul rămăsese negru; peste copaci, peste frunze şi iarbă, trecuse parcă un pârjol. Părea că pământul fusese ars până în adâncuri, otrăvită şi uscată orice urmă de viaţă, că nimic şi niciodată nu va mai putea creşte la loc, nicio frunză şi niciun fir de iarbă.

Negustorul se opri o clipă, în dreptul sondei.

— Noroc, noroc! îi strigă omului de veghe. Merge mereu?

— Merge! răspunse sondorul, plictisit.

Dumitrică îl privi mirat, cu coada ochiului. Se aşteptase la un răspuns mai voios.

— Sănătate bună! zise pornind.

La primul cot al văii, pe o râpă care se înfunda sub deal, se văzu răzbind deasupra copacilor trâmba de păcură a celeilalte sonde. Aici erupţia era încă în puterea de la început. Păcura cădea pe versanţii dealului, se adună pe firul văii şi curgea mai departe, în şuvoaie înspumate, până întâlnea barajul de unde porneau conductele.

Dumitrică ocoli, şi o bucată de drum merse prin pădure. Vâjâitul erupţiei abia se mai auzea în urmă. Copacii fremătau, legănându-şi ramurile la urechile lui. Sub copitele calu-lui, frunzele căzute în drum foşneau ca în vreme de pace. Pădurea începea să rămână singură, cu glasurile ei şoptite, tainice. Călăreţul se simţi înfiorat; nu-i plăcea singurătatea. Dar abia se stinsese în spatele lui prima goarnă de luptă, că altele începură să se audă din faţă.

Se auzeau ciocane: una, două, trei, patru lovituri ritmice în fier, apoi ultima, mai apăsată, în lemn, îngropând floarea cuiului. Topoarele icneau, îndesat, din adânc, lovind

copacii la rădăcină; alte lovituri de topor, mai limpezi, parcă muzica-le, răzbeau din alte părţi, unde se ascuţeau piloţii de brad, ca să fie înfipţi în pământ.

Ieşind la luminiş, Dumitrică văzu în faţă o altă lume, o omenire întreagă – de unde adusă, de ce credinţă?

— Lucrând pământul, nu să-l are şi să-l semene, ci să-l refacă. Pe coaste se săpau terase întinse, vetrele sondelor viitoare, se muta nu un pumn de ţărână, ci scoarţa planetei.

Tractoare mari, vânjoase, invincibile, urcau din jos, pe drumul nou care se deschidea de-a dreptul la câmpie, îngropându-şi şenilele în pământul nepietruit, aducând pe remorci maldăre albe de cherestea. Sub şoproane ridicate într-o zi, sau într-o oră, se vedeau motoare electrice şi maşini, oţel şi fontă, tone, pe un loc unde altădată, dacă adunai uneltele oamenilor, topoarele şi custurile, nu făceai o sută de kilograme. Pe afară se înălţau stive de prăjini şi tuburi metalice, mai groase decât copacii cărora le luau locul în prelungirea lor subpământeană.

O echipă de lucrători, coborând din deal, desfăşurau cabluri electrice. Alţii, urcaţi pe stâlpi, le legau sus, pe izolatorii albi de porţelan. În urma lor venea un om care prindea în cuie, pe fiecare stâlp, o tablă albă; pe tablă era desenat cu negru un cap de mort, sub care se frângea în trei un fulger roşu. Era un avertisment, dar părea o sentinţă şi-o ameninţare.

Linia electrică tăia în două curtea unei gospodării singuratice. Din locul unde se oprise Dumitrică, lumea veche, înspăimântată, şi lumea nouă, învingătoare, se vedeau panora-mic. Un gard scund de nuiele împrejmuia casa, îmbătrânită, scăzută, cu temelia afundată în pământ. Pereţii văruiţi aveau în jurul ferestrelor brâuri albastre.

Totul se pierdea sub acoperişul de şindrilă înnegrită, cu streaşinile prea întinse. Alături era un coteţ de păsări, în faţa căruia ciuguleau câteva găini răzleţe. Un porc micuţ râma în spatele casei. Lângă poartă, un câine, neştiind dacă să late, să muşte sau să fugă, se uita speriat la oamenii care intraseră în curte cu cablurile, după ce alţii plantaseră stâlpii.

O femeie bătrână, mărunţică, adusă de umeri, mişcându-se greu, ieşi de după coteţul găinilor cu o strachină în mână, îşi îndreptă spinarea şi privi în sus, la omul care se şi căţărase în vârful stâlpului.

— Da pân altă parte n-aţi putut să-l puneţi, maică?

— Parcă-i pe alese! răspunse omul fără bunăvoinţă.

Dumitrică îndemnă calul în jos, trecu peste firul de apă neagră de pe fundul văii şi urcă poteca spre casa singuratică. Oamenii cu sârmele se duseseră mai departe.

— Bună ziua, bună ziua!

Bătrâna se întoarse, îşi îndreptă spinarea, privi pe sub mâna făcută streaşină şi, recunoscându-l, răspunse cu glasul piţigăiat:

— E, dumneata erai?! Bună ziua, domne Cristeo!

Călăreţul descălecă, trecu frâul calului după stâlpul portiţei şi intră în curte.

— Necazuri, necazuri, babă Neago?

— Necazuri, domne Cristeo! Au venit cu sondele pă capu nostru. Toată ziua ne huruie, dă s-au speriat până şi păsările. Câinele, săracu, a chelălăit ziua şi noaptea, până n-a mai putut; acu tace, uită-te la el cum s-a prostit! Unde mai pui că era să ne înece cu păcura, când a fost erupţie! A venit gârla până în gard. A ars şi pământu: nu mai e bun dă nimic. Şi barem dac-am avea vun folos! Da nu vezi? A tras

sârma pă dasupra şi cu sondele s-a dus la dracu. Ce zici, domne Cristeo, o să mai vină?

— Nici gând, babă Neago!

— Ne-a stricat rosturile, domne Cristeo! Încaltea pă mine nu m-a scos din minţi, că n-am avut gânduri din alea; da alţii, atât au visat la aur, că au uitat să facă rost dă mămăligă. Uită-te la ei, nu mai sunt buni dă nimic. Numai cu ochii după sonde.

— Acum s-a terminat! Spune-le să fie liniştiţi. S-au dus cu sondele în jos, nu se mai întorc aici.

— Ducă-se! Că nu i-am chemat eu. Numai dă ne-ar lăsa în pace!

— De! făcu Dumitrică, rotindu-şi ochii prin bătătură. Cât despre asta, de acum înainte o să fie greu.

— Cum adică, domne Cristeo?

— Păi de, acu o să fie mişcare multă; dac-o erupe, de, n-o să mai ai linişte; la sonde se mai întâmplă, Doamne fereşte, şi câte un foc. De ce nu vrei dumneata să vinzi şi să pleci de aici?

— Vai dă mine! Unde să plec?

— Sus, în deal; ţi-aş da eu un loc bun.

Baba Neaga clătină amărâtă din cap.

— E greu, domne Cristeo! E tare greu! Dac-ar fi trăit unchiaşu, m-aş fi vorbit cu el.

— Păi dumneata n-ai pe nimeni, să te vorbeşti?

— Pă cine? Că Mitu, băiatu mai mic, a murit la Moldova; pă al mai mare l-a zdrobit în sondă, dumneata nu erai aici; a căzut după căluş, şi maistru, nu l-ar ierta Dumnezeu, a băgat sapa dasupra să i se piardă urma, să n-ajungă la judecăţi, că a fost căluşu slab. A scos, domne Cristeo, numai hainele dă pă el, în bucăţi.

Bătrâna îşi duse mâna uscată la gură şi rămase aşa, pe un plâns care nu putea să se vadă în afară, fiindcă şi el se uscase de mult.

— Ei lasă, mamă Neago, că bun e Dumnezeu!

Dumitrică măsură ograda cu ochii; bucata de loc nu era mare, dar se unea cu pământul lui. Privi în jos, la oamenii care se duceau cu bobinele de sârmă, la ceilalţi, care se vedeau lucrând printre copaci. Mai departe, în pădurea de pe coasta cealaltă a dealului, apăreau pete albe de cherestea; pretutindeni se puneau sonde. Se întoarse deodată, cu o mişcare hotărâtă şi convingătoare:

— Ascultă, babă Neago, aici o să fie iad; n-ai să mai poţi trăi! Eu, dacă vrei, îţi fac un bine; îţi iau pământul, îţi dau altul sus şi pe deasupra îţi mai plătesc şi bani. Bani buni, babă Neago!

— Şi pă urmă, domne Cristeo?!

Dumitrică dădu nepăsător din cap, merse la poartă şi luă frâul calului de pe stâlp.

— Cum crezi! zise încălecând. Eu am vrut să-ţi fac un bine, că ne cunoaştem de mult.

Când să plece, întoarse capul şi stărui, prefăcându-se plictisit:

— Dumneata mai gândeşte-te! Treci pe la prăvălie, poate ne învoim. Ce zici, să te aştept mâine dimineaţă?

Îşi îndemnă calul prin spatele casei, pe marginea pădurii, ca să dea ocol sondelor noi. Pe un boţ de deal se opri să-şi mai privească o dată pământul. Înserarea cădea pe nesimţite. Gândul îi fugi la prăvălii; ştia că la ora aceasta, înainte de aprinderea luminilor, se îngrămădeau muşteriii, mai ales la băcănie. Dădu s-o ia înapoi, când auzi paşi îndesaţi, urcând. Un om tânăr, voios, apăru dintre

copaci, ducând de căpăstru un căluţ cu samarul încărcat. În urmă venea un bătrân, cenuşiu, cu faţa ţepoasă, apoi o femeie, cu copilul la sân.

— Bună ziua, bună ziua! le strigă Dumitrică.

— Bună ziua, răspunseră, pe două glasuri, bărbatul şi bătrânul.

Şi văzând faţa zâmbitoare a negustorului, se opriră; calul răsufla greu.

— Voi eraţi, măi Bujorene?

— Noi, domne Cristeo.

— Zi, vă luaţi calabalâcul!?

Omul cel tânăr îşi dădu căciula pe ceafă.

— Păi dacă altfel nu să poate?! Da lasă, numai supărări d-astea să avem!

— Barem aţi concesionat pe preţ bun?

— Bun, rău, vorba-i că am scăpat dă sărăcie.

— Bravo vouă! făcu Dumitrică, ascunzându-şi invidia. Da sonde când or începe să puie la voi?

— Sonde? Să fii dumneata sănătos, domne Cristeo! Ia dă o fugă până jos, să vezi ce-i acolo! Păi altminteri, oamenii dă ce pleacă?

— Pleacă mulţi?

— Toţi plecăm; ne urcăm în deal.

— Şi nu vă pare vouă rău după casele voastre?

— Las că facem altele, mai frumoase! Bani să fie!

— Ne boierim! zise din spatele calului bătrânul, cu glasul mai gros.

Numai femeia, cu copilul în braţe, tăcea, încruntată, necrezând parcă în nimic.

— Apăi, dacă-i aşa, noroc bun, măi Bujorene!

— Noroc bun, domne Cristeo!

Nu mai avea de ce merge înainte, să vadă, dacă aflase. Întoarse calul, şi până la casa babei Neaga o ţinu tot la trap. În umbra serii, locul părea pustiu; câinele stătea prostit în poartă, cu urechile blegi. Negustorul lăsă calul la pas.

— Mătuşă! strigă peste gard.

Bătrâna ieşi din întunericul pe care uşa casei dată de perete îl deschidea în zidul alb.

— Nu uita ce ţi-am spus! Dacă vrei să-ţi fac un bine, ştii unde mă găseşti!

Dădu iarăşi trap, şi până acasă merse tot aşa. Ajunse pe înnoptat. În piaţă, lucrătorii se şi vedeau grupuri-grupuri, prin faţa cârciumilor şi a celorlalte prăvălii. În clipa când descăle-ca, se auzi un automobil, urcând valea Doftăneţului, dinspre Ploieşti.

Oamenii întoarseră capetele, aşteptând să vadă cine venea. Cu tractoarele erau prea obişnuiţi, dar automobile nu urcau aici în fiecare zi, pe un drum povârnit, cu hârtoape adânci. Iar acum apăruse la creastă, zbătându-se prin gropi şi printre bolovani, o limuzină luxoasă, păstrând luciul ei negru sub petele de noroi şi praf care o acopereau. Se feriră în lături. De pe terasă, Dumitrică privi nedumerit. Automobilul opri în faţă, la marginea şanţului. Câţiva ţărani îmbrăcaţi în haine curate coborâră pe o parte şi pe alta şi, văzându-se ajunşi acasă cu această maşină năzdrăvană, nevisată şi pentru ei caraghioasă, începură să-şi râdă unii altora, ca proştii.

— Seară bună, seară bună, domne Cristeo! Ne dai un pahar dă vin?

— Bună seara! le răspunse Dumitrică, nemulţumit.

Erau muşteriii lui din prăvălii, unde veneau să cumpere bocanci, topoare, găleţi şi stambă. La Salon nu îndrăzniseră să calce până acum; ca să bea se duceau la cârciumile de peste drum.

Se îndemnară unii pe alţii, străbătură şovăitori terasă şi intrară stânjeniţi. La masa din mijlocul restaurantului, Gogoi îşi luase în primire locul obişnuit. Câţiva slujbaşi, în picioare, pe lângă el, făceau haz de istorisirile lui.

— Seară bună! ziseră oamenii, din uşă, căutând un loc unde să stea.

— Intraţi, mă! Ce-aţi înţepenit acolo? le strigă Gogoi, ridicându-se cu paharul spre ei. Intraţi, că pă banii voştri beţi.

— Noroc, frate Gogoi! făcu unul, bucuros că găsise pe cineva de-o seamă cu ei.

— Dă unde veniţi?

— Dă la Ploieşti.

— Aţi iscălit?

— Am iscălit! răspunseră toţi, într-un glas.

— Apăi atunci să cade să ne cinstim. Ia veniţi încoa! Domne Cristeo, dă-le dă băut, bre, că au iscălit!

Dumitrică tocmai îşi îmbrăca halatul alb.

— Du-le ghiorlanilor ălora să bea! îi porunci acru tejghetarului.

Nevastă-sa se strecură pe uşiţa dintre rafturi, cu un şal alb pe umeri. Era o femeie slăbuţă, palidă, care tot tuşea şi pe frig, şi pe căldură.

— Vlădoae e dincolo! îi şopti bărbatului, la ureche.

— Ce vrea?

— Nu ştiu; spune că are o vorbă cu tine. N-am putut să scap de el.

— Stai tu aici!

Când să iasă pe uşiţă, Gogoi îl strigă:

— Domne Cristeo, unde te duci? Aşa ne-a fost vorba?

Încurajaţi de gălăgia lui, ţăranii prinseră glas.

— Dă-ne dă băut, cocoană! strigă unul, bătând cu capul ciomagului în masă. (Ceilalţi rânjiră.) Că avem bani, să cumpărăm prăvălia, cu domnu Cristea cu tot!

Obrazul femeii se făcu palid.

— Păi dacă au iscălit, e dreptul lor! întări Gogoi.

Dumitrică străbătu băcănia cu paşi mari, repezi, cu pulpanele halatului fluturând. Prăvălia era plină de cumpărători; băieţii nu mai dovedeau să-i servească, umpleau pungi şi făceau pachete cu de toate: conserve, măsline, brânză, lămâi, icre, salamuri, ghiudenuri, curmale, smochine, vinuri, lichioruri, arome.

În cealaltă prăvălie era lume mai puţină. Pe un scaun fără rezemătoare, în mijloc, între grămezi de sârmă, de găleţi, de sape şi alte fierării, stătea un bătrân uscat, cu spinarea adusă, cu pieptul rezemat în bâtă.

— Ce-i, moş Vlădoae?

— E rău, domne Cristeo!

— De ce-i rău?

— E rău, fiindcă am iscălit prost!

Negustorul trase cu coada ochiului, să vadă dacă nu-i asculta cineva, pe urmă îl apucă pe bătrân de braţ şi-l târî spre odaia din fund.

— Vino încoa, moş Vlădoae! Aici putem sta de vorbă liniştiţi.

Cum se aşeză pe scaun, moşneagul căzu cu pieptul în ciomag.

— Eşti obosit tare!

— Obosit, da!

— Umblaşi mult astăzi?

— Nu-s obosit dă azi! Azi n-am făcut nimic dă ispravă. Sunt obosit, domne Cristeo, dă ani: optzeci şi trei!

— Am să-ţi aduc un rachiu să te întăreşti.

— Apoi, ori cu el, ori fără el…

Dumitrică scoase capul pe uşă, în prăvălie, şi dădu o poruncă repede unui băiat.

— Domne Cristeo…

— Hai, spune, moş Vlădoae, ce te doare? Te ascult.

— Am iscălit prost, domne Cristeo; toată lumea spune.

— Apăi cine-i de vină, moşule? Te-am silit eu?

— M-ai luat repede, domne Cristeo. Dacă mai stăm să mă gândesc…

— Da’ ai pus la buzunar parale bune! Asta ţi-a plăcut!

— Banii să duc, să duc… Acu, jos, a venit cu sonde, aşa-i?

— Aşa-i.

— Apăi vezi?

Negustorul îşi pierdu răbdarea.

— Şi ce vrei dumneata, moş Vlădoae?

— Lumea zice să te trag la judecată.

Lui Dumitrică îi veni sângele în obraji. Deschise gura, spumegând. Când să izbucnească, în uşă se ivi băiatul, cu o litruţă de rachiu. Se domoli; rachiul era aliatul lui.

— Bea de ici, moşule! Hai, nu-ţi mai face inimă rea!

Nările bătrânului, subţiri şi uscate, se mişcară, adulmecând.

— Asta-i la socoteala mea, domne Cristeo?

O bună parte din banii vânzării îi lăsase aici, pe rachiu.

— E de la mine, moş Vlădoae. Bea fără teamă! Vezi că

sunt mai cumsecade decât ai crezut dumneata?

Bătrânul deşertă repede sticluţa. După ultima picătură se simţi iarăşi amărât.

— Da dacă am iscălit prost?! Acu ce să fac? O să mergem la judecăţi, domne Cristeo. Spune şi dumneata.

Dumitrică se duse dincolo, trimise băiatul să umple măsu-ra din nou, se întoarse şi vorbi, blând:

— Moş Vlădoae, dumneata n-ai niciun câştig să te pui rău cu mine. Mai bine să rămânem prieteni. Ţine, bea de ici! Eu te-oi mai ajuta, când o să ai nevoie de ceva. Ai să mai găseşti la mine câte unele, un topor, acolo, o căldare, un kilogram de zahăr; ştii că mi-e prăvălia plină şi nu-mi umblă vorba de zgârcit.

Moşneagul deşertă şi-a doua litruţă, tot dintr-o răsuflare. Obrazul cenuşiu începea să i se coloreze.

— Da dacă am iscălit prost, domne Cristeo?

Era mai domol şi mai nehotărât.

— N-ai iscălit prost, nu-ţi fie teamă! Asta ţi-a băgat-o cineva în cap.

— O să mergem la judecăţi, domne Cristeo!

— Moş Vlădoae, stai şi te odihneşte; îţi mai trimit un rachiu.

Afară se întunecase de tot. La prima prăvălie, obloanele se trăseseră; cei rămaşi înăuntru ieşeau pe sus, prin băcănie, unde se închidea mai târziu. Din restaurant, se auzea chiuitul lui Gogoi. Dumitrică alergă să ia locul nevestei, după tejghea.

— Du-te! Şi vezi, ai grijă de Vlădoae; dă-i să mai bea vreun rachiu. Viu eu mai târziu la el.

Funcţionarii schelelor, orăşeni ponosiţi, sosiseră la masă; chelnerii le duceau farfuriile cu ciorbă. La mijloc,

ţăranii adunaţi în jurul lui Gogoi se îmbătaseră şi făceau zarvă, izbeau cu ciomegele în masă, dădeau cu căciulile de podea, chiuiau, cereau mereu de băut.

— Domne Cristeo, te-ai întors? strigă Gogoi. Păi aşa ne-a fost vorba? Să n-ai dumneata grijă dă noi?

Orăşenii întorceau capul şi râdeau cu gura plină. Care cum termină masa se ridică să plece. Gogoi îi privea cu dispreţ, ca pe nişte neputincioşi.

— Căraţi-vă, mă, maţe-pestriţe, că nu mai poci eu fără voi!

Chelnerul, care servea în odaia din fund, trecu pe lângă el cu o sticlă în mână. Îl apucă de pulpana halatului şi-l trase înapoi.

— Ce-i aia?

— Şampanie!

— Ce spui? Şi cine o bea, mă?

— Dincolo; boierii mei.

— Apăi dacă-i aşa, dă-o încoa, că eu sunt mai boier decât ei! Toarnă, că te omor!

Şampania curse în paharele năclăite, peste resturile de vin. Gogoi bău, se strâmbă şi aruncă paharul de pământ.

— Asta-i pentru boieri? Ptiu! Atunci du-le, mă, zece sticle, din partea mea! Hai, mişcă, dă bătaie la motor. Ce, crezi c-am glumit?

Merse la odaia din fund şi se opri în prag, cuviincios, cu căciula în mână.

— Seară bună la boieri!

În fumul de tutun dinăuntru, capetele se întoarseră mirate. Odăiţa era plină. Gogoi îi cunoştea aproape pe toţi şi-i salută la rând, respectuos şi parcă treaz pe deplin, însă avea pe chip un zâmbet cam mucalit. Cine îl cunoştea, se

putea teme că din clipă în clipă va deveni agresiv.

De după tejghea, Dumitrică urmărea întâmplarea, înfuriat şi neliniştit. Gândul că Telengescu putea să se supere, îl făcea să turbeze cel mai mult. L-ar fi luat de gât pe Gogoi şi l-ar fi aruncat în stradă, cu toţi banii şi ţăranii lui. Cu astfel de oameni nu mai putea duce prăvălia. Trebuia găsit un mijloc…

Un băiat de prăvălie veni fuga de dincolo.

— Cocoană întreabă că acu ce facem cu moş Vlădoae?

— Ei, ce-i cu el?

— Păi, a căzut pe jos.

— Stai că viu eu.

La cine să se ducă mai întâi? Tocmai atunci Gogoi ajunse-se cu salutul la Telengescu.

— Să trăiţi, am onoarea! (Erau vorbe de la armată.) Salut respectuos, domnu Telengescu! A, îmi place cum scrii în Cupon. Când merg la bangă nu mi-e ruşine cu dumneata.

Dumitrică plecă liniştit. În urma lui, Gogoi îşi dădu în petec:

— Da să ştii, domnu Telengescu, eşti un maţe-fripte şi un pârlit!

Răzbit de rachiu, moş Vlădoae alunecase de pe scaun, venise lung pe duşumea, cu ciomagul strâns la piept, şi bolboro-sea vorbe fără înţeles.

Găsindu-l aşa, Dumitrică păru mulţumit. Îl zgâlţâi.

— Ei, moş Vlădoae, cum merge?

Îl împinse cu piciorul; moşneagul veni cu faţa în sus, cu ciomagul pe piept.

Se aplecă, îl apucă de subsuori şi, dintr-o mişcare, îl săltă, ca pe un sac. N-ai fi crezut că în trupul lui nemuncit se ascunde atâta putere.

— Hai, moş Vlădoae, să te duc la culcare!

În prima prăvălie nu mai ardea niciun bec; pe uşa cu geamuri, venea o dâră de lumină de dincolo.

Îşi lăsă povara pe o stivă de lanţuri, care zornăiră, şi ridică oblonul, cât să încapă pe dedesubt.

Afară noaptea era neagră. Nu mai ardeau lumini la prăvălii. Ceva mai sus se auzeau caii legaţi la stănoage, bătând cu copita în pământ.

După ce aruncă o privire în piaţă, negustorul se întoarse, îl ridică pe moşneag, îl scoase afară şi îl împinse peste podeţ.

— Hai, moş Vlădoae, acum du-te!

Bătrânul se supuse, moale, dar în loc s-o ia înainte, se cârmi în loc şi nimeri drept în şanţ, unde se întinse pe o coastă, cu ciomagul strâns la piept.

Dumitrică stătu o clipă la îndoială, apoi făcu doi-trei paşi, căutând ceva pe jos. La prânz în faţa prăvăliilor dejugase un convoi de căruţe. Adună un braţ de paie, rămase de la boi, se întoaise cu ele, coborî în şanţ şi, ridicând capul moşneagului, i le împinse cu piciorul, dedesubt.

— Na, că ţi-am pus şi pernă! zise rânjind.

9

Coteiul cobora mândru şoseaua pe valea Doftăneţului, ducându-se la autobuz. Bocanu îl lua cu el la Ploieşti şi îl trimisese să vestească şoferul, cu trei zile înainte, să fie pregătit, să n-aibă vreun cauciuc prost ori vreo sminteală la motor.

Soarele, spre apus, îl bătea în ceafă, lungindu-i umbra

până departe, făcându-l să se vadă mai mare decât se ştia. Stăpână-su îi dăduse bâta, să se apere de câini şi, o dată învestit astfel cu depline puteri, se silea să ia şi mersul lui. Nu mai păşea iute şi speriat, ca un căţel, ţinându-se pe lângă şanţ, ci rar, apăsat, drept pe mijlocul drumului, izbind cu bâta, mânios, bolovanii care-l împiedicau.

De când se hrănea bine cu mâncărurile grase ale stăpânului, începuse să prindă carne; la ceafă i se aşezaseră două perniţe, îngroşându-i grumazul, şi, sub chimir, pântecul începuse să tragă înainte. Chiar vocea i se îngroşase, înfundându-se în gât, aducând cu a lui Bocanu.

În bătătura unui bordei, o zări pe Copila întinzând rufe la uscat. În toate rudele sărace ale bătrânului bănuia numai duşmani. Strânse pumnul pe bâtă şi începu să calce mai apăsat.

Fata îşi făcu palma streaşină la ochi, ca să-l poată vedea în soare, şi îl întrebă, râzându-i prietenos:

— Unde-ai plecat, nene Stoiene?

Coteiul nu răspunse. Strânse fălcile şi trecu prin faţa ei fără să întoarcă ochii, izbind cu bâta în pământ.

— Mă, că mândru mai eşti!

După câţiva paşi Coteiul se opri, se propti în bâtă, îşi scormoni pieptul pe dinăuntru, că avusese când învăţa, şi scuipă apăsat în drum.

— Phua! făcu după aceea, potrivindu-şi gâtul şi pornind mai departe, răcorit.

Copila se întoarse la rufe. Erau cămăşi de americă, groase, devenite cenuşii, cu pete de păcură care nu mai ieşeau la spălat. Le stoarse pe cele rămase în albioară, le scutură în vânt, închizând ochii să se apere de stropi şi le întinse lângă celelal-te pe sârmă, la uscat. Când fu gata

răsturnă apa în şanţ, duse albioara în bordei, sub pat, puse cârligul la uşă şi ieşi deasu-pra, pe muchea de deal.

— Nene Opreo! strigă, cu mâinile făcute pâlnie la gură ca să-şi întărească glasul subţirel.

Un om ieşi în uşă, la o sondă, mai sus.

— Eu am plecat, nene Opreo! Acu ai grijă dumneata!

— Să creşti mare!

— Las că sâmbătă vin iară, şi-oi mai spăla.

Lua sub oblăduirea ei câte un sondor mai neajutorat şi mai necăjit, şi în lipsa lui de acasă îi dereteca în grabă bordeiul. Nu era o casnă, le făcea cu plăcere pe toate şi în mâna ei orice avea spor.

La sonda vecină se ivi alt om.

— Copilo, dă pă mine m-ai uitat?

— Nu, nuu! Mâine să laşi tot pe pat, că viu la'mneata.

— Adă şi un căpeţel de aţă, dacă ai!

Chipul fetei se întunecă, trecător. Avea doar un mosorel început, pe care i-o adusese Motoacă de la Ploieşti. Trebuia să-şi coase pe-ale ei, şi pe-ale bătrânului.

— Bine, am să aduc!

Se înveselise iar; îşi lăsă în jos mânecile sumese şi sări şanţul. Era nerăbdătoare să dea o raită prin piaţă; se însera, şi acum inginerii începeau să vină la Salon.

Când ajunse sus, soarele apunea peste păduri. În lumina roşie, Schela Veche ardea; numai sondele stăteau în picioare, negre, ca nişte tăciuni stinşi. Inima fetei începu să bată; în dreptul restaurantului se vedeau caii legaţi, nu putea să recunoască tocmai de aici ai cui sunt. În jurul lor se adunau oameni. La Salon se aprinse becul de deasupra terasei.

— Ia stai niţel, Copilo! o opri un lucrător, dând s-o

apuce de mijloc.

Ea se feri, cu ochii la cai. Erau vreo şase, dar nu cel murg cu stea albă în frunte, sub smocul de păr. Stăpână-su îi spunea Băiatu; îl auzise odată, îndemnându-l la deal. Ce potrivire ciudată, să-l cheme pe cal, într-un fel, ca pe ea!

— Zi, nu vrei să te uiţi la mine! spuse lucrătorul, puţin înciudat.

Alţii râseră, dând s-o prindă între ei.

— Lasă fata, mă, că-i a noastră, nu a ta!

Copila le scăpă printre mâini, străbătu piaţa şi-o luă la fugă înainte, pe drum. După vreo sută de paşi auzi în întuneric, din faţă, un trap potolit, de cal. Se opri, cu sângele în obraz. Curând călăreţul se ivi şi merse înainte, în acelaşi pas. Era domnul Dumitrică; se ducea la Runcu în fiecare zi.

Fata porni mai departe, dezamăgită; trecu, fără să-şi dea seama când, de livadă cu pruni. La Bocanu, ferestrele dinspre drum erau luminate, se vedeau drugii groşi de fier. Îi ştia: câte şase la un geam. De fiecare dată când trecea pe aici se oprea să-i numere. Acum însă n-avea timp de ei; o luă repede înapoi.

În piaţă, mulţimea începuse să se împrăştie; lucrătorii intrau la cârciumi şi se aşezau sub şoproane în faţa unui păhărel. Şeful postului de jandarmi de la Telega, plutonierul major Brebeanu Marin, venea grăbit din jos. Un jandarm, în urma lui, ducea un zimbil greu. Oamenii care mai erau în drum se dădură în lături, să-i facă loc.

— Să trăiţi, dom şef!

Brebeanu se opri o clipă încruntat, căutând de unde să înceapă, apoi intră la măcelărie. Măcelarul îi ieşi înainte.

— Să trăieşti, domle şef!

Şeful postului îi întinse două degete.

— Ce ne facem, frăţioare, începu îngrijorat, că mâine am parastas pentru a bătrână?!

Era un om tânăr, abia trecut peste treizeci de ani, pesemne foarte destoinic dacă avea pe mână postul cel mai bun din judeţ. Umbla dichisit, cu hainele cazone ajustate, strânse pe trup, gata să plesnească din cusături. Avea un cap rotund, roşu, bine hrănit, cu părul negru, viguros, lustruit cu măduvă de bou, cum era lustruită şi mustaţa, tot neagră, îndesată, răsucită scurt în sus.

— Păi ce ţi-ar trebui, dom şef? întrebă măcelarul.

— Nu ştiu, frăţioare, că n-am nici dă unele! Ia caută şi vezi!

Ţinea în jurul lui o mulţime de neamuri de ale lui şi de ale nevestei, claie peste grămadă, şi se îngrijea de nevoile tuturo-ra. Făcea logodne, nunţi, botezuri, înmormântări şi parastase şi-atunci colinda schelele, unde avea de-a face cu oameni mai înstăriţi.

Măcelarul se duse în fundul prăvăliei, la gheţar, unde ţinea carnea mai de soi.

— Ai grijă, frăţioare, să nu mă dai dă râs! zise plutonierul, trăgând cu ochiul peste umărul lui.

De la măcelărie, merse drept la brutar, să comande nişte franzeluţe mici, cu unt, cum văzuse într-un loc la oraş.

Peste drum, la Salon, caii băteau cu copita, nerăbdători.

Copila trecu prin spatele plutonierului, uitându-se cu luare aminte la stănoage, dar calul ei lipsea. Înăuntru Gogoi izbea cu căciula în duşumele şi chiuia.

Fata mai rătăci pe drumuri câtva timp, întorcându-se prin piaţă ades. Inginerii plecau unul câte unul, şi caii se

răreau.

„Nu mai vine!..”

Era necăjită că aşteptase toată seara degeaba. Sus, la răspântie, în drum spre casă, dădu piept în piept cu Coteiul, care urca gâfâind. Întârziase căscând gura la autobuz; avea pentru automobile o slăbiciune de care nu putea să se dezbare.

— Na, că m-ai speriat, drace!

Ridicase bâta, furios. Copila se feri în lături, râse cristalin şi-o luă fugă pe Drumul Părăsit.

Aproape de Aluniş, auzi apa clipocind în rezervorul de răcire. Nu stătu mult la îndoială. Drumul era pustiu, şi-n jurul barăcii nu mişca nimic. Trecu gardul, strecurându-se îndemînatică printre sârme, înfiorată de pe acum la gândul băii căldu-ţe în care aveau să i se destrame şi necazul, şi oboseală.

Din mers îşi trase bluza peste cap, fusta o scoase din două mişcări, în doi paşi, le lăsă la picioarele rezervorului şi dintr-o săritură fu sus. Apa, sporită de trupul ei se izbi în pereţi; un val căzu jos. Afară noaptea se întindea întunecoasă şi liniştită până la crestele împădurite. Se auzeau numai maşinile sondelor huruind înfundat în barăci; aceste zgomote erau atât de obişnuite, încât urechea Copilei nici nu le mai prindea. Mai degrabă o făcea să tresară fâşâitul unei frunze, decât plesnitura unei curele de transmisiune sau detunătura unei explozii în eşapament.

Ar fi stat aşa oricât, alunecând dintr-un perete în altul, luptându-se cu apă care i se împotrivea cu o forţă ciudată, apăsând egal pe fiecare părticică a trupului ei, ca şi cum un om cu o sută de braţe, topit în unde, i-ar fi ţinut piept. Ca şi alteori, închipuirea aceasta o neliniştea, îi aprindea o

flăcăruie în trap, îşi simţea obrajii aprinşi, se năştea o ruşine în ea, fără să-şi dea seama limpede ce vină ar fi putut ascunde gândul ei.

Numai după ce îşi simţi mădularele înmuiate şi necazul topit în apă, se hotărî să iasă. Se ridică pe marginea rezervorului, ascultă câteva clipe, apoi îşi făcu vânt afară. Noaptea o îmbrăcă dintr-o dată într-o haină rece, neprietenoasă. Îşi scutură fiorii şi se aplecă să-şi caute îmbrăcămintea, dar nu găsi nici bluză, nici fusta. Umbra înaltă şi neagră a unui om crescu din pământ.

Copila se trase înapoi, până în rezervor.

— Tu eşti, Ionică? întrebă, tremurând.

Era un necunoscut şi se apropia, rânjind în întuneric, cu braţele date în lături, s-o încolţească.

— Mă nene! se rugă, încovoiată, cu pumnii la gură şi cu coatele băgate în pântece. Dă-mi lucrurile! Nu glumi, zău, mă nene!

Alunecă lipită de rezervor; în spatele ei era uşa sondei, printre ale cărei scânduri scăpau raze slabe de lumină.

— Mă nene! scâncea, căutându-şi drumul cu călcâiele. Lasă gluma, zău!

Necunoscutul, făcu doi paşi târşiţi, apoi se năpusti. Copila sări înapoi. Îşi dădu seama că nu mai era vreme să se roage. Se răsuci, se rupse de pământ, o luă la fugă cum s-ar fi arun-cat într-un hău; în cele două dâre de lumină scăpate pe uşa sondei, corpul ei luci de două ori, şi se pierdu în întuneric.

Acum nu o stăpânea atât spaima, cât gândul că trebuia să scape. Auzea în urmă zdupăitul omului însoţit de un muget, poate de ură, poate de furie şi neputinţă; simţea că n-o să se lase învins, că era pornit s-o ajungă şi ea n-avea

nicio apărare decât să moară fără a-şi slăbi goana. Nu-şi mai alese drumul; trecu printre sonde, printre batale, ocolind, aproape fără să-şi dea seama, împrejmuirile de mărăcini sau de sârmă ale puţuri-lor părăsite. În dârele de lumină care scăpau printre scânduri la sonde, trupul ei lucea ca nişte fulgere şi iar se pierdea în bez-nă, ca într-o viaţă necunoscută. Fugea sălbatic, cu mâinile date în lături, cu părul despletit pe spate, într-o viteză nefirească şi invincibilă, gata să decoleze. Dar omul se auzea mereu în urmă şi mereu părea că are s-o ajungă.

În stânga potecii, pe un dâmb, văzu umbra neagră a unui rezervor de păcură. Ţeava de scurgere trebuia să taie poteca de-a curmezişul, nu putea fi altfel, aşa cerea locul. Era clipa când numai zborul putea s-o salveze, şi ajunsese chiar atunci la dematerializarea care îi îngăduia să se ridice. Se duse pe sus, simţi ţeava sub călcâi, şi ea încă se mai înălţa, zborul era abia început. În clipa următoare, omul se prăvăli; îl auzi blestemând. Uşa unui bordei se deschise şi un sondor ieşi în prag, cu lumina în spate.

— Care eşti acolo, mă?

Copila zbură prin faţa lui, cât pe-aci să-l atingă, neputându-şi schimba traiectoria. Omul se feri înapoi, înspăimântat de duhul alb, mai rău decât dacă ar fi fost unul negru. Ea zbură înainte, cu teama că urmăritorul se ridicase şi era mai pornit s-o ajungă. Tot i se părea că îi aude paşii în urmă, rămas pe pământ, dar gata să întindă braţele lungi până la stele, care ei îi veneau pe la umeri.

Trecu prin uşile sondelor, şi printre constelaţii, peste şanţuri şi conducte, ocoli bordeiele, alunecă prin râpele cerului, luă în piept dâmburi presărate cu stele, până se pomeni în şoseaua mare, ca pe Calea Lactee.

Un convoi de căruţe dejugase în marginea drumului. Se auzeau boii rumegând tihnit, în întuneric. Dincolo de şanţ, mai scânteiau cărbunii rămaşi de la focul unde căruţaşii îşi făcuseră fiertura. Oamenii se culcaseră alături, înveliţi în suma-ne. Un câine mârâi nelinişţit, cu urechile ciulite.

— Care eşti acolo? întrebă un căruţaş.

N-apucă să sfârşească vorba, nici să scoată bâta de sub suman; văzu o nălucă picând din cer şi amuţi. Câinele tresări speriat şi se trase înapoi, tremurând, cu spinarea ţeapănă.

Pulberea drumului arunca în noapte o dâră de lumină, tăind schela şi cerul în două. Copilă o luă în sus, în lungul şoselei, până când lăsă mult în urmă şirul de căruţe. Acolo se opri să-şi caute calea. Ţinti cu ochii, mai mult din amintire, locul pădurii. Nu-şi mai simţea picioarele, nici trupul, nu mai simţea din întreaga ei făptură decât arsura răsuflării.

Trecu iarăşi printre bordeie şi sonde, lucind în dârele de lumină. De după un batal se ivi pe neaşteptate un om care mergea la vale fluierând paşnic. Fugara îşi înfipse picioarele în ţarină şi ţâşni pe lângă el, cu capul în piept, cu mâinile adunate în faţă. Omul scoase un sughiţ adânc şi alunecă pe spate la picioarele batalului.

Copila ajunse în Drumul Părăsit, îl trecu, cum ar fi trecut un hotar între două ţări duşmane, una haină, alta milostivă şi primitoare, şi se aruncă în pădure. Pădurea, ţara bună, îi era mai apropiată şi mai cunoscută decât Schela şi decât restul lumii. Fiecare copac îi era prieten, îi ştia pe toţi, ca pe nişte oameni, crescuse în mijlocul lor; prin ramurile lor îşi agăţase rochiile şi-şi zgâriase picioarele.

Dar nu se opri, nu se putea; înfierbântate şi sleite,

picioarele n-o ascultau, goneau de voia lor înainte, şi ea le urmă, fără socotinţă.

Aşa fugi, nu spre un sfârşit, ci în neştire, poate spre un alt pământ, printr-o altă pădure, ocolind copacii ca pe nişte duşmani, când îi erau prieteni, hârşâindu-şi trupul gol de scoar-ţa lor aspră, rănindu-se, când fiecare ar fi mângâiat-o. O lumi-nă cenuşie i se lăsă în cale; îi păru că sunt vălurile zânelor. Lumina crescu, din cenuşie se făcu albă, dar cu cât se limpezea mai mult, cu atât ea vedea mai puţin în faţă. Venise o ceaţă şi o cuprinse din toate părţile. Se opri, bătu aerul cu mâinile moi, încercând să destrame vălurile. Nu avu putere să facă mişcarea decât pe jumătate. Dădu să se apuce cu braţele de ceva; nu întâlni niciun sprijin, când erau atâtea – toate! Alunecă în genunchi, se lăsă pe o coastă, se rostogoli uşor între copaci, şi se opri, cu faţa în sus, cu trupul îngropat în frunzele pe care le văzuse căzând toamna.

10

Stoian mai privi pe urmele Copilei cât să arunce un scuipat în drum, apoi porni la vale, spre piaţă. Becul de la Salon arunca lumină până în şoproanele celorlalte prăvălii. Flăcăul băgă de seamă că la prima cârciumă câţiva oameni stăteau cu capetele întoarse spre el, privindu-l provocător. Îşi îndesă pălăria pe ceafă, îşi umflă pieptul şi îşi văzu de drum.

— Uite Coteiu, Coteiu! auzi pe unul, râzând.

Îşi cunoştea porecla şi îl ardea la rărunchi.

Alte râsete izbucniră sub şopron. Cineva, ascuns poate după ceilalţi, ori după vreun stâlp, începu să chelălăie

subţire, ca un căţel lovit.

Lui Stoian îi veni sângele în obraz.

— Chelălău-chelălău! se auzea, în râsetele tuturor.

— Bună ziua, căciulă! strigă unul.

Deşi mânios, Coteiul îşi văzu de drum.

— Uite Coteiu, mă!

— Chelălău-chelălău!..

Parcă erau înţeleşi între ei. Nu scăpase de primii, când la cârciuma de peste drum, începură să chelălăie alţii.

— Trece Coteiu, mă, ia veniţi!

Câţiva sondori se aplecară peste parmalâc.

— Bună ziua, căciulă, că stăpân-tu n-are gură!

Stoian mai merse câţiva paşi, spumegând. Chelălăitul de peste drum nu contenise; chelălăiau şi în stânga, şi în faţă, şi parcă mai chelălăia unul sub şopronul măcelăriei, sau furia îi dădea închipuiri.

— Chelălău-chelălău!.. Se auzea de peste tot.

Nu se mai putea, îşi ieşi din fire. Se opri fierbând, cu bâta strânsă în mâini, cu bale de mânie la gură.

— S-a-nfuriat Coteiu, mă! strigă râzând un sondor.

— Paştele mă-ti! izbucni Stoian.

Se făcu dintr-o dată linişte, ca la un semnal. Sondorul puse o mână în balustradă, sări sprinten peste parmalâc şi se îndrep-tă spre el, liniştit, cu mâinile în buzunare.

— Dă ce mă-njuri, mă?

Stoian se făcu alb.

— Te spun eu lui nenea Chivu!

Se trăgea înapoi, cu braţul în dreptul feţei, să se apere.

— Mă spui lui nen-tu Chivu? Apăi atunci, na, ca să ai ce-i spune!

Sondorul se repezi peste braţul lui şi-i căzu cu palma

neagră, grea, în obraz.

Coteiul ridică bâta, într-un gest de apărare tardiv, nu ca să lovească, şi o luă la fugă pe drum.

— A! Ridici bâta la mine? Pă el, mă!

Într-o clipă, se văzu înconjurat de lucrători. Nu-şi dădea seama de unde ieşiseră atâţia, fusese parcă o uneltire, îl aşteptaseră ascunşi, şi acum răsăreau puzderie.

— Pă el, mă!

Se năpusteau, unii peste alţii, cu pumnii pe sus. Unul îi smulse bâta din mână, altul îi sări în spinare, îi luă pălăria şi-o aruncă peste capetele celorlalţi.

— Dă-i, mă! strigau cei din spate.

Pumnii şi palmele începură să-i curgă în burtă, în spinare, în ceafă, peste obraz.

Coteiul se aplecă năucit sub lovituri. Cei de pe margini, care nu ajungeau până la el, chelălăiau înveseliţi. Alţii se ţineau cu mâinile de burtă, râzând. În mijlocul grămezii de bătăuşi, se auzi trupul lui Stoian buşind de pământ.

— Ce-aveţi cu Coteiu, mă? râdeau unii, prefăcându-se neştiutori.

— Chelălău-chelălău! făceau alţii, în cor.

Buşitura se repetă, o dată, de două ori, din ce în ce mai îndesată, de multe ori; apoi grămada lucrătorilor se sparse; într-o clipă pieriră cu toţii, intraţi în pământ.

Coteiul rămase în mijlocul pieţii, mototolit, cu minteanul rupt, cu cămaşa sfâşiată, însângerat. Bătaia nu-i domolise mî-nia, nu-l durea nimic, dar plesnea de neputinţă şi de necaz. Şi-ar fi lăsat tăiată o mână, şi-ar fi lăsat scos un ochi, numai să-i dea cineva în mână pe bătăuşi, legaţi cot la cot, să treacă prin faţa lor, să le ardă câte o palmă şi să-i scuipe în obraz, de la un cap la altul, şi iar să-i ia la rând,

să-i scuipe şi să-i pălmuiască până n-ar mai putea, până s-ar răcori.

„Las că vă aranjez eu pe voi!”

Bâta o aruncase unul, departe; nu mai dădu de ea. Pălăria o luaseră în picioare şi-o purtaseră prin praf până în faţa prăvăliei lui Dumitrică; se vedea zăcând neagră în drum, ca o găină moartă. O ridică de jos, o scutură cu ură, şi-o puse în cap, trăgând cu coada ochiului în dreapta şi-n stânga. Dar piaţa se golise, parcă nu se întâmplase nimic o clipă mai înainte. Se ascunseseră toţi, făcându-se că nu ştiu nimic, să nu-i afle Bocanu, că i-ar fi jupuit.

Numai cei câţiva cai rămaşi la stănoage în faţa restaurantului sforăiau încetişor şi loveau nerăbdători cu copita în pământ.

— Grijania voastră de puşlamale! strigă Coteiul, în vânt.

Glasul i se pierdea în piaţa goală, nu izbutea să clatine nimic.

— Ticăloşilor! V-aţi ascuns! Las că vă aranjează nenea Chivu pe voi! Paştele vostru de derbedei!

O piatră vâjâi prin întuneric, şi-l pocni între umeri, oprindu-i înjurătura în gât.

Coteiul o rupse la fugă spre casă, chelălăind:

— Săriţi, oameni buni! Săriţi! Aoleu!

Câteva pietre îi zburară pe la urechi. I se părea că îl urmăresc, le auzea paşii, se aştepta să le simtă pumnii în spinare, şi chelălăia, înnebunit:

— Săriţi! Aoleu, aoleu!

Când se prăvăli peste poartă, Bocanu tocmai se aşeza la masă, pe cerdac.

— Şezi, babă Radă!

Becul de deasupra avea un abajur îngust, care îndrepta lumina în mijlocul mesei, unde stătea bătrânul, lăsând în penumbră părţile celelalte.

Auzind poarta, Bocanu îşi întinse gâtul, să vadă jos.

— Haide, boier Stoiene, haide că te-aşteptam!

Coteiul urcă scările pe la bucătărie. Lină, care venea cu ciorba, îl văzu zdrenţuit şi şchiopătând. Numai că nu scăpă strachina din mâini.

— Aoleu! Stoiene, ce păţişi?

Bocanu nu era obişnuit să audă pe cineva strigând în casa lui. Se întoarse zgândărit:

— Ţine-ţi gura, fată! Ce-ţi veni?

Coteiul se prăbuşi la picioarele lui şi îi luă genunchii în braţe, hohotind:

— M-au bătut, nene Chivule! Mi-au dat în cap cu ciomegele şi cu bocancii.

Bocanu se ridică, ameninţător.

— Cin-te-a bătut, mă?

Sluga îşi şterse ochii cu dosul mâinii, şi începu să se plân-gă, înecat de icneli:

— Unii, nene Chivule, nu i-am cunoscut că-şi dăduseră cu funingine pe obraz; mi-au ţinut calea dincoace de piaţă, mi-au băgat o cârpă în gură să nu strig după ajutor, m-au tras în râpă şi-au început să dea în mine cu ce-au nimerit, să le spun unde ţii banii dumneata.

Gâtul lui Bocanu se umflă, vinele ieşiră noduroase, prin piele, obrazul i se învineţi.

— Şi tu ce-ai spus? răcni.

— Nimic, nene Chivule! Niciun cuvânt. Mi-au dat cu ciomegele în spinare: „Spune, mă, că te omorâm!” „Omorâţi-mă, da nu spun!”

— N-ai scăpat nimic?

— Nimic, nene Chivule; lat să mă fi lăsat jos şi n-aş fi vorbit. „Puteţi să mă omorâţi, le-am spus, dar eu pe nenea Chivu nu-l trădez!” Aşa le-am spus, nene Chivule, şi ei iar m-au bătut, şi-au dat, şi-au dat, până n-au mai putut, da eu am rămas mut.

— Bine, mă! zise Bocanu, liniştit.

Vorba blândă de recunoştinţă trezi în sufletul Coteiului un nou val de credinţă.

— Nene Chivule, izbucni, exaltat, şi nu-mi pare rău că m-au bătut. Poate să mă bată în fiecare zi, că mie, ori că mănânc cozonac, ori că mănânc bătaie pentru dumneata, totuna mi-e!

Credea, şi din exaltare nici ruşinea, nici vânătăile nu-l mai dureau.

Lui Bocanu îi veniră în nări aburii ciorbei.

— Acum stai dă mănâncă!

— Da, nene Chivule!

Coteiul se ridică sprinten, gudurându-se, hrănindu-se cu recunoştinţa stăpânului, cum ar fi înfulecat o mâncare grasă, uns până la urechi.

După masă Bocanu se ridică, se plimbă greoi de la un cap la altul al cerdacului, scuipă apăsat în ogradă şi se opri.

— Babă Rado! Să-i dai lui Stoian cămaşă curată. Dă-i dăntr-ale mele, d-ale noi. (Se întoarse spre bucătărie.) Lâno, vin cu apă caldă şi toarnă-i lui Stoian!

Veghe el însuşi până ce flăcăul se spălă de ţărână şi sânge, pe mâini şi pe obraz.

— Adă-i pieptănul, fă! îi porunci fetei. Adă-l p-al meu!

Coteiul îşi luă cămaşa curată, îşi netezi părul gălbui, dându-l într-o parte, dar fără cărare, ca să nu semene a

pieptănătură de oraş, şi se aşează pe scăunel. Îşi rumega fericirea încetişor.

Bocanu coborî în curte, cercetă încuietorile porţii cu mai multă grijă ca de obicei, cercetă gardul de jur-împrejur, şi reveni pe cerdac.

— Babă Rado, pă Stoian îl culc în tindă. Vezi dă-i aşterne ceva pă laviţă.

Stoian nu visase atât de mult.

— Da lasă, nene Chivule! zise ridicându-se de pe scăunel şi făcându-se mic lângă zid. Ce dacă m-a bătut? Că m-a bătut pentru mneatale, nu pentru altcineva!..

11

Copila se trezi în zori, când sunau ţignalele atelierelor. Se găsi goală şi însângerată, îngropată în frunzele care-i ţinuseră de cald peste noapte.

Rătăci toată ziua prin pădure. Întâi căută poteca spre casă şi nu-i fu greu s-o găsească, îi cunoştea toate cotiturile. Dar după câteva sute de paşi auzi oameni la tăiat lemne şi se întoarse, speriată. Pe urmă căută alt drum şi dădu de sonde, în marginea pădurii. Ori încotro se duse, trebui să se întoarcă. Aşa, rămase în pădure…

Era o întâmplare ca pentru alte locuri şi pentru alte vremi. Se auzeau tractoarele huruind pe drumuri, se auzeau maşinile la sonde, se auzeau atelierele huruind, oamenii ridicând poveri: hăi-rup, hăi-rup!

— Şi ea alerga speriată, cu mâinile la gură, rătăcind.

Merse astfel, în neştire, plângând, până ce zgomotele se topiră unul în altul şi toate la urmă, şi nu mai recunoscu nimic împrejur. Se văzu între două dealuri care creşteau pe

cer, ne-gre, oprind lumina de sus. Merse înainte, fără să ştie cum o să se mai întoarcă. Dealurile se apropiau unul de altul, făcând valea tot mai întunecoasă. Apoi, deodată, cu o mişcare neaşteptată şi nefirească în natura neînsufleţită, se îndepărta-ră, se traseră în lături ca nişte namile înghiontite. În faţă apăru un luminiş, cu iarba verde, curată, presărată cu flori albe şi albastre. Dealurile abătute ocoleau poiana, pe departe, şi mai încolo se uneau iarăşi, de data asta sudate, nelăsând liberă nicio trecere, închizând orice cale, în afară de a zburătoarelor.

Copila se opri, şi plânsul îi conteni pe dată. De acum înainte nu mai ştiu limpede ce-i adevărat şi ce visează. Totul i se părea că în basme.

Pe marginea luminişului curgea un fir subţire de apă; mai jos se vărsa într-un lăculeţ albastru, cu faţa ca smalţul.

Alergă, intră în apă cât s-o poată lua cu palmele şi începu să-şi spele rănile închegate. Usturimea mai încercă să-i întoarcă o dată gândurile înapoi, spre casă. Dar tot atunci văzu cerul răsfrânt în fundul lacului, atât de curat şi de albastru cum nu-l văzuse niciodată. Nisipul sclipea, şi, ziua-n amiaza mare, fiecare fir părea o stea, aşteptând să răsară la noapte.

Nu putea să vadă, să audă totul deodată. Ciripeau păsările, cu atâtea glasuri şi tonuri, că te-ar fi asurzit sub o boltă nu la fel de înaltă. Pădurea ascundea o orchestră, ca de clarinete, de flaute şi piculine, şi alte instrumente, necunoscute de oameni, greu să le imite cineva vreodată.

Ieşi pe mai şi se aruncă în iarbă. O ciocănitoare lovea scoarţa unui copac, nu departe de marginea pădurii. O descoperi prin frunziş şi se strâmbă la ea.

— Chiar că-mi pasă de tine, cocoană!

Nu mai luă seama la ciocăniturile ei sâcâitoare, nepotrivite nici în ton, nici în ritm cu muzica pădurii; parcă era un dulgher speriat şi neîndemânatic, neîndrăznind să taie din lemn decât bucăţele.

În pânza argintie ţesută de soare deasupra apei, aluneca o numeroasă familie de libelule; dădu să se întoarcă spre ele, dar o umbră mare care trecea pe cer îi atrase privirea. Un vultur, cu aripile întinse, nemişcate, aluneca pe sub soare. Ciripitul păsărilor amuţi, copacii părură că foşnesc neliniştiţi, chiar lacul îşi schimbă culoarea.

Copila rămase nemişcată, cu ochii după el; o clipă cerul se întunecă a vreme proastă, dar vulturul se pierdu în largul pădurii şi se făcu iarăşi lumină. Păsările îşi reluară ciripitul, ciocănitoarea începu să bată în lemn într-un ritm mai grăbit.

O cioară se lăsă în vârful plopului care arăta gura văii, de unde începu să croncăne, intrigată. Copilă o ameninţă cu braţele.

— Huşşşi! Nu cobi, spurcato!

Pasărea scoase capul printre frunze şi o privi curioasă. Faţa să strâmbă la ea, apoi văzând-o că n-are de gând să plece, se întoarse şi începu să facă înconjurul poienii; din loc în loc se oprea să privească uimită o gâză, o buruiană, o floare încă neîntâlnită. Mai sus, pe marginea pădurii, văzu un brâu roşu, ca o dantelă; erau tufe de zmeură, înalte şi dese, că nu puteai trece printre ele. Fructele atârnau în ciorchini, ca strugurii; nici nu trebuia să le culeagă, ci doar să întindă mâinile.

În câteva clipe era roşie, pe faţă, pe piept şi pe braţe, dar n-avea de cine să se ferească şi de ce să se ruşineze.

Colorată astfel, lăsă zmeura şi merse mai departe, unde văzuse tufe de alun, căzute la pământ, atât erau de încărcate; se cunoştea că nimeni nu venea să le culeagă. Rupse o ramură mare, o târî afară din umbra copacilor, se aşeză în iarbă şi începu să spargă în măsele alunele dulci, ronţăitoare.

Pe negândite soarele se ridicase la mijlocul cerului, şi-acum cuprindea luminişul în întregime. Din lac se ridica o boare albăstrie, pâlpâitoare. Ciocănitoarea îşi terminase ciopli-tul, sau obosise, sau era o leneşă; nu-i vorbă, conteniseră chiar şi păsările celelalte să ciripească; se auzeau numai copacii, din când în când, foşnind slab, ca o părere.

Aşezată în iarbă, cu soarele cald în creştet, Copila se migălea cu alunele. Aşa cum îşi strâmba obrazul, când le spărgea în măsele, cum alegea miezul, repede, cu degetele subţiri, cum se apuca apoi să ronţăie, făcând ochii mici de plăcere, părea un fel de veveriţă de o speţă rară, pe care oamenii nu avuseseră norocul s-o întâlnească vreodată.

Deodată, întoarse capul, neliniştită; nările i se umflară adulmecând în aer. De sus, din pădure, se auzea un vuiet, ceva greu de închipuit se rostogolea la vale, făcând să trosnească ramurile şi pământul să tremure. Aruncă alunele şi fugi speriată câţiva paşi înapoi, să se ascundă în pădure. Vuietul venea din partea cealaltă a poienii. După câteva clipe un grohăit gros, întrebător, răzbi printre copaci. Desişul se cutremură. Un porc mare, negru, ţepos, îşi scoase capul printre ramuri. Din falca de jos, lungă, doi colţi albi creşteau primejdioşi peste buza de sus, strâmbând-o într-un rânjet, ca o ameninţare.

O clipă, fiara cercetă luminişul, grohăind încetişor, apoi

îşi făcu vânt înainte, cu capul în pământ şi nu se opri decât la marginea lacului smălţuit.

Copila îşi duse mâna la gură. Recunoscuse mistreţul, deşi nu-l mai văzuse până astăzi. Era mai degrabă uimită, decât speriată.

Câţiva pui ieşiră din pădure şi se năpustiră grămadă spre apă, împiedicându-se unii pe alţii, venind de-a rostogolul, guiţând pe multe glasuri. După ce îi cuprinse pe toţi într-o privire, mistreţul cel mare îşi suci capul şi cercetă nerăbdător desişul. În sfârşit crengile se mişcară; ieşi, cu întârziere, mama puilor, obosită sau gânditoare. Dacă o văzu că vine, mistreţul îşi vârî râtul în apă, adânc, şi începu să bea, răscolind nisipul până în mâlul de dedesubt. În ochii mici, rămaşi deasupra apei, se citea o plăcere pătimaşă şi tulbure, ca la beţivi. La fel se apucară să bea puii şi mama lor, înşiraţi de jur-împrejurul lacului.

O dată sătul porcul cel mare ridică botul, brusc, stropind până departe, grohăi gros, de mulţumire, şi aşteptă să termine ceilalţi Fiecare pe rând, puii îşi scoaseră botul din apă, fiecare stropi până departe. Numai scroafa, continua să bea, alene, sau îşi uitase de sine. Mistreţul grohăi scurt, ameninţător, şi ea ieşi repede pe mal, speriată. Poate capul familiei îi purta vreo supărare, sau aşa îi era firea, ursuză şi grosolană, că se uită la ea cu o silă vizibilă, de parcă ar fi avut mobilitatea fizionomiei umane. Pe urmă reveni, egoist, la plăcerile sale, îşi înfundă mai adânc râtul în fundul lacului, nu-i mai rămase afară decât grumazul, şi începu să tragă brazde dintr-un mai în altul. Puii i-o luară pe urmă şi, cu toate că n-ajungeau la adâncimea mâlului, cu toate că n-aveau forţă destulă, în curând lacul albastru se prefăcu în mocirlă. Copila îi drăcui

în gând pentru această ticăloşie. Nu-i mai era teamă de loc, privea doar uimită, şi curioasă să vadă ce-au să mai facă dihăniile.

Mulţumit de apă murdară, mistreţul se tolăni pe o parte, pe cealaltă, se dădu de-a rostogolul. Puii făcură la fel, de asemeni şi scroafa, care până atunci aşteptase pe mal, timidă şi răbdătoare.

Liniştea poienii se umplu de grohăiturile lor felurite. În jur iarba şi florile nu mai aveau nicio strălucire, nu se mai auzea nicio pasăre ciripind, până şi cerul parcă îşi pierduse limpezimea.

Într-un târziu, capul familiei ieşi pe mal, se scutură, scuipă, cu un grohăit, mâlul intrat în gură şi se întinse la soare.

Faţa nu-şi putu înfrâna râsul, fiindcă în toate grosolăniile lui, porcul semăna cu Chivu Bocanu.

Se urni din scăldătoare şi scroafa, mai greoaie. Când dădu să se aşeze alături de el, mistreţul începu să grohăie şi o împinse cu colţii cât colo.

De după copaci, Copila îl certă, furioasă:

— Mă, urâtule! Nu ţi-e ruşine?

Murdari de noroi până în ochi, puii se hârjoneau, se fugăreau prin poiană, se dădeau de-a rostogolul, se împungeau cu râturile mici în burtă, se apucau cu colţii de urechi şi trăgeau, până ce unul nu mai putea să rabde şi începea să guiţe cu disperare. Atunci mistreţul grohăia supărat, scroafa se ridica să-i potolească. Dar până să ajungă la ei, puii încăieraţi se despărţeau şi începeau iarăşi goană şi joacă.

Cu ochii la isprăvile lor, uitând cum se afla acolo şi uitând de toate, Copila înainta câte un pas, să-i vadă mai

bine, până se pomeni în marginea pădurii. Un pui, fugărit de ceilalţi, venea spre ea, guiţând şi zdupăind prin iarbă. Îi ieşi înainte, cu mâinile întinse.

— Coci-coci, coci-coci!

Se opriră cu toţii; pe urmă, cel din frunte, după o clipă de nedumerire, începu să înainteze neştiutor, privind-o mirat cu ochii lui mici, murdari de noroi. Ceilalţi porniră şi ei, şovăind. Copila ieşi un pas din pădure.

— Hai, vino! Hai, coci-coci, coci-coci!..

În faţa ei, puiul se opri, cuprins deodată de teamă. Se opriseră şi ceilalţi; o priveau cu mirare. Ea îngenuuche lângă primul, dădu să-l mângâie pe spinare.

— Na, coci-coci! Na, coci-coci!

La atingerea străină, puiul sări în lături, şi începu să guiţe cu spaimă.

— Ce ai, mă prostule? De ce ţi-e teamă?

Se târa spre el cu genunchii prin iarbă.

Un grohăit gros, prelung, un bubuit de tunet, izbucni în mijlocul poienii. Sări în picioare, îngrozită. Mistreţul se rostogolea spre ea, cu capul în jos, cu râtul prin iarbă, despicând pământul în două.

În schelă, ţignalele sunau de unu. Tractoarele începeau iarăşi să huruie pe drumuri. Lucrătorii umpleau dealurile, îndreptându-se spre ateliere. „Hăi-rup! Hăi-rup!” se îndemnau cei care ridicau grinzi şi coloane.

Pădureţu aruncă în tindă maldărul de crăci noduroase adunate din pădure, lăsă toporişca după uşă, îşi lepădă sumanul şi căută în cui, deasupra vetrei, legătura cu mâncare. În spatele casei se auzea lanţul câinelui alunecând pe sârmă. Bătrânul rupse un codru de mămăligă

şi ieşi până în capul prispei.

— Na, Haiduc! zise, aruncând mămăliga câinelui.

Apoi se întoarse în tindă şi, cu legătura pe genunchi, începu să mestece în tăcere.

Soarele aluneca încet pe deasupra luminişului, ducând din ce în ce mai departe umbra pădurii. Scroafa se ridică în căutarea unui loc însorit şi se mută la vale, dincolo de apă. Puii o urmară.

În pădure, mistreţul mai stătu un timp la picioarele paltinului, grohăind încet, neputincios, până ce îi reveni furia şi începu să lovească din nou, cu colţii, trunchiul subţire. După câteva lovituri se opri şi se uită în sus. Ochii Copilei se întâlniră cu ai lui, se ţintuiră.

O dureau mâinile, din mâini, durerea se întindea în umeri, în grumaz, cobora în trunchi, în şolduri şi în picioare. Zgârieturile vechi sângerau iarăşi.

Câteva clipe mistreţul o privi neclintit, cu colţii rânjiţi, cu spinarea zbârlită, apoi se aşeză pe pământ, hotărî să aştepte.

Amorţea şi nu găsea nicio ramură mai groasă pe care să se aşeze. Erau în ea durere, frică şi slăbiciune; o cuprinse plânsul. Lacrimile îi spălau obrazul, lăsau dâre albe pe faţa mânjită. Le simţi gustul sărat, amestecat cu gustul dulce, parfumat al zmeurii.

Mâinile începeau să-i slăbească; muşchii braţului îi tremurau, gata să se destindă, când o nouă izbitură la rădăcina copacului o făcu să se încleşteze, cu o forţă care îi întrecea puterile.

Mistreţul îşi pierduse răbdarea, râma copacul la

rădăcină. Colţii i se înfigeau adânc în pământ, rupeau rădăcinile şi aruncau până departe scurmătura. Furia creştea în el la fiecare rădăcină care îl ţinea în loc, până s-o sfârtece, îi însângera râtul şi-i zgâlţâia colţii. Copacul începu să se clatine.

Simţi că i se răceşte sângele, simţi un val de gheaţă, o amorţeală, o nepăsare. Copacul se lăsa pe o parte, nu mai avea cum să scape. Şi-ar fi dat drumul jos, să se termine mai degrabă, dar nu putea să facă nici atât; amorţit şi înţepenit, corpul nu-i mai era în stăpânire.

Urmă un trosnet, transmis în braţe ca o izbitură. Vârful paltinului foşni printre ramurile celorlalţi copaci. Se văzu coborând într-o mişcare arcuită. Mistreţul părăsise rădăcina şi alergă înainte, cu capul pe sus, s-o întâmpine. O clipă, nu mai văzu decât colţii lui albi şi buza de sus rânjind, strâmbă. Privirea i se tulbură. Ridică ochii spre cer, să moară iluminată. Întâlni umbra unui stejar frunzos, care venea peste ea răsturnat de furtună, căci totul se răsturna în pădure, în vreme ce ea nu-şi mai simţea propria-i mişcare. O veveriţă o privea mirată, sărind din ramură în ramură, urmărind căderea, făcându-i semne repezi cu botul şi cu labele din faţă. Câteva frânturi de clipă, ochii li se întâlniră şi parcă izbutiră să-şi vorbească. Îi venea un impuls nelimpede şi inexplicabil, îşi simţi în corpul chinuit arcuri strânse, gata să zvâcnească. Fără să-şi dea seama cum, toate arcurile se desfăcură, aruncându-şi în aer propria greutate. Rămase agăţată de ramurile stejarului; paltinul uşurat cobora încet spre pământ, foşnind de moarte.

Dihania se puse să grohăie, nu înţelegea ce se întâmplase, se învârtea în jurul copacului, cu ochii roşii, cu

râtul năclăit de sânge. Copilei nu-i era nici rău, nici bine; orice ar fi fost să se întâmple i s-ar fi părut totuna. Se săltă în mâini, se aşeză pe o ramură; avea în sfârşit un sprijin. Atunci corpul i se destinse, şi ea începu să-şi dea seama de toate.

Veveriţa, care la căderea paltinului fugise speriată, se apropie din nou, se opri pe o ramură, o privi mirată, întorcând capul când pe o parte, când pe altă.

Mistreţul continua să se învârtească furios împrejurul stejarului. Umbra pădurii mâncase ultima pată însorită din poiană. Scroafa şi puii se mişcară, grohăind şi guiţând pe tonuri amestecate. Mistreţul privi o dată în sus, se duse la ei, dădu câte un rât de mângâiere în burta puilor, se apropie de scroafă şi câteva clipe stătură bot în bot, părând că ţin sfat. Apoi ea luă drumul pe unde coborâseră, iar puii o urmară.

„Acum au plecat?”

Copila se uită întrebătoare în ochii veveriţei.

Dar mistreţul se întoarse. Veveriţa începu să facă semne repezi, de nemulţumire. Pe urmă, se duse.

Printre ramuri, Copila vedea cerul amurgind. Ciripitul păsărilor nu se mai auzea şi nu ştia când încetase. Pădurea se pregătea să înnopteze; nu mai răzbea niciun foşnet, era clipa când şi vântul contenea un timp, înainte de a veni din altă direcţie. Undeva, în depărtare, se auzi gorniţa de aramă a unui cocoş sălbatic; îi răspunse ţipând omeneşte o pasăre de noapte. Chemările acestea, neliniştite, se repetară o vreme, până ce nu mai rămaseră decât ecourile lor, prelungite nefiresc, ca printr-o încetinire în scurgerea timpului.

Apoi deodată timpul se năpusti înainte şi noaptea căzu

atât de repede, încât fata nici nu-şi dădu seama de unde venise. Pe cer începură să sclipească stelele... Dacă ar fi rămas cel puţin veveriţa! Lipsa ei îi confirma părăsirea deplină, nu mai avea nicio scăpare, n-avea să mai vină nimeni!

Din pădure se ridicau valuri de frig; frunzele foşniră înfiorate. Mistreţul grohăi. Îi văzu ochii, pândind-o, cu răutate şi cu răbdare. Vântul care se pornise o făcea să tremure şi îi redeştepta în trup toate durerile adormite. Începu să plângă, încet, potolit, amar, cu deznădejde, şi multă vreme plânse aşa, pierdută, ţinându-se cu mâinile amorţite de ramura stejarului, până ce căzu într-o toropeală; văzu în jurul ei jucând zânele pădurii, pe care doar şi le închipuise.

Nu-şi dădu seama cât ţinuse; se trezi la paşii dihăniei; se îndreptau spre luminiş. Ascultă, încă visând. La marginea pădurii mistreţul se opri, mai grohăi o dată şi stătu nehotărât. Fără să-l vadă, îl simţi că trage cu ochii înapoi, să se întoarcă. După o aşteptare, paşii lui se auziră îndepărtându-se repede, străbătură poiană şi se pierdură în desiş.

Plecase, după toate semnele, dar ea nu îndrăznea să coboare. Ar fi vrut să se întoarcă veveriţa, s-o trimită în cercetare.

Nu se auzea nimic, decât foşnetul frunzelor...

De aici începu Copila ultimă etapă a aventurii. Picioarele îi înţepeniseră, tălpile îi furnicau şi gleznele se frângeau de durere la fiecare călcătură. Merse ca pe jăratic până în marginea luminişului. Recunoscu, ridicat pe cer, plopul înalt, stingher, care arăta gura văii. Se pomeni între două ziduri de întuneric; erau dealurile printre care venise,

strivită. Porni în fugă la vale, căutând orbeşte printre copaci, cu mâinile întinse, mânată de frig şi de spaimă, fără să ştie unde merge, despicând întunericul cu făptura ei nevinovată şi nedreptăţită. De dimineaţă fugise de oameni şi acum ar fi vrut să întâlnească unul, oricine-ar fi fost, de oriunde, un om din orice ţară, bun sau rău, numai să-i audă vorba. I-ar fi stat goală înainte, cu braţele date în lături:

— Om bun, om rău, arată-mi drumul! Du-mă acasă la căldură!

Crezu că niciodată nu va mai ajunge, că se rătăcise într-o altă pădure. Copacii i se păreau necunoscuţi; crengile călcate în picioare scoteau sunete pe care nu le auzise niciodată. Nu recunoştea nimic, nu recunoscu poteca alburie care-i tăia drumul. Se prăbuşi, nu mai putea merge, rămase întinsă jos, cu părul risipit în ţărână. Îşi auzi inima bătând limpede, şi bătăile răsfrânte în pământ se duceau cu poteca, la deal şi la vale, căutând parcă ele drumul. Şi iată că, pe negândite, între ele se împletiră alte bătăi, străine. Le auzi, prin inimă, bătăi liniştite, cadenţate; veneau din vale. Sări în picioare şi ascultă, încremenită.

Un cal urca, la pas, domol, căutând drumul cu nările. Rămase în mijlocul potecii, dreaptă, cu pumnii strânşi, fără altă voinţă decât aceea de a înfrunta aşa pe oricine, om bun, om rău, de oriunde.

Ritmul paşilor avu o şovăire. Calul sforăi neliniştit, în întuneric.

— Hai, băiete!

O dată cu glasul călăreţului, Copila îşi aminti mirosul de tutun stins, amestec dulce şi aspru ca al smochinei. Sângele îi inundă inima. Venea o salvare, dar ultima pe care ar fi invocat-o, faţă în faţă cu moartea.

La câţiva paşi calul se opri, bătând pământul, muşcând zăbala şi smucind frâul. Auzi un clinchet metalic şi o fâşie albă de lumină îi luă vederea. Avu puterea să-şi ducă mâinile la ochi, uitând să facă alt gest de apărare. Corpul ei rămase gol, drept, nemişcat, în lumina lanternei, proiectat pe fundalul negru şi sălbatic al pădurii. Prelung, aproape fără şolduri, palid, ca de alabastru, părea o nălucire. Dar picioarele, arse de soare şi însângerate, şi zgâricturile care materializau anatomia ei aeriană, împreună cu părul inelat de pe umeri, podoabă bogată şi pământeană, îi atestau apartenenţa la lumea vie a oamenilor.

Călăreţul se auzi descălecând în întuneric. Îşi luă pumnii de la ochi; nu văzu nimic în spatele lanternei.

Rămase orbită, cu braţele în lături, bătute în cuie.

12

Sâmbătă, puţin înaintea amiezii, ras proaspăt cu perdaf, cu mustaţa abia scoasă de sub presă, răsucită, Lipănescu intra călare în Câmpina, venind de-a dreptul de la sonde. Spre deosebire de chipul lui strălucitor, hainele, deşi îmbrăcate cu grijă, păstrau toate semnele vieţii de schelă. Ghetele roşii, jambierele de piele, pantalonii bufanţi de raicord şi haina de dril erau de sus până jos numai pete de păcură.

După trei luni de când luase sondele, venea prima dată acasă. Mergea în pasul calului, cu mâna stângă în şold, privind cu un aer măreţ oraşul regăsit, cum s-ar fi întors învingător de la bătălie. Pe stradă mărginaşă, aleasă înadins, cu un scop anumit, nu avea însă cine să-l vadă. Ocoli astfel prin spatele gării şi ieşi aproape de marginea

oraşului, în şoseaua naţională. Gardianul care îndruma circulaţia se dădu în lături, cu gura căscată: în oraş nu umbla nimeni călare. Pe urmă îl recunoscu şi-l salută, cu respect şi cu familiaritate:

— Să trăiţi, coane Enăchiţă!

Călăreţul duse nemulţumit două degete la cozorocul şepcii.

Gardianul se tot minuna, privindu-l în toate felurile, până ce începu să râdă, prosteşte:

— Etete! Da dă unde veniţi?

— Din schelă!

— Ce schelă?!

Lipănescu socoti că trebuie să-l lămurească o dată pentru totdeauna, ca pe toţi care ar găsi cu cale să se mire.

— Din schela mea! Poate n-ai ştiut! Ei, află acuma, şi să spui şi altora, ca să nu vă mai miraţi ca proştii! Şi să mai ştii că s-a terminat cu „conu Enăchiţă”!

De la barieră, luă strada principală în lung, la pas, cu mâna stângă în şold, privind semeţ când spre un trotuar, când spre celălalt. Pe o parte şi pe alta a străzii erau numai prăvălii; prin faţa lor forfotea multă lume, dar, cu toată îmbulzeala, un călăreţ nu putea să rămână nebăgat în seamă. Paşii candenţaţi ai calului, pe pavaj, se auzeau de departe. Oamenii se opreau pe marginea trotuarului, aşteptau să vadă cine-i călăreţul. Mulţi nici nu-l mai recunoşteau, în noua lui îmbrăcăminte. Câte un negustor ieşea în uşa prăvăliei şi îl salută, cu un surâs de nedumerire:

— Da de unde vii, coane Enăchiţă?

Erau oamenii lui de la Sfatul negustoresc, colegii de breaslă: cizmari, pielari, brânzari, stămbari. Întorcea capul

spre ei şi-i privea fără să le răspundă.

De pe o stradă laterală ieşeau şcolarii de la liceu. Câţiva din cei mici se opriră în colţ, uluiţi de înfăţişarea lui marţială.

— Parcă-i Alexandru Makedon!

La Primărie, o trăsură neagră, lucioasă, aştepta lângă trotuar; primarul tocmai cobora scările. Era profesor de liceu, cunoscut ca om foarte citit şi tot atât de politicos. Cu el Lipănescu nu s-ar fi codit niciodată să stea de vorbă. Îşi scoase şapca, pe sus, ca să se vadă. Primarul se opri cu piciorul pe scara trăsurii şi se descoperi reverenţios.

— Bună ziua, domnule Lipănescu! Ce faceţi? Pe unde aţi dispărut?

Asemenea vorbe îi mergeau drept la inimă; răspunse volubil:

— Noroc, noroc, domle primar! Ia, viu din schelă! Dumneata?

Primarul acoperi cu un zâmbet îngăduitor tonul lui zgomotos.

— Şi cum vă merge schela?

— Ceva grozav! Am dat lovitura!

Limbajul politicos al primarului îl făcea să crească vijelios în proprii săi ochi.

— Vă doresc deplin succes! îi ură maimarele oraşului, înainte de a se urca în trăsură.

Călăreţul porni mai departe, privind strada de la înălţimea calului. Saluturile familiare ale negustorimii care ieşea în uşi acum nici nu-l mai atingeau; nu băga pe niciunul în seamă. Gândui îi era la primar. Toată lumea trebuia să sfârşească prin a-i vorbi ca el.

După vreo sută de paşi, chipul i se întunecă. Pe stânga

străzii apăruse prăvălia, mare, cenuşie, urâtă. Vedea de aici firma neagră, cu litere galbene, întinsă pe toate trei faţadele: Ene Lipănescu – fierărie şi articole mecanice.

„O să dau eu jos porcăria asta!”

În prăvălie, îmbulzeala scăzuse, se apropia ora închiderii. La uşile din străzile laterale se şi trăseseră zăbrelele de fier. Cumpărătorii întârziaţi se înghesuiau la cele două intrări principale din stradă mare. Anghelina stătea la casă, strâmbându-şi ochii prin fumul ţigării, atentă la toate. Lazăr supraveghea mişcarea vânzătorilor, alerga de la unul la altul, dădea lămuriri, le scăpa câte un ghiont în coaste.

Un băieţaş slab, tuns chilug, cu urechile mari, depărtate, îmbrăcat într-un halat albastru, murdar de rugină, rămase cu ochii pe uşă, în susul străzii.

— Haide, haide, Gutuie! îi strigă Lazăr.

Aşa le spunea tuturor băieţilor din prăvălie; era şi-un nume, şi-o ameninţare. Avea obiceiul să le pună pumnul în cap şi să-l rotească brusc, trecându-şi nodurile pe tigva goală, ceea ce, după vorbă lui, inexplicabilă, însemna că le dă câte o gutuie.

Băiatul înţepenise în uşă.

— Vine jupânu!

Lazăr alergă în calea stăpânului.

— Să trăiţi, coane Enăchiţă!

Ceilalţi băieţi din prăvălie alergară şi ei la uşă. Numai Anghelina rămase la casă, cu un chiştoc lipit în colţul gurii, răsucindu-şi altă ţigară.

Lipănescu descălecă şi-i dădu calul lui Lazăr.

— Du-l în dos! Cocoans unde-i?

— În prăvălie.

— Să-i spui c-am venit.

Lazăr rămase în stradă, năuc. După ce lipsea trei luni, stăpânul venea acasă, şi-n loc să intre în prăvălie, se ducea sus. Dacă nu l-ar fi văzut bine dispus, ar fi gândit că i se întâmplase o nenorocire.

Lipănescu deschise uşa veche, vopsită cărămiziu, din faţa scărilor care duceau la etaj şi începu să urce, cu stânga în şold, cu cravaşa în dreapta. Erau scări vechi, de brad, cu treptele roase; balustrada se susţinea pe stâlpi grosolani, daţi la strung şi vopsiţi roşu, ca la hotelurile sărace.

„Nu mai merge aşa! Trebuie altă casă”! se gândea călcând în silă pe treptele păcătoase. Sus, uşa apartamentului era tot atât de veche şi de grosolană ca şi cea de jos, de brad, cu câte trei tăblii pe fiecare canat. O găsi încuiată. Deşi firesc, faptul îl nemulţumi. Apăsă pe butonul soneriei cu gândul la altă uşă, cum văzuse una la Ploieşti, pe bulevard, o uşă mare, de fier, cu geamuri groase de sticlă galbenă, cu o scară în formă de evantai, cu lei de bronz stând pe labe, într-o parte şi în alta. În spatele uşii să fie doi lachei care să deschidă singuri cum te-au simţit că vii şi să se încline până la pământ.

Cheia scrâşni în broască, uşa se deschise scârţâind, o fată de ţară, cu picioarele goale, îmbrobodită până peste gură, cu un cojocel alb în spinare, se dădu în lături să-i facă loc.

— Bine-ai venit, conaşule!

Nu-i răspunse; păşi peste prag fără să-şi scoată şapca din cap. De pe scară se intra de-a dreptul într-o odaie care nu era nici salon, nici hol, nici sufragerie, un amestec de mobile desperecheate, parcă niciuna cu rost. Era o odaie lungă, întinsă din stradă până în curtea din spate. Peretele

din faţă avea două uşi albe, cu câte două canate. Între ele atârna, înclinată, o oglindă mare, cu rama lată, aurită. Când intră, vizitatorul îşi vedea numai picioarele; trebuia să înainteze ca să-i intre treptat tot corpul în cadru, şi numai la un pas de perete intra şi capul, dar cum era nevoie să se uite în sus ca să se vadă, oglinda îi dădea teama că are să cadă pe spate.

Sub rama ei lată stătea, parcă strivită, o canapeluţă, o banchetă tapisată cu un material decolorat, poate albastru odată. Speteaza era făcută din zăbrele de mahon, cu incrustaţii de sidef, în bună parte sărite.

În stânga uşii de intrare se vedea prins în perete un cuier făcut din două coarne de bou, cu agăţători de metal galben. De cârlige atârnau câteva haine, negre, vechi, parcă prăfuite. În dreapta era un scaun, semănând cu banchetă; un covor năpârlit acoperea duşumeaua de scânduri vopsite roşu. În mijlocul covorului se vedea un sultan, cu chipul estompat de rosături, fumând din narghilea. La picioarele lui erau întinse câteva cadâne, cu şalvari galbeni şi cu toarte mari de aur în urechi. Din galerii coclite de alamă, peste marginile ferestrelor atârnau, până în duşumea, draperii de pluş roşu, cu galoane de fir. Perdele nu erau, şi ferestrele se vedeau cam prăfuite.

Cu această mobilă puţină şi nedefinită, părea că în intenţia unor predecesori fusese să dea încăperii o destinaţie specială, dar nu terminaseră şi nici nu transmiseseră altora planul.

Lipănescu înaintă spre oglindă, luând treptat cunoştinţă de înfăţişarea lui nouă. De când era petrolist, nu se privise încă într-o oglindă atât de mare. Îşi strâmbă capul pe spate, să se poată privi în voie. Nu-i plăcea nici

oglinda; se dădu înapoi şi o măsură cu un ochi atent, raportând-o la dimensiunile peretelui. Avea nevoie de o oglindă care să ţină din duşumea în tavan şi dintr-un zid în altul, cum văzuse la Viena, în fostul palat al lui Franz Josef.

Asupra acestui gând îl găsiră paşii târşiţi ai Anghelinei, care urca din prăvălie. În faţa uşii ea se opri; o auzi scăpărând bricheta. I-o făcuse Lazăr, dintr-un cartuş vechi; rotiţa se mişca atât de greu, că mânuind-o de nenumărate ori pe zi, degetul cel mare de la mâna dreaptă făcuse o bătătură groasă. După o clipă Anghelina intră, învelită în fum, cu ţigara în colţul gurii şi cu cutia de tutun sub braţ.

Deşi avu o tresărire de bucurie, Lipănescu nu-i ieşi înainte s-o îmbrăţişeze, ci rămase ţeapăn, cu mâna în şold. Ea nu observă numaidecât înfăţişarea lui nouă.

— Venişi pe la noi?

În vorbele rostite tărăgănat se simţea poate un reproş vag. Pe urmă băgă de scamă că ghetele lui erau murdare; peste petele de păcură se lipise praful, făcându-le cafenii şi scorţoase.

— Ia te uită cum ai intrat! De ce n-ai pus-o pe Anica să te şteargă?

— Cucoană, asta nu se şterge! Asta nu-i murdărie! Asta-i decoraţie!

Anghelina se apropie de el.

— Da ce-i pe tine? Ai prăpădit hainele! Ce ne-a trebuit nouă sonde! Să te chinuieşti ca un ocnaş! Nu ne-ajungea prăvălia?

Ca să-şi stăpânească enervarea, Lipănescu trecu în odaia următoare, cu mobilă veche de sufragerie, şi acolo îi vorbi calm, cu ochii atraşi de o pictură atârnată deasupra bufetului:

— Uite ce-i, femeie: eu mi-am pus în gând să te fac cocoană!

— Cocoană sunt.

— Cocoană ai să fii când n-o să mai stai în prăvălie, la cheremul oricărui nespălat!

— Şi pe cin-să las la casă?

— Pe nimeni. Aşteaptă şi-ai să vezi! Mult n-am să mai ţin eu prăvălia!

— E rost de pricopseală cu sondele?

Drept răspuns, Lipănescu scoase cupoanele din buzunar. De la cinci vagoane, în prima lună, schela dăduse şase în a doua, şi într-a treia opt. Ieri chiar făcuse ultima predare.

— Ce-i asta?

— Bani!

— Ce bani?

— Bani, cocoană, bani, avere, bogăţie, boierie! Asta el

Nu încasase niciunul din cupoanele vechi, deşi pentru păcura rămasă nenegociată i se scădea locaţia, ceea ce îi micşora valoarea de la o zi la alea. Le păstra ca pe nişte documente, ca pe nişte acte de nobleţe. Valoarea lor în bani abia dacă depăşea un sfert de milion, în vreme ce cu întreţinerea schelei cheltuise până acum poate de patru ori pe-atâta. Dar el n-avea nevoie de bani. Aproape că nu le ţinea socoteala, şi în privinţa aceasta nici chiar Anghelina nu putea face vreun control. Ea se îngrijea cu spaimă şi cu meticulozitate ca tot ce i se cuvenea stăpânului să intre în casă, să nu se fure nimic din prăvălie. Avea grijă să adune banii unul câte unul, şi pierdea urma lor îndată după ce-i aduna. De acolo înainte, numai Lipănescu le ştia rostul. El plătea facturile, el făcea comenzile, el păstra numerarul

sus, în casa de fier, el îşi cunoştea contul la bancă. De când plecase, banii continuaseră să se adune; prăvălia mergea de la sine. Anghelina primise dezlegare să achite singură facturile; marfă mai sosea, din cea comandată înainte, dar comenzi noi nu mai făcea nimeni şi în curând depozitele aveau să rămână goale.

Anghelina nu ştia cu ce preţ fusese cumpărată schela; cu atât mai puţin ştia câţi bani înghiţise după aceea. Privi cupoanele, cu nepăsare. Pe Lipănescu indiferenţa ei îl jignea; nu le vânduse, tocmai ca să se poată mândri cu ele. Bani avea cu prisosinţă; aveau toţi negustorii, toţi avocaţii, toţi medicii oraşului acesta în plină prosperitate.

— Acte de nobleţe, cocoană!

Ea se îndreptă spre bucătărie.

— Poate ţi-o fi foame!

Privi furios în urma ei. „Nu scot eu din tine cocoană!..”

Nu se gândise niciodată că în calea planurilor are să-i stea tocmai nevasta, legată cu îndărătnicie de viaţa veche.

— Aa! Păi nu merge aşa, nu merge aşa! mormăi supărat.

Privirea i se întoarse la pictură de deasupra bufetului, o compoziţie în culori sumbre. În primul plan înfăţişa un negustor din vechime, cu tichie roşie şi cu caftan castaniu. În spatele lui, fără să păstreze proporţiile, se vedea un rând de ţigani robi, dezbrăcaţi până la brâu, cu şorţuri de piele, ţinând fiecare în mână o unealtă de fierărie. Printre ei, în spate, se desluşea, aproape în întuneric, în linii vagi, un interior de potcovărie. Numai cărbunii aţâţaţi de foale aruncau o dâră de lumină, lăsând să se zărească alături o nicovală uriaşă, şi pe ea un baros, parcă simbolic.

Chipul din faţă era al străbunicului, Alexe Lipan, cel ce

ţinuse fierăria şi potcovăria din şoseaua mare, peste drum de vamă. El ridicase, alături, biserica Sfântu Vasile, cu care prilej meşterului zugrav i se comandase şi pictura aceasta. Lipsa de proporţie între chipul negustorului şi planurile celelalte fusese căutată, pesemne că să încapă cât mai mulţi ţigani robi în spate.

Tabloul rămăsese un fel de blazon al casei, prilej de mândrie. Chiar Lipănescu, în copilărie şi-n tinereţe, îşi privise cu admiraţie strămoşul înconjurat de robi. În ultima vreme pictura începuse să-l enerveze. Îl supărau atât îmbrăcămintea de negustor a lui Alexe Lipan, cât şi uneltele din mâinile robilor, care apăreau ca nişte arme ale familiei, ignobile. Trebuia să dea jos această amintire, dar înţelegea că scoaterea tabloului din perete nu rezolvă totul. Trebuia să schimbe multe, să dărâme, să arunce, să abandoneze, începând cu prăvălia şi cu locuinţa nedemnă.

Anghelina îi reconfirmă realitatea, chemându-l fără nicio ceremonie:

— Hai de mănâncă!

Pusese masa pe galerie, în faţa bucătăriei. Când n-aveau musafiri nu mâncau în sufrageria prea mare; era un obicei vechi, însă astăzi lui Lipănescu i se părea intolerabil. Dar şi mai intolerabil i se părea tonul nevestei.

— Învaţă-te să vorbeşti, femeie! O dată ai să mă faci de ruşine.

— Ce-ţi veni acuma?

— Se zice: „Poftim la masă!”

— Ei, aşa; haide, că se răceşte!

Cei câţiva paşi până la uşă îi dădură timp lui Lipănescu să-şi recâştige toată încrederea în planurile sale. Îi oferi braţul nevestei, cu un gest galant, neexersat până astăzi.

„Las că tot te fac eu cocoană”! se gândea, strălucind de încredere, în timp ce mergea ţeapăn spre masă.

13

În zorii zilei, când Bocanu ieşi din odaie, tuşind gros, îl găsi pe Cotei gata îmbrăcat, aşteptând pe marginea laviţei.

— Te-ai sculat, mă?

— M-am sculat de mult, nene Chivule; păi ce, să m-aştepţi dumneata pe mine?

Bocanu se duse pe cerdac, scuipă îndesat la cele două capete ale lui, pe urmă se aşeză la masă.

— Stoiene, hai!

Lina se sculase de cu noapte, mulsese vaca, fiersese laptele şi mestecase mămăliga. Veni îndată cu străchinile şi le puse în faţa bărbaţilor.

— Babă Rado, vin să dai o mână de ajutor şi dumneata! N-avem vreme de pierdut!

Nevasta îi turnă lapte în strachină, ca într-o troacă, iar Lina răsturnă deasupra un codru de mămăligă. Bătrânul mestecă mămăliga apăsat, cu dosul lingurii, terciuind-o, şi începu să sorbăie. După a treia strachină se opri, se ascultă înăuntru să vadă dacă mai rămăsese loc, stătu o clipă la îndoială, apoi, surprinzător, optă pentru sobrietate; se ridică, suflă din adânc, ca să-şi aşeze pântecul sub chimir, şi puse mâna pe bâtă.

— Plecarăm, Stoiene!

— Da, nene Chivule!

În capul scărilor, bătrânul se opri.

— Babă Rado, Lâno!

Fata şi nevasta se iviră, una în uşa bucătăriei, alta pe

cerdac.

Bocanu le privi pe amândouă încruntat.

— Încuiaţi grajdu, încuiaţi uşile, daţi drumu câinelui! Până mă întorc, n-are nimeni ce căuta aici! Dacă bate la poartă, nu ieşiţi! M-aţi auzit?

— Da, taică! răspunse fata.

Din spatele stăpânului, Coteiul o privi cu un aer protector.

— Tu auzişi, babă Rado?

Femeia mişcă moale din cap.

— Lâno, dă-i mă-ti dă mâncare, că nu mai are glas! Păi na, babă Rado, eu te întreb şi dumneata taci? Să ai grijă de casă, auzişi?

— Da!

— Ei, aşa vezi!

În drum, Bocanu se uită o dată în sus, o dată în jos să descopere dacă nu-l pândeşte cineva, încuie poarta, o încercă proptindu-se cu umărul în ea, băgă cheia sub chimir şi se urni.

Nu sunase de şapte; primii lucrători începeau să mişte prin faţa cazărmilor, în pâcla dimineţii de toamnă, înroşită de soarele încă nevăzut. Piaţa era pustie; la prăvălii nu se ridicase niciun oblon.

— Păi dacă sunteţi boieri!

Coteiul recunoscu locul unde mâncase bătaie. Inima i se zbătu de mânie; fără să vrea stătu o clipă în loc. „Las că vă vin eu de hac!”

Până devale la autobuz era o bucată bună de drum. N-o străbătuseră niciun sfert, când ţâgnalele începură să sune. La şapte şi jumătate, autobuzul trebuia să plece, dar Bocanu nu se grăbea; se oprea din loc în loc, se proptea în

bâtă, privea într-o parte şi în alta, pe la sonde, pe la bordeie, să vadă ce s-a mai făcut nou, ce s-a mai dărâmat; mai zăbovea la câte o groapă din drum, măsurând-o cu ochii şi pufnind nemulţumit; zăbovea asemeni în faţa câte unui pietroi, aşteptând parcă să-l vadă sărind la o parte din calea lui; după o clipă îl lovea înfuriat, cu bâta, sau cu vârful cizmei şi scuipă după el duşmănos.

— Să ne grăbim niţel, nene Chivule! zise Coteiul.

Stăpână-su se opri şi se răsuci în bâtă amenințător.

— Dă ce să ne grăbim, mă?

Coteiul se făcu galben.

— Să nu plece autobuzul.

— Păi tu nu le-ai spus că merg eu?

— Ba le-am spus.

Încruntarea lui Bocanu se desfăcu:

— Păi atunci, cum o să plece fără noi?

— Aşa-i nene Chivule! se gudură băiatul, bucuros că scăpase uşor. Parcă eu nu ştiu că nu pleacă fără dumneata!?

Autobuzul era gata de plecare, în marginea şoselei, dincolo de pod. Văzându-i că vin, Benţu, şoferul, le ieşi înainte ca şapca în mână, în timp ce Tănase, ajutorul lui, potrivea manivela în faţă, să pornească motorul.

Câţiva oameni care aşteptaseră nerăbdători în drum, puseră piciorul pe scara autobuzului.

Era un automobil vechi, un Benz din timpul războiului, de la a cărui marcă se trăgea şi numele proprietarului. După ce făcuse câţiva ani curse în oraş, fără spor, Benţu îşi transformase automobilul, aruncase deasupra şasiului o caroserie primitivă de autobuz, în care încăpeau înghesuiţi vreo douăzeci de inşi, şi deschisese linie regulată pentru

pasageri. Dimineaţa pleca la oraş, ducând oamenii după treburi, iar seară îi aducea înapoi. Nu transportă numai pasageri, făcea şi comisioane felurite, ducea scrisori, aştepta răspuns, căra mărfuri pentru negustori. Un grilaj montat pe acoperiş îngăduia să se încarce tot ce se nimerea; lăzi cu zahăr, bidoane cu untdelemn, saci cu făină, baloturi, geamantane, boccele, burlane, copăi, scaune, oglinzi, colivii cu păsări, legate în toate sensurile cu sfori, cu sârme şi cu frânghii. Ce nu încăpea pe acoperiş se lega pe aripi şi pe scări. Şi oricât de multe s-ar fi încărcat, Benţu mai avea întotdeauna loc pentru un pasager. Îl urca în spinarea cuiva, un geamantan i-l luă pe genunchi, sub volan, pe altul i-l înghesuia deasupra rezervorului de benzină, sau oriunde găsea un oricât de mic spaţiu gol. Câţiva oameni mai stăteau întinşi peste bagaje, între aripi şi capota motorului, alţii pe scări, câte unul pe acoperiş. La plecare se mai adăuga şi Tănase, ajutorul, care se urca unde mai putea să pună un picior, pe un colţ de scară, pe bara din spate sau călare pe radiatorul încins.

La hopuri, bagajele de pe acoperiş se balansau, câte o legătură plesnea, un balot, un geamantan cădeau în drum. De pe radiator, Tănase, care supraveghea încărcătura, ridica mâna, calm, şi-i făcea semn lui Benţu să stea. După primul necaz, urmau altele; cădeau bagajele de pe scară, sau de oriunde; opreau şi le legau la loc. Motorul suprasolicitat dădea semne de oboseală, radiatorul scotea aburi, ca o locomotivă. Opreau pe marginea drumului, la puţuri; Tănase lua o găleată de pânză din lada cu scule şi punea apă rece. La kilometrul următor plesnea un cauciuc, se înfunda o ţeavă la carburator, sau motorul prea încins, ameninţa să ia foc. Benţu se strecura pe sub volan, aluneca

în patra labe peste călători şi se apuca să repare. Dacă vreunul încerca să se dea jos, să se dezmorţească, îl oprea:

— Stai acolo, că am plecat!

Era un om mărunţel, negricios, cu ceva comic pe chip, pornind poate de la nasul ascuţit, din două planuri unite, ca o muche tăioasă. Fruntea şi jumătatea din faţă a creştetului dezgolit de păr rămâneau albe datorită şepcii, în contrast cu restul chipului afumat şi ţepos. Avea peste douăzeci de ani de meserie, trăiţi numai la volan, sute de mii de kilometri parcurşi, mii de zile cu piciorul pe accelerator, mii de nopţi dormite la locuri de popas, cu capul pe volan. Ceva în anatomia şi-n mişcările lui se deformase. Ţinea coatele cam ridicate şi depărtate de corp, cu braţele arcuite în faţă, cum ar fi avut mereu un volan în mâini. Păşind, punea întâi tocul şi-apoi apăsa talpă, progresiv, de parcă ar fi umblat pe pedale de automobil. În unele seri urca să bea un pahar de vin la Salon. După ce urmărea multă vreme, moţăind, vreo partidă de table sau de cărţi, adormea cu paharul în faţă, cu capul căzut în piept.

Ca să facă haz, chelnerii aduceau un volan vechi de automobil, rătăcit cine ştie de unde, şi i-l puneau în braţe. Cum îl simţea, prin somn, Benţu îşi încleşta mâinile pe el şi nu-l mai slăbea. Trupul lui intra atunci într-o legănare ritmică, de parcă mişcările vehiculului acumulate în organism, ca pe un arc strâns, acum se restituiau, neschimbate.

În faţa redutabilului pasager, Benţu se opri şi salută cu şapca până la pământ.

— Să trăiţi, domnu Bocanu! Vă aşteptam!

— Şi ce dacă m-aşteptai? Ţi s-a urât?

— Vai de mine, domnu Bocanu! Eu pot să aştept oricât.

Dar călătorii se grăbesc, au treburi de dimineaţă, ca oamenii, nu ştiţi?

— Şi d-aia nu mai poci eu!

După ce Tănase învârti manivela de îl trecură năduşelile, motorul porni. Bocanu se înfuie.

— De ce porneşti fără să mă-ntrebi pă mine?

— Porneşte greu, domnu Bocanu. I-am dat drurau, ca să fie gata, să nu mai aşteptaţi dumneavoastră.

Explicaţia păru că îl mulţumise. Îşi drese glasul, în adâncul pieptului.

— Bine, bine! zise gros.

Din întâmplare, nu mergeau prea mulţi oameni la oraş. Văzându-i pe cei de sus, aşezaţi în voie, Bocanu lovi cu bâta în scara de tablă.

— Dă ce v-aţi urcat făr dă mine, mă?

Se speriară şi îl căutară cu ochii pe Benţu să le vină în ajutor.

— Haide, haide, dacă mergi, urcă-te!

Cineva îl înfruntase pe Bocanu, un tânăr! Era inginer la Societate, venit de abia câteva zile în schelă, la sondele noi, şi încă nu-l cunoştea. Bocanu păru că nu-l aude; scuipă cu dispreţ sub scara autobuzului şi se urcă.

Bancheta din spatele şoferului fusese oprită pentru el. Se aşeză lat în partea dinspre geam, lăsând la margine doar o muche pentru Cotei.

— Dă-i drumu! porunci.

Apoi, după ce trase cu coada ochiului la inginerul cel tânăr, care stătea în dreapta şi ceva mai înapoi, scuipă în faţă, pe lângă şofer.

— Venetic! făcu, dispreţuitor.

Inginerul ţinea pe genunchi o geantă nouă, de piele

galbenă, cu încuietori nichelate.

— Mă pun în geanta lui! adăugă Bocanu, nerăcorit numai cu vorba dintâi.

În spatele inginerului un loc era liber, apoi pe scaunul următor şedea, cam neliniştit, tot trăgând cu coada ochiului înapoi, Hristea Dumitrică. În fundul autobuzului, într-un colţ, o înghesuise pe baba Neagă şi parcă îi era teamă să n-o vadă cineva acolo, s-o descoase despre drumul ei la Ploieşti.

Baba nu mai fusese niciodată la oraş; autobuzul pe dinaţară îl văzuse, dar nu se temuse că va ajunge o dată să se urce în el. În clipa când pornise motorul, se apucase strâns cu mâinile de marginea banchetei, aruncând priviri înspăimântate spre domnul Dumitrică. Bancheta trepida, şi ei i se părea că motorul e chiar dedesubt, că îndată va pocni şi pe toţi din jur îi va face bucăţi.

O dată porniţi, furia motorului parcă se mai vărsă în praful de pe drum, dar acum începuse alt chin: autobuzul hurduca prin gropi, o azvârlea cu capul în pereţi şi-n tavan. Prin făgaşe se aplecă pe o coastă, gata să se răstoarne, şi baba icnea speriată:

— Domne Cristeo, să mâie mai încet!

Curând, ieşind în câmpie, la drum bun, mersul autobuzului se uşură. Acum însă începea s-o încerce măseaua. Ca să fie gata de drum, peste noapte dormise la prăvălia lui Dumitrică. Negustorul o culcase în pat cu somieră şi cu cearşafuri subţiri, în camera de musafiri. De atâta frumuseţe, baba nu se putuse odihni. Toropise toată noaptea, tresărind mereu, speriată că are să se ducă undeva la fund, cu patul care se legăna la fiecare mişcare, ca un scrânciob. Spre ziuă o apucase şi o blestemată de

măsea. I se păruse semn rău, poate că nu era bine să vândă pământul.

— Nu mai merg, domne Cristeo! Lasă-mă să-mi văd de nevoi!

Dumitrică avea însă un leac pentru măseaua ei. Îi dăduse la repezeală două ţoiuri cu ţuică, pe stomacul gol. Capul babei se înfierbântase şi ea mersese până jos ţopăind, de parcă se ducea la bâlci.

Acum, după spaimă, măseaua dezmorţită o încerca din nou. Începu să se vaiete:

— Domne Cristeo, ţi-ai făcut păcat cu mine! Dă ce m-ai pus pă drumuri la bătrâneţe? Aoleu, măseaua!

Dumitrică îşi părăsi locul lui, unde autobuzul zdruncina mai puţin, şi se aşeză lângă ea, pe bancheta din fund.

— Taci, babă Neago, nu te mai văieta, că zice lumea cine ştie ce!

— Măseaua, domne Cristeo! Nu mai poci!

Negustorul scoase din buzunarul hainei o sticluţă lătăreaţă. Baba o luă cu amândouă mâinile şi bău, chinuită de legănarea autobuzului, care făcea gura sticlei să i se izbească de dinţii ştirbi. Dumitrică o urmări mulţumit; în buzunarul celălalt mai avea o sticluţă.

Autobuzul îşi încetini mersul şi-o apucă mult pe dreapta şoselei, pe lângă şanţ. Din faţă venea un convoi lung de căruţe, cu coloane de sondă. Sub greutatea lor, roţile gemeau, lăsând în piatra drumului urme vinete.

Convoiul se întindea până la capătul vederii. După ce se sfârşi, departe, în urma lui se iviră alte căruţe cu materiale: grinzi, scânduri, cabluri de oţel, prăjini de metal, lanţuri, motoare; părea că se transportă, desfăcute bucată cu bucată, maşinăriile unei uzine întregi.

Pe măsură ce autobuzul înainta, apăreau tot mai multe căruţe şi camioane. Din urmă lor veneau în goană automobile prăfuite, cu oameni feluriţi. Erau ingineri, geologi, tehnicieni, aduşi din Anglia, din Franţa, din Polonia. Între ei, indigenii se cunoşteau numaidecât: mai negricioşi, mai veseli şi mai guralivi.

După un timp, toată şoseaua deveni un singur convoi; căruţele şi camioanele se ţineau lanţ, ieşind din depărtare, din negura unde se zăreau turnurile oraşului şi coşurile roşii ale rafinăriilor.

Pe potecile din lungul drumului, dincolo de şanţuri, se iviră oameni pe jos, unii cu boccelele la spinare, alţii ducând, doi câte doi, pe o scurtătură de lemn, câte cu cufăraş cu vopseaua roasă. La început răzleţi, ei se îndeseau treptat, în grupuri presărate pe poteci, până la orizont. Căruţe de ţară, sau poştalioane, mergând la trap, întreceau convoiul de materiale; transportau o lume asemănătoare cu cea de pe jos: lucrători care plecau din fabrici nădăjduind să fie mai bine plătiţi, sau orăşeni fără căpătâi, elevi de şcoală rămaşi repetenţi, mici negustori sărăciţi, toţi în căutarea unui pământ mai bun.

Bocanu scuipă cu dispreţ pe lângă şofer.

— Venetici!

Alături, atârnat pe marginea banchetei, Coteiul urmărea mişcările şoferului, fascinat.

După ce trecu prin lungi valuri de praf, autobuzul intră în oraş cu radiatorul fierbând, sunând din goarnă ca să alunge ţigănuşii care se jucau în mijlocul străzii, legănându-se şi trosnind din încheieturi pe caldarâmul desfundat, ca o corabie în tangaj.

Baba Neaga se pomeni iar izbită de pereţi, însă nu-i

mai era frică, nici măseaua n-o mai durea; golise şi-a doua sticluţă. Îşi ţinea mâna la gură, ascunzându-şi râsul prostesc, minunându-se de tot ce vedea.

În lungul străzii care părea nesfârşită se întindeau case una lângă alta, o parte din ele cu etaj. Autobuzul înotă printre cârciumi, printre depozite de cherestea, printre stămbării cu marfa întinsă afară, pe trotuar, printre tot felul de prăvălii. O mulţime de oameni roiau prin faţa lor. Era de mirare că după ce plecaseră atâţi, mai rămăseseră destui şi-n oraş.

Băieţi de prăvălie, cu pantalonii scurţi până la glezne, cu hainele rupte în coate, îşi ştergeau nasul cu dosul mâinii şi trăgeau de mânecă pe ţăranii veniţi după cumpărături. În faţă, la capul străzii, vederea se deschidea peste piaţa oraşului. Platoul de asfalt era înţesat de oameni, care nu ştiai ce vor, ce au de vânzare sau de cumpărat, şi se înghesuiau unii în alţii, umblând cu gura căscată. Pe margine se înşirau hanuri, clădiri joase, întinse mult înapoia faţadei, închizând ograzi rurale, pline cu căruţe ţărăneşti. Boii, dejugaţi, mestecau alene câte o gură de coceni. Caii ronţăiau ovăz, cu capul ascuns în traistă prinsă de gât. În faţa hanurilor erau şoproane largi, sub care, la mese de lemn nevopsite, ţăranii se aşezau, cam speriaţi, să bea un ţoi de rachiu. Deasupra, pe sârme, atârnau cârnaţi roşii, uscaţi, jumătate carne, jumătate ardei şi usturoi. La un grătar fumegător, într-un colţ, se frigeau pastramă şi mititei. Aerul era plin de mirosul lor mustos, ardeiat.

Autobuzul opri în faţa unui asemenea han, ceva mai curat, cu un etaj alb deasupra şopronului. Pe o firmă atârnată între ferestrele de sus se vedea pictat un ţăran chipeş, cu o sondă lângă el. Dedesubt scria: Hanul

petroliştiior. Tănase, care călătorise pe scară, alergă şi scoase dopul radiatorului; aburul ţâşni, acoperind vederea spre han.

Primul coborî Bocanu, după ce mai întâi încercă, de pe scară, asfaltul, cu bâta lui noduroasă. Când se văzu jos, îşi potrivi bine picioarele în locul neted şi scuipă îndesat. Scuipatul se rostogoli până departe, îmbrăcându-se într-o cămaşă de praf. Pe bătrân, zarva pieţii îl cam zăpăcea; nu făcuse doi paşi, când un ţigănuş cu o cutiuţă de lemn într-o mână, cu o perie năpârlită în alta, i se rostogoli la picioare.

— Să dau lustru la cizme, boierule! Şaru mâna!

Un altul se repezi spre Cotei:

— Şaru mâna boierule, numai doi lei, să ţi le fac noi!

Luat în pripă, Bocanu nu avu timp să se împotrivească. Se pomeni cu peria ţigănuşului alergându-i iute pe cizme. Coteiul se dezmetici mai repede.

— Cum îndrăzneşti, ţigane?

Îmbrâncit, ţigănuşul nu înţelese nimic la început; ochii albi i se roteau în cap, cu o gravă nedumerire. Coteiul scoase repede o cârpă din buzunar şi se apucă să termine treaba începută de el.

— Da ce-i el vrednic să-ţi şteargă cizmele matale, nene Chivule?

Bocanu tuşi din adânc şi porni lovind cu bâta în asfalt.

— Stoiene, haidem!

— Zi-mi luaşi pâinea de la gură, hai? strigă ţigănuşul, în urma lor. Nu ţi-ar ajuta Dumnezeu şi Maica Domnului!

Dumitrică se dădu jos din autobuz la urmă, după ceilalţi, târând-o pe babă după el. Sub şopronul hanului, la o masă, îl aştepta avocatul. Era un om de statură potrivită, îmbrăcat cam fără grijă, cu hainele nu prăpădite, dar

nearanjate, cu gulerul strâmb şi cu cravată trasă într-o parte. Văzându-şi clientul, îşi îndesă pălăria mototolită în cap şi luă de alături, de pe scaun, o geantă umflată cu hârtii.

— Eşti gata, domnule Postolache? îl întrebă negustorul.

Orăşeanul părea că nu dormise; avea obrazul ţepos şi mototolit, ca şi hainele, iar ochii îi băteau în roşu. Răspunse, lovind cu palma în geantă şi privind pieziş, parcă spre alţi oameni, neinteresându-l cei cărora le vorbea:

— Gata! (Arătă din cap spre baba Neagă, care se uita năucă în jur.) Dumneaei este?

Dumitrică încuviinţă din cap, cu un aer de îngrijorare.

— Sper c-ai aranjat cum trebuie, îi şopti avocatului la ureche. Să nu s-apuce prezidentul s-o întrebe cine ştie ce!

— Nu-ţi fie teamă. Am oamenii mei.

Porniră, cu baba la mijloc.

— Te mai doare măseaua, mătuşă?

— Nu mă doare, nu-nuu!

Până la Tribunal erau numai prăvălii cu băuturi, lipite una de alta.

— Să intrăm niţel? întrebă Dumitrică. Să-i mai facem un pic de curaj?

Nu aşteptă răspunsul şi o împinse pe bătrână în prima cârciumă din drum. Avocatul îi urmă plictisit. După un sfert de oră ieşiră, cu baba între ei, ţinând-o de braţe, traversară stradă largă, şi începură să urce scările aglomerate ale Palatului de Justiţie.

În mulţimea de oameni grăbiţi şi îngrijoraţi, care se loveau unii de alţii fără să-şi ceară iertare, lui Dumitrică îi veni inima la loc. Era prea multă înghesuială, prea multă goană, prea multă zăpăceală ca să aibă cineva timp să se

întrebe de planurile lor. Cât despre baba Neagă, zăpăcită de mişcare şi gălăgie, nu mai putea face altceva decât să se lase dusă fără împotrivire şi fără judecată de cei doi bărbaţi.

În urma lor urcau mereu oameni, în vreme ce alţii coborau din faţă. Cei care îşi terminau treburile traversau strada şi intrau în prăvălii, după cumpărături, sau se opreau sub şoproanele cârciumilor şi hanurilor, la un pahar de vin.

Multe prăvălii aveau firme inspirate din viaţa petrolului: La sonda în erupţie, La sonda norocoasă. Asemenea embleme se întâlneau nu doar pe Calea Câmpinei, ci şi pe celelalte străzi negustoreşti, deasupra magazinelor cu braşovenie, cu încălţăminte, cu manufactură: La sonda de fier, La sonda de aur, La sonda de argint. O pielărie se numea La sonda tricoloră şi pe firmă se vedea o sondă zugrăvită într-adevăr cu galben, albastru şi roşu. Deşi porneau de la o singură sursă, niciuna nu se repeta; autorii lor aveau şi imaginaţie, şi îndrăzneală: La vadul petroliştiior, La petrolistul vesel, La sondorul cel bun…

Negustorimea oraşului trăia sub semnul miraculoasei bogăţii. Toţi nutreau gândul să încerce ceva în petrol, să pună mâna, dacă nu pe o sondă, măcar pe o redevenţă. Samsarii alergau de la unul la altul, de la Ploieşti la Câmpina, la Buştenari, la Runcu, la Moreni, oriunde aflau că se deschide o schelă nouă, informându-se, tocmindu-se, pledând azi cauza vânzătorului, mâine pe a cumpărătorului. Sondele îi atrăgeau, ca un miraj, chiar pe cei care nu înţelegeau despre ce-i vorba. Monitorul petrolistului trecea dintr-o mână în alta, îl consultau, se sfătuiau, căutau să se înşele, să nu-şi trădeze niciunul intenţiile, dar să le simtă pe ale celorlalţi.

Despre câte unul se afla că a devenit petrolist. Cifrele se exagerau întotdeauna; nu o sondă, ci o schelă întreagă, cu atâtea şi atâtea vagoane pe lună, cu zeci de erupţii în curs. Ceilalţi îşi puneau ochelarii pe nas, şi în micile lor birouri din fundul prăvăliilor, sub lumina abajururilor verzi, se apucau să facă socoteli: cincizeci de vagoane pe lună, înmulţit cu douăzeci şi două de mii...

Bocanu trecu prin faţa acestor prăvălii, luând în lung strada Lipscani, călcând îndesat cu cizmele în asfalt, parcă mânios că nu întâlneşte nicio piatră în drum, să-i facă vânt. În urmă, Coteiul mergea pe lângă ziduri, ruşinat, aruncându-şi ochii în toate părţile, cu teamă, să nu dea peste cineva cunoscut. Dar pe lângă teamă şi ruşine, se mai amestecau şi alte simţăminte în inima lui. Îşi regăsea oraşul după atâţi ani, şi cu toate schimbările, nu era colţ de stradă care să nu-i aducă aminte de ceva. Copilăria îi era risipită pe aici, peste tot. Recunoştea librăria de unde îi luase maică-sa plăcuţă şi abecedar, şi magazinul de încălţăminte unde taică-su îl încălţase la Paşti cu ghete americane bombate la vârf, şi ceaprăzăria unde îşi brodase numărul pe mâneca hainei, cu fir de aur, când intrase, la şcoala de comerţ. Fiecare casă, fiecare prăvălie îi spunea câte ceva. Şi când înduioşarea creştea, îl cuprindea deodată teamă să nu iasă de undeva vreunul din foştii colegi, să-l vadă cu haine de ţăran.

Trăgea nădejdea că, îmbrăcat cum era şi cu schimbările aduse de ani nimeni nu l-ar fi recunoscut prea uşor. Totuşi avea planul gândit, să-şi lepede identitatea, să se prefacă neştiutor când i-ar fi vorbit cineva. Numai numele, din acte, l-ar mai fi trădat. Dacă s-ar fi putut să-l piardă într-o zi, să se lepede de el cum se lepădase de

întreg trecutul lui! Să-l cheme Stoian Bocanu, înfiat cu forme la Tribunal!

Ajungând în Piaţa Unirii, Bocanu se opri, clipind, şi căută să se dumirească. Recunoştea biroul lui Dimopol după înălţimea casei, o clădire mai îngustă decât celelalte, cu două etaje în plus, ieşite peste acoperişurile dimprejur.

La parterul clădirii se vedea firma unei cofetării, şi alături a unui debit de tutun, cu un trabuc mare de lemn atârnat deasupra străzii. După debit se deschidea un gang întunecos, pavat cu lespezi de beton. O scară largă, pe stânga, ducea la primul etaj, mai în fund o alta ducea la al doilea, apoi una la al treilea, şi cea următoare, foarte îngustă, la ultimul. Totul era închiriat de felurite societăţi. Pe pereţi, într-o parte şi alta a uşilor, se vedeau firme, de tablă vopsită, de sticlă, cu litere aurite. Pentru biroul său, Dimopol îşi oprise o singură odăiţă, în fundul coridorului îngust, la ultimul etaj, alături de atelierul unui croitor. Pe coridor mirosea când a mangal, când a câine plouat, mirosul urât pe care-l scot unele stofe când sunt călcate cu cârpa udă.

Bocanu începu să urce, greoi, abia încăpând între balustradă şi zid. Un ucenic de la croitorie cobora sprinten, sărind treptele într-un picior. Dând cu ochii de el, se opri, fâstâcit; după o clipă îşi reveni şi o luă la fugă înapoi, ca să-i facă loc; la ultimul etaj se aplecă peste balustradă şi-l urmări cum urcă pufăind. La fiecare cot al scării se vedea întâi bâta, pe urmă burta, cu chimirul, pe urmă pălăria mocănească.

Bocanu îşi urca greu trupul fără măsuri, cum ar fi urcat un sac, proptindu-l din treaptă în treaptă.

De sus, ucenicul chicoti subţirel.

— Paştele mă-ti! mormăi Bocanu, numai aşa, fiindcă râsul îl mânia, fără să-i dea prin minte că ucenicul râde de el.

Băiatul fugi în atelier. Sus, bătrânul se opri să răsufle.

— Uite, Stoiene, zise gâfâind, să nu crezi că banii pică din cer!

— Da, nene Chivule! Da lasă, că şi matale le urci! îl linguşi Coteiul. Parc-ai fi flăcău!

Stăpână-su întoarse capul şi scuipă lung, peste umărul lui, pe scări în jos.

— Phua! Păi vezi bine, na!

O fereastră, pe coridor, lăsa să se vadă în atelierul de croitorie. Meşterul, aplecat peste masa mare din mijloc, tăia o bucată de stofă, după desenul făcut cu cretă. Deasupra atârna un bec cu abajur de tablă. Alt bec atârna mai în fund. Cocoşaţi sub el, ucenicii coseau mărunt căptuşeli; când întindeau mâna, să tragă aţa lungă, gestul căpăta un fel de eleganţă, fără ştirea lor, de parcă ar fi cântat la harpă.

Bocanu îşi lipi capul mare de fereastră şi văzu pe un ucenic, pesemne cel de adineauri, chicotind încă, pe înfundate. Făcu un pas şi izbi cu bâta în uşa croitoriei, dând-o de perete. Meşterul rămase cu foarfecă deschisă în vânt.

— Ce eşti tu aicea, mă? răcni Bocanu.

Un pas elastic şi ritmat, ca de dansator, se auzi urcând ultimele trepte, şi Dimopol se ivi în capul coridorului. Era un bătrânel sprinten, mărunt, vioi, elegant în îmbrăcăminte şi-n mişcări.

— A! Ce surpriză! Ce surpriză, iubite domnule Bocanu! exclamă curtenitor.

Avea înfăţişarea unui om care ştie cât preţuieşte şi se luptă să nu scadă la preţ. Ca să se menţină, nu ezita în faţa nici unui efort: cură cu Urodonal tot anul, cură de vară la Borsec, din când în când la Karâsbad, gimnastică şi masaj în fiecare dimineaţă, baie de aburi de două ori pe săptămână. Căuta viaţa în aer liber, ca să înşele urâcioasele boli şi scăderi ale bătrâneţii. Înota câteva minute aproape zilnic, vara şi iarna, în bazinul Băii Municipale, lua lecţii de dans şi făcea excursii în munţi. Luptase înverşunat împotriva obezităţii şi-o învinsese; acum trecuse de vârsta când s-ar mai fi putut teme de ea.

Avea un cap uscat, o piele pergamentată, definitivă, care părea că nu poate să se mai ruineze. Părul, cu desăvârşire alb, dar foarte des, tuns scurt şi ridicat în sus, ca o perie, îi dădea încă o notă de vigoare. De asemeni mustaţa la fel de albă, tunsă mărunt şi tot ţepoasă. Obrazul prelung, descărnat, purta încă urmele soarelui de peste vară, şi era bărbierit proaspăt, cu o atenţie minuţioasă.

Deşi la începutul lui septembrie, Dimopol purta îmbrăcăminte de vară, probabil ca să-şi sfideze generaţia, o pălărie de panama, foarte elegantă, trasă pe sprânceană, şi haine subţiri de soie écru. La gât avea înnodată cu perfecţiune o cravată papillon, care lăsa să se vadă liberi piepţii imaculaţi ai cămăşii de mătase albă.

— Ete! Domnu Dimopol! făcu gros Bocanu.

Bancherul îi apucă manile, peste bâtă, şi i le strânse cu vioiciune, fără să ţină seama de înfăţişarea greoaie şi ursuză a musafirului.

— Poftim, poftim, domnule Bocanu!

Nu avea propriu-zis o bancă, dar fiindcă dădea bani cu împrumut, lumea îl cunoştea drept bancher. Biroul se ocupa

cu achiziţionarea stocurilor de petrol, pe seama unei societăţi de export. Renunţâad uneori la mici fracţiuni din comisionul său, câteva sute de lei de vagon, bancherul îşi făcuse numele că plăteşte mai bine decât alţii, de aceea micii exploatatori îl preferau. Mai bucuros însă, el se ocupa cu ipotecile.

Din asemenea operaţiuni agonisise două moşii în judeţ, o moară, câteva vii şi numeroase case în oraş, de la cea de pe bulevard, în care locuia, până la cocioabele din ţigănie. Împrumuta pe oricine, dar numai cu ipotecă de rangul întâi. Proceda cu atâta distincţie, cu atâta amabilitate, avea cuvinte atât de blânde pentru datornicii şi victimele sale, încât chiar după ce rămâneau pe drumuri aceştia continuau să-i fie recunoscători.

Găsea totdeauna, pentru oricine, vorbele şi tonul potrivit. Ştia să se înveselească şi să se bucure sincer de bucuriile celorlalţi şi să plângă cu lacrimi adevărate la durerile lor. În aceeaşi zi lua parte la un botez, la o nuntă şi la o înmonnântare, cucerind lumea cu purtarea lui impecabilă. Nu dădea de pomană, dar fiindcă ştia să dea un sfat potrivit, trecea drept filantrop; nu dădea bacşişuri, dar chelnerii îl salutau respectuoşi. Cerşetorii nu îndrăzneau să întindă mâna, să-i ceară, dar îl venerau. În loc de bani, împărţea cu generozitate voioşia lui, vorbele potrivite, strângerile de mână, salutul elegant, de trubadur.

Auzind vorbă pe coridorul lung, un tânăr se grăbi să deschidă uşa biroului.

— Bună dimineaţa, Lache! zise Dimopol, făcându-i loc lui Bocanu să treacă. Ei? Ceva nou? Prieteni, duşmani?

— Nimeni, până acum, domnule!

Era un băiat de vreo douăzeci de ani, înalt, cam adus

de umeri, cu pieptul turtit şi cu burta suptă. Avea capul alungit, formă accentuată de pieptănătura cu cărare la mijloc. Părul roşcat, de o parte şi de alta a cărării, cobora lins, pe după urechi şi se adună la spate într-o zbârlitură ca o coadă de răţoi. O linie de ţepi roşii sub nas izbutea să-l arate mai vârstnic şi să ceară mai multă consideraţie din partea clienţilor.

După modă care avea să prindă în curând, purta pantaloni charleston, de stofă bleumarin, largi de vreo treizeci de centimetri jos, şi haină galbenă, în carouri, foarte scurtă, până pe şolduri.

— Pe contabilul meu l-ai cunoscut! se adresă Dimopol muşafirului în timp ce-i ducea spre fotoliul de lângă birou.

Bocanu se aşeză cu reţinere. Nu-i plăceau aceste scaune de la oraş; îi dădeau impresia că nu stă pe ceva sigur, că se tot duce la fund. Nici măcar nu se odihnea atâta vreme cât nu simţea scândura tare sub buci.

— L-am cunoscut, păi vezi bine!

Privea îmbrăcămintea tânărului cu o mirare stupidă; în schimb dispreţul era direct şi brutal. Îi veni să scuipe, dar se stăpâni.

— Am şi cu contabelu meu aici!

— A, tânărul de afară? Lache, fii bun şi pofteşte-l înăuntru!

Contabilul se îndreptă demn spre uşă, făcu un pas pe coridor şi se pomeni faţă în faţă cu Stoian. O clipă se priviră miraţi; Lache dădu să scoată o vorbă, dar avea îndoieli.

— Poftim în birou! zise, după ce-i mai privi o dată nehotărât.

Coteiul intră şi rămase fâstâcit lângă uşă, cu pălăria mocănească în mâini. Dimopol veni la el, prietenos. Îl bătu

pe umăr, îl luă de braţ şi-l aşeză în faţa lui Bocanu, pe al doilea fotoliu. Băiatului îi venea totul peste mână; nu putea să refuze politeţea bancherului, nu voia să se arate nici prost, dar să stea tolănit pe puf în nasul stăpânului i se părea dezastruos. Rămase pe marginea fotoliului, ţinându-şi greutatea mai mult în genunchi.

Dimopol se aşeză zâmbind, frecându-şi mâinile bucuros, în faţa lor, dincolo de birou.

Lache se adâncise în nişte socoteli, la o masă din fund, şi izbutea să fie cu totul absent pentru ceilalţi.

— Ce mai e pe la dumneavoastră, iubite domnule Bocanu? începu bancherul.

— Muncă, muncă mereu.

— Ai adus cupoanele, mi se pare.

Bocanu se lăsă pe spate în fotoliu, suflă greu, îşi desfăcu unul din buzunarele chimirului şi scoase hârtiile.

— Ia vezi, alea-s? Sunt bune?

Dimopol îşi plimbă ochii pe cupoane şi făcea socoteli în gând.

— Perfecte!

— Apăi atunci, să-mi dai banii!

— Numaidedt! Lache, Argus de azi a venit?

Tânărul se ridică şi aduse ziarul, deschis la cursul petrolului.

— Mereu în creştere! observă Dimopol. Ştii la cât s-a ridicat vagonul, stimatul meu amic? Douăzeci şi cinci de mii!

— Apăi aşa să-mi plăteşti!

— Treizeci de vagoane! Bună redevenţă pentru un trimestru! Şapte sute cincizeci de mii! E o sumă! Ar trebui să te faci bancher în locul meu.

Mai ales când erau la mijloc socoteli de bani, lui Bocanu nu-i plăcea vorbăria, îi părea că ascunde un şiretlic. Ochii îi fugiră spre casa de bani.

Dimopol băgă de seamă; se ridică de la birou şi tot vorbind, trase de lănţuc, din buzunarul pantalonilor, un ciorchine de chei.

— Ai o şansă grozavă, să te găseşti în petrol tocmai azi. Otrava asta dulce a cucerit nu doar piaţa, ci şi inimile tuturor. Ce să-ţi spun, iubite domnule Bocanu, toată lumea de aici vrea să intre în petrol. Chiar stimatului meu contabil şi prieten, pe care-l vedeţi, i-a năzărit să plece; a auzit că e rost să se pricopsească la nu ştiu ce societate, la Moreni. Din partea mea, nu-l pot ţine cu sila, şi-ţi mărturisesc că-l invidiez.

Tot vorbind, Dimopol scoase un teanc de bancnote din casa de fier.

— Ei, Lache, când o să ai redevenţe ca domnul Bocanu, să aduci cupoanele la mine; am să te protejez.

Numără câteva pachete, apoi se opri; îi venea greu să se despartă de bani. Prelungi vorba, ca să-i mai păstreze puţin, şi-i mângâie, cu mâinile lui fine, albe, prelungi, foarte îngrijite, cu unghiile lustruite, ca nişte mâini de femeie.

— Şi cum îţi spuneam, domnule Bocanu, au să năvălească peste dumneavoastră, de n-o să mai aveţi pe unde umblă!

Bocanu îşi frământa scuipatul în gât. Negăsind unde să-l arunce, îl înghiţi, cu o mişcare smucită, cum şi-ar fi scuipat în stomac.

— Apoi pă venetici îi cunoaştem noi!

— Iubite domnule Bocanu, urmă Dimopol, apăsându-şi mai tare braţele, coatele şi palmele pe mormanul de bani,

în oraş e o adevărată epidemie a petrolului. Băieţii de şcoală fug de acasă şi se bagă la societăţi; ce e mai grav, societăţile îi primesc şi le plătesc salarii scandaloase. Iată, dovadă cu prietenul meu Lache, care se simte şi el momit, deşi îl cresc lângă mine de la doisprezece ani. Întreprinderile din oraş nu ştiu ce să mai facă; nu se mai găseşte un funcţionar cumsecade; nu se mai poate face o bina, o construcţie ca lumea, nu-ţi poţi comanda o mobilă, fiindcă toţi pleacă în petrol. Dar şi negustorii pleacă; patronul mezelăriei de alături şi-a deschis prăvălie la Băicoi; nici nu-i mai pasă de ce lasă aici; are să închidă. Şi cofetarul meu, când îi cer chiria, m-ameninţă că pleacă. Pleacă toţi, domnule Bocanu; are să rămână oraşul gol.

Bocanu mormăi ceva, cu ochii la bani. Dimopol se apucă să-i numere. Erau bancnote nou-nouţe, în pachete de câte cincizeci de mii. Bătrânul îi luă, pachet cu pachet, privindu-i bănuitor pe o parte şi pe alta, înainte de a-i îndesa în chimir. Ultimele pachete, nemaiîncăpând, le vârî prin despicătura cămăşii în sân, de-a dreptul pe pielea păroasă.

— Iubite domnule Bocanu, mi-ai face mare cinste şi-o nespusă plăcere dacă ai veni să dejunezi la mine.

Vorba era şi neaşteptată, şi necunoscută.

— Hai?

— Să vii la masă, la mine.

— La masă la dumneata? Ce vorbeşti!?

Bocanu se uita pieziş. Deşi îi era teamă că bancherul umblă cu vreun şiretlic, îl îmbia gândui să scape de birt. La birt mâncarea nu-i pria niciodată; nu se simţea bine la înghesuială, între fel de fel de orăşeni prăpădiţi, care îl izbeau ca pe oricine, neţinând seama cine era el. Apoi mai

trebuia să scoată şi bani din chimir, ba încă în văzul tuturor.

— Da cu dumnealui ce facem? întrebă, arătând spre Cotei.

— Amicul dumitale va dejuna cu amicul meu. Lache, rămâi aici împreună cu tânărul coleg şi la unu veniţi la masă.

— Foarte bine, domnule!

— Stoiene, ai auzit?

— Da, nene Chivule!

Jos, în faţa uşii, un măturător aduna gunoaiele de pe gang.

— Şaru mâna, conaşule!

Dimopol îţi aminti că-i datora un bacşiş, promis încă de la Anul Nou. Merse spre el şi-i scutură mâna cu bărbăţie.

— Bună ziua, prietene! Ce mai faci?

— Mulţumesc, conaşule, ia, cu greutăţile!

— A! Bine zici! Toţi ne luptăm cu ele.

— Conaşule, nu vă supăraţi, v-aş ruga, dacă vă amintiţi…

— Amice, nu uit niciodată nimic! Poţi să te bizui pe mine!

— Poate că aicum aveţi mărunt.

— Bineînţeles, bineînţeles!

Pe altcineva, această stăruinţă l-ar fi supărat. Bancherul băgă mâna în buzunar şi trecu printre degete felurite monede; le cunoştea după pipăit. Scoase mâna goală şi îşi luă un aer trist.

— Amice, avem ghinion! N-am mărunţiş.

Măturătorul clătină din cap, amărât şi neconvins. Chipul bancherului se lumină deodată.

— Am altceva mai bun pentru dumneata! Am să

vorbesc cu primarul să te avanseze. Ei, ce zici?

În faţa gangului aştepta un automobil, o limuzină veche, întreţinută însă cu multă îngrijire. Şoferul, care stătea pe scara maşinii, se ridică.

— Trebuie să luăm benzină, spuse, pe când trecea în faţă şi potrivea manivela de pornire.

— Amilcar, maşina asta a început să consume prea mult de la o vreme!

Şoferul trebuia scos deasupra oricărei bănuieli. Buşonul rezervorului avea o încuietoare sigură, două belciuge sudate, unul pe capac, altul pe capul ţevii, şi un lacăt inatacabil. Cheia o ţinea Dimopol şi n-o scotea de pe lănţuc în nicio împrejurare. Şi cele două obloane ale capotei erau încuiate cu lacăte, încât nu se putea umbla la motor decât în prezenţa stăpânului. Când cobora, Dimopol lua nu numai cheia de contact, încuia şi portiera maşinii. Încuietoarea iniţială, montată în clanţă, se stricase; şi aici erau sudate belciuge, pentru lacăt.

Un domn impunător, cu barbişon, cu redingotă neagră şi pantaloni dungaţi trecu prin spatele lui Dimopol, care tocmai scosese lănţucul cu chei şi descuia portiera.

— Cu toată cinstea, coane Gigi!

Bancherul se întoarse şi deodată se lumină la faţă, bucurându-se cu toată sinceritatea.

— A, ce plăcere! Decane dragă, dă-mi voie să-ţi prezint pe amicul meu, domnul Chivu Bocanu, marele petrolist.

Decanul îşi ridică pălăria.

— Îmi pare foarte bine! spuse, după bunacuviinţa orăşenească.

Bocanu scoise din gât un sunet de neînţeles, care se adăugă la fizionomia lui uluită până dincolo de stupiditate.

Ceva mai târziu, în timp ce-i împingea să se urce în automobil, Dimopol îl informă cu privire la domnul în redingotă:

— Fostul nostru primar. Uite, vezi locul gol din mijlocul grădinii? Ţine minte ce-ţi spun: într-o zi ai să vezi acolo statuia lui!

Bocanu se urcă greoi, prin portiera prea îngustă şi căzu gâfâind în dreapta cupeului. Automobilul se aplecă pe o coastă.

— Amilcar, amice, hai, ce faci? Dă-i drumul!

Prevăzător, şoferul scosese pompa de aer şi umfla cauciucul din partea lui Bocanu. Măturătorul se ivi din gang. Dimopol scoase capul pe fereastră:

— Ţine minte ce ţi-am promis. Aşteaptă avansarea!

Automobilul ocoli grădina publică şi intră sub castanii de pe bulevard.

— Mergi pe mijloc, Amilcar, ţi-am mai spus!

Pe marginile bulevardului, pavajul de granit era mai colţuros.

După câteva sute de metri, automobilul îşi încetini mersul, se urcă încet pe trotuarul lat şi se opri în faţa unei porţi de fier monumentale.

În timp ce Amilcar cobora să deschidă, un cerşetor bătrân, zdrenţăros, cu buzele veştede chinuite de un tremur mărunt, se desprinse de sub castani.

— Faceţi-vă milă şi pomană!

— Amice, eşti risipitor! La ce-ţi trebuiesc atâţia bani?

— Doi lei, boierule, şaru mâna, taxa de azil.

— A, pentru azil? De ce nu spui aşa? Îţi dau o recomandaţie; directorul azilului e prietenul meu.

Dimopol scoase portvizitul elegant din buzunarul de la

piept, trase din despărţitura ei o carte de vizită fină, litografiată artistic, din alt buzunar scoase un stilou de aur şi scrise atent: „Recomand bunăvoinţei domnului Slătineanu pe acest amic al meu.”

— Amice, eşti un om norocos! La noapte ai să dormi fără griji!

Automobilul intră pe poarta largă, străbătu o alee cu pietriş fin şi opri sub un portal impozant. Ca şi automobilul, poarta, aleea, casa arătau o îngrijire meticuloasă. Se cunoştea că proprietarul ţine la lucrul său, că nu lasă ruina să pună nicăieri amprentele ei primejdioase. Pereţii, soclul de piatră, scările de marmură vânătă, cei patru stâlpi ai portalului, uşa, cu toată vechimea lor evidentă nu aveau niciun semn de uzură, ca şi când printr-o minune ar fi fost scoase de sub acţiunea timpului şi a intemperiilor.

Bocanu îşi propti cizmele în treptele de marmură, fără să bage de seamă cum şi cât se deosebeau de ale cerdacului. Dimopol puse lacătul la uşa automobilului şi privi cum ştergea Amilcar praful de pe caroserie. Pe capota motorului, vopseaua începuse să se tocească, se iviseră două spinări de metal cenuşiu.

— Mai încet, amice, mai încet, nu apăsa aşa!

Împinse uşa masivă de stejar sculptat. Asupra interiorului plutea o penumbră roşiatică. Vestibulul era legat de încăperea următoare printr-un perete de sticlă, o uşă în şase canate, cu cristale prinse în rame aurite. Un hol lung, dreptunghiular, se deschidea înainte şi se pierdea sub perdele de întuneric; în fund se distingea formă neagră a unui pian cu coadă. Lumina venea din părţi, din cele două camere alăturate, de care holul se lega tot cu uşi largi, în şase canate, pe jumătate deschise. Peste ferestrele

încăperilor erau trase draperii grele de pluş roşu, care abia lăsau să intre puţină lumină, filtrată. Orbit de întuneric, musafirul îşi căută cu bâta locul unde să pună pasul. Ciomagul se izbi de treapta holului.

— Nea, boală!

Dimopol îi luă pălăria şi bâta, ca să i le pună la cuier (Bocanu se despărţi greu de ele), apoi îl apucă de braţ şi-l conduse, prin hol, spre camera din dreapta.

— Iubite amice, să trecem mai întâi în biroul meu.

Ochii bătrânului, bănuitori, se obişnuiseră repede cu întunericul; distinse o masă mare, de lemn roşcat, închisă din toate părţile, ca un lădoi. În faţă era un fotoliu larg, tapisat cu pluş în culoarea draperiilor.

— Şezi, domnule Bocanu!

Musafirul rămase cu privirea zgâită la o femeie goală, care stătea neruşinată, cu mâinile ridicate în sus, pe birou. Se uită la bancher cu coada ochiului. „Ia uite drăcie!” îşi zise, pe de o parte ispitit să se uite la statuetă, pe de alta ruşinat şi speriat.

De jur-împrejur, pe pereţi, până la tavan, erau numai rafturi de cărţi, în legături somptuoase care le schimbau caracteristicile iniţiale, până la derutare. Bocanu le descoperi şi le privi, neliniştit.

— Or fi cărţi?

Dimopol încuviinţa din cap.

— Câte să fie cu toatele?

— Vreo două-trei mii.

— Douăzeci dă sute! Ce vorbeşti dumneata!? Şi le-ai citit pa toate?

În încăperea cealaltă, dincolo de hol, se auzi foşnetul unei rochii. Bancherul se ridică.

— Ai să mă ierţi o clipă, iubitul meu amic!

Rămas singur, musafirul măsură cu privirea rafturile cu cărţi; după ce mirarea îi trecuse, nu-i mai trezeau niciun sentiment. Dincolo vorbeau în şoaptă, într-o limbă necunoscută, poate pe greceşte, poate pe franţuzeşte. Se auzea un glas de femeie, stăpânit de o enervare greu reţinută. Dimopol căuta s-o liniştească.

Ochii lui Bocanu se întoarseră pieziş spre statueta de pe birou. Acum, că era singur, avea mai multă îndrăzneală s-o privească. Rămase holbat la sânii de bronz, îndreptaţi cu neruşinare spre el. Vinde încrucişate de pe frunte i se umflară. Se suci în fotoliu, gâfâind, se aplecă mai mult spre birou, urmărind să desluşească în penumbră răspântia de linii de sub pântecele femeii despuiate.

— Amicul meu, acum sunt la dispoziţia dumitale.

Bocanu se trase repede înapoi, roşu în obraz, cu ochii aprinşi. Bancherul se aplecă să-l ia de braţ.

— Până ne dă un aperitiv, hai să-ţi arăt casa. Îmi pare rău că pe soţia mea n-ai s-o vezi. Suferă de migrenă şi te roagă s-o ierţi. A înghiţit o cutie întreagă cu doctorii. Ce vrei, dragul meu amic, femeile sunt făcute altfel decât noi.

— Păi da, păi da! Lasă-le-n plata lor dă femei! Parcă pă baba Rada n-o ştiu?!

Din hol trecură în salonul din stânga, tapetat cu mătase vişinie, cu mesuţe joase prin colţuri, cu fotolii şi canapele de pluş în culoarea pereţilor, toate ridicând în aer, ca şi dincolo, aceeaşi lumină roşiatică. Din salon se răspundea în sufragerie, o încăpere mai mare decât toate celelalte. Bocanu privi în jurul lui, fără să se mire şi fără să se fâstâcească; mai văzuse aşa ceva şi la Cazinou, acum ştia ce le poate osul boierilor. Căuta numai un loc unde să

scuipe, dar peste tot era parchet, şi covoare care îi opreau scuipatul în gât.

Dimopol îl duse pretutindeni; îl urmă greoi şi plictisit, fără să se arate atras de ceva. Dar în uşa băii se opri, cu mai multă luare aminte. Gazda crezu că-l interesa şi dădu să-i explice. Vorbele lui îi tăiară cheful; voise să scuipe.

Reveniră în sufragerie, unde o slujnică în rochie neagră, cu şorţ alb brodat, aranja tacâmurile pe masă. Un tânăr intrase între timp şi în aşteptarea dejunului citea un ziar de sport, între draperiile uneia din ferestre.

— Benone! Vino să te prezint domnului Bocanu, marele petrolist.

— Cine-i flăcăul?

— Fiul meu! Ei, ce zici, aşa-i că-i reuşit?

— Păi da, păi da! Să cunoaşte că i-ai dat dă mâncare!

Tânărul, robust, spătos, îl întrecea cu două palme în înălţime pe bancher. Avea vreo douăzeci şi cinci de ani, însă apucăturile îl arătau mai copilăros. Nu-i era aminte nici de carte, nici de afaceri. Învăţa de vreo şase ani la Drept, avea abonament pe calea ferată, dimineaţa pleca la Bucureşti, la Universitate, de unde se întorcea la prânz, sau seara, şi tot întârzia să vină cu vreo diplomă. Juca însă fotbal, pasionat; de curând fusese primit în echipa oraşului. Bancherul se mândrea:

— Benone joacă half-centru la Unirea-Tricolor!

Începuse să citească ziarele lui de sport şi uneori discutau împreună despre fotbal. Duminica venea regulat la meci, în tribună de onoare, de unde aplauda furtunos, iar după joc cobora pe teren, ca să felicite pe coechipieri, amestecându-se prietenos printre ei.

— Să-ţi trăiască! zise Bocanu, privindu-l dintr-o parte

pe tânăr, cu hainele lui charleston. Cum ziseşi că-l cheamă?

— Benone.

— Benonea? E, păi da, păi da!

— Iubite amice, ia hai să stăm la masă. Poate ţi-o fi foame.

— De, m-a cam răzbit!

— Atunci şezi colea!

Bătrânul îşi aduse aminte de Cotei:

— Da omu meu o fi venit?

Coteiul îl lăsase pe Lache la birou şi plecase o fugă în oraş. Acum, după ce se dăduse pe faţă şi stătuseră de vorbă, amintindu-şi unul altuia de copilăria lor, de şcoala numărul cinci, unde învăţaseră carte împreună, de domnul Glodeanu care le lua capul între picioare şi-i bătea cu linia la dos, şi care era cu toate acestea cel mai bun dintre toţi dascălii, după ce se înduioşase în faţa atâtor întâmplări, uitate, de parcă n-ar fi fost ale lui, îl chema un dor rău, dureros, sfâşietor, spre locurile părăsite de mult.

Alergă într-un suflet pe strada Romană, prin faţa căsuţelor mici cu muşcate la ferestre, cu garduri de zăbrele cărămizii, cu cişmele lângă poartă. Pe toate le cunoştea; nu se schimbase nicăieri, nimic: nici casele, nici florile din ferestre, nici cişmelele de fontă care lăsau să curgă apă pompată printr-o gură de leu.

La spital, mersul i se încetini fără voie. De aici începea cartierul Coloniei, plin de ţigani, de geambaşi şi de beţivi. În Gara de Nord se auzea o locomotivă fluierând. Până şi locomotiva mică, veche, neputincioasă o cunoştea, după ţignalul ei răguşit.

În colţ văzu cârciuma cu şopronul într-o rână. Acolo, în faţa şopronului, se aşezau pe un scăunel şmecherii cu trei

cărţi de joc întinse pe pământ în calea ţăranilor care mergeau la tren: „Uite popă, nu e popă!” Ştia pungăşia. Odată se amestecase unde nu era treaba lui şi-i şoptise ţăranului prostit:

— Vezi, nene, că-i aia din mijloc!

Dar şmecherul avea oamenii lui ascunşi printre jucători. Mâncase o chelfăneală pe care o ţine minte şi acum.

Inima Coteiului se strânse dureros. Din strada Coloniei se deschideau spre gară, până în Dâmbu, pârâul murdar, câteva uliţe amărâte. Pe a doua era casa lor. O recunoscu după porumbarul făcut de el, în răsuflătoarea podului. Porumbarul mai era, dar nu se vedea niciun porumbel.

Taică-su fusese şef de tren pe linia Vălenilor. Îl ştia numai bătrân, mişcându-se greu. Avea picioarele umflate totdeauna şi umbla cu şireturile desfăcute la bocanci. Lumea îi spunea moş Mălai, fiindcă lua dijmă din desagii ţăranilor, ca să-i îngăduie în tren fără bilet. Cât trăise el nu fusese rău. Bătrânul era o zi acasă şi-o zi pe drum. Aducea mereu câte ceva: o răţuşcă, o pereche de pui, o găinuşă, cârâind sub manta, un săculeţ cu fasole, unul cu porumb. În geanta lui de ceferist găseai când ouă, când mere, când gutui. Uneori gorniţa de alamă cu care dă semnalul era înecată cu făină sau cu mălai şi cândi sufla în ea, se auzea numai un gâjâit.

Fraţii mai mari plecaseră, unul câte unul; maică-sa blestema în urma lor şi nimeni nu mai ştia de ei. Pe urmă, bătrânul muri, cu picioarele umflate de nu-i mai încăpeau în bocanci. Pensia era mică şi nu le mai dădea nimeni găini şi mălai.

Coteiul rămase cu ochii la porumbar. Se-ntorcea acasă

după atâta timp şi n-aducea nimic. N-avea în buzunar nici de-o cutie de chibrituri. Leafa pe patru ani o lăsase în păstrare la stăpână-su, să nu s-arate cheltuitor. Bătrâna nu mai ştia nimic de el ca şi de ceilalţi. Îl sfâşia inima s-o vadă, dar nu putea să intre în casă calic.

Plecase de la şaisprezece ani, după ce-o terminase pe-a patra de comerţ. Se vedea ca atunci, golaş, cu mânecile hainei scurte, abia de-i treceau peste coate, tuns chilug, slab, gălbejit, intrând prin prăvălii cu condicile sub braţ. Ţinea registrele negustorilor vecini, pentru câţiva gologani. Scria cifre, migălos, făcea încurcături, ca să-i înşele pe cei de la fisc. Deşi supus şi folositor, negustorii îl priveau de după tejghele cu ochi răi. Beţivii printre care trecea îi puneau piedică şi râdeau văzându-l întins pe jos.

— Na, mă, maţe-goale, un pahar dă vin!

Îl sileau să bea pe stomacul, gol. Dacă. Pe fundul paharului lăsa ceva, se înfuriau şi-l luau în pumni.

— A, ţi-e ruşine să bei cu noi!

Geambaşii cu mustaţă neagră şi cu brâu pe mijloc treceau drumul când îl vedeau, numai că, să se lege de el, căutând cu orice preţ pricină de bătaie.

— Dă ce nu te dai la o parte când trec eu, mă?

Nu ştia dacă fugise de sărăcie sau de ei. La Bucureşti, cât peregrinase din birou în birou, scriind hârtii, făcând socoteli în registre, mai pe nimic, i se părea că toţi oamenii răi din Colonie se ţin pe urmele lui. Îi aştepta să-i vadă şi acum, ieşind din cârciumă sau de după colţ.

Înduioşarea care îl adusese aici se şterse, încetul cu încetul, la fiecare chip vechi regăsit, şi inima i se aspri. Privi porumbarul fără să simtă nimic, decât o ură neputincioasă. Nu sosise timpul să se întoarcă la maică-sa.

Lache îl aştepta în gang.

— Hai, c-am întârziat!

Coteiul strânse dinţii duşmănos, în război cu toată lumea din jurul lui. Cât ţinu drumul, nu scoase un cuvânt.

Contabilului i se punea masa în sufrageria mică, de lângă bucătărie. Acolo mânca de obicei singur; bucătăreasa îi aducea să se servească de-a dreptul din cratiţă. Uneori, când soţia era plecată la moşie, iar Benone la Universitate, Dimopol cobora şi el în sufrageria mică şi mâncau împreună.

Oaspetele se aşeză umilit în faţa supei care aburea. Era o supă grasă, de găină, cu găluşte ca de puf.

— Hai, ia şi mănâncă!

Fiindcă nu-i cereau să mestece, ca alte mâncăruri, ci alunecau singure pe gât, supele şi ciorbele îl făceau să se ducă cu gândul departe, la amintiri, sau să se piardă în meditaţii. Nu mai mâncase o supă de găină gătită orăşeneşte, din vremea când trăia taică-su.

„Supa asta n-o să-i placă lui nenea Chivu!”

În sufrageria mare, Bocanu tocmai îşi întreba gazda:

— Nescaiva ardei iute nu să găseşte la dumneavoastră?

— Hai, dă-i zor că se răceşte! îl îndemnă Lache pe Stoian.

Fiindcă îşi descărease sufletul, Coteiului nu-i mai era ruşine.

— Acum poate c-o să mă căpătuiesc şi eu, zise sorbind.

Poate o să mă înfieze. Nu-l zoresc de loc; mă ţin bine pe lângă el. N-ar fi rău aşa, dar poate că dacă mi-ar da-o pe fii-sa ar fi mai bine. N-aş mai avea de împărţit.

— Cum e fata?

Sus, Bocanu îşi ardeiase supa, chipul i se făcuse roşu de căldură şi de plăcere.

„Nu mănâncă rău nici boierii!” se gândi, cu ochii după păhăruţul de ţuică.

Păhăruţul îl luase slujnică, o dată cu sticla. Nu ştia cu ce vorbe să ceară, şi fără băutură spre sfârşitul farfuriei se posomorî iar. Aştepta să vadă ce-o să se mai întâmple, dacă n-o să aducă sticla înapoi. Deocamdată nu se aducea nimic; se luaseră doar farfuriile de pe masă, şi boierii stăteau. Era altfel la el acasă, unde nu termină bine o mâncare, că Lâna se şi înfăţişa cu a doua. Stăteau cumpătaţi, ca în stranã.

„Să vă ia al împieliţat!”

— Şi domnişoara, ce mai face? întrebă bancherul, în loc să strige după bucate.

— Ha?

— Faţa dumitale; sănătoasă, voinică?

— Mulţumesc, sănătoasă; munceşte pă lângă casă.

Ochii lui Dimopol se mişcară încet de la Bocanu către fiu-su, ducând de la unul la altul un anumit gând.

„Că doar n-o să mă satur cu vorbe!”

În sfârşit, slujnica intră cu felul următor.

— Cred că nu ţii vreun regim, iubite amice.

— Ha?

— Ai voie să mănânci orice?

— Cin-să mă oprească? Mâncare să fie, că voie, slavă Domnului!

În timp ce slujnica se apucase să-i scoată în farfurie, Bocanu îl văzu pe bancher umblând la o sticlă lunguiaţă, care nu nu prevestea mare lucru.

— Iubite amice, să guşti un vin dulceag, de Mosela, şi o

să-ţi meargă la inimă. Mi-a adus cineva douăsprezece sticle.

Musafirul luă paharul, îl duse la gură fără să-i caute aroma, îl deşertă pe jumătate, plescăi, dădu din cap îngăduitor, apoi deşertă restul cu mai puţină grabă.

— N-ar fi rău! Dă noi, ştii, mai mult cu ţuica…

— Am să-ţi dau la urmă o înghiţitură de Cotnar, din biblioteca mea secretă. Aur topit; te poleieşte pe dinăuntru!

Bocanu era acuma absorbit de mâncare. La început privise chiorâş felul necunoscut, dar simţindu-i grăsimea în gură, se domolise. Îi plăceau bucatele gătite oricum, numai să fie grase, să nu-i hârjâie gâtlejul.

Gazda păstră pe fundul sticlei câteva degete de vin.

— Du asta domnilor de jos! îi porunci slujnicei.

Lache şi Coteiul tocmai sfârşeau masa; jos se servea mai repede. Ieşiră în curtea din dos şi se aşezară pe o bancă, la soare, unde vorbiră îndelung, despre anii trecuţi, despre planuri, despre nădejdi, până ajunseră iarăşi la fata Bocanului.

— Altminteri n-ar fi urâtă, zise Coteiul, în timp ce Lache îşi aprindea ţigara.

— Tu nu tragi tutun?

— Nu.

— Parcă prin şcoală…

— M-am lăsat. Nu-mi plăcea.

— Dar fata, ce zice?

— Nu-i vorba de fată. Mie de tat-su îmi pasă.

— Cu el văd că te ai bine.

— Dracu ştie ce-o avea în minte!

Bucătăreasa le bătu cu lingura în fereastră.

— Mi se pare c-au ieşit boierii.

Coteiul ocoli repede dependinţele, spre intrarea principală.

Uşa se dăduse în lături. Se auzea înăuntru glasul lui Bocanu, subţiat şi înveselit. Tocmai îşi terminaseră cafelele şi coniacul în salon. După Cotnarul care-i căzuse fierbinte în stomac, coniacul îl dăduse gata pe musafir. Ceea ce nu izbutea să facă un kilogram întreg de ţuică, făcuseră două păhăruţe de Mattel. Băiatul se opri, mirat. Nu-l auzise niciodată pe stăpână-su râzând.

— Amice Bocăne, îţi mulţumesc pentru vizita dumitale. În curând am să fac şi eu un drum pe la sonde şi am să te calc.

— Pofteşte, pofteşte! Ia-ţi cocoana şi flăcăul. Unde mi-e pălăria?

— Aici. Uite şi bastonul.

— Ziceam c-am rămas fără ele.

Apărură în uşă.

— Unde mi-e contabelu? întrebă Bocanu râzând prosteşte.

Coteiul se repezi, fără nicio ruşine, bucuros că-şi regăsea stăpânul, că se aşeza iar în umbra lui.

— Aici sunt, nene Chivule!

— Ai mâncat bine, Stoiene?

— Da, nene Chivule.

— Mai bine ca la mine, mă? Vorbeşte, mortăciune, că-ţi dau una cu cizmă-n burtă!

Nici prin minte nu-i trecea lui Bocanu ce-i împiedica pe Stoian să-şi dea o părere despre masă, de faţă cu gazdele. În cele ce urmară nu se gândea câtuşi de puţin să-l pedepsească. Îi simţise lipsa, şi avea nevoie să şi-l apropie, printr-un act de intimitate.

— Şterge cizmele!

Cu ochii lui Lache în ceafă, Coteiul scoase cârpa din buzunar şi se aplecă la picioarele stăpânului.

— Gata, nene Chivule!

— Păi aşa, vezi! E, mai rămâneţi cu bine!

— Mergi sănătos, iubite amice! Şi vezi că-ţi venim în vizită.

Bocanu îşi îndesă pălăria pe ceafă, îşi pipăi banii în sân şi se porni.

— Haidem, Stoiene!

La poartă, sub umbra castanilor, în aerul răcoros de pe bulevard se opri, atent parcă la ceva din urmă.

— Ce-ai uitat, nene Chivule?

Bătrânul nu răspunse; rămase cu ochii în gol, cum şi-ar fi căutat prin amintire; umerii îi veniră înainte, pântecul şi pieptul i se turtiră, trupul se strânse în el însuşi. Stătu o clipă aşa, adunând ceva dinăuntrul lui, pe urmă începu să se umfle, gâtul se îngroşă, cămaşa se întinse să plesnească şi deodată, cu o smucitură, un scuipat uriaş scapă din gâtlej, se rostogoli printre dinţi şi nimeri tocmai la marginea trotuarului, între doi castani.

Coteiul urmări scuipatul cu o admiraţie prostească. Îşi recunoştea stăpânul, neschimbat; îi fu aproape recunoscător.

— Hai, mă, că dăstul am făcut pă boierii! mormăi Bocanu.

14

Pădureţu nu băgă de seamă lipsa Copilei. Fata sosi a doua zi spre prânz, înainte de a se fi terminat mămăliga din

ştergar. Intră în casă şi rămase în odaia ei până pe înnoptat, întinsă pe laviţă cu mâinile sub cap.

Amurgea, când auzi afară glasul lui Motoacă. Se ridică şi-i ieşi înainte, voioasă.

Motoacă trecuse mai sus, unde pălăvrăgea peste gard cu un vecin. Văzând-o, se întoarse.

— E plecat moşu?

— Ce ştiu eu de el? O fi în casă.

Băiatul o privi, de sus până jos.

— Şi rochia asta de unde o ai?

Era o rochie albastră, de mătase, cam largă, pentru trupul ei slăbuţ. Strânsă cu cordonul pe mijloc, se personaliza şi prisosul de material părea o intenţie.

Copila se legănă în faţa lui, trecându-şi greutatea de pe un picior pe altul.

— Nu-i frumoasă?

Se apropie de ea.

— Unde-ai fost două nopţi? o întrebă în şoaptă.

— Acasă.

— Minţi!

Fata se înroşi.

— Ba acasă am fost!

— Asta să i-o spui lui tat-tu, da mie nu; că m-am uitat cu lanterna pe geam.

— Şi ce-ai tu cu mine?

Motoacă o prinse de încheietura mâinii.

— Spune, unde ai fost?

— Mă Ionică, lasă-mă! Lasă-mă, zău, că mă doare!

— Să spui unde ai fost două nopţi! Dacă nu, te dau pe mâna lui tat-tu.

Se smulse din mâna lui, şi îl înfruntă mâniată:

— Am fost unde mi-a plăcut să mă duc! Na!

— Care va să zică, i-ai dat drumu şi tu!

— Nu-i adevărat, Ionică! Să nu crezi!

Văru-său o privea batjocoritor. Tăcu, tristă şi ruşinată. Chiar dacă i-ar fi spus cum se întâmplase, tot n-ar fi crezut-o. N-ar fi crezut-o că îi furase cineva rochia de lângă batal, că se rătăcise în pădure şi rămăsese o zi întreagă ascunsă, să n-o vadă cineva goală, că o încolţise mistreţul. Cum ar fi crezut mai cu seamă ceea ce urmase, când ei însăşi i se părea de necrezut?! Drumul noaptea, călare, pe potecă, prin pădurea întunecoasă, haina omului acela pe umeri, pieptul lui cald, şi inima bătându-i, şi mâna fierbinte pe şoldul ei...

Merseseră nesfârşit. Nu-i mai fusese nici frică, nici frig. O încălzeau haina lui, grumazul fierbinte al calului şi mâna de pe şold. Ieşiseră într-un loc unde se încrucişau două drumuri înguste, o luaseră pe o vale, într-un întuneric deplin.

— Hai, Băiatule, hai!

Nu-şi mai aducea aminte alte cuvinte ale lui. Nu mai ştia ce-o întrebase, dacă o întrebase într-adevăr ceva; parcă da, fiindcă ea se chinuise să caute răspunsuri. Şi nu mai ştia nici vorbele lui, nici pe ale ei.

După un timp pădurea se deschisese de jur-împrejur; turle albe se vedeau în luminiş. Ca prin vis, recunoştea locuri ştiute, dar n-ar fi putut să le spună pe nume. Poate erau pe valea unde se puneau sonde noi. Totul stătea cufundat în linişte. La barăci, se ivise din umbră paznicul:

— Dumneavoastră sunteţi, domnu inginer?

— Eu!

— V-am cunoscut după cal. Că are mersul lui ***special!***

Calul îşi căutase singur drumul, ocolind stivele de conducte, păşind cu grijă peste grinzi de lemn răspândite pe pământ şi se oprise mai sus, la marginea pădurii, în faţa unei cabane îngropată în umbră. Omul o dăduse jos, descuiase uşa şi, pe întuneric, o împinsese de umeri înăuntru.

— Stai, să duc calul.

Ocolise cabană şi intrase în grajd. Peretele de scânduri era atât de subţire, că auzea nu numai picioarele calului buşind în duşumea; îi auzea şi strănutul de mulţumire, şi chiar răsuflarea umblând prin fân.

Stăpână-su se mai rotise puţin în jurul lui; îi scotea şaua şi frâul.

— Hai, noapte bună, Băiatule!

Îndată după aceea venise la uşă. Ea stătea lipită de perete, cu pulpanele hainei adunate în faţă, în pumnii strânşi, aşteptând şi neştiind ce. Cabana avea o singură încăpere, în care se răspundea de-a dreptul de afară; în dreapta uşii, o fereastră se desenă ca un pătrat cenuşiu spre schelă; o alta, spre pădure, era înnegrită de umbra copacilor.

Ochii i se obişnuiau cu întunericul; sub fereastra dintâi se vedea o masă; pe peretele dinspre grajd, un pat; alte mobile lăsau umbre prin colţuri, dar nu se putea spune ce sunt.

El intrase şi rămăsese în uşă.

— Să tragi perdelele şi să încui!

Poate îi mai spusese şi altceva, dar ea nu-şi mai amintea nimic. Nici chipul lui nu şi-l amintea, parcă lumina lanternei îi stătuse tot timpul în ochi şi el rămăsese în

întuneric. Acum, dacă se silea să-l vadă, vedea pe toţi inginerii din schelă la un loc. Dar inima nu-i bătea pentru toţi, ci numai pentru unul, şi nu ştia limpede care din ei.

Se pomenise singură, fără să-şi dea seama cum, în acelaşi loc, lipită de perete, aşteptând. Îl auzise umblând pe afară; rezema o scară de perete. Treptele scării scârţâiau – şi deodată îl simţise deasupra, în pod, în finul care foşnea sub trupul lui.

Şi altceva nu mai fusese nimic. Toate amintirile pluteau nelămurit într-un abur cenuşiu, ca lumina ştearsă care intra pe fereastră de la felinarele îndepărtate ale schelei. Poate ea umblase la uşă, cum îi poruncise el, fiindcă dimineaţa o găsise încuiată; poate trăsese perdelele – da, le trăsese – şi când se întinsese peste masa dăduse de rastelul cu pipe. Erau vreo şase şi toate miroseau ca el, dulce şi aspru, a smochină arsă. Când se gândea la ele, îşi dădea seama că nu visase, fiindcă le mai simţea şi acum în mâini, cum le cercetase curioasă pe toate la rând.

Nu ştia cum adormise; o vreme tremurase de frig, goală sub aşternutul rece. Pe urmă tremuratul se topise încetul cu încetul şi ce urmase din locul unde iarăşi nu mai ţinea minte fusese pesemne somnul.

Se trezise într-o lumină roşie care se revărsa prin perdeaua de chembrică. Soarele răsărea, mare, arzând, printre sondele albe. Nu auzise nimic mişcând până atunci, dar parcă în vis calul îi bătea cu copita, să se trezească. Sărise din pat, neliniştită, şi alergase la fereastră. Paşii calului se auzeau acum limpede, dar nu în grajd, cum visase, ci afară, îndepărtându-se pe potecă. Îl văzuse pe om, numai din spate, cum se ducea călare. Nici măcar o

dată nu mai întorsese capul, şi în clipa când se pierduse printre sonde, ea uitase despre chipul lui tot ce ştiuse înainte.

— Uite că vine tat-tu! zise Motoacă.

Copila îşi aminti că nu era nimic pentru cină. Alergă în tindă să aprindă focul pe vatră, numai că nu era îmbrăcată pentru asemenea treabă. Rochia o purtase altcineva, dovadă parfumul intrat în mătase.

Unde se dusese el şi ce făcuse, de la cine o luase îi era peste putinţă să înţeleagă. Soarele nu se ridicase mult, când un om străin se văzuse venind din jos, fugă, cu un pachet în mână. Lăsase pachetul în prag, ciocănise, şi-i vorbise prin uşă:

— Domnu inginer a spus să îmbraci asta şi s-o iei pân pădure, acasă.

Îi era necaz pe el că nu se întorsese. „Las să-l văd acum pe unde o să intre!”

Lăsase cabana încuiată pe dinăuntru, cu cheia în uşă, şi sărise pe fereastra din sus, de-a dreptul în pădure, ca să n-o vadă oamenii de la sonde.

— Bună seara, moşule! strigă afară Motoacă.

Pădureţu nu-l auzi. Venea încruntat, pe potecă, ţinând bâta de la jumătate. Băiatul îi ieşi înainte.

— Bună seara! Ce vânt te poartă?

— Vânt prost!

Se aşezară pe prispă. Motoacă scoase ceasul din buzunar.

— Te-a supărat cineva?

— Vezi bine!.. Hoţu d-aici, din vale.

— Domnu Lipănescu?

— Moartea care-l aşteaptă ştie cum îl cheamă!

— Dar ce ţi-a făcut, moşule? Că-l ştiu om cumsecade.

— Ce mi-a făcut? Du-te şi vezi! Hai, du-te, că-l găseşti în drum. Toarnă ţiment, bagă fiare, vrea păsemne să nu mai plece d-aici, să rămână înfipt în pământul nostru, ca o căpuşă.

De acasă, Motoacă venise prin pădure şi nu ştia ce se întâmplă la schela lui Lipănescu. Îl prinse mirarea.

— Stai că dau o fugă.

— Du-te, du-te! Şi să-i spui şi dă mine, că am cu el două vorbe, da nu acum; pă lumea ailaltă, dacă ne-om nimeri la un loc.

Înainte de a ieşi din pădure, Motoacă văzu printre copaci, ridicată pe stâlpi, o firmă necunoscută. Oamenii care o prinseseră tocmai îşi strângeau scara şi sculele. Lipănescu stătea mai într-o parte, cu mâinile la piept, privind-o cu îngâmfare.

— Bună seara, coane Enăchiţă! Da ce faceţi aici, bre?

Putea să te prindă mirarea. O firmă cu faţa la pădure!

Lipănescu nici nu băgă de seamă obişnuitul ton familiar al lui Motoacă.

— Ia vino şi te uită! Îţi place? P-ăsta n-o mai dă vântul jos!

E adevărat că avusese un necaz cu firma cealaltă. O furtună, acum câtva timp, o culcase pe o parte.

— Vino, mă, şi vezi! Să se ştie că-i treaba făcuţi de mine!

Piloni metalici, în fundaţie de beton!

— Ei, ce zici?

Motoacă dădu din cap, prostit. Tablă de cinci milimetri

– sute de kilograme – şi ramă de cornier cât latul palmei! Şi numele scris cu litere de un metru! De necrezut!

— Coane Enăchiţă, ai dat lovitura! I-ai pus la pământ pe toţi!

Dar nu înţelegea nici Motoacă; nimeni nu putea să înţeleagă. Lipănescu îşi grava numele pe fondul de pădure. Nu era o firmă, ci o notificare făcută naturii.

— P-aia de dincolo o văzuşi?

— Ai schimbat-o?

— De două ori cât asta! Hai să ţi-o arăt!

— Lasă, mâine, coane Enăchiţă; acu nu se mai vede nimic.

La orizont, peste păduri, cerul mai păstra o dungă de lumină, schela însă se învelise în întuneric, ca şi când noaptea ar fi izvorât pe gurile sondelor şi le-ar fi acoperit întâi pe ele.

— Da mâine să vii!

Oamenii coborâseră spre birou, cu scara în spinare.

— Coane Enăchiţă, e adevărat că iei schela lui domnu Grtgorcea?

— Adevărat!

Motoacă se scarpină în cap, pe sub şapcă.

— Multe parale?

— Multe! Da ce-ţi pasă! Şi-o iau nu numai p-a lui Grigorcea, o iau şi p-a lui Bârsescu şi-am s-o iau şi p-a lui Cantaragiu, şi sondele alea două de la mijloc; le unesc, şi-mi întind schela până în hotarul Societăţii. Barem, dacă e să am vecini, să ştiu că nu mi-e ruşine cu ei!

— Aud că Societatea demontează la mai multe sonde; pleacă în Schela Nouă.

— Dacă pleacă, iau eu în locul ei.

— Coane Enăchiţă, nu pleacă ei de bine!

— Pleacă de proşti! Ce, parcă o Societate are cap? N-are cap, fiindcă n-are stăpân. Că parcă pe directori îi doare undeva! Cum o să-i doară, când nu-i averea lor? Iau leafa la lună, bagă banii în buzunar şi noroc bun! Se plictisesc aici? Hai în altă parte, să mai petrecem! Societatea plăteşte!

Motoacă îl asculta, neconvins.

— Coane Enăchiţă, mă uit la Dumitrică. El a dat lovitura!

— Ce lovitură? Ce ispravă mi-a făcut cârciumarul?

— A făcut, coane Enăchiţă; a simţit mişcarea, a pus mâna pe locuri bune.

— Să fie sănătos!

— Să-l vezi acu ce de bani o să-i vie! Dac-ai încerca şi dumneata ceva, pe acolo, poate c-ar fi bine.

Lipănescu îşi stăpâni o furie, se apropie de Motoacă şi, apucându-l de un nasture al hainei, îi vorbi liniştit, limpede, lămuritor:

— Mie nu-mi trebuie redevenţă, înţelegi tu? Ori redevenţă, ori bacşiş, totuna-i. Adică atunci de ce să nu ţin ţucalul unuia şi altuia, să aştept să văd ce-o să-mi pice? Apăi nu! Eu nu vreau redevenţă! Eu vreau să fiu petrolist! auzi tu, mă? Să ştiu că păcura am scos-o eu, nu că mi-a dat-o altul, ca la calici. Eu vreau sonde: douăzeci de sonde, treizeci, o sută de sonde…

Stătu o clipă în loc, să se reculeagă; vorbind de cifre, simţise sub frunte un fel de zbârnâială, nu mai ştiuse ce spune, parcă îi venise să se repeadă cu capul înainte.

— O sută de sonde mă, înţelegi tu? Să fie toate ale mele, cu firma mea, cu ştampila mea, cu iscălitura mea!

Motoacă dădu din cap. Lipănescu surprinse

neîncrederea lui. În loc să-l enerveze, îl înflăcără; prea era sigur pe planuri, ca să nu-i facă bine îndoiala cuiva.

— Aşteaptă, Motoacă! Ai să vezi tu schela mea curând!

Prin praful drumului se auzea cineva alergând dinspre piaţă. Îndată, o umbră albă se ivi lângă ei; era un băiat de la Salon, în halat de prăvălie. Gâfâia.

— Bună seara! Nene Motoacă, bine că te găsii, pe matale te căutam. Beţivul de Gogoi zice să vii numaidecât.

— Iar face chef?

— Face, că iar, l-a răzbit.

— Şi cu mine ce vrea?

— Strigă şi sparge paharele, şi a dat cu ciomagu în bec, zice să te aducem repede, că dumneata eşti aghiotantu lui.

Motoacă scoase ceasul din buzunar şi-l privi atent, deşi cadranul nu se vedea în întuneric.

— Ia-o trap înainte că vin şi eu. Coane Enăchiţă, te-am salutat!

Stătu o clipă la îndoială dacă să se mai ducă pe acasă. Nu-l îmbia de loc gândul să dea cu ochii de taică-su, să-l audă tuşind şi zvârcolindu-se pe prispă. Porni în jos, pe urmele băiatului. După vreo sută de paşi, la cotitură drumului, se desluşi umbra unui om care urca agale. Omul, pesemne, nu-l auzise; avu o mişcare de fereală, dar era prea târziu să se facă nevăzut. Merse înainte, cu gâtul ţeapăn, adus de umeri, parcă tupilându-se. Motoacă îl recunoscu abia după ce trecuse.

— Bună seara, domnule Bilaşcu!

Trecătorul ori nu auzi, ori se prefăcu surd, că nu răspunse, ci o luă mai repede la picior.

„Să nu fi fost el?.. Ba el a fost, ce naiba, că n-am orbul

găinilor!”

Când ajunse în capul dealului, Motoacă auzi hărmălaia de la Salon. În faţa restaurantului se adunaseră o mulţime de gură-cască.

„Ce-o fi căutând domnu Bilaşcu pe aici?” se întrebă flăcăul, stând o clipă în loc.

Deodată, îşi dădu cu pumnul în frunte, îndesat, cu necaz, scârbit de încetineala lui de minte şi, neputând face altceva, îşi înjură surorile printre dinţi:

— Fir-aţi ale dracului de căţele!

Îl străbătu gândul să se repeadă până acasă, parcă se şi legănă pe picioare, să-şi ia vânt, când auzi glasul lui Gogoi:

— Motoacă! Unde-i Motoacă? Hiu-hiuu, mă! Să vină aghiotantu meu!

15

Cheful lui Gogoi ţinu până în zori, cu uşile restaurantului deschise larg, ca să poată intra orice trecător întârziat. Suit cu cizmele pe masă, peste paharele sparte, beţivul juca toată noaptea chiuind, măcinând sticla cu ţintele de pe tălpi. Vreo douăzeci de inşi fără căpătâi, câţiva dintre ei necunoscuţi, apoi bărbierul, cu calfa şi cu doi ucenici, şi secretarul primăriei se cernuseră dintre ceilalţi, rămânând până la sfârşit.

În zori, rafturile restaurantului erau devastate; nu se mai găsea o sticlă de şampanie, de coniac, de lichior, o cutie de sardele, o bucăţică de salam.

Gogoi se înţepeni cu picioarele în scândura uda a mesei şi răcni:

— Cine are coraj, să vie după mine, că-i dau eu dă băut!

— Unde, nene Gogoi?

— Ce-ţi pasă? Haide, care ai coraj!

Coborî de pe masă, împleticit, îl luă pe Motoacă de gât şi porni spre uşă, urmat de beţivi.

Începea să se lumineze. Piaţa păstra tristeţea rece a locurilor părăsite.

Nimeni nu bănuia unde ar putea să găsească băutură, la o oră atât de nepotrivită. Cârciumile aveau obloanele trase. Dar, fără îndoială, Gogoi ştia ce face.

— Hiu-hiuu! Haideţi!

Porni cu beţivii după el, pe valea Doftăneţului. Drumul spre Ploieşti se vedea jos, acoperit de o pâclă pe care soarele răsărit de curând o făcea să sclipească argintiu. În capul dealului câţiva se opriră nehotărâţi.

— Cine n-are coraj, să rămâie! strigă Gogoi. Nu merg la război decât cu viteji!

Pe măsură ce coborau, se lăsau, şi alţii în urmă, din ce în ce mai nedumeriţi, începând să se trezească şi gândind că de vale n-aveau unde să găsească de băut. La pod mai rămăseseră vreo zece inşi.

Autobuzul era la locul lui; nu se ivise încă niciun pasager. Benţu dormea înăuntru, pe bancheta din fund, iar Tănase pe duşumea, în spaţiul dintre bănci. Gogoi smuci uşa.

— Hiu-hiuu, mă! Sculaţi şi daţi onoru, c-am sosit eu!

Tănase sări în sus, buimăcit.

— Scoal pă stăpân-tu!

Benţu se ridică într-o rână, clipi nedumerit, se frecă la ochi. Până să se dezmeticească, Gogoi înşfăca manivela, o

potrivi în botul maşinii şi începu s-o învârtească repede, în gol, pufăind şi hârâind, imitând zgomotul motorului.

Benţu apăru în uşa autobuzului.

— Ce s-a întâmplat, domle Gogoi? Ce naiba aveţi de nu mă lăsaţi să dorm?

— Când m-a răzbit pă mine tu ai timp dă dormit? Hai şi dă drumu la râşniţă până nu ne trezim! Urcaţi, mă!

Beţivii năvăliră peste şofer, îl dădură de-a rostogolul şi se prăvăliră pe bănci.

— Benţule, dacă nu ne duci repede, ne trezim, şi-i vai şi-amar să ne vezi treji!

— Da unde vrei să vă duc, domle Gogoi?

Beţivul se trânti pe duşumea.

— La Ploieşti, să văd ce face calu meu!

— Domle Gogoi, fiţi oameni serioşi, bre! Plecaţi acasă şi vă liniştiţi! Cum o să vă duc aşa la oraş? Mă închide la poliţie când v-o vedea!

Motoacă băuse o dată cu ceilalţi, dar se ţinuse treaz. Avea toţi banii lui Gogoi la el. Unchi-su îi lăsa în grija lui de câte ori se apuca de băut.

— Fă-i chefu, bre, şi dumneata! şopti la urechea şoferului. Nu te mai pune cu el!

— Bine, dar ce fac cu pasagerii mei? Au oamenii treburi la oraş. Măcar să-i aşteptăm.

De pe podea, Gogoi auzi.

— Te cumpăr pă tine şi pă ajutoru tău, cu râşniţă cu tot, vă plătesc în aur greu! Şi acum mână, că dacă nu, bag cuţitu-n voi!

Benţu se întoarse spre Tănase.

— Hai, dă-i drumu!

Beţivii ceilalţi, unii mai râdeau, alţii, răpuşi de băutură

şi de oboseală, în aerul călduţ cu miros de benzină, înţepeniseră pe bănci. Zguduiturile autobuzului îi făcură să se izbească unii de alţii. În zgomotul motorului se născu o furtună de strigăte, de chiuituri şi de înjurături. Încetul cu încetul, obişnuindu-se cu mersul, îşi lăsară capetele pe umeri, pe spate, rezemându-se la nimereală, de speteze sau de pereţi, şi unul câte unul căzură în somn. Numai Gogoi mai ridica din când în când capul.

— Hiu-hiuu! Halal dă calu meu!

Pe urmă adormi şi el, şi autobuzul se umplu de horcăielile lor, de şuierături, de gemete scoase prin somn, toate amestecându-se cu huruitul motorului vechi.

Aşa intrară în Ploieşti, la ora când abia se ridicau obloanele la prăvălii. Hurducaţi pe pavajul stricat, beţivii deschideau câte un ochi cârpit, priveau oraşul fără să înţeleagă ce-i cu ei, pe jumătate tâmpiţi.

— Hiu-hiuu, mă! Ce-aţi adormit? strigă Gogoi, trezindu-se, cu obrazul strâmb şi murdar, cu părul căzut în ochi.

— Unde vă las, domle Gogoi?

— Le Fe… la Fe-mi… Motoacă, spune, că tu ştii!

— La Femina!

Era un cabaret, vestit mai cu seamă fiindcă aici veneau petroliştii de la Câmpina, de la Băicoi şi Moreni, să facă petreceri cu femei. Se încingeau chefuri care ţineau de sâmbătă după-masă până luni în zori, bându-se sute de sticle de şampanie, aruncându-se zeci de mii de lei în vânt. Pe listele de consumaţie, alături de mâncăruri şi băuturi, erau trecute preţurile farfuriilor, paharelor, geamurilor şi oglinzilor de cristal; adesea, chefliii, după ce terminau băuturile, se apucau să devasteze.

Gogoi coborî primul, se avântă pe gangul întunecos

care ducea la cabaret. Pe ferestruicile tăiate în formă de inimă în cele două canate ale uşii răzbea încă lumină roşie, de noapte. Gogoi izbi cu capul, ca un berbec; uşile săriră în lături. Înăuntru mai erau câţiva cheflii întârziaţi. Un om slăbuţ şi negricios, bandajat la cap, părând dus pe altă lume, cânta la pian un fel de blues, numai pentru el, în surdină, într-un ritm larg, cu acorduri surde, de o tristeţe definitivă şi calmă. Două femei în rochii lungi până la pământ, asemănătoare ca o uniformă, cu tot spatele gol, decoltate în faţă, printre sâni, până în talie, dansau împreună, după ritmul acesta bolnav. Una era zgâriată la braţ; pe pielea albă, sângele se prelingea până la cot şi de acolo îi picura pe rochie, la şold. La bar, doi bărbaţi, unul în negru, cu înfăţişare de muzicant de jaz, altul în haine de stradă, înalt, slab, cu părul blond căzut în ochi, beau, unul la un cap, altul la celălalt, ca şi cum i-ar fi separat cineva, să nu se încaiere.

Într-un colţ al localului zăceau o masă şi câteva scaune fărâmate. Un chelner cu cravată neagră a smokingului desfăcută, atârnându-i pe piept, aduna de pe jos alte fărâmături.

— Hiu-hiuu! chiui Gogoi. Scoateţi şampanie pentru oamenii mei, că sunt neadăpaţi!

Un omuleţ grăsuţ, cu obrazul trandafiriu, cu buzele mari, lipicioase, cu ochii urduroşi, ieşi de după o perdea şi veni repede în întâmpinarea lui.

— Nu se poate, vă rog, s-a închis!

Beţivul îl măsură de sus până jos, pe urmă se aplecă, se propti cu capul în pieptul lui şi-i făcu vânt înapoi.

— Dă-ne dă băut, mortăciune! Ştii tu cine sunt eu? Eu sunt Gogoi, şi m-a răzbit. Intraţi, mă!

Cei mai mulţi dintre însoţitorii săi se treziseră, îi durea capul, se văzură, speriaţi, la oraş, cu treburile părăsite. Bărbierul se văicărea:

— Ce-i cu mine, mă? Cine m-a luat aici? De ce nu sunt la prăvălie? (Dădu cu ochii de calfă şi de ucenici.) Voi ce căutaţi aici? La prăvălie! Marş, pas alergător!

Omuleţul nu mai găsi putere să zică nimic; fugi înapoi, după perdea. Avusese peste noapte scandal; un grup de tineri din oraş, cu băiatul prefectului în cap, se luase la harţă cu inginerii americani. Americanii se strânseseră în cerc, umăr la umăr, şi cu câte un scaun în mâini îi snopiseră pe cei care încercau să se apropie de ei. Venise poliţia, dar fusese peste putinţă să se amestece, până ce bătăuşii nu încetaseră singuri, sleiţi.

— Aici e Femenina? strigă Gogoi.

— Da, coane! răspunse un chelner, speriat, înclinându-se în faţa lui, gata să facă orice, numai să nu iasă iar scandal.

— Dacă-i Femenina, să vină femeile! Ce mai stai?

Femeile localului plecaseră. Rămăseseră cele două care dansau beţe, pesemne surori. Chelnerul le şopti ceva la ureche. Se opriră din dans, veniră cu o supunere plictisită spre Gogoi, îl luară una de un braţ, alta de celălalt. Beţivul se scutură:

— Păi nu aşa, madamelor! Nu aşa că nu-i după voi! Eu n-am venit aici să mă înmormântaţi. Am venit să petrec, fiindcă m-a răzbit. Hiu-hiuu! Faceţi scandal, mă! Ce staţi aşa?

Oamenii nu mai aveau nici vlagă, nici tragere de inimă. Lumina roşie îi zăpăcea. Câţiva se lăsară moale pe câte un scaun, în umbră, pe lângă pereţi. Gogoi îi descoperi.

— La rând, driepţi!

Săriră în picioare, speriaţi.

— Dacă n-aveţi coraj, dă ce v-aţi luat după mine? Muieri ce sunteţi!

Beţivii se clătinau, pe jumătate adormiţi.

— La rând, driepţi! răcni Gogoi.

Răcnetele îi răscoleau băutura veche. Se întoarse spre toate patru laturile sălii şi răcni la pereţi:

— Driepţi!

Oamenii de la bar întoarseră capetele, nepăsători.

— Driepţi!

Pianistul mai îngână o măsură şi căzu cu fruntea bandajată pe pian. Gogoi se duse la el.

— Driepţi! Şi-acu, nimeni nu mai mişcă până nu poruncesc eu! Chelnere, unde eşti?

Chelnerul ieşi din umbră.

— Adă-i încoace pă toţi ai tăi! Care mai mişti, mă?

— Nu sunt, coane, au plecat!

— Adă-l pă jupân!.. Te codeşti? Vă tai capu la amândoi!

Patronul veni singur, de după draperie, urmat de încă un chelner, somnoros.

— Ce să vă servim?

— Şampanie! Madamelor, dacă-mi mai staţi aşa, vă bat în cap până vă înveseliţi!

Femeile zâmbiră silnic, în timp ce dopurile sticlelor de şampanie începeau să pocnească.

— Hiu-hiuu! Să bea toată lumea! Să ştie că pă Gogoi l-a răzbit!

Chelnerii alergau pe la toţi cu pahare. Între timp se aşeza o masă mare la mijloc.

— Veniţi şi voi! le porunci Gogoi celor de la bar. Şi tu,

mă! Tu, ăla cu capu spart. Hai, mişcă-te, dacă nu vrei să ţi-l mai sparg o dată şi eu!

Şampania readuse cheful celor adormiţi.

— Ura! Să trăieşti, domle Gogoi! strigă bărbierul, cu paharul sus.

— Tu cine eşti?

— Bărbieru, domle Gogoi.

— Dacă eşti bărbier, vino să mă râzi.

— Bravo! Să-l radă pe domnu Gogoi!

Cele două femei îl luaseră pe beţiv de gât şi îşi frecau obrazul de barba lui.

— Vino să mă razi, mă! N-auzi?

— Să-l radă pe domnu Gogoi! Să-l radă pe domnu Gogoi!

— Da n-am scule…

— N-ai scule? Atunci ce fel de bărbier eşti tu?

— Să nu te razi, haiducule! zise una din femei. Îţi stă bine aşa!

— Zău?.. Bărbierule, te-am iertat!

Cheful urmă în acelaşi fel, sub lumina roşiatică a lămpilor puse sub sticle colorate pe pereţi, în pocnetele dopurilor de şampanie şi-n strigătele lui Gogoi.

— Hiu-hiuu, mă! Să afle tot Ploieştiu cine sunt eu!

— Bravo! Să trăiască domnu Gogoi! răspundeau beţivii, ridicând paharele şi vărsându-le de sus, pe parchet.

Unul câte unul se lăsau cu fruntea pe masă şi de pe masă alunecau jos. Alţii adormiseră pe scaune, cu capul pe spate, cu gura căscată. Chiar Gogoi se mai potolise, nu mai avea puterea să-i trezească pe cei adormiţi, se uita la ei cu silă şi cu dispreţ.

— Motoacă, înseamnă pă ai morţi!

Uneia din femei îi veni rău; cealaltă o sprijini şi plecară pe o uşiţă, în curtea de din dos, de unde nu mai veniră înapoi. Când uşa se deschise, răzbi înăuntru o dâră de soare, albă şi curată, ireală în lumina de iad a cabaretului.

— S-a făcut ziuă, mă?

Chelnerul adormise şi el, pe un scaun, lângă zid, cu şervetul pe genunchi. Gogoi privi masa răvăşită, cu paharele răsturnate, şi pe cei căzuţi peste pahare. Privi sticlele aruncate pe jos şi pe cei care zăceau între sticle. Se ridică greu, potolit, stăpânit de o cuminţenie neaşteptată.

— Să vină stăpânu!

Perdeaua se mişcă, omul scund apăru, cu obrazul refăcut; îşi schimbase hainele, trăsese poate şi un somn. Gogoi se uită la el dispreţuitor.

— Tu ai dat bir cu fugiţii! Eşti un om fără coraj, nu vreau să te mai văd în ochi! Să faci socoteala! Motoacă, ai grijă cât îi plăteşti!

Porni înspre uşă. Benţu zăcea întins de-a curmezişul drumului, pe parchet. Trecu peste el şi ieşi în stradă. Soarele, aproape de amiază, lucea răsfrânt în piatra pavajului, în geamuri şi-n vitrine. Clipi repede, zăpăcit. În faţa cabaretului autobuzul stătea cum îl lăsaseră la venire; Tănase moţăia cu capul pe volan. Un salahor de la o bina din apropiere şedea pe trotuar, în umbra autobuzului, şi mânca pâine cu salam dintr-o hârtie vânătă.

— Tu n-ai treabă, mă? îl întrebă Gogoi.

— Ce te priveşte?

— Mă priveşte, că te iau în slujba mea.

— Lasă, când ai să fii treaz.

— Zău? Ia stai să vezi! Motoacă, dă-i cinci sute dă lei!

Salahorul luă hârtia zâmbind, neîncrezător şi

nedumerit.

— Dă pă ce?

— Să cari dinăuntru neşte saci. Tănase, fă-te-ncoa!

Ucenicul sări speriat de la volan.

— Ha? Dumneata erai, domle Gogoi?

— Tănase, tu ştii să mâi?

— Ştiu. Da unde să merg? Domnu Benţu nu-i aici? Parcă mă lasă să conduc eu?

Gogoi se întoarse spre salahor.

— Vino să iei sacii, mă! Tănase, vezi că întâi îţi trimit pe stăpân-tu!

Intră în cabaret. Niciunul din cei de jos nu mai mişca.

— Ia-l la spinare! porunci salahorului, arătându-l pe şofer.

— D-apoi ştiu că aţi făcut chef!

— Am făcut, fiindcă m-a răzbit! Şi ce, asta-i treaba ta?

Până să se întoarcă omul, Gogoi se aplecă pe sub masă, căută printre scaune, îi răsuci pe beţivi cu faţa în sus ca să-şi recunoască însoţitorii între cei câţiva străini. Câte unul mai deschidea gura, împotrivindu-se, dar nu se înţelegea nimic din bolboroseala lui şi iar cădea cu capul jos.

În timp ce Motoacă făcea plata, Gogoi îi trase de picior, într-o parte a sălii, pe străini.

— Ai grijă! P-ăştia să nu-i încarci; nu sunt oamenii mei.

Ieşi în stradă, cu nepotu-su. Mai mulţi trecători se adunaseră în faţa cabaretului, făcând haz. Unii se uitau în autobuz, unde Tănase îi înghesuia pe beţivi. Noi curioşi veneau în fugă, crezând că se întâmplase un accident.

Gogoi aştepta lângă uşa autobuzului, serios şi liniştit,

fără să bage în seamă pe cei din jur.

— Gata, mă? îl întrebă pe salahor.

— Gata!

— Tănase, dă-i drumu acasă!

— Păi dumneata nu vii, domle Gogoi?

— Nu viu. Mai am treabă. Motoacă, hai să vedem dă cal!

— Nene Gogoi, eşti obosit, bre. De ce să nu mergem şi noi?

— Vreau să văd calu, mă, n-auzi tu?

Huruitul motorului care pornea şi râsetele mulţimii îl întărâtară din nou. Se înfipse cu picioarele crăcănate în asfalt şi chiui, răsucindu-se de jos în sus, cum ar fi vrut să facă o săritură spre cer.

Lumea izbucni în hohote de râs; Gogoi se înfurie. Alături era vitrina unei cizmării. Se repezi cu cizma ţintuită în geam, făcându-l să cadă ţăndări, zornăind pe trotuar. Cizmarul, în halat alb, cu un pantof în mână, se desprinse din mulţime, unde căscase gura, şi alergă să-şi apere prăvălia.

— Cot costă geamu, mă?

— Beţivule! Stai că te duc eu la poliţie!.. Sergent, sergent!

— Motoacă, dă-i cinci mii dă lei.

Cizmarul se potoli ca prin farmec; rămase cu banii în mână, prostit.

Gogoi îşi făcu loc printre oamenii tot mai numeroşi. După câteva clipe, alt geam căzu ţăndări pe trotuar. Mulţimea se zgâlţâia de râs.

— Motoacă, dă-i cinci mii dă lei! se auzeau strigătele beţivului, peste geamurile care zornăiau.

Un sergent de stradă, în haină albă, slăbuţ, privea de pe trotuar, amărât şi plictisit. Gogoi luase vitrinele la rând.

— Hiu-hiuu! chiuia făcându-le zob. Să afle tot Ploieştiu, că m-a răzbit!..

16

La Bocanu în drum stătea dinaintea prânzului automobilul lui Dimopol. Pornise din Ploieşti la puţin timp după ce pe barieră intrase autobuzul cu beţivii lui Gogoi.

Oamenii care treceau cercetau neîncrezători maşina oprită tocmai la poarta lui Bocanu, unde nu văzuseră până acum nici măcar un poştalion.

— Bocanu are musafiri de la oraş! se spunea cu uimire, prin schelă, pe la birouri, prin prăvălii.

Câte unii trecători nu-şi puteau înfrânge curiozitatea, şi-l întrebau pe şofer, care stătea pe banca de la poartă:

— Bună ziua! Da cu cine eşti venit?

— Domnu Dimopol, de la Ploieşti.

— Aşaa!? făceau oamenii, mai nedumeriţi.

Dimopol venise numai cu Benone. Când auzise automobilul oprind, pe Bocanu, care uitase de invitaţie, îl bătuse gândul să facă pe mortul; apoi socotise că nu strică să şi-l ţină de prieten pe bancher. Afară de aceasta, lui îi era teamă să primească în casă rudele sărace şi pe ceilalţi oameni, bănuitori şi calici; Dimopol nu făcea parte dintre ei, îi venea mai apropiat; ei doi trebuiau să aibă cam aceleaşi socoteli în cap şi să nutrească despre lume cam aceeaşi părere.

— Da cocoana unde ai lăsat-o? întrebase, cu gândul că dacă tot îi primea, apoi să fi scăpat odată de toţi.

— Iubitul meu amic, închipuie-ţi că aceeaşi migrenă...

— Păi da, păi da!

Mâncaseră pe cerdac, numai el, cu cei doi oaspeţi de la oraş.

— Dar doamnă, domnişoara?

— Las că nu rămân ele flămânde!

Terminând cu mâncatul, trecuseră în tindă, tot numai ei trei, şi de atunci rămăseseră acolo, cu uşa închisă.

Coteiul se plimba prin ogradă, stăpânit de nelinişti şi presimţiri. Se tot foia între odăiţa lui şi poartă, se oprea în dreptul cerdacului, trăgea cu ochiul spre tindă, unde nu clintea nimic; se ducea iar la poartă şi privea printr-o crăpătură automobilul negru, care stătea nemişcat.

Se apropia de şapte; erau trei ceasuri încheiate de când se închiseseră în casă. De pe dealuri oamenii începeau să alunece în vale; se formau şiruri-şiruri pe poteci şi pe drumeaguri, îndreptându-se spre piaţă. În faţa prăvăliilor, se şi înfiripaseră câteva grupuri negre, ca de obicei. La Salon se făcea mare haz de păţania chefliilor lui Gogoi. Autobuzul îi lăsase în vale; pe drum se treziseră, acri şi ruşinaţi. Secretarul primăriei o păţise cel mai rău; plecase fără să spună nimănui, cu cheile biroului, de dimineaţă se ţinuse comisie şi n-avusese cine să scrie procesul verbal. Primarul umbla să-i convingă pe ceilalţi că lipsa secretarului se numeşte dezertare, şi că trebuie arestat.

Din restaurant se auzea glasul unuia care povestea zgomotos cum mâncase bătaie bărbierul de la nevastă-sa.

— Şi bărbierii ce-a făcut?

— Şi-a bătut calfa.

— Da calfa!

— Calfa? I-a bătut pe ucenici.

— Tăceţi, mă, că prea le înfloriţi!

— Să mor eu, uite, cruce îmi fac, dacă te mint!

Glasul fu acoperit de ţignalele uzinelor care sunau de şapte. Lumea în piaţă începea să se îndesească. Şeful postului trecea drumul de la cârciuma grecului la Salon.

— Hei, mătuşă, ce faci aici?

Baba Neaga stătea pe marginea şanţului, cu o broboadă cenuşie trasă până peste ochi, ţinându-şi amărâtă gura în mâna bătătorită.

— Hai, du-te, moş Vlădoae, du-te acu! izbucni Dumitrică, din prăvălie. Nu vezi că am treabă cu domnu şef?

Moş Vlădoae coborî scările de lemn.

— Hai, babo!

— Ce-a zis?

— Nimic.

— Nu ne dă?

— Nu.

— Arde-l-ar focu!

Una din sondele puse pe pământul moşneagului făcuse erupţie şi lumea spunea că-i aduce negustorului sute de mii de lei pe zi. Fostul proprietar socotea că i se cuvine şi lui o parte, Dumitrică însă nici nu voia să stea de vorbă. „Uite, moş Vlădoae, să nu zici că sunt om rău, o ţuică, două când ţi-e poftă, la mine ai să găseşti! Dă mai mult nu; să mă laşi în pace! Dumneata nu înţelegi că s-a mântuit?”

— Arde-l-ar focu! mai zise baba încă o dată, luându-se după bătrân.

— Eu, când am vândut pământu, nu l-am vândut cu ce era dedesubt. L-am vândut numai deasupra! mormăi bătrânul, după ce scăpară de mulţime şi se aflară singuri pe

drumul Schelei Noi.

— Aşa-i!

— Păi nu? Spune dumneata, ce-i dedesubt, nu-i dreptu meu? Apăi îi pornesc proces! Nu mă las, şi-l chem la judecăţi!

Baba dădu să spună ceva, când un huruit greu de automobil, urcând dinspre Ploieşti, îi luă gândul. Oamenii se înghesuiau curioşi spre gura pieţii, să vadă cine vine.

Un autocamion cu radiatorul fierbând apăruse pe culmea dealului şi cobora încet spre piaţă, cu frânele scârţâind. În spatele cabinei, pe platformă, se vedea calul lui Gogoi, ţesălat şi lustruit, cu coama şi cu coada împletite. Stăpână-su stătea mândru alături, ţinându-l de frâu, un frâu nou, de piele galbenă, bătut cu ţinte albe, poate chiar de argint, cu înfloriturі colorate pe fruntar. Motoacă şedea în cabină, lângă şofer.

Lumea se dădea la o parte din drum. Auzind motorul şi hohotele de râs ale mulţimii, alţi oameni năvăleau afară din prăvălii.

Autocamionul opri la Salon, a cărui terasă era plină de curioşi.

— Domne Cristeo, unde eşti? strigă Gogoi.

Dumitrică se ivi în haine inginereşti; de un timp nu-şi mai punea halatul alb nici în prăvălie. Strigătul lui Gogoi îl nemulţumi.

— Ei, ce este, ce este? Ce-i gălăgia asta? întrebă, încruntat.

— O găleată cu şampanie, pentru calu meu!

Vorba iscă în mulţime un prelung hohot de râs.

— Da ce, crezi că prăvălia mea e batjocura dumitale?

— Hiu-hiuu! Halal dă calu meu! Uitaţi-vă la el, dacă nu

s-a boierit! Motoacă, du-te şi-i adă dă băut!

Flăcăul se supuse, fără să-i pese de râsul mulţimii. Coborî din cabină şi urcă scările terasei. În prăvălie se auziră una după alta sticlele de şampanie pocnind.

— Să ştii că face poznă! zise unul din mulţime.

— Şi dă ce să n-o fac, mă? strigă Gogoi. O fac cu banii mei!

Motoacă ieşi cu o găleată în mâini.

— Oare o să bea? se întrebau oamenii.

— Dacă i-o fi sete, sigur că bea!

Calul îşi aplecă botul, mirosi, suflă neîncrezător de câteva ori, pe urmă se apucă să bea, în sorbituri mici, zbârlindu-şi greabănul şi strănutând.

Mulţimea se zbuciumă de râs. Cei din spate se înălţau pe vârfuri, săreau în sus, să vadă şi ei.

— Chiar bea, mă?

— Bea, fir-ar al naibii dă cal!

Calul nu bău însă decât o parte din găleată; pe urmă îşi feri capul, privi neliniştit restul băuturii, prinse să-şi scuture greabănul, făcând lănţucurile frâului să sune, şi deodată, proptindu-se cu toate patru picioarele în platformă, scoase un nechezat prelung.

Gogoi nu se lăsă mai prejos; la nechezatul calului se adăugă chiuitul lui, şi parcă omul şi calul se uitau unul la altul, şi parcă erau vorbiţi.

— Mă, daţi-o naibii că mă prăpădesc! strigă careva, ţinându-şi cu amândouă mâinile ceafa obosită de râs.

Câţiva se lăsaseră pe marginea şanţului, şi se uitau unii la alţii ca proştii, cu gura până la urechi. Unii se pomeniră chiuind, o dată cu beţivul, dând cu pălăriile în pământ. Chiotul lui Gogoi însă le întrecea pe toate.

— Halal dă calu meu! Dă pornire la motor!

— De ce pleci, nene Gogoi?

— Mi-e ruşine dă cal! N-aţi auzit ce mi-a zis?

— Ce ţi-a zis?

— Mi-a zis: „Haidem acasă, că râd proştii ăştia dă noi!” Autocamionul porni încet, printre oameni. Câţiva se luară după el, ca să mai facă haz. Gogoi îi îndemnă:

— Haideţi şi voi, mă, să vedeţi ce grajd are calu meu! După câteva sute de paşi, farurile camionului prinseră două umbre cenuşii, care se traseră speriate în lături. Beţivul recunoscu pe moş Vlădoae şi pe baba Neagă şi chiui la ei, din mers.

— Văzurăţi calu meu?

Baba se cruci, scuipându-şi în sân. În pieptul moşneagului era un ghem de venin. Aşteptă în marginea şanţului să se scurgă toţi, apoi începu să se bată cu pumnii în tâmple.

— Cap prost ce-ai fost! Sec la minte ce eşti!

Se certa cu o duşmănie plângătoare, pentru trecut şi pentru prezent.

— Hai, moş Vlădoae!

Făcu vreo câţiva paşi, se opri iar, sfâşiat de chiotele lui Gogoi, îşi aruncă mâniat căciula în şanţ şi aplecându-se, cu mâinile răşchirate, începu să adune ţărână de pe jos ca să şi-o toarne în cap.

— Am avut aur greu, şi l-am dat p-o vadră dă rachiu! Oameni buni, luaţi-mă şi mă închideţi la balamuc!

Farurile camionului se vedeau, urcând dealul la pas. Niciunul din însoţitori nu se lăsa; ba alţii, întâlniţi în cale, se alipeau la convoi.

Gogoi ţinea calul de frâu şi chiuia de fiecare dată când

se ivea un om în cale, sau în uşa vreunei sonde, la vreun bordei.

— Hiu-hiuu! Uite calu meu, mă!

La Bocanu, farurile camionului se întâlniră cu ale automobilului de la Ploieşti. Musafirii tocmai plecau, întârziaţi.

— Ce-i asta? întrebă Dimopol, cam speriat, nevăzând bine şi neînţelegând.

Bocanu scuipă cu duşmănie.

— Un ţicnit dă văr al meu! Şi-a bătut Dumnezeu joc dă el; i-a dat păcură şi i-a luat minţile.

— Hiu-hiuu! Ce faci, vere Chivule? Ţi-ai luat otomobil?

Feriţi în întuneric, oamenii, cărora altminteri le era frică de Bocanu, izbucniră în râs. Bătrânul scuipă lângă roata automobilului.

— Dragul meu amic, zise Dimopol, după ce cortegiul se îndepărtase, atunci ne-am hotărât: vă aşteptăm la Ploieşti!

Bocanu mormăi ceva fără înţeles. Bancherul se urcă alături de Benone, şi automobilul porni. Nu departe, farurile scoaseră încă o dată din întuneric cele două umbre cenuşii. Baba Neaga mergea prostită, cu paşi mici şi rari, fără să gândească şi fără să spună un cuvânt. Moş Vlădoaie, în capul gol, cu părul răvăşit, cu cămaşa desfăcută pe piept, aduna ţărână de pe jos şi şi-o turnă în creştet, pe umeri, în sân.

— Maică-Doamne, uite ce-am ajuns! Minte seacă dă bătrân!

— Bună seara, Chivule! zise baba Neagă, cu glasul ascuns în basma.

Bătrânul rămăsese în poartă, plin de mânie.

— Bună seara! răspunse, gros.

Peste gard se vedea curtea lui Gogoi luminată ca ziua. Camionul se oprise la poartă, din cele două margini ale platformei se făcuse un pod până la pământ, şi beţivul se silea să tragă jos calul speriat.

— Pune-i ceva în cap, nene Gogoi!

— Aşa-i, mă! Că şi eu am făcut armata la cavalerie! încuviinţă năzdrăvanul.

Îşi scoase haina şi o puse în capul calului. Calul mai sforăi o dată, apoi se lăsă dus de frâu. În fundul curţii, pe uşa deschisă, se vedea înăuntrul grajdului, vopsit în ulei, alb şi luminat ca un laborator. Alături, pe prispă casei cufundată în întuneric, femeia beţivului privea, neagră, amărâtă, cu gura în mână, nemaidându-şi silinţa să judece şi să înţeleagă.

Bocanu rămase în drum până ce văzu calul în grajd. Abia când să deschidă poarta, îl descoperi pe moş Vlădoae, care se oprise în spatele lui şi se lovea încet cu pumnii în cap. Scuipă după el, nici cu duşmănie, nici cu milă. Pe cerdac se pusese masa pentru cină. În uşa bucătăriei jucau flăcările de pe vatră. Coteiul, pe care stăpână-su nu-l băgase în seamă toată ziua, stătea pe un buştean, în umbră, spre grajd, clănţănind din dinţi, fără să-i fie frig.

Stăpânul se aşeză la masă, greu şi tăcut. Ceilalţi ai casei aşteptară să fie chemaţi, dar el îi uită. Văzându-l că tace, Lina veni singură, sfioasă, cu mâncarea. Bocanu mâncă mult şi greu, îndesat, muncindu-şi fălcile şi gâtlejul gros. Mâncă şi bău, o înghiţitură, un pahar, şi când termină de mâncat, rămase cu clondirul. Nu-l chemă pe Cotei să-i toarne, îşi turnă singur, încruntat, de multe ori. Din umbra magaziei, de unde-l pândea tremurând, Coteiul auzea

trecându-i zgomotos prin gâtlej fiecare pahar. Lină, care terminase cu duşul mâncărurilor, aştepta în uşa bucătăriei. Baba Rada aştepta nemişcată în uşa de sus. Plutea ceva neînţeles deasupra lor, deasupra casei, a cerdacului, a ogrăzii.

— Lâno! strigă după un timp Bocanu, după ce lăsă paharul pe masă.

Inima Coteiului îngheţă. În chemarea stăpânului se simţea ceva neobişnuit, un amestec de teamă, de neîncredere, de mânie şi de duioşie părintească. Din această chemare, flăcăul simţi că nenorocirea presimţită era aici, în aer, deasupra capului. Lina alunecă pe cerdac.

— Da, tată!

Bocanu stătu nehotărât, cu capul lăsat în gâtul gros.

— Ne-am boierit! mormăi apoi, fără să se înţeleagă dacă vorbea cu mândrie, sau în bătaie de joc.

Coteiul sări în picioare, galben, tremurând, cu mâna la gură, cu ochii mari în întuneric. Se auzi clondirul gâlgâind, pe urmă gâtlejul gâlgâi şi el, cu alt ton, ca un ecou al celui dintâi. Bocanu se ridică, mare şi greu, şi, cu o mişcare năpraznică, trânti paharul de pământ.

— Bangherul te cere pentru fiu-su, fă!

17

Spre ora zece seara, după ce-şi făcuse planuri şi socoteli, Lipănescu se culcă. Trebuia să se scoale în zori, fiindcă de a doua zi începeau alergături mai multe şi mai grele ca până acum. Lipsise în două rânduri, câte o zi; fusese la Ploieşti, la bancă, să ridice bani. După schela lui Grigorcea, o luase şi pe-a lui Bârsescu; mai avea puţin până

în hotarul Societăţii.

De aici treburile se schimbau, nu mai sufereau amânări. Trebuia înainte de toate să-şi cumpere automobil, un automobil verde, ca al directorului, cu şofer în halat alb, galonat la guler. După aceea, să lichideze cu prăvălia; nu se mai cuvenea. Pe urmă, locuinţa; pentru ceea ce avea de gând să facă din viaţa lui, se cerea neapărat altă casă; nu o casă, ci un castel, ceva care să-i lase cu gura căscată pe toţi. Castelul Haşdeu, prin faţa căruia trecea adeseori, îi atrăgea privirile, îl avea şi acum în minte, nu-i plăcea de loc, dar avea prestigiu. Trebuia să facă altceva, mai impunător, ca prestigiul să se nască o dată cu zidurile. Îi şi aflase locul, la marginea din sus a oraşului, pe un vârf de deal în dreapta barierei, de unde se vedea valea Prahovei până la Caraiman. Se interesase cum ar putea să cumpere terenul, care nu era de vânzare. Simplu: oferind de două ori preţul! Zâmbea orgolios: proprietarul nu rezistase! Se făceau actele. Mai trebuia să pună mâna pe un arhitect renumit...

Numai gândindu-se la ceea ce avea să fie, obrazul i se făcuse roşu. Se şi vedea în uşa castelului, cu Anghelina alături, ţinându-se de braţ, în faţa fotografului cu pânza neagră în cap.

Îşi periase ca în fiecare seară mustaţa roşcată, pe care şi-o cinstea ca pe un blazon, o prinsese în plasa de noapte, când un zgomot neobişnuit, ca un ţipăt de tablă lovită, îl făcu să tresară; nu era niciunul din zgomotele schelei şi nu venea de la sonde, ci de sus, dinspre pădure.

După câteva clipe, zgomotul se repetă mai de neînţeles. Lui Lipănescu i se făcu dintr-o dată teamă. Acum abia îşi dădu seama cât era de singur, aici, la marginea

schelei, sub păduri necunoscute.

Trase sertarul mesei şi puse mâna pe revolver. Lovitura se repetă iar, limpede, şi de data asta se auzi o alta, mai surdă, urmând-o, cum s-ar fi legat între ele, zgomotul unui bolovan căzut pe pământ, rostogolindu-se la vale, sărind prin gropi şi izbindu-se ţipător de capul unei coloane.

Într-o clipă, mintea i se limpezi: îi bombardau firma nouă, aruncând cu bolovani, din pădure. Tabla scotea ţipete aproape lugubre, apoi bolovanii cădeau pe pământ şi se rostogoleau înfundat, pe lângă birou. Peste teama care se topise dintr-o dată, în inima lui Lipănescu se ridică un val de mânie; fiecare lovitură în firmă era parcă o palmă în obrazul lui. Descuie uşa şi se repezi afară, în noaptea plină de fâlfâiri ciudate; era zbaterea vântului de toamnă. În vale, zgomotele nocturne ale schelei se împleteau în cântecul lor monoton, pe care urechea obişnuită nu-l mai auzea decât la o pauză.

Tabla firmei bubui din nou, alarmant; la unele sonde, împrejurase deschideau uşile, sondorii ieşeau, speriaţi.

Lipănescu strânse tocul revolverului în mână şi, lipit de perete, alunecă până la colţul biroului.

— Care eşti acolo, mă?

Zdrăngănind tablei se auzi iar, acoperindu-i strigătul. Un sondor se apropia din jos. Văzându-l, Lipănescu prinse mai mult curaj; se întoarse în birou, luă lanterna electrică şi, cu omul alături, porni fuga la deal. Bubuiturile se înteţiseră, se repetau cu o furie de neînţeles.

— Care eşti acolo?

Lipănescu îndreptă lumina lanternei spre pădure.

Umbra unui om înalt, deşirat, se pierdu printre copaci.

— Stai că trag!

Vreascurile călcate în picioare, din ce în ce mai departe, arătau locul încotro se ducea fugarul.

— Stai că trag! mai strigă Lipănescu o dată.

Copacii desfrunziţi foşniră.

— Cine să fi fost? se miră sondorul.

Lipănescu alergă până la firmă, îngrijorat, şi o prinse în fascicolul lanternei. Urmele bolovanilor se vedeau pe tablă; nu o îndoiseră, fiind prea groasă, dar vopseaua sărise în mai multe locuri.

Un alt sondor se apropia din jos; recunoscându-şi stăpânul, îşi scoase pălăria.

— Ce-o fi fost?! se miră şi el.

Singurul simţământ care-l stăpânea acum pe Lipănescu era mânia, mai puternică decât teama şi decât nedumerirea.

— Las că pun eu jandarmii după ei!

Dar îndată îşi dădu seama cât era pădurea de întinsă şi de întunecoasă şi ce greu era să găseşti pe cineva care se ascundea în inima ei. Vecinătatea aceasta îl înfioră.

„Am să cumpăr locul şi-am să-l despăduresc!” se gândi.

— Haideţi acu! îl aranjez eu!

În casă se linişti pe deplin. Planurile castelului îi veniră din nou în minte şi, încălzit cu ele, se urcă în pat. Totul avea să meargă după hotărârea lui.

De când locuia în schelă, adormea repede şi dormea dus, până se lumina de zi; nu mai avea timp nici măcar pentru un crâmpei de vis. De data aceasta, gândurile îl mai

ţinură treaz un timp, apoi o căldură domoală i se lăsă în picioare; îşi simţi trupul amorţind…

Nu-şi dădu seama dacă dormise mult, sau numai aţipise, când sări speriat. Bombardamentul pornise iar, cu o furie mai mare. Buimac de somn, bubuitul i se părea amplificat, parcă nu era sunetul unei table lovite, ci o explozie, al cărei ecou se răspândea peste întreaga schelă.

Rămase pe marginea patului, cu mâinile tremurând. Plasa care-i strângea mustaţa îi dădea o înfăţişare grotescă, ridicolă şi tragică.

Bubuiturile nu conteneau; tabla scotea ţipete seci, apoi se auzeau bolovanii rostogolindu-se la vale.

După câteva clipe, Lipănescu îşi reveni, sări în mijlocul odăii, îşi băgă picioarele goale în pantofi, îşi luă mantaua de ploaie peste cămaşă şi ieşi sub deal, cu lanterna într-o mână, cu revolverul în alta.

— Care eşti acolo, mă?

Bubuiturile încetară. Deşi nu vedea nimic, simţi pe cineva înfruntându-l. Câteva clipe se priviră aşa, prin întuneric, invizibili, dar ştiindu-se unul pe altul.

Sondorii, care veneau în fugă, îl treziră din această stare. Erau înciudaţi şi curioşi, trecură pe lângă el în goană, gâfâind, la deal. Omul din întuneric îi auzi şi-o luă la fugă printre copaci. Lui Lipănescu i se păru că-l vede ducându-se, adus de umeri, trăgând cu capul înapoi.

După câteva clipe, urmăritorii coborâră înjurând.

— Dacă n-ar trebui să lăcăresc aş sta să pun mâna pă el! spuse unul, când ajunse lângă stăpân.

— Las că-l pândesc eu! se hotărî Lipănescu. Voi duceţi-vă şi vă vedeţi de treabă! Numai să trageţi cu urechea, să-mi daţi ajutor.

Coborî la birou, se îmbrăcă, îşi puse o flanelă pe sub haină, luă paltonul pe umeri, deasupra îşi aruncă mantaua de ploaie. Nimic nu mai mişca pe marginea pădurii, nici în adâncul ei; parcă se oprise şi vântul.

Se strecură pe sub gardul de sârmă ghimpată şi merse câţiva paşi pe Drumul Părăsit, să-şi caute un loc unde să poată sta la pândă.

Schelele se desfăşurau în faţa lui, negre, punctate de lumini plăpânde. Le privi, stăpânit de un simţământ nou; i se părea că stând aici, în frigul nopţii, îşi câştigă dreptul de a fi într-adevăr mai presus de toţi ceilalţi, de toţi oamenii schelelor, cu directori, cu funcţionari, cu meşteri şi sondori, fiindcă el parcă veghea asupra tuturor.

Se aşeză în iarbă, pe marginea pădurii, dădu piedica revolverului la o parte şi, rezemându-se într-un cot, rămase nemişcat, cu ochii deschişi mari în întuneric.

Nimic nu clintea împrejur; numai câte o frunză galbenă, căzând, foşnea, de-abia puteai s-o auzi. În vale, schela scotea scheunatul ei de animal chinuit, resemnat şi supus. În spate se auzea, din când în când, câte un hămăit de câine, pe la vreo casă ascunsă prin văi.

Lipănescu se simţi străpuns de un fior; liniştea era grea şi rece; fără să-şi legene ramurile, pădurea îşi vărsa în drum, cum s-ar fi scuturat, frigul ei umed, plin de întuneric şi de taine. Apoi, încetul cu încetul se pomeni înmuiat de somn. De câteva ori i se păru că o mână blândă îi mângâie fruntea, coborând încet peste ochi, făcându-i pleoapele să cadă, apăsându-le cu degete fierbinţi; se scutură, speriat. Noaptea era prea întinsă, prea neagră, prea calmă... Plânsetul monoton al schelei, clipitul luminilor slabe, gălbui, de pe la sonde, îl legănau, şi iar se trezea cu mâna străină,

fierbinte, apăsându-i pleoapele. De câteva ori rămase amorţit mai mult timp, cu capul în piept. Ca prin vis auzi cocoşi răzleţi, pe la casele din pădure, vestind apropierea zorilor. De pe văi se ridicau aburi, se târau printre sonde, împletindu-se şi destrămându-se în contururi fantasmagorice.

Deschise ochii şi privi această înfăţişare nouă a schelei, ca un peisaj de fum, nestabil, misterios, plin de incertitudine. Peste păduri, la orizont, cerul se albea. Dedesubt, în umbra care se accentua pe măsură ce devenea cerul mai alb, negurile continuau să se împletească printre sonde, destrămându-le şi lor conturul real.

Nu înţelese nimic din ce se vedea jos; nu-şi dădu seama de ce se afla aici; privi peisajul fără niciun gând, cu ochii mari, înlăcrimaţi, până ce mâna fierbinte i se lăsă iar peste pleoape. Capul îi alunecă pe un umăr, apoi cu umăr cu tot veni pe pământ, unde rămase nemişcat.

Se trezi cu lumina roşie a răsăritului în faţă, cu un râs cristalin în urechi, un clinchet de clopoţei subţiri. O clipă nu-şi aminti nimic; aburii albi se mai fugăreau printre sonde, luminile se stinseseră, se lăsase mai frig.

Se frecă buimac la ochi, în trilurile râsului cristalin. O fată subţirică, ieşită în drum ca un drac din pământ, râdea fără să se poală stăpâni, aplecându-se de mijloc, cu mâna întinsă spre obrazul lui. Cu mâna cealaltă ţinea strâns un pachet, în hârtie de ziar. La început, lui Lipănescu i se păru că e un bolovan.

— Cine eşti tu?

— Copilă!

Fata îl privea tot mai curioasă, fără să se oprească din

râs.

Lipănescu îşi văzu revolverul jos; îl luă cu un gest furişat şi-l băgă în buzunar. Începând să se dezmeticească, îşi amintea întâmplarea de peste noapte şi-i era ruşine că adormise. Râsul feţei i se părea o batjocură.

— De unde eşti tu? Ce cauţi aici? se răsti, ridicându-se.

Copila vru să-şi înfrâneze râsul, dar nu izbuti.

— De ce râzi?

Se uita într-una la obrazul lui.

— Parcă eşti cotoiul tatii Stana!

Îşi simţi deodată plasa pe faţă şi o smulse furios; mustăţile eliberate se zbârliră; întregul lui chip se zbârli. Făcu doi paşi repezi şi apucă braţul fetei.

— Ce cauţi tu aici?

— Dă-mi drumu, domnule! Ce ai cu mine? Ce ţi-am făcut?

— Tu ai dat cu pietre în firma mea?

— Dă-mi drumu, domnule, ce ai cu mine?

— Dacă te mai prind pe aici, o păţeşti!

Fata se smuci, îi scăpă din mână, fugi câţiva paşi şi se strâmbă la el.

— Da păi cum, dacă aici stau? Ce, mă opreşti dumneata să trec?

Văzând o mişcare a lui, o rupse la fugă în jos. La cotul drumului, se opri, îi dădu cu tifla, scoase limba la el şi-i strigă:

— Cotoi roşcat, asta eşti!

Lipănescu o mai ameninţă o dată, neputincios. Firma era punctată de lovituri, cu vopseaua sărită, cu literele ciopârţite. Trebuia să cheme un pictor de firme s-o facă la loc imediat. Jos se vedeau câţiva bolovani. Se aplecă, luă

unul în mână şi îl cercetă mânios, de parcă piatra ar fi fost vinovată de necazurile lui.

Copila îşi văzu de drum, grăbită să câştige timpul pierdut. Ştia o potecă printre sonde, peste Râpa Seacă. Un sendor îi ieşi pe neaşteptate în faţă.

— Unde te duci, zvârlugă?

— Am treabă!

Sondorul o apucă de mână; era un flăcău negricios, încă negru de funingine, de la lampa care pesemne filase în bordei.

— Da tu cu mine nu stai de vorbă puţin?

— Du-te şi te spală! Nu vezi ce ai pe ochi? Pe urmă leagă-te de fete!

El rânji prosteşte; dinţii i se văzură, puternici şi albi.

— Zi, mă trimiţi la plimbare?

— Păi dacă am treabă?

— Şi cu cine ai treabă tu?

— Ce te priveşte pe tine?

— Da acolo ce-ai luat?

Copila se înroşi, strânse mai tare pachetul sub braţ şi nu răspunse nimic.

Flăcăul o privi cu acelaşi rânjet prostesc.

— Te făcuşi mare zău! zise, strângând-o mai tare de mână.

— Dă-mi drumu, n-auzi?! Trebuie să mă duc!

— Cu cine te ai tu bine?

Dădu s-o apuce de mijloc; ea se smuci şi o luă la fugă în jos. El strigă în urma ei, râzând:

— Las că pun eu mâna pă tine!

Nu mai răspunse nimic; nu era mâniată pe el, ştia că

asta-i purtarea flăcăilor, dar vedea bine că întârziase. Soarele se ridică repede pe cer, parcă în ciuda ei.

„Trebuia să fi pornit mai demult!”

Trecu în goană podeţul peste Râpa Seacă; dedesubt se vedeau câteva şiruri de conducte negre; sub ele, pe fundul râpei, curgea o gârlă de păcură, scăpată de la sonde. Urcă dealul gâfâind şi se pomeni în pădure. Nu departe era răspântia care ducea în prima vale, la sondele lui Gogoi; erupţiile se auzeau vâjâind printre copaci. Ea merse înainte, dând zor la pas.

Când plecase de acasă, avusese teama că n-o să nimerească drumul. Acum vedea cu uimire că îl ştia, ca de demult. După câteva sute de paşi, recunoscu, în dreapta, poteca spre schelele noi. O rădăcină de stejar se ridica de-a curmezişul drumului, ca o spinare de şarpe zvârcolit. Îşi aminti că se împiedicase calul de ea, când porniseră în jos. Turlele albe ale sondelor se vedeau în vale, printre ramuri. Îndată zări şi acoperişul cabanei, drept în faţa ei. Inima începu să-i bată: calul, înşeuat, păştea slobod în marginea pădurii.

„N-a plecat!” se gândi, fericită şi înspăimântată.

O luă la fugă în jos, ca să-şi învingă teama, şi se opri, cu obrazul aprins, în fereastra cabanei. Pe geamul dinspre sonde, deschis larg, intra soarele. Podeaua era stropită şi măturată prospăt. În dârele de lumină jucau vesel norişori subţiri de praf. Un om tocmai plecase şi se ducea la vale, cu mătura şi cu găleata în mână.

„Apăi asta nu-i curăţenie!” fu primul gând al Copilei.

Abia după aceea se miră să nu vadă pe nimeni înăuntru, atâta timp cât calul era aici, şi fereastra deschisă.

„Oare unde s-o fi dus?”

Încăperea, pe care o recunoştea, îi făcea obrazul să ardă. Pipele se vedeau la locul lor, toate şase, aliniate în rastel. Le simţi mirosul de departe, şi în mirosul lor îl recunoscu pe el. Numai chipul lui nu putea să şi-l amintească limpede; se pierdea de la o zi la alta, lăsând în loc fâşia de lumină a lanternei.

„N-are fotografii!” îşi zise, necăjită, după ce căutase zadarnic cu ochii pe masă şi pe pereţi.

Devale, forfoteau oameni printre sonde, dar el nu se vedea nicăieri. Alături, calul umbla cu botul prin iarbă, suflând mofturos, rupând câte un fir, pe alese. Copila lăsă pachetul să cadă înăuntru, pe fereastră, şi se întoarse spre el.

— Ce faci tu, măi Băiatule?

Îl apucă de grumaz, îşi îngropă obrazul în coama lui. Îi părea rău să se despartă de rochia albastră, dar o adusese ca să-şi caute un prilej de drum. Acum, când începea să vadă că venise degeaba, o bătea gândul să intre pe fereastră, să ia pachetul înapoi şi să-l aducă altădată.

Rămase agăţată de grumazul calului.

„Dar poate că-i pe aici! „Căută iarăşi cu ochii printre sonde.

Calul, sătul, stătea cuminte. Copila începu să-i împletească şuviţe în coamă; îi plăcuse totdeauna să alinte caii.

— Ţie nu ţi s-a urât, Băiatule?

Se tot uita pe la sonde. „Doar o veni odată, că nu i-o fi furat nimeni!”

Numai calul nu-şi pierdea răbdarea.

— Tu eşti învăţat! îi spuse, vorbind cu toată

seriozitatea. Aşa-i că te lasă mereu s-aştepţi. (Se înăspri.) Dar eu, de ce să-l aştept? Ce, sunt în slujba lui, ca tine?

Nu se apropia nimeni de cabană. În jurul sondelor, oamenii îşi vedeau de treabă. „Hăi-rup! Hăi-rup!” se auzeau pe văi cei care ridicau grinzi şi coloane.

Copila începu să cerceteze şaua, cu mulţimea ei de cureluşe şi catarame. Avea un gând care îi cam făcea frică, dar pe care nu-l putea respinge; împinse calul înainte, într-un şanţ, şi se aruncă deasupra. Calul întoarse capul, mirat, întrebându-se parcă dacă trebuie să se supună, sau s-o arunce. Ea îl lovi în coaste cu călcâiele mici, neprimejdioase.

— Hi, Băiatule!

Se supuse şi porni pe potecă, la deal, drumul de toate zilele.

— Hi, căluţule!

Ajuns sus, în drum, şovăi o clipă – aştepta un îndemn; simţind frâul liber, o luă singur la trap, către stânga. Fata se pomeni săltată în şa, cum nu se aşteptase, izbită, proiectată într-o parte, în alta, gata să cadă. Scările libere începură să joace în burta calului. El îşi scutură grumazul, strănută şi mări trapul.

— Stai, ho, stai, Băiatule!

Acum era speriată, se ţinea de coburi, cu mâinile încleştate, simţea că are să cadă. Nu-i era teamă c-o să-şi frângă gâtul; nu-i păsa de ea. Se gândea că o să cadă într-un şanţ, iar calul, liber, o să fugă, n-o să se mai întoarcă.

— Stai, Băiatule!

Un trunchi de copac închidea drumul. Căruţele ocoleau prin pădure; în frunziş se vedeau urme de roţi. Calul şovăi, sforăind, apoi se încordă şi trecu pe deasupra, într-un salt

lung. O clipă, Copila se văzu zburând; dincolo de spaimă, era sălbatic şi ameţitor, ca într-un crâmpei de vis care nu ştii cum a început şi cum s-a sfârşit. Iar când reveni pe pământ, fu altfel decât până atunci. Din săritură calul trecu în galop şi nu se mai opri.

Uimită, fata văzu că şaua n-o mai arunca în părţi, o proiecta spre cer, şi atunci parcă nişte braţe se întindeau după ea, o trăgeau lin înapoi. Calul sforăia la fiecare salt, şi ea răsufla greu, pe gură şi pe nas, ca şi el. Sângele îi revenise în obraz; galopul era o minune născută din verdele copacilor şi din albastrul cerului care se amestecau în benzi lungi, ondulate. I se părea că zboară peste lume, şi lumea se face mică în faţa ei. Şuviţele părului, fluturate pe umeri, parcă erau aripi deschise în vânt.

La o cotitură apăru un car cu patru boi. Calul şovăi, se feri în lături, şi nu se opri din galop. O clipă, Copila se văzu prăbuşindu-se, dar braţele care o înlănţuiau, sau aripile ei fluturate de vânt, o aduseră înapoi.

Căruţaşii se opriră miraţi. Aşa cum trecuse, cu părul în aer, în picioarele goale, cu coapsele dezgolite până în şolduri, fata călare părea un arhanghel.

— Cine-i ăsta, mă?

Tropotul se pierdea printre copaci.

— Da ştiu că se duce, vere!

Calul se duse, sforăind, într-un galop care se potolea în lipsa unui scop definit, până ce, la o răscruce a drumului, neştiind în ce parte s-o ia, se opri brusc, cu picioarele de dinainte înfipte în pământ. Copila căzu în faţă, peste grumazul lui. Pielea calului aburea, cum aburea şi-a ei; îşi simţi corpul arzând.

— Ho-hocu Băiatule!

Îl bătea cu palma pe grumaz, cum văzuse pe alţii făcând când veneau de la drum. Calul privi de jur-împrejur, apoi, fără îndemn, fără porunci, înţelegând că toată iniţiativa îi rămânea, se întoarse singur şi-o luă la galop înapoi.

Acum fetei nu-i mai era frică de loc. Se aplecă înainte, lipită de grumazul prelung. Vântul îi aducea coama în ochi.

— Hi. Băiatule, hi!

Trecu vijelios pe lângă cei doi căruţaşi. Peste buşteanul care închidea drumul se avântă chiuind, cu mâinile date în lături, cum ar fi vrut să se ţină cât mai mult în zbor.

Aproape de cabană calul sforăi. Un sondor care aştepta mânios se aruncă în faţă, îşi înfipse mâinile negre în căpăstru şi smuci.

— Dă-te jos! porunci. A spus domnu inginer să nu te mai prindă p-aici!

Se duse, cu calul, şi ea se trânti, în iarbă, cu bărbia rezemată în mâini. Iarba era pălită; împrejur cădeau frunze galbene, foşnind.

La cabană sondorul ştergea calul cu un şomoiog de paie. Copila îi privi, visând.

„Dar el pe unde o fi umblând?”

Un călăreţ venea la trap. Se întorsese pe jumătate să-l privească. Era domnul Dumitrică. În dreptul ei se opri.

— Ce faci pe aici, urâto?

Ea îşi strâmbă nasul şi se-ntoarse la loc, cu faţa în iarbă.

Negustorul îi privi picioarele dezgolite până dincolo de îndoitura genunchilor.

— Nu vrei să te iau pe cal, până acasă?

Copila îşi înfundă capul în iarbă.

„Chiar că pentru tine am venit eu aici!”

Dumitrică plecă, tot întorcând capul. Devale, sondorul ducea calul în grajd. Peste dealuri, ţignalele începură să sune de prânz. O toacă de fier răspunse de la sondele noi.

Mai rămase un timp în iarbă, pe jumătate pândind, pe jumătate visând. Pe urmă, văzând că în jurul cabanei nu mişca nimic, se ridică.

„Nu cred eu c-a zis el aşa!”

Mergea spre casă şi de necaz răscolea cu sandalele praful din drum.

18

Până în ziua logodnei, Coteiul tot nu vroise să creadă. Benone n-avea nimic din ce ştia că ar putea să-i placă bătrânului: nici vorbele, nici îmbrăcămintea, nici purtarea. Tot ce se întâmplase era de necrezut. Nu înţelegea, pe de altă parte, ce câştig putea să-i aducă lui Dimopol această încuscrire şi, totuşi, era limpede că umblase după ea: se ţinuse de bătrân, venise după el în numeroase rânduri, se închiseseră amândoi în tindă, stătuseră la sfat. Cum de putuseră să se înţeleagă? Nu ştia că dacă pe stăpână-su îl rodea ceva la inimă, de când mai crescuse Lină, era gândul să nu-i ajungă banii de la bănci pe mâna unui ginere calic şi cheltuitor. Mai bine i-ar fi aruncat în puţ. De aceea n-o lăsa pe fiică-sa să iasă din curte, de aceea se temea de oricine trecea pe la poarta lui. În orice om care ar fi putut să-i fie ginere vedea un duşman şi un hoţ.

Cu băiatul bancherului se schimba treaba. Pe Dimopol îl cunoştea de multă vreme, îl ştia că nu umblă cu banii de

ieri, de-alaltăieri. Îi ştia biroul şi casa de fier, din care în atâtea rânduri scosese pachete cu sute de mii; d-apăi cât o mai fi scos pentru alţii! După socoteala lui trebuia să fie o casă fără fund. Pe deasupra, mai aflase câte unele despre multele lui acareturi răspândite în oraş. Într-un asemenea om, care umblă cu atâţia bani, încât trebuie să fie scârbit de ei, putea să se încreadă. Erau de tras foloase de pe urma lui şi, gândind astfel, bătrânului nu-i trebuise mult să-şi încălzească planul.

„Ce-l costă pă el, să-mi dea mai mult?" se socotea, cu gândui la cupoane, a căror regulă nu căutase niciodată s-o priceapă.

Restul oamenilor se mirau. Şi baba Radă se mira, şi neamurile, şi lumea care lua parte la petrecere, şi chiar Lină, cu toate că pe faţa ei tăcută şi supusă nu se citea niciun gând. Numai Benone nu se miră de fel. Taică-su îi promisese ceva bani de cheltuială, de aici înainte era de capul lui, peste câteva zile pleca în Elveţia, cu echipa de fotbal, şi restul nu-l interesa mai de loc.

Cât despre Cotei, până seara se învârtise prin curte şi prin odăiţa lui, năuc, tot nădăjduind că faptele n-au să ajungă la capăt. După-masă, automobilul lui Dimopol venise de la Ploieşti, cu bancherul şi cu logodnicul. Stătuseră de vorbă, pe cerdac, până se înserase, şi atunci plecaseră cu toţii la Cazinou.

În poartă, răsucind cheia, Bocanu mai strigase o dată:

— Stoiene, rămâi cu ochii-n patru! Să nu care cumva…

— Da, nene Chivule! răspunse, parcă beat, din uşa odăiţei.

Era prima dată când înşela încrederea stăpânului. Nu avea răbdare să stea acasă; voia să vadă cu ochii lui, să se

încredinţeze că se întâmplă într-un fel sau în altul. Sări gardul, prin livadă, şi se strecură pe poteci, de-a dreptul peste vale, la Cazinou.

— Stai că trag! se auzi deodată un strigăt, adus de vânt dinspre marginea cealaltă a Schelei Vechi.

Coteiul se trânti la pământ; i se păruse că strigă după el. Apoi auzi un zdrăngănit de tablă, destrămându-se printre sonde, acoperind dealurile şi văile, mai puternic decât celelalte zgomote ale schelelor, şi se dezmetici. De un timp se întâmpla la fel în fiecare noapte: cineva lovea cu bolovani firma lui Lipănescu. Era peste putinţă să-l prindă, fiindcă nu venea niciodată la aceeaşi vreme; uneori începea la miezul nopţii, alteori spre ziuă, când paznicii adormeau, alteori, dimpotrivă, abia cum se înnopta, când nu-i aştepta nimeni. Îşi simţea de departe urmăritorii şi continua să arunce bolovani, parcă în batjocură, până ce oamenii ajungeau la gard; atunci o lua la fugă printre copaci, şi se pierdea fără urmă în pădurea întunecoasă. Câteodată venea de mai multe ori pe noapte, cu o încăpăţânare care pe Lipănescu îl înnebunea. Nu-şi mai găsea o clipă de linişte, dormea pe apucate, cu pantofii în picioare, cu paltonul alături, cu revolverul la cap, gata să se repeadă afară.

— Stai că trag!

Tabla lovită ţipă iarăşi; două pocnete de armă, unul după altul, punctară zdrăngănitul ei lugubru. În liniştea care urmă, Coteiul auzi muzica, revărsându-se pe ferestrele Cazinoului. Taraful cânta „Vultur-marş”, într-un ritm legănat şi dulce, cu accente de melancolie. Sunetele contrabasului, care nu se uneau cu celelalte, păreau că vin de altundeva, ca un mormăit de urs, din pădure, făcând ferestrele să

zbârnâie şi pământul să tremure înfundat.

Coteiul se strecură prin spatele clădirii, alunecă lipit de zid şi, fără să-l simtă cineva în fierbinţeala petrecerii, se săltă la un colţ de fereastră, de unde privi pe furiş înăuntru. Se vedea masa cu oamenii care închinau paharele, roşii la faţă, râzând zgomotos. Logodnicii erau unul lângă altul, în faţa lor era Bocanu, şi pe altcineva nu trebuia să vadă; doar pe aceşti trei, de care se lega soarta lui.

Tot nu-i venea să creadă, tot i se părea că vrea cineva să-şi bată joc de el, şi aştepta să se sfârşească gluma, aştepta să se ridice Bocanu, să-şi înfigă picioarele în duşumea, să bată cu pumnul în masă, să tuşească din adânc şi să răcnească la ei: „Ajunge! Plecaţi acasă, nemâncaţilor! Ce-aţi crezut, că fata mea e dă voi?”

Cu pumnii la gură, tremurând, gata să-l cuprindă plânsul, Coteiul scheuna sub fereastră:

— Hai, nene Chivule! Hai, nene Chivule, supără-te odată!

În locul lui Bocanu, se ridică Dimopol, cu un zâmbet uşurel şi ascuţit pe faţa lui lucioasă. Avea un smoking nou şi o cămaşă cu pieptul scrobit, care lucea, scoţând ape sub lumina policandrelor.

— Cum poţi să-l rabzi, nene Chivule! Uite la el cum e îmbrăcat! Nu-l vezi? scâncea Coteiul.

Dimopol bătu cu cuţitul într-un pahar; comesenii se întoarseră unii spre alţii, făcându-şi semne să tacă. Bancherul aşteptă o clipă, liniştit, cu zâmbetul lui subţire pe faţă, apoi începu să vorbească. Nu se auzea ce spune, dar, după câteva vorbe, comesenii izbucniră în râs. Vorbitorul aşteptă câteva clipe să se facă linişte şi reîncepu, rotindu-şi

capul când spre o parte a mesei, când spre alta. Oamenii izbucniră iarăşi în râs; câţiva bătură din palme. Înmărmurit, Coteiul văzu că râdea şi Bocanu cu guşa în piept; umerii i se zguduiau, şi, din toate, numai râsul lui gros se auzea afară.

Privi prostit. Ochii i se duseră de la stăpână-su la baba Radă, cu chipul împietrit în basmaua ei neagră, la Benone care se juca plimbând furculiţa pe faţa de masă şi, deodată, înlemni. Pe mâna Linei, mâna bătătorită de muncă, pe care o ajutase în serile când nu mai răzbea în bucătărie, văzu lucind verigă de aur. Logodna se şi făcuse, aşadar, înainte de a se aşeza la masă, după obiceiul orăşenesc, poate atunci când taraful cânta „Vultur-marş” ...

Sângele îi fugi din obraz. Pumnii i se răciră. Îi duse la gură şi dădu să şi-i muşte, dar fălcile încleştate nu mai ascultau de el. Văzu o râpă în faţă şi se văzu căzând în ea, cu capul în jos. O luă la goană înapoi, spre casă, fără să ştie unde calcă; picioarele i se strâmbau prin gropi, câte un pas în gol îl făcea să icnească, şira spinării pârâia, dar nu simţea nicio durere în corp. O mare, întinsă, adâncă nefericire îi năpădea sufletul. Se pomeni plângând, în hohote, cu lacrimi de nestăvilit, un plâns în care se revărsa parcă întregul zbucium al tinereţii lui înşelate. Îşi descleştă greu fălcile, îşi băgă degetele între dinţi, le strânse, adânc, cu desperare, cum ar fi vrut să şi le rupă. Ar fi vrut să rupă ceva mai mult din el, nu degetele, să-şi rupă capul de pe trunchi, să-l arunce într-un şanţ, ca pe un lucru de nimic.

Ajunse acasă şi sări gardul fără să ştie cum, ca un lunatic. Rămase ghemuit în curte, pe pământul bătătorit. Câinele se apropie, gudurându-se. Coteiul îl apucă de gât, îşi îngropă capul în blana lui.

— Mă Pripase, cu mine s-a sfârşit!

Parcă înţelegându-l, Pripas scheună trist şi începu să-l lingă pe obraz cu limba lui aspră. Lacrimile Coteiului nu secau.

— Mă câine, acum s-a sfârşit!

După un timp se ridică anevoie, cu capul greu, atârnându-i pe umeri, zăpăcit, fără judecată, şi porni năuc, drept înainte, cu câinele după el. Se trezi urcând scările, alunecând în lungul cerdacului, pe scândurile care scârţâiau; în dreptul odăii de la faţă se opri. Becul din curte lăsă să se vadă pe perdele umbrele drugilor negri, înfipţi în tocul ferestrelor, adânc. Se apropie şi urmări cu mâinile amorţite cerceveaua de jur-împrejur.

Parcă bănuind un gând rău, câinele îl apucă de poala cămăşii. Coteiul se trezi dintr-o ameţeală şi căzu în alta. În clipa limpede de la mijloc, i se păru că avusese gândul să spargă casa, să-şi bage în sân teancurile de bani, să fugă în lume. Se sperie. Îşi lipi capul de fereastră şi scheună, obidit:

— Nene Chivule, ce-mi făcuşi? Nene Chivule, ce-mi făcuşi?..

Plânse aşa, lipit de fereastră, până ce gândurile începură să i se limpezească. Se urni cu paşi târşiţi, coborî şi merse în odăiţa lui. Toate planurile pe care şi le făcuse se spulberau în vânt, toată munca lui de ani şi de ani se irosea, nelăsând în urmă nimic.

Îi veni în minte casa de pe strada Coloniei; se gândi la maică-sa care îl credea pierdut, ca pe ceilalţi fraţi. Lacrimile începură să-i curgă iar. Pe întuneric, cu mânecile cămăşii ude, se aplecă, trase cufărul de sub pat, îi ridică încet, abătut, capacul, începu să înşire pe pat hainele de la oraş. Stofa subţire pe care o iubise atât şi la care se întorcea cu

gândul de câte ori era amărât, acum nu-i mai dădea curajul la loc. Vraja ei se destrămase, mâncată de molii.

Îşi lepădă minteanul şi începu să-şi desfacă încet cataramele chimirului. Atingerea pielei scorţoase, bătute cu ţinte de alamă, îi aminti dintr-o dată năzuinţele pentru care îşi dăduse atâţi ani din viaţă.

Strânse tare pumnii, pe catarămi. „Eu, nene Chivule, nu mă las! Nu mă las, fie ce-o fi! Eu rămân lângă dumneata!”

Aruncă hainele în cufăr, îşi umflă pântecele sub chimir. „Doamne, dă-mi putere să nu mă las!”

În rugăciunea lui nu era evlavie, ci înverşunare. Ieşi cu pieptul plesnind, călcând apăsat, cum ar fi vrut să-şi arate prin fiecare pas care sunt drepturile lui.

Aşa merse până la mijlocul curţii, sub felinar. Peste gard se vedeau, pe celălalt deal, ferestrele Cazinoului; se auzea mormăitul contrabasului, ţinând mereu un singur ton, pe primul timp al unei legănări de vals.

— Stai că trag!

În schela lui Lipănescu, revolverul detună de două ori la rând.

Coteiul rămase înfipt sub felinar, bătându-se cu pumnii în piept.

— Eu, unul, nene Chivule, nu mă las! Până la moarte, aici rămân!..

19

Întorcându-se după miezul nopţii acasă, Bocanu îl găsi pe Cotei prăvălit în mijlocul curţii, lac de năduşeală, aiurând.

Zăcu săptămâni şi luni, şi nimeni nu-l putu lecui, nici doctorul de la dispensar. Baba Râdă şi Lina intrau pe rând în odăiţa lui. Bolnavul aiura; nimic nu se înţelegea din vorbele lui. Stătea întins pe spate, pe laviţa tare, cu ochii mari, sticloşi, înfipţi în tavan. Uneori, pe faţa lui treceau valuri galbene, chiar şi albul ochilor se îngălbenea, şi mâinile, şi unghiile, şi bolnavul părea că se va sfârşi.

— Nu plec de aici! Nu plec de aici! bolborosea.

Baba Radă se închina peste broboada ei neagră şi se aţinea cu lumânarea.

— Sărmanul, cât se mai chinuieşte, dacă nu vrea Dumnezeu să-l primească!

Aduseră pe popă şi pe dascăl şi-i dădură sfânta îngrijitură. Bolnavul zăcea înainte, aiurând.

Din când în când intră şi Bocanu la el, şi se aşeza pe scaun, la picioarele patului. Coteiul îl privea cu ochii mari, sticloşi.

— Nu mă las! bolborosea, fără să-l recunoască.

Bătrânul era din ce în ce mai supărat. Obrazul i se înnegrea şi sprâncenele coborau mai stufoase peste ochi. Nimeni nu ştia ce-i roade; făcea drumuri la oraş şi când venea era de fiecare dată mai întunecat. Ar fi vrut să se socotească în carnet cu Stoian, dar Stoian aiura mereu:

— Nu mă las! Nu mă las!

Îl privea nepăsător cum se zbătea sub învelitoare; numai uneori, în ochii lui se aprindea câte o lucire, dar era de nerăbdare, de nemulţumire, că bolnavul nu se mai face bine odată, să-l poată folosi la ceva.

Iarna veni timpurie. Câteva zile ninse, umed; dealurile şi drumurile se înmuiară; noroiul, cleios, se întindea printre case şi sonde, se urcă pe scări, pe prispe, intra prin tinde, şi

din tinde în odăi. În cârciumi şi în prăvălii, după ce plecau chefliii sau cumpărătorii, băieţii trebuiau să rânească noroiul cu lopata de lemn, ca în grajd. Pe drumurile schelelor, căruţele, trase de câte şase şi opt boi, intrau cu roatele până la butuci în pământul clisos. Totuna de glod, oamenii păreau cenuşii. Caii inginerilor se luptau, alunecând când pe o coastă, când pe alta, când venind în brânci, cu gâtul întins înainte, zbătându-se să nu se înăbuşe cu botul în mâl. Zăpada se prefăcea în apă, îndată ce cădea jos. Sondorii purtau saci în cap, ca nişte glugi. Când coborau văile şi urcau dealurile, păreau un fel de trunchiuri ciudate, smulse de ape şi purtate greoi, din mai în mâl. Uşile sondelor stăteau tot timpul închise; înăuntru luminile se aprindeau îndată după prânz. Se auzeau motoarele electrice bâzâind, curelele de transmisiune plesnind, cum ar fi măsurat timpul întunecat şi pustiu.

Într-o dimineaţă, pământul răscolit îngheţă, plin de gloduri şi de făgaşe. Peste gropi se făcură pojghiţe de gheaţă, vinete, cu marginile albe, înflorate. Ninsoarea începu să prindă; peisajul se lumină, ca şi când un reflector s-ar fi îndreptat asupra lui. Sondele se desenau acum limpede, cu liniile negre, pe fondul alb, adus provizoriu din altă parte.

Ninse multă vreme astfel, şi dealurile părură altele. Dârele de păcură care apăreau ziua în faţa sondelor, a batalelor, pe la încheieturile conductelor, erau peste noapte acoperite de zăpadă, şi în fiecare dimineaţă schelele căpătau o înfăţişare proaspătă.

Şi acum, la prânz şi seara la şapte, lucrătorii mai coborau în piaţă, dar nu stăteau decât să se întâlnească unii cu alţii, apoi se înfundau în cârciumi, dacă nu plecau la

cazărmile şi la bordeiele lor îngropate în zăpadă.

În tot acest timp, Coteiul zăcu zguduit de friguri şi scăldat în sudori, cu ochii în tavan, aiurind. Odată, păru că-l trezeşte o mişcare cunoscută, din ogradă. În spatele grajdului se auzea porcul grohăind, neliniştit. În uşa bucătăriei cineva ascuţea cuţitul pe piatră. „Nenea Chivu taie porcul!” se gândi bolnavul, ca prin vis. Îşi încleştă pumnii în învelitoare. „Nene Chivule, nu mă las!”

Era ziua de Ignat, stăpână-su tăia porcul, cu tevatură, ca în fiecare an. Se sculase în zori, îşi îmbrăcase cioarecii groşi, îşi înfăşurase picioarele în obiele, iar peste obiele îşi trăsese cizmele unse cu seu. Lina îi turnase să se spele, pe cerdac, cu tot gerul de afară; se ştersese pe obraz cu ştergar nou, suflând aburi grei, apoi, în bucătărie, la căldură, mâncase zdravăn, mai mult decât în alte dimineţi, făcând să alunece fiecare dumicat cu un păhăruţ de rachiu. Mâncarea, băutura, focul de pe vatră, la un loc cu mulţumirea pe care i-o aducea totdeauna această zi, îi făceau obrazul roşu şi plin de luciu, ca un şorici proaspăt opărit.

În curte îl aşteptau doi oameni, măcelarul şi sluga lui, pe care-i aducea totdeauna în ajutor şi care primeau, drept plată, unele mărunţaie mai fără folos.

— Gata, mă?

— Gata, domnu Bocanu!

Bocanu întinse mâna după cuţit.

— Ia să văd?

Încercă ascuţişul pe buricul degetului.

— Bun!

Vocea lui semăna cu grohăitul porcului, care se zbătea neliniştit în coteţ.

Coteiul auzi porcul zbătându-se, guiţând, încercând să scape din mâinile lor.

— Ţine bine! Ţine bine! răcnea Bocanu.

Glasul gros se amesteca cu guiţatul sfâşietor. Urmă o buşitură – răsturnaseră porcul pe o coastă şi tăbărâseră deasupra lui. Coteiul îşi amintea totul, din ceilalţi ani; măcelarul şi sluga lui ţineau porcul, iar Bocanu îi înfigea cuţitul în gât. Mai departe îi lăsa pe ceilalţi să facă treburile mărunte, să-l pârjolească, pe foc de paie, să-l curăţe cu răzuitoarea, să spele şoriciul. El doar privea, dintr-o parte, mormăind mulţumit, trăgând cu plăcere în piept mirosul de şorici pârlit şi de maţe aburind.

O clipă fu linişte, apoi, deodată, guiţatul crescu, zvârcolit.

„Nenea Chivu a băgat cuţitul!”

În ameţeala lui, Coteiul îl văzu pe Bocanu aplecat peste grumazul porcului, văzu cuţitul pătrunzând în gât, sângele ţâşnind. Guiţatul se îngroşă, icni de câteva ori, şi amuţi.

Bocanu grohăi, mulţumit:

— Oă! Oă! îl răpusei!

— Să-l mâncaţi sănătoşi!

Iar căzu Stoian în întunericul boalei. Târziu i se păru că aude uşa scârţâind. Umbră mare a stăpânului se ivi în prag, aducând miros de pârlit. Era plin de sânge, de sus până jos. Într-o mână ţinea o bucată de ureche de porc, părpălită la foc.

— Na, Stoiene, şi ţie, şoric!

Nu înţelese nimic, dar recunoscu mâna plină de sânge, ca în toate zilele de Ignat. Nu mai ştia al câtelea Crăciun îl apuca aici. Ochii i se umplură de lacrimi. Strânse învelitoarea cu degetele şi încercă să se ridice spre

stăpână-su, să-i sărute mâna. Nu izbuti; căzu în perne aiurând:

— Nene Chivule, îţi mulţumesc că n-ai uitat de mine! Eu de aici nu mai plec! Rămân lângă dumneata... credincios...

— Ce zice? întrebă baba Radă, de afară.

— Aiurează mereu, mormăi Bocanu, nemulţumit.

Coteiul boli încă multe zile; Crăciunul şi celelalte sărbători trecură, ninsoarea conteni, dealurile stătură ascunse sub zăpada îngheţată care se murdărea de la o zi la alta, până când nu mai rămaseră decât pete albe; când răzbea printre nori, soarele scotea din ele sclipiri orbitoare, în mijlocul peisajului mort.

Lucrul continuă pretutindeni, neschimbat, decât că se vedeau pe dealuri mai puţini oameni. Către Schela Nouă treceau neîncetat căruţe cu materiale. De multe ce trebuiau, nu mai răzbea să aducă pe drumul de la Ploieşti; aduceau şi de la Câmpina, goleau depozitele, şi tot nu se ajungea. Turle noi se ridicau, una lângă alta; pădurea cădea, pogoane într-o singură zi. Erupţiile se ţineau lanţ, şi cu cât erau mai multe, cu atât se înmulţeau sondele noi. Oamenii de prin văi continuau şi acum, în miezul iernii, să-şi părăsească pământurile. Iscăleau, luau teancuri de bani şi se mutau la creşte.

Jos, peste vechile lor locuinţe, cădea păcura, se aduna în şanţuri, curgea la vale, prin vechile curţi, dărâma vechile ziduri, ardea iarba şi pământul.

Lângă casa babei Neaga făcu erupţie o sondă chiar în noaptea de Anul Nou.

Tot aşteptând ca Dumitrică s-o mute sus, cum îi făgăduise, bătrâna locuia încă devale, între sondele puse

de Societate. O trezi un clocot sub temelia casei. Fierbeau parcă dedesubt cazanele iadului, căutând să răbufnească. În timp ce pereţii casei, şubrezi, se clătinau, şi zornăiau geamurile, baba ieşi speriată în prag. Un şuier prelung, zbătut, o scuturătură de viscol, o împinse înapoi; o vâltoare se prăvăli în poartă; gardul pârâi şi căzu peste coteţul câinelui; câinele scoase numai un chelălăit.

Furia erupţiei smulsese acoperişul turlei, cu geamblac cu tot şi-l aruncase în vale. Îndată păcura se auzi curgând în vârtejuri. Baba văzu speriată dâra ei lată, înspumată şi furioasă, coborând din pădure pe zăpada albă. Dând de pereţi, gârla se despărţi în două şi curse mai departe, prinzând casa la mijloc, ca pe o insulă condamnată.

Până în zori, bătrâna privi prăpădul din prag, aşteptând moartea. Abia atunci îşi aduseră aminte de ea şi veniră oamenii s-o ridice.

— Hai, băbuţă, ia-ţi calabalâcul! Hai, că vine casa peste dumneata!

Gârla răsturnase coteţul de păsări şi îl târâse până în mijlocul ogrăzii. Câteva găini stăteau agăţate cu ghearele în sârma răsuflătorilor, zbătându-se, căutând pe unde să scape. Toate erau negre ca nişte ciori.

Lângă poartă, câinele zăcea cu gura căscată, cu limbă roşie, atârnându-i printre dinţi. Baba privi de jur împrejur, înnebunită.

— Da unde să plec, Maică Precistă?

O luară pe sus, o scoaseră pe coastă, se întoarseră, adunară de prin casă boarfele care li se părură mai de folos şi le strânseră în câteva scoarţe. Baba se văzu în mijlocul pădurii, cu boccelele în jurul ei. Peretele din spate al casei începu să se încline; acoperişul coborî după el.

— Maică-măiculiţă! plângea bătrâna. Unde să mă duc?

— Du-te la domnu Cristea! o sfătui, aspru, un om. Că uite-l, i-a pus Dumnezeu mâna în cap!

Baba îşi lăsă boccelele în grija sondorilor şi porni să-l ia pe moş Vlădoae. Casa lui până acum nu păţise nimic, nu era în calea erupţiei. Moşneagul ieşise şi el în prag, de unde privea, prostit.

Pe Dumitrică nu-l găsiră acasă; dăduse fugă să vadă erupţia. În restaurant era cald. Soba mare, de fier, din mijlocul sălii, făcea aerul să pâlpâie în jur. Chelnerii abia făcuseră curăţenie, după petrecea de peste noapte; măturaseră, puseseră hârtie curată pe mese, aşezaseră scaunele, şi acum moţăiau pe lângă ziduri. Deasupra atârnau ghirlande de hârtie tricoloră, lucioasă, podoabe pentru revelion.

Baba Neagă şi moşneagul se aşezară lângă sobă. Un băiat de prăvălie veni la ei.

— Zi, e erupţie la Runcu?

Moş Vlădoae răspunse sec:

— E!

— Chiar la jupânu?

— La el.

Băiatul se bucură:

— Asta e bine!

Moşneagul clătină din cap:

— Bine pentru el, nu pentru tine, prostule!

Şi nu mai scoase un cuvânt.

Un timp restaurantul rămase tăcut, în lumina posomorâtă. Nu se auzeau decât lemnele care sfârâiau în sobă, şi burlanul pocnind. În piaţă, nu clintea nimic. Prea rar se strecura, adus de umeri, câte un om grăbit.

Dinspre Telega, se auziră clopotele bătând slab, îndepărtat. Baba Neaga începu să se închine.

— Păi da, vezi! mormăi moşneagul. Tocmai asta nu făcuşi azi!

— Nu vorbi aşa, că te bate Dumnezeu!

— Apăi altă grijă nici nu are Dumnezeu, decât p-a mea!

Clopotele se auziră iar. Moşneagul se bătu cu palma pe genunchi.

— Tu ştii, babă, de ce trag clopotele azi?

— Dacă-i Anu Nou!

— Nu d-aia! Le trag ca să-i dea de veste lui Scaraoschi c-au mai făcut oamenii o gaură în iad!

Chelnerii şi băieţii din prăvălie izbucniră în râs.

— Ai chef de glumă azi, moş Vlădoae!

— Păi dar! făcu moşneagul, încruntându-se iar.

Până aproape de amiază prăvălia rămăsese tot aşa, goală şi tăcută. Oamenii se odihneau după petrecere. Într-un târziu, se văzură câţiva mişcându-se prin piaţă; unii intrau în cârciumi, alţii mai schimbau o vorbă. Despre erupţia nouă aflaseră toţi, şi se uitau cu amărăciune pe dealuri, la sondele din Schelă Veche.

— Zi, cât lăcărim aici într-o săptămână, zvârle acolo într-un ceas! Aşa mai zic şi eu! făcu unul, clătinând cu scârbă din cap.

— E pământul mai bun! spuse altul, împăcându-se cu acest gând.

Un băiat de la Salon chicoti înveselit:

— Uite-l şi pă Gogoi, cu calu!

Gogoi venea dinspre casă, ducând calul de căpăstru. De când îl adusese de la oraş, nu-l mai încăleca niciodată, dar îl scotea în fiecare zi la plimbare.

— Să fericesc şi eu o fiinţă pă lumea asta, mă! Ce râdeţi ca proştii?!

Îl luă de căpăstru şi mergeau alături, la cârciumă, la primărie, la sonde, la staţia de predare. Dacă vremea era bună, îl lega de o stănoagă în drum, dacă nu, îi căuta un adăpost în apropiere, un grajd, un şopron, ori măcar o prispă, unde îl urca trudnic, împingându-l cu umărul de la spate. Când întârzia prin cârciumi, avea grijă să iasă la răstimpuri în uşă, să-l mai vadă ce face.

De trai bun, rotund ca un pepene şi odihnit, calul se cam înrăise. N-ar fi supărat pe nimeni că zburda tot timpul, dar luase obiceiul să muşte şi să zvârle cu copita. Lui Gogoi nu-i făcea niciun rău, decât că-i dădea câte un bot în spinare, să-l trezească dacă îl simţea beat din cale afară.

Datorită calului, beţivul întârzia mai puţin prin cârciumi.

— Mă duc, mă, că mă aşteaptă cineva afară!

Când îl vedea ieşind, calul necheza bucuros, zbenguindu-se. În timp ce Gogoi se chinuia să desfacă frâul, încerca să-l muşte de urechi, ori îl apucă de guler, îl zgâlţâia, şi necheza, parcă batjocoritor. Câteodată îşi băga dinţii în căciula lui, i-o smulgea din cap şi, după ce-o scutura bine, i-o aruncă în şanţ.

Altminteri, era între ei un prieteşug plin de haz. De multe ori văzuseră oamenii calul lui Gogoi ţinându-şi stăpânul beat cu dinţii de mâneca hainei şi ducându-l acasă.

— La mulţi ani, nene Gogoi! îi urară în gura mare cei din piaţă.

Gogoi îi privi dintr-o parte.

— La mulţi ani pă nebăute? Duceţi-vă dracului!

Îşi lega calul de stănoagă, în faţa restaurantului. Înăuntru, câţiva oameni beau ţuică fiartă.

— L-a răzbit pă stăpân-tu? strigă beţivul, din prag, către tejghetar.

Tejghetarul se mândri, de parcă sonda ar fi fost a lui:

— L-a răzbit! Păi ce, crezi că numai dumneata?

În aceeaşi clipă se auzi şi glasul lui Dumitrică, afară. Oamenii care aflaseră întâmplarea se ţineau după negustor, să-i cinstească.

Gogoi îi ieşi în cale.

— Zi, te-a răzbit iar! îi strigă, aplecându-şi capul pe o parte, privindu-l numai cu un ochi, ca găinile leşinate.

— M-a răzbit!

— Dea dracu în burta ta dă negustor, dacă acu nu te îmbeţi!

Dumitrică râse, bine dispus:

— Mă îmbăt, dar stai, că mai am socoteli!

Când să treacă spre uşa de după tejghea, dădu cu ochii de bătrâni. Pe faţă îi trecu o umbră de silă, pe care o alungă repede. Se duse spre ei cu mâinile întinse şi-i luă pe după umeri.

— Ei, aţi mai venit pe la mine? Haideţi dincolo; e mai cald. (îi trecu prin cele două prăvălii şi-i duse în odaia din fund.) O ţuică fiartă v-ar face bine la inimă!

Îşi freca mâinile, voios. Ei rămaseră tăcuţi, cu capetele aplecate.

— Te răzbi iar! făcu moş Vlădoae, parcă dojenitor.

Dumitrică îl bătu pe umăr, prieteneşte:

— Ce, dumitale îţi pare rău?

— Rău nu-mi pare; da cu baba ce faci?

Negustorul se încruntă din nou; în clipa când pleca de

la sondă, la casa babei Neagă, lovită necontenit de şuvoi, se dărâmase ultimul zid. Numai acoperişul mai rămăsese întreg, căzut pe pământ; restul era o grămadă de moloz înnegrit, pe care erupţia îl spăla şi-l ducea încet la vale.

— Ei, o să facem şi cu dumneaei ceva, n-avea grijă! zise, în doi peri.

Era supărat că-l tot tulburau cu necazurile lor. Parcă altele n-avea de pus la cale acum, decât să-i facă babei casă! Stătu o clipă pe gânduri.

— Babă Neago, să-ţi aduci boarfele aici; îţi dau o odaie la mine!

Baba nu zise nimic. Moşul clătină neîncrezător din cap. Răbdarea lui Dumitrică se sfârşi.

— Ce-mi tot dai din cap, moş Vlădoae? Am spus un lucru, mă ţin de cu vânt! N-o să-i fie bine aici?

— Vezi numai că pe dumneata te răzbi, şi noi am rămas calici!

Dumitrică ieşi trântind uşa; dacă mai stătea de vorbă cu ei, îşi strică bucuria de Anul Nou.

În restaurant oamenii se îngrămădiseră la ferestrele din fund şi priveau într-o parte a schelei, unde băgaseră de seamă că se întâmpla ceva neobişnuit. O sanie oprise jos, în drumul mare, la Lipănescu.

— Ăla nu-i şeful de post?

— Ba el el

— Unde s-o fi ducând?

— Apăi, chiar, ce-o fi căutând în schelă? se miră Gogoi. Că pe soră-sa a măritat-o, copilu şi l-a botezat, parastas lui tat-su i-a făcut!..

Ceilalţi izbucniră în râs.

Şeful de post, venit cu sania, cu un jandarm, apucase

pe potecă, în sus, prin schela lui Lipănescu. În faţa biroului se vedea o mişcare neobişnuită. Sondorii erau mai toţi strânşi în uşă şi aşteptau, îngânduraţi. Alţi câţiva, deasupra, pe deal, păreau că stau de pază. Unul ciocăni în fereastră.

— Vine domnu şef!

Lipănescu, care făcea socoteli înăuntru cu administratorul, se ridică, îşi îmbrăcă şuba, îşi trase căciula pe urechi şi ieşi în prag. Şeful de post tocmai sosea din jos, gâfâind, sugrumat în mantaua albastră cu nasturi galbeni, cu centironul strâns peste burtă. Avea o căciulă fumurie, pusă pe-o ureche, cu cocarda tricoloră lucind în frunte. Puşca o ţinea în mâna stângă, cu cureaua trecută peste braţ. Duse două degete la tâmplă, salutând ca generalii.

— Ce s-a întâmplat, frăţioare? întrebă, strângând mâna lui Lipănescu cu o grabă prietenească şi respectuoasă.

— O nenorocire, domnule Brebeanu!

Plutonierul întinse stânga lui Pascu.

— Unde-i mortul?

Lipănescu arătă grupul de sondori din deal.

— Uite colo! Nu ne-am atins de el.

— Foarte bine! Ia să-l vedem!

Sondorii se dădură la o parte; între ei se vedea un om întins cu faţa spre cer, cu un picior îndoit, cum se răsucise în cădere, cu o mână pe lângă corp, cu alta prinsă dedesubt. O pată mare, vânătă, pe tâmpla stânga, arăta urma unei lovituri. Un bolovan pătat de sânge se rostogolise câţiva paşi.

— Corpul delict! zise grav Lipănescu.

Şeful postului îl privi plictisit, dintr-o parte, şi se apropie de mort. Ochii acestuia erau deschişi şi daţi peste cap; li se vedea numai albul, străbătut de vinişoare

înnegrite. Sub mustaţa ţepoasă, pe care se prelingea o dâră de sânge închegat, rânjeau dinţii, albi şi rari.

— Domle, domle, ce necaz! Ia spune, frăţioare, cum s-a întâmplat?

— De, domnule Brebeanu! zise Lipănescu. Dacă dumneata n-ai vrut să pui mâna pe ei!

— Da cum să pun! Ce, eu am o mie de ochi, să văd după fiecare copac?

Un sondor se amestecă în vorbă:

— Că în urmă, de când a dat zăpada, nici n-au mai fost, dom şef!

— Şi ce le veniră, frăţioare, tocmai în noaptea de revelion? (Se uită deodată la Lipănescu.) Şi dumneatale fuseşi acilea?

— Da unde?

— Păi acasă, la cocoană, ca oamenii! Ce naiba, nici de Anul Nou?

Lipănescu se înroşi; vru să spună ceva, furios, apoi se înfrână. Şeful postului nu-l putea înţelege! Nici de Crăciun, nici de Anul Nou, nici de Paşti, şi niciodată! N-avea ce să mai caute în Câmpina, până la terminarea castelului. Turnase temeliile în octombrie; aştepta dezgheţul ca să dea drumul mai departe.

— Uite ce e, domnule Brebeanu, zise, întorcându-se la fapte. Acu trebuie să-i prinzi, că nu mai e joacă; e moarte dă om!

Plutonierul se scărpină în cap, pe sub căciulă:

— Dă unde-i mortul?

— Din Cosminele, răspunse unul din sondori.

— Daţi-i dă veste, acasă. Am telefonat la Câmpina; o să vină procurorii şi doctoru, să-i facă autopsia. (Porni la

deal, fără tragere de inimă. După câţiva paşi se opri şi strigă la sondori:) Voi duceţi-vă la treabă! Să rămână numai unu, cu mortu.

Pădurea se deschidea în faţă, cenuşie, grea de tăcere şi de pustietate. Pe fondul ei desfrunzit, firmă din deal se vedea mai inexplicabilă. Plutonierul o privi cu silă şi scuipă într-o parte.

— Uite, frăţioare, ce făcuşi cu firma dumitale!

Lipănescu tocmai se aplecase pe sub gardul de sârmă; nu auzi. Şeful postului cu jandarmul se luară după el şi ieşiră în Drumul Părăsit. Câteva urme de sanie alunecau pe marginea pădurii. Plutonierul simţi pe spinare un fir de gheaţă.

— Nu prea umblă lume pe aici!

Era mai frig decât jos; vântul rece care venea pe văi pornea apoi în lungul pădurii, parcă neavând puterea să coboare în schelă. Ramurile goale ale copacilor, poleite pe alocuri de chiciură, se clătinau, izbindu-se între ele cu sunete seci, ca de oase.

Lipănescu îşi strânse şuba la gât. Ar fi fost mai bine să se întoarcă la birou; Pascu se chinuia să încheie bilanţul şi-i tot cerea lămuriri. În ceea ce-i privea, puţin îi păsa de bilanţ şi de socoteli pe hârtie. Avea capul destul de larg, ca să păstreze acolo toate planurile.

— Lasă bilanţul, Pascule! îi spunea administratorului. Acum semăn! Să-l faci când om începe să culegem!

Avea peste treizeci de sonde care înghiţeau bani, în vreme ce numai vreo zece dădeau păcură. El le iubea însă pe toate, deopotrivă, cu o dragoste chinuitoare. Îl făcea să sufere fiecare scândură bătută strâmb la o baracă, fiecare bucată de tablă luată de pe acoperiş, se îmbolnăvea când

vedea păcura prelingându-se pe pământ, pe la o mufă slab înşurubată. Ar fi vrut să se afle la fiecare sondă şi la toate în acelaşi timp, să le supravegheze, să le îngrijească el însuşi, ca singurul care înţelegea pe de-a-ntregul adevăratul lor sens.

Nu era înspăimântat că nu mai ajungeau banii de la prăvălie şi că începuse să scoată din bancă. Prăvălia, de altminteri, nici nu mai mergea ca înainte. Marfa începuse să lipsească, se pierduse legătura cu uzinele din străinătate. O bună parte din ce mai fusese bun în depozit intrase în sondele proprii. Prăvălia se bizuia acum mai mult pe raionul de articole casnice, cratiţe, maşini de călcat, de tocat carne, sobe de tuci, găleţi, sape, târnăcoape, care veneau singure de la fabricile din ţară. Într-o zi, Anghelina îl întrebase, prosteşte:

— Dacă dăm faliment?

— Faliment? De unde ai auzit vorba asta?

— De, aşa se vorbeşte.

Simţea că negustorimea oraşului moare de ciudă văzându-l cu sonde. Atunci transforma în gând castelul, îl făcea mai înalt şi mai mare, ca să-i zdrobească pe toţi, cu o lovitură. Între timp se ferea să mai dea ochii cu cineva. Nu-şi mai găsea oameni pe măsură, se simţea mai bine singur, în schelă, alergând de la o sondă la alta, murdar de păcură, nebărbierit, înfierbântat de planuri.

— Uite bolovanii! strigă şeful postului.

Câţiva bolovani erau strânşi grămadă, între doi copaci, la marginea pădurii. În jurul lor zăpada se vedea bătută şi înnegrită sub picioare. O urmă de paşi se pierdea în pădure.

— Opincă! observă plutonierul. Ei, domnule Lipănescu, acum să vedem!

Lui Lipănescu i se răci spinarea.

— Apăi eu mă duc, zise, cuprins deodată de teamă, în faţa urmelor care făceau legătura cu ucigaşul, cine ştie în ce parte a pădurii.

Şeful de post îşi chemă jandarmul:

— Hai, Dobrică!

Porniră pe urmele paşilor. Printre copacii desfrunziţi, începură să se vadă casele din Valea Alunişului. La marginea pădurii, zăpada era bătută în picioare, semn că fugarul şovăise, sau pândise; mai departe paşii se vedeau limpede, mergând în linie dreaptă, până la prima casă.

Urmăritorii se opriră. Plutonierul îşi scoase puşca de sub braţ şi o trecu în mâna dreaptă.

— Tu stai aici! îi şopti jandarmului.

Porni spre casă cu ochii la ferestre, gata să tragă. În faţa prispei se opri. Împrejurimile erau adormite; la celelalte case nu mişca nimic; nici măcar fum nu ieşea pe coşuri, nici câini nu se vedeau pe afară. „Parc-ar fi vorbiţi toţi!” se gândi şeful postului, înfiorat de tăcere. Încercă trăgaciul cu degetul, sări pe prispă şi izbi cu cizmă în uşă. Uşa se duse de perete, deschizând înainte, ca o hrubă, întunericul tindei. Jandarmul se sperie. Nu se aşteptase; i se părea că uşa sărise singură în lături:

— Care eşti aici?

Nimic nu mişca înăuntru. Desprinzându-se din întuneric, începură să se vadă lucrurile tindei: ceaunul, negru, în marginea vetrei, câteva oale atârnate deasupra, pe perete, în dreapta, o albie. Uşile din părţi stăteau neclintite.

Brebeanu se propti în prag şi strigă, mai tare şi mai înfricoşat decât prima dată:

— Care eşti aici? Deschideţi!

O perdea se mişcă la odaia din dreapta. Jandarmul îndreptă puşca spre fereastră.

— Deschide!

Se auzi un pas uşor, lipăind în papuci prin casă, clanţa scheună, şi uşa se deschise. Copila se ivi în prag, în cămaşă de noapte, cu un paltonaş pe umeri, mirată, cu capul aplecat pe o parte. Plutonierul o întrebă, aprig:

— Cine mai e în casă?

Ea arăta, netemătoare, uşa cealaltă:

— Numai tata.

— Ce, el nu aude? Hei, moşule, deschide uşa!

Nu clinti nimic.

— Doarme! şopti Copila.

— Da ce-aţi făcut astă-noapte?

Fata se înroşi. Plutonierul băgă de seamă şi-o privi cu mai multă bănuială.

— Moşule, hei, deschide!

— Nu e încuiat, zise Copila. N-avem cheie la nicio uşă.

— Vouă nu vă e dă hoţi? Păi chiar, ce să vă fure!?

Ea deschise uşa de peste tindă şi rămase în prag, nedumerită.

— Nu-i.

Îl privea pe plutonier, nevinovată şi uimită, cu sprâncenele ridicate sub micile bolţi ale frunţii.

— A, păi pă mine să nu mă prosteşti tu, cu uite popă, nu e popă! Unde-i tat-tu? Ai spus că doarme.

— Nu ştiu unde-i; o fi plecat după lemne; am crezut că doarme.

Văzând că nicio primejdie nu-l pândeşte dinăuntru, plutonierul se întoarse spre jandarmul de afară şi-i făcu

semn să vină. Amândoi se apucară să scotocească prin casă. Mai întâi se opri la ciomegele din odaia bătrânului.

— Ce-s astea?

— Lemne de foc, ce să fie!?

— Şi dă ce-s netezite!

— Tata; dacă n-are ce face!?

Plutonierul mormăi ceva şi trecu în odaia cealaltă. Un parfum uşor, orăşenesc, îl izbi din prag.

— Asta-i odaia ta? o întrebă pe fată, cercetând-o cu o altă curiozitate.

Sub paltonul care nu-i acoperea pieptul, îi văzu sânii zbătându-se liberi în cămaşa de noapte. Băgă de seamă că are gâtul lung, alb, şi bărbia frumoasă. O întâlnise de multe ori pe drum, dar niciodată n-o privise cu luare aminte.

— Tu când ai crescut aşa?

Ea ridică din umeri, sfioasă.

— Te pomeneşti că ţi-e ruşine! urmă plutonierul, încercând să zâmbească şi să-şi înmoaie glasul.

Ochii i se opriră la o sticlă mare de parfum, de pe masă, legată cu o panglică roşie; alături erau un pieptene, agrafe de prins părul, o oglinjoară.

— Vai dă capu vostru!

Copila ridică ochii deodată, înfruntându-l duşmănoasă; paltonul se desfăcu mai mult în faţă, şi sânii i se văzură, tresăltând cu un fel de furie, sub cămaşă.

— Ai treabă cu tata?

Brebeanu nu era obişnuit să-l înfrunte nimeni; oamenii îl ascultau supuşi, cu căciula în mâini.

— Am treabă cu tat-tu! strigă, strângând pumnii pe puşcă şi împingându-şi burta înainte. Da ai să vezi tu ce treabă! Crezi c-am venit să glumesc cu tine?

Jandarmul celălalt care privea afară, pe uşă, rămase deodată cu ochii spre colţul prispei.

— Dom şef!

— Ce-i?

— Ia uite!

Alte urme de paşi, semănând cu cele după care veniseră, porneau din colţul prispei, străbăteau bătătura, mai prin stânga, şi se pierdeau în pădure.

— A fugit! socoti plutonierul.

— Acu, ce facem?

— Acu? Tu stai aici cu ochii în patru şi lasă-mă pe mine!

Fără multă chibzuială, Brebeanu o luă după urme. Paşii se desenau limpede printre copaci; doar dacă din loc în loc se mai pierdeau, prin câte un desiş fără zăpadă, ca dincolo să se vadă mai bine. Înăuntrul pădurii, lumina amiezii de iarnă, şi aşa scăzută, se învineţea. Cădea de sus, printre ramurile dezgolite, o tăcere tristă şi apăsătoare.

Îl cuprinse neliniştea; îi părea rău că se grăbise cu cercetările; n-ar fi trebuit să plece singur, ci mai întâi să-şi aducă ajutoare.

Îi plăcea meseria, îl făcea mai mare peste patru sate, mai mare decât primarii, decât notarii şi perceptorii, rege peste toţi; îi plăcea să-l salute oamenii, iar el să-i bage în sperieţi cu o căutătură aspră şi bănuitoare. Intră prin cârciumi, ca să i se ploconească negustorul şi să intre în pământ beţivii, trecea pe la hore, duminică, răsucindu-şi mustaţa, cu ochii după neveste, nu-i venea peste mână nici să cerceteze la post vreo pricină mai uşoară, să scape câte un pumn sub bărbia împricinaţilor. Dar să aibă de-a face cu bandiţii nu-i plăcea; însemna să fii pe drumuri, când nu

gândeşti, mereu gata de plecare, să nu-ţi priască nici somnul, nici masa, nici băutura. Lui îi plăceau odaia caldă, patul moale şi mâncarea bună, pe care n-avea cum să le găsească în pădure. Micşoră pasul, fără voie. În aceeaşi clipă, urechea prinse, din faţă, susurul unui pârâu, într-un fund de vale. Era un fir de apă care tăia în zăpadă o linie neagră, şerpuită, împărţind pădurea în două.

Se opri cu mâna pe puşcă şi cercetă împrejurimile. Nu se auzea nimic; întunericul pădurii crescuse, şi liniştea ei se făcuse mai apăsătoare.

Urmele coborau pieziş valea şi se topeau în pârâu; dincolo, malul se vedea neumblat; fugarul mersese mai departe prin apă, ca să nu lase semne. Plutonierul se cutremură numai gândindu-se ce înseamnă să intri cu opincile în apa îngheţată şi p-ormă să n-ai alt adăpost decât pământul gol şi copacii!

Fără îndoială ucigaşul o luase în sus şi se afundase între dealurile necunoscute. Nu era înţelept să meargă după el, mai departe; a doua zi, avea să-şi trimită sergentul major, cu câţiva oameni, să răscolească ei pădurea îngheţată.

Se întoarse repede, urmărit de întunericul care se ridica din pădure. Când pereţii albi ai caselor din Valea Alunişuhii luciră printre copaci, îşi simţi inima mai uşoară.

Jandarmul îi ieşi înainte.

— Dom şef, ia uite!

Alte urme de paşi porneau din partea cealaltă a prispei, ocoleau casa şi se pierdeau în pădure. Erau urme de ghete, sau de pantofi, se vedea forma tălpii şi a tocului.

— A venit şi a plecat!

Într-adevăr, un rând de paşi veneau spre casă, alţii se

duceau.

— Ăsta-i cadril curat, dom şef! spuse jandarmul, încercând să glumească.

Brebeanu nu râse; nu înţelesese vorba şi nici nu-i ardea de glumă. Se întoarse furios spre fată, care stătea în prag, tot dezbrăcată, cu paltonaşul pe umeri.

— Da tu pă unde ai venit, dă n-ai lăsat nicio urmă?

— Eu n-am fost nicăieri. De ieri am stat în casă.

— Şi nu ştii când a plecat tat-tu?

— Nu ştiţi, că nu-i ţin socoteală.

— Da astă-noapte n-ai auzit dac-a ieşit pă uşă?

— O fi ieşit. Ce, parcă numai acuma?

— Las c-ai să spui tu tot, la urmă! Şi n-ai auzit c-a fost cineva aici?

— N-am auzit.

Plutonierul ar fi vrut să încheie pentru azi ancheta, să se poată întoarce acasă, unde-l aşteptau cu masa.

— Mare necaz, frăţioare! se văietă, dându-şi căciula pe spate şi dezgolindu-şi fruntea roşie.

Paşii care ocoleau casa se cereau însă cercetaţi; erau altfel decât cei din pădure, făgăduiau să ducă la sigur undeva, dacă nu cei care plecau, măcar cei care veneau; un fugar se poate pierde în pădure, să nu-i mai dai de urmă, dar unul care vine, trebuie să plece de la un loc sigur, pe lumea asta, nu pe altă lume.

Se hotărî să mai întârzie o jumătate de oră cu masa.

— Mare necaz, frăţioare! Dobrică, ia seama! Mă întorc într-o fugă.

Porni repede printre copaci. Un om încălţat în pantofi, sau în ghete, se gândea, nu e unul de-ai pădurii, nu poate să vină prea de departe. Cu siguranţă că de la celălalt pâlc

de case, din valea Carpenului. După câteva sute de paşi, valea îi apăru în faţă, despădurită; amândouă urmele se vedeau limpede, până în poarta celei mai din jos case. O recunoscu, şi mintea i se lumină deodată. Era casa bătrânului Motoacă, iar urmele de paşi nu puteau fi ale altuia decât ale lui fie-su, fiindcă numai el din pădure umbla cu încălţăminte orăşenească.

Împinse poarta cu patul puştii. Perdelele, la odaia din dreapta, se mişcară, şi capetele fetelor apărură pe furiş. Bătrânul tuşea pe laviţa din tindă. Şeful postului bătu cu cizmă în uşă:

— Hei, ieşiţi, afară!

Înecat de tuse, bătrânul nu auzi. Fie-su ieşi, de dincolo.

— Să trăiţi, dom şef!

Drept răspuns, plutonierul îl privi de sus până jos. Ochii i se opriră pe pantofii lui de box negru, cu tălpile subţiri; pielea mai era încă udă. Se socoti lămurit. Îi vorbi cu un glas blând şi prietenesc:

— Ce mai faci, mă Ionică?

Motoacă se înroşi.

— Bine, dom şef!

— Mă Ionică, ia pune-ţi tu baltonu pă tine, să mergem până într-un loc.

— Unde, dom şef?

— Las c-ai să vezi tu!

Băiatul se supuse. Taică-su nu auzise vorba de afară; simţindu-l că pleacă, îşi opri tuşea.

— Poate vii cu un pac dă tutun!

Pe geam fetele îşi văzură fratele ducându-se cu jandarmul.

— Ce poznă o fi făcut? zise Veta, îngrijorată.

— Ei, poate ceva la chef!

— Pentru asta nu venea şefu postului până aici.

Vasilică, sora cea mai mică, se bucură, prosteşte:

— Acu n-o să ne mai bată!

Veta îi scapă o palmă peste gură:

— Muşcă-ţi limba, tâmpito, că e frat-tu!

De la poartă, şeful de post o luă înadins pe unde venise, trăgând cu coada ochiului la urmele proaspete pe care le lăsa Motoacă.

— Parcă ştii drumul!

— Îl ştiu, că-l fac de multe ori.

— Aşa? Zi, te duci des la Pădureţu!

— Mă duc, fiindcă mi-e neam şi mă am bine cu dânsu.

— Şi din ce te ai tu bine cu el, Ionică? Nu cumva dă la fie-sa?

— Nu de la fie-sa!

— Da azi nu fuseşi cumva p-acolo?

— Ba am fost.

Plutonierul rămase cu gura căscată. Nu se aşteptase: credea că băiatul va încerca să mintă, ori să ocolească.

— Aşa! Care va să zică spui pă faţă? Ai fost?

— Vedeţi bine că am fost, dacă am spus o dată.

— Şi ce făcea Pădureţu?

— Nu ştiu ce făcea, fiindcă nu l-am găsit acasă.

De data asta plutonierul simţi că-i fuge pământul de sub picioare. Întinse mâna, îl înşfacă de piept şi-l întoarse cu faţa.

— Ionică, tu să nu mă minţi pă mine! Spune, unde-i Pădureţu?

— Nu ştiu, dom şef! Acu, poate s-o fi întors acasă; da de dimineaţă, când am fost eu, nu l-am găsit.

— Ce-ai căutat la el, cu noaptea în cap?

— N-am fost cu noaptea în cap, că se făcuse ziuă.

— Ziuă, neziuă, ce-ai căutat la el?

— Mă duc în fiecare zi, dom şef! mai vorbim câte unele.

— Şi altădată cum dă nu-l găseşti plecat?

— Ba îl găsesc, că nimeni nu-i ţine socoteala când iese din casă.

Şeful postului începu să fiarbă.

— Mă Ionică, dacă nu vrei să spui aici, ai să spui la post!

— Ce să spun, dom şef?

— Mă! Mă Ionică, nu face pă prostu! Tu nu ştii ce-a fost astă-noapte?

— Nu ştiu.

— C-a spart capu cu pietre la unu, ici în vale?

— Cine, dom şef?

Plutonierul îşi apropie faţa de a lui.

— Asta poate ştii tu, mă Ionică!

Stătu câteva clipe aşa, fulgerându-l în ochi, apoi se cârmi pe picioare. Dacă voia să mai ajungă la masă, trebuia să nu piardă vremea.

— Dă-i drumu înainte!

Jandarmul aştepta, fumând o ţigară, pe prispă casei. Când îşi văzu şeful, aruncă mucul în zăpadă şi înghiţi fumul.

— Dobrică, ia-l în primire; îl bagi la arest şi-l ţii pân-oi avea timp dă el. Dă-i drumu repede, că te-ajung şi eu dă pă urmă, cu sania!

— Dar dânsa?

Copila rămăsese tot în prag, cu paltonaşul pe umeri. De frig, picioarele i se învineţiseră. Plutonierul o privi

câteva clipe, nehotărât. Aşa cum stătea, rebegită, nu-i venea să dea nici doi bani pe dânsa. Strâmbă din buze, cu dispreţ. De altminteri nu-i plăcea să ancheteze femei: leşinau îndată ce le punea centironul pe spinare.

— Las-o! O să ne lămurească Motoacă!

20

Bocanu stătea înfipt în bâtă, pe movila din mijlocul pieţii. Un tremur nelămurit îl răscolea pe dinăuntru, făcându-l să sufle greu, şuierând, dând aburi pe nas; nările groase adulmecau cu nesaţ ceva neînţeles din aer, în vreme ce pântecul îndesat i se zbătea sub chimir.

Îndată după prânz, piaţa era pustie, iar prăvăliile adormite. Şi deodată auzi în spate un glas subţire, sfios:

— La mulţi ani, nene Chivule!

Tresări, speriat, se suci pe bâtă, gata să cadă.

— Nia drace! grohăi, cu ochii zgâiţi.

Copila trecea pe marginea pieţii, strecurându-se repede la deaf.

— Ia stai! Un’te duci tu?

Fata răspunse, roşie, cu capul aplecat:

— Mă duc până ici, devale.

Bocanu o privi mirat, cum ar fi văzut-o acum prima oară. Nările i se zbătură.

— Ia fă-te-ncoa!

Ea se apropie, stânjenită; îl văzu aprins, roşu în obraz, cu minteanul descheiat, cu pieptul păros, aburind prin cămaşa despicată.

— Ce-a fost cu tat-tu?

— Nu ştiu.

— Păi cum nu ştii, dacă umblă jandarii după el?

— Ei, aşa umblă jandarmii după oameni.

— Fată hai, vezi c-o s-o păţească!

— Da ce-a făcut?

— Ce-a făcut, ce n-a făcut, dacă intră la puşcărie? Tu ce te faci pă urmă?

Copilei îi era gândul în altă parte.

— Mă duc, nene Chivule!

Bocanu o opri:

— Ia stai!

Fata îi venea un fel de nepoată, dar niciodată n-o băgase în seamă, cum nu le băgase în seamă nici pe celelalte neamuri sărace. Acum văzu că se făcuse mare. Nu i se părea frumoasă; ar fi vrut să fie cu obrajii mai roşii, cu trupul mai plin, cu picioarele mai groase.

— Şi unde zici c-ai plecat tu, singură? o întrebă, cu vocea schimbată.

— Pân-aici, devale!

Bătrânul îşi ţinu ochii pe dânsa, cu un amestec de nedumerire şi de fierbinţeală. Pe creştet, fata purta o căciuliţă de lâna roşie, pufoasă, orăşenească. Îmbrăcămintea ei era amestecată. Avea o zeghe de dimie sură, croită strâns pe mijloc, cu marginile încheiate faţă în faţă, cu găitane şi cu înflorituri negre. Sub marginea zeghei, picioarele erau ascunse în cizmuliţe de cauciuc, înalte până mai sus de jumătatea pulpelor.

— Cine-ţi dădu astea dă pă tine?

— Ei, le am şi cu!..

Răsuflarea lui Bocanu se aprinse. Erau unele zile din an, mai ales în timpul sărbătorilor, când anumite tulburări îi încercau fiinţa mătăhăloasă. Acum, de la Crăciun, nu-şi

dădea seama limpede ce-i tot îndemna să plece de acasă. De o săptămână în şir mânca şi bea îndesat; tăiatul porcului aducea în fiecare an o îmbelşugare grasă. Începând cu ziua întâi de Crăciun şi până după Bobotează, mânca de cinci, de şase ori pe zi, zdravăn de fiecare dată. Dimineaţa, după ce îşi clătea gura cu rachiu, începea cu muşchiuleţ afumat, prăjit în untură, în untura îngroşată cu firimituri de carne arsă, întingea dumicaţi mari de mămăligă, pe care apoi îi trimitea pe gât, nemestecaţi, făcând să-i pârâie gâtlejul. Abia avea timp să se spele de grăsime pe mâini şi pe faţă, că încercând alt păhăruţ de rachiu, iar i se lăsa gol în stomac. Pe la ceasurile nouă mânca un caltaboş fiert în apă, fără grăsime, pentru odihna maţelor. După caltaboş veneau trandafirii, cârnaţi proaspeţi de porc, graşi, pipăraţi şi parfumaţi cu mirodenii. La prânz mânca piftie, o strachină, apoi sarmale ori coaste de porc cu varză călită, apoi alt fel de friptură şi sfârşea cu patru-cinci baclavale mari, îndesate cu nuci, scăldate în sirop de zahăr.

La fiecare din aceste mese, clondirul se golea pe jumătate. După prânz se culca îmbrăcat, cu faţa în sus, cu chimirul desfăcut, şi cădea într-un somn greu, parcă se tot ducea la fund. Se trezea cu o răscoală în măruntaie; nu-i era rău, şi nu-i era bine; parcă tot i-ar fi venit să pună mâna pe ceva, să rupă, parcă ar fi scos calul din grajd şi-ar fi dat o goană călare, cu capul gol şi cu pieptul afară din cămaşă.

Apucă zdravăn clondirul, şi dacă golea din el vreo două pahare, iar simţea cum se surpă pe dinăuntru şi iar se apuca să mănânce. Noaptea avea vise aprinse, se vedea în tinereţe, alergând prin râpe, după fete şi după neveste; se vedea într-o odaie cu perdele roşii, cu o mulţime de femei goale. Se trezea lac de apă, gâfâind, nedându-şi seama ce îl

paşte, şi iar se apucă să-şi îndese stomacul.

Într-o săptămână, pântecele i se mărea de două ori pe atât şi se întărea, ca fierul, de l-ai fi putut face nicovală. Obrajii i se înroşeau, vinele, pe frunte şi la gât, se umflau cât degetele; în trup i se adună o furie care aştepta să plesnească undeva şi să se reverse. Plecă de acasă asudat, uitându-se cu nelinişte în lături, gâfâind, speriindu-se şi de-o umbră, de un câine sau de o pisică, oprindu-se din loc în loc şi trăgând cu urechea, de parcă ar fi aşteptat să audă un pas apropiindu-se. Când întâlnea căite o femeie, vedea roşu înainte, sufla greu pe nări, dar îi pierea curajul, încât el, care le îndrăznea pe toate, nu se încumeta nici să o privească mai bine, necum să-i spună o vorbă.

Se pomenea, tot fără să-şi dea seama cum, coborând câte o cărare ştiută din alte vremi, dând târcoale pe la câte o casă, pe la vreo văduvă sau pe la vreo nevastă, şi sfiindu-se să bată în poartă. După ceasuri întregi de umblet, se întorcea mai neliniştit şi, îndată, ca să se potolească, punea mâna pe clondir, pe slănină afumată şi înghiţea, până simţea că e gata să crape.

Acum dăduse câteva târcoale, o luase pe râpa de sub livadă, o dată în jos, o dată în sus, iar se întorsese, iar plecase, pe unde stătea Misleanca, o văduvă la care veneau câte unii să petreacă. Fusese şi el pe acolo, câteodată, în alţi ani, şi Misleanca îl primise cum se cuvine.

De data asta, la geamul femeii văzuse nişte capete negre, de sondori, cu sticlele la gură; unul cânta dintr-o armonică, şi ceilalţi chiuiau. Misleanca stătea în odaia învecinată, unde se duceau pe rând musafirii.

Auzind muzica şi chiotele dinăuntru, Bocanu simţise că-l cuprinde turbarea; urcase dealul cu o vadră de venin în

sânge. Vederea Copilei îl întărită şi mai mult. Ochii i se plimbară pe corpul ei, de la gât până la picioare. N-ar fi vrut mai mult decât s-o simtă puţin alături; i se părea că numai cu atât, veninul din sânge i s-ar fi dus tot afară. I se făcu roşu în faţă.

— Hai că merg şi eu cu tine până dăvale!

— Păi mi-e degrabă, nene Chivule!

— Las că nu-i nimica!

Din deal se vedeau schelele adormite; nu mişca nimic, la nicio sondă. Două zile la Crăciun, două zile la Paşti şi una de Anul Nou, maşinile se opreau şi era atâta linişte, încât schelele, cu turlele lor negre risipite în zăpadă, păreau locuri de îngropăciune. Înfiorată de tăcere şi de pustietate, Copila se gândea că atunci când toţi directorii, şi inginerii, şi funcţionarii, şi sondorii vor pleca, aşa vor rămâne dealurile, nişte cimitire. La potecă dinspre Râpa Seacă, spuse:

— Eu o iau pe aici, nene Chivule!

— Stai că vin după tine!

Fata o luă înainte, cu ochii aplecaţi, ruşinată şi necăjită, neştiind cum să scape. Bocanu abia putea să i se ţină de urmă, cu privirea pe mijlocul ei strâns în zeghe. Când sărea peste vreun şanţ, când se aplecă să treacă pe sub vreun cablu, poalele zburau în lături, şi el îi vedea coapsele albe, deasupra ciorapilor de lână. Atunci îi venea să se arunce înainte, să se prăvălească peste dânsa, şi amândoi să se ducă de-a rostogolul, în vreun fund de râpă, să-şi frângă gâtul, să-şi spargă capul, numai să se termine cu veninul din sânge.

— Stai mai încet, fato!

— Mi-e degrabă, nene Chivule!

Jos, la podeţul de peste Râpa Seacă, Bocanu o ajunse; îi simţi răsuflarea grea în spinare. Sub paşii lui bârnele se îndoiau că nişte nuiele. Dedesubt, gârla de păcură despica în două fundul văii, alb de zăpadă.

La urcuş, bătrânul iar rămase în urmă.

— Stai mai încet, fato!

Curând, poteca intră în pădure. După atât urcuş şi după atâta aşteptare, lui Bocanu îi veni dintr-o dată un curaj ca în tinereţe. Făcu doi paşi mari, repezi, şi-o apucă de mână.

— Ia stai acu şi cu mine!

— Lasă-mă, bre nene Chivule, că am treabă!

Bătrânul scotea aburi pe nas şi pe gură şi prin despicătura cămăşii. O strânse mai tare de mână.

— Unde ai tu treabă?

De silă, fata îşi ascunse capul în piept. El îi prinse şi mâna cealaltă, fără să lase bâta, şi-o întoarse cu faţa. Era încordat ca un bivol care se pregăteşte să ia ceva în coarne. Ea încerca să-şi scoată mâinile din pumnii lui mai noduroşi decât bâta.

— Lasă-mă, nene Chivule!

— Cu cin-te ai tu bine?

— Cu nimeni.

— Da dă la mine nu vrei tu o pereche dă cercei dă aur?

— Nu-mi trebuie cercei.

— Fă, nu fi proastă! Nu fi proastă, fă, că tu ştii ce sunt eu în stare.

Încordarea bătrânului făcea să tremure pământul sub tălpi. Fata se temu să nu-i sară cercurile, ca la un butoi, şi să-l vadă plesnit, cu doagele răspândite pe jos.

— Fă, nu fi proastă! Nu fi proastă! bolborosea Bocanu,

umblând să-şi apropie gura de obrazul ei înroşit.

— Nene Chivule, ce ai cu mine? Lasă-mă, bre, în pace! El nu-i auzea glasul; îşi auzea numai vinele încolăcite pe tâmple pocnindu-i şi urechile vâjâind. Îi trecu o mână pe după spate, şi-o smuci de mijloc, s-o tragă în lăstăriş.

Copila tot nu-i înţelegea toanele şi n-avea îndrăzneala să se apere. Scâncea încet, încercând numai să-şi scape mâinile:

— Stai, bre nene Chivule! Ce naiba, şi dumneata!

Bătrânul o târî în marginea drumului, îşi crăcănă picioarele noduroase şi o suci pe o parte, s-o pună jos. Fata se zbătea, din răsputeri.

— Nene Chivule, lasă-mă! Strig după ajutor!

— Să nu strigi, fă! Să nu strigi, fă!

Tot luptându-se să-i pună piedică, piciorul îi alunecă într-un făgaş. O clipă, trupul mătăhălos se zbătu, zornăind din încheieturi, apoi se prăbuşi, trăgând-o pe fată după el. Pământul dudui.

Până să se dezmeticească bătrânul, Copilă, aşa cum căzuse, îi puse genunchii în chimir.

— A, stai tu, mucoaso, că te fac eu!

Bocanu căuta orbeşte ceva, să se sprijine, dar nu găsi nimic; corpul i se răsuci încet, o dată cu faţa în sus, o dată cu faţa în jos, apoi porni de-a rostogolul la vale, buşind ca un sac plin. Bâta îi scăpă din mâini, zbură vâjâind, căzu departe şi se duse înaintea lui, sunând sec pe pământul îngheţat.

Copila se ridică, tremurând de spaimă şi necaz. Când se dezmetici, îl văzu pe unchiu-său cum se ducea, din dâmb în dâmb, icnind, scoţând aburi la fiecare buşitură, ca o rufă stoarsă în frig. Făcu vânt cu piciorul pălăriei pierdute.

— Na şi pălăria, nene Chivule! strigă, înveselită, nechezând din deal, cu râsul ei subţire, cristalin.

Bocanu se duse de-a rostogolul, buşind în dâmburi când cu burta, când cu spinarea. Pe dealul celălalt, câţiva oameni ieşiseră afară pe la bordeie şi priveau, cu ochii căscaţi, bătându-se cu palmele pe genunchi, de râs. Un dâmb, în faţă, închidea vederea spre podeţ; corpul rostogolit le dispăru din ochi. Auzeau numai buşiturile şi simţeau pământul tremurând. Bâta se izbi de balustrada podeţului de unde zbură alături, în râpă, făcând să ţipe conductele de fier. În clipa următoare, greu, îndesat, stâlcit, Bocanu se duse după ea, grohăind.

Oamenii auziră plescăitura şi văzură păcura ţâşnind, împroşcând cu negru zăpada curată de pe mal. O luară la goană în jos.

Dincolo, Copila aşteptă până se duse şi pălăria după stăpân, apoi porni fugă prin pădure, spre cabană, nechezând, grăbindu-se să n-ajungă prea târziu.

21

Arestul unde-l băgaseră pe Motoacă era o cămăruţă la postul de jandarmi. Pe ferestruica din uşă, cu gratii, vedea în cancelaria goală, iar de acolo, în dormitorul soldaţilor, cu patru paturi de fier, cazone, cu saltele de paie ca nişte saci, îmbrăcate în cearşafuri albe, şi cu pătura strânsă în lung, la mijloc. Îşi aminti vremea de la regiment; se eliberase sergent, după doi ani de militărie şi tot nu ştia de ce în cazărmi paturile se fac aşa, lăsându-se cearşafurile goale, să le bată praful.

Deasupra, în odăile unde locuia şeful postului, auzea

veselie. După înghesuiala de paşi târşiţi pe duşumele, înţelegea că e multă lume şi nu se miră că îl uitaseră aici. Stătea de la prânz fără apă şi fără pâine, numai cu tic-tac-ul ceasornicului de aur, pe care-l tot privea în lumina ferestruicii, aşteptând ca mişcarea acelor pe cadran să aducă o schimbare.

În odaia de dincolo, un jandarm, culcat pe o coastă, strâns cu genunchii la gură şi învelit cu mantaua pe cap, sforăi toată după-amiaza. Pe seară se trezi, căscă prelung, se dădu jos şi, strâmbându-şi corpul, făcu oasele să-i trosnească. Motoacă simţi abia atunci că înţepenise. Ferestrele se întunecau; după un timp nu mai văzu arătătoarele ceasornicului, ci numai cadranul alb, lucind, şi-l mai privi mult aşa, găsind o mângâiere.

Fiind sărbătoare, în cancelarie nu se făcuse focul şi era frig. Într-un târziu, răpus de oboseală, se trânti pe duşumea, în colţul arestului, unde aţipi, cu bărbia în piept. Când se trezi, deasupra petrecerea nu se terminase.

Şeful postului avea musafiri, pe colegul său de la Brebu, cu nevasta şi cu fata, pe notar, pe perceptor, pe administratorul închisorii de la Doftana, pe casierul Băilor, împreună cu neamuri de-ale tuturor.

Petrecură până la ziuă. Plecară abia când zorile vinete se iveau pe ferestrele îngheţate. Brebeanu, bine dispus, roşu la faţă, plesnind de băutură şi de mulţumire, coborî să-i condu-că. Jos, îşi aminti de Motoacă; fiindcă tot n-avea chef să se culce, intră în cancelarie, cu tunica descheiată, cu burta înainte, răsucindu-şi mustaţa neagră, cântând: „Volinaş pe când era, şapte sate mi-l iubea…”

Jandarmii se sculaseră şi îşi văcsuiau cizmele.

— Să trăiţi, dom şef! strigară, cu periile în mână.

Strigătul lor milităresc îl făcu pe plutonier să-şi aducă aminte de datorie. Lăsă cântecul şi se încruntă.

— Ce ne facem, frăţioare, că trebuie să anchetăm arestatul!?

— Îl anchetăm, dom şef! Ce, parcă n-am mai anchetat noi şi pă alţii?

Brebeanu se aşeză în spatele biroului.

— Ia aduceţi-l!

Motoacă aţipise a treia oară, ghemuit în fundul cămăruţei. Jandarmul deschise uşa şi, din prag, îi dădu un picior în coaste.

— Scoal, mă, că ţi-a venit ceasu! Ei, fir-ai al dracului, îţi arde să dormi!

— Lasă-l încet, lasă-l încet! porunci plutonierul.

Apoi îi zâmbi prietenos arestatului.

— Bună dimineaţa. Ionică! Bată-te norocul, că te uitasem!

— Daţi-mi drumu, dom şef! Zău, ce aveţi că mine?

— N-am nimic, măi Ionică! Mă ştii tu rău la inimă? Îţi dau drumu, nu-ţi fie teamă. Ia stai colea jos! Dobrică, du-te şi să-i cei cocoanei o sticlă cu d-ăla roşu şi două pahare.

Motoacă nu îndrăznea să se aşeze pe scaun.

— Şezi, mă Ionică, nu te sfii! Nu vrei să bei un pahar cu mine?

— Ba da, dom şef, dar…

— Asta ce-i dă luceşte aşa? întrebă plutonierul, întinzând mâna după lanţul de aur. Măă, da ştii că ai ceas ca boierii?! Cum te făcuşi cu el?

— L-am cumpărat.

— Zău, mă? Şi dă unde-ai avut tu atâtea parale?

— Am avut; se mai găseşte şi la noi câteodată.

— Aşa, aşa, bine, mă Ionică! Ia fă-l încoa, să-l văd mai de aproape!

Motoacă desfăcu lanţul din butonieră.

— Aur, mă?

— Aur.

După ce examină ceasul pe o parte şi pe alta, plutonierul îl băgă în buzunar.

— Bravo, Ionică!

— Dom şef...

— Lasă gura, nu mă supăra dă dimineaţă, că stricăm prietenia!

Jandarmul veni cu sticla şi cu paharele, pe o tavă cu şerveţele brodate.

— Văzuţi, mă, serviciu la mine? Să nu spui că nu te cinstesc. Ia, bea un pahar dă colea! La mulţi ani!

Alături, jandarmul râdea. Motoacă rămase posomorât.

— Dă ce nu bei, mă! strigă plutonierul, schimbând glasul. Ţi-e ruşine să bei cu mine?

Cum sfârşi această întrebare, se suci brusc şi îi propti pumnul sub bărbie.

Motoacă icni.

— De ce dai, dom şef? întrebă, moale, fără să se mire.

— Bea dă ici!

Luă paharul şi-l deşertă, ca pe o doctorie.

— E, văzuşi? E greu să bei un pahar dă vin cu mine?

— Nu-i greu, dom şef, dar...

— Lasă gura, Ionică, lasă gura, că-i vai de mama ta! Ia ţine!

Bău încă un pahar, apoi încă unul, până ce, de nemâncare şi de oboseală, îl cuprinseră ameţelile; căzu cu bărbia în piept, în clipa următoare, capul îi zbură pe spate.

Plutonierul se ridicase în picioare şi, aplecat deasupra lui, îl lovea cu pumnii pe rând, când cu stângul, când cu dreptul, sub bărbie, făcându-l să se bălăbăne şi să icnească la fiecare lovitură. Când îl văzu moale, alunecând pe duşumea, se opri, se aşeză pe scaun şi turnă iar în pahare.

— Ia ridică-l!

Jandarmul îl luă pe Motoacă de subsuori şi-l aşeză pe scaun.

— Ia dă colea, Ionică!

În uşa dormitorului, soldaţii râdeau cu gurile mari, ca proştii.

— Ia, Ionică, ia, mă, nu face nazuri!

Aşa îi dădu câteva pahare, şi după pahare îl luă în pumni. Lui Motoacă începu să-i curgă sânge din colţul gurii.

— De ce dai, dom şef? bolborosea, moale, la fiecare lovitură.

— Las c-ai să vezi tu!

Plutonierul se ostenea zadarnic, Motoacă nu mai făcea nicio mişcare, rămăsese cu capul pe spate, şi primea loviturile fără nicio tresărire.

— Descălţaţi-l! Să-l mângâiem puţin la picioare!

Oamenii se repeziră rânjind şi îl întinseră pe masă; doi îl ţineau să nu mişte, doi îl descălţau; un altul aduse din sală vâna de bou. Şeful postului îşi scuipă în palmă, o prinse bine în pumn şi se ridică.

— Gata, mă?

— Gata, dom şef!

Vâna de bou vâjii prin aer şi, cu o plesnitură umedă, se lipi de tălpile goale.

— Aoleu! urlă Motoacă, zvârcolindu-se. Ce ai cu mine?

Oamenii care îl descălţaseră săriră în ajutorul celorlalţi şi-l înţepeniră pe masă. Vâna de bou vâjâi iarăşi.

— Dom şef! urla Motoacă. Ajutor! Nu mai da, dom şef, nu mai da că n-am făcut nimic!

Plutonierul se înfierbântase şi lovea înainte, fără să ţină socoteala loviturilor. Pe feţele oamenilor, care acum nu mai râdeau, se vedea o lumină sângerie. Motoacă răgea:

— Ajutor! iartă-mă, dom şef! Iartă-mă!..

Brebeanu nu mai avea puterea să se oprească. Tălpile se umflară, începură să curgă şiroaie de sânge. Oamenii simţiră cum zvârcolirea slăbeşte.

— Gata, dom şef!

Şeful postului lăsă mâna să-i cadă pe lângă corp. Asudase pe sub tunică şi era roşu până în albul ochilor.

— Daţi-l jos!

Luară trupul chinuit şi-l puseră pe scaun. Atingerea picioarelor cu duşumeaua îl făcu pe Motoacă să urle. Se feri şi rămase cu tălpile în aer, plângând ca un copil, cu lacrimi mari, care-i udau obrazul schimonosit de durere.

— Bine, mă Ionică, dă ce vrei să stricăm prietenia?

— Dom şef, ce ai cu mine? Iartă-mă, dom şef, că nu mai pot!

— Stai, mă, ce te sperii? Sunt eu om rău? Ia bea dă colea!

Motoacă duse paharul la gură.

— Doamne, păcatele mele!

Lacrimile îi curgeau în pahar.

— Ce faci, nu bei?

De frică, deşertă paharul pe gât. Îndată, îl cuprinse sughiţul. Plutonierul răbdă o dată, de două ori, apoi se înfurie.

— Nu mai sughiţa!

Cu toată spaima, sughiţul nu voia să înceteze; devenise mai dureros decât caznele.

— A, păi aşa ne fu vorba?

Un pumn sub bărbie – şi capul lui Motoacă se duse pe spate.

— Hei, vezi că ţi-a trecut sughiţul? zise plutonierul, bine dispus, făcând cu ochiul jandarmilor.

Jandarmii râseră cu slugărnicie.

Brebeanu mai turnă un rând de pahare, şi se aşeză pe scaun. Un timp stătu posomorât, cu capul în pământ. Pe urmă vorbi moale, fără să-şi arate ochii.

— Ei, acu spune!

— Ce să spun, dom şef?

— Mă! Nu face pă prostu! Spune ce te-ntreb eu!

Băiatul tăcu.

— Nu spui?

— Nu ştiu nimic, dom şef!

— Bine, vedem noi. Urcaţi-l pă masă!

Motoacă începu să urle:

— Dom şef, să nu mai dai că spun tot, spun orice, dom şef!

Plutonierul nu-l mai auzea; răcnetele treziseră din nou furia în el. Puse mâna pe vâna de bou şi-o învârti în aer. Se auzi talpa sfârâind.

— Mooor! Dom şef, lasă-mă că spun! Spun orice, tot ce vrei dumneata spun!

Şeful de post, o dată pornit, nu se mai oprea; lovea cu sete şi vâjâitul vinei în aer, sfârâitul pielei arse, răcnetele îl înfierbântau mai tare.

— Acu spui, mă?

— Spun, dom şef. Lasă-mă, că spun!

— Puneţi-l pă scaun!

Toată durerea Motoacă o simţea în inimă. Căzu cu capul pe masă, cu mâinile înfipte în piept.

— Spune!

— Spun, dom şef, spun! Lasă-mă să mă limpezesc!

Îşi adună gândurile în creierul înnebunit.” Dom şef, uite-aşa a fost, zicea în gând. Aşa a fost, gândesc. Eu ştiam de-o vreme că moşu dă cu pietre în firma lui conu Enăchiţă. «Lasă-l, bre moşule!» i-am spus! Ce vrei, dom şef, toane de bătrân ţignit!”

— Hai, ce faci, spui?

Motoacă tresări.

— Spun, dom şef!

Şi iar începu să-şi caute amintirile: „În ziua de Anu Nou, m-am dus din zori la el, să văd ce mai face, că mă duc des, ştii. Şi l-am găsit pe moşu speriat. «Mi-e c-am dat dă belea!» mi-a spus. «Cum, moşule?» «Am izbit pă unu cu bolovanu la mir!» Atunci eu i-am spus: «Fugi, moşule, ascunde-te în valea Ghionoaei, la scorbură, ştii dumneata, şi stai acolo c-o să vin eu, să-ţi aduc de mâncare, şi să nu te-arăţi, că te omoară jandarmii!» Şi moşul şi-a luat amândouă cojoacele, şi-n desagi şi-a luat mămăligă şi-o coastă afumată de porc, şi-a mai luat şi-o scoarţă în spinare, şi s-a dus.”

— Spui?

Ridică ochii şi-l privi rătăcit.

— Ce să spun, dom şef?

— Aşa? Bine! Ia aduceţi frânghia, şi să mi-l atârnaţi la geam.

Până să înţeleagă, Motoacă se pomeni luat pe sus,

legat de picioare şi atârnat cu capul în jos de crucea ferestrei. Sângele îi căzu greu sub ţeastă, odaia se făcu roşie, totul în jur, picioarele jandarmului, scaunul care i se legăna în faţă se făcură roşii.

— Aşa e bine, mă? întrebă liniştit plutonierul.

— Iartă-mă, dom şef!

— Du-te unu sus şi s-aduci un făraş cu mangal, să-l afumăm puţin, chiar dacă nu l-am sărat mai întâi.

Motoacă se zbătu, înnebunit.

— Iartă-mă, dom şef!

— Dă ce să te iert? Mi-ai făcut tu mie ceva?

— Dom şef, iartă-mă că nu mai pot! Mor, dom şef!

— Cum o să mori? Tu ai ani dă trăit!

Jandarmul care plecase după mangal se auzea sus, în capul scărilor, vorbind cu cocoană.

— Iartă-mă, dom şef!

Plutonierul îşi îndreptă spinarea, făcu cu braţele câteva mişcări, să se dezmorţească, apoi căscă adânc.

— Eu mă duc până sus, să mă întind niţel, că sunt obosit. Aveţi voi grijă dă el. Pentru după prânz să pregătiţi un sac. Tu, Gavrilă, să te duci peste drum, la Moş Costache, să prinzi cotoiu.

Jandarmii râseră cu gura până la urechi; de mult nu mai avuseseră o zi ca asta. Pe om îl băgau, despuiat, la un loc cu pisica, în sac, sacul îl atârnau de cârligul lămpii şi începeau să lovească la nimereală.

— Lăsaţi pă mine, dom şef! se mândri Gavrilă.

Jandarmul cu mangalul intră pe uşă.

— Iartă-mă, dom şef! gemu Motoacă.

— Da spui, Ionică?

Văzu mangalul pâlpâind, ca o apă roşie – toate

pâlpâiau şi erau roşii.

— Ce să spun, dom şef?

22

Bocanu tocmai coborâse din autobuz şi străbătea piaţa Palatului de Justiţie, aproape goală, fiind o oră timpurie, când dădu faţă în faţă cu Dimopol. Bancherul răsucea în minte nişte socoteli încurcate. Văzându-l pe Bocanu, faţa i se lumină, îşi trecu bastonul pe stânga şi veni spre el, cu mâinile întinse.

— Tocmai la dumneata mă gândeam, iubite cuscre! Se vede că gândul meu te-a adus!

Bătrânul se ţinu ţeapăn. „Mă pândeşte!” gândi, socotind că bancherul n-avea ce căuta aici atât de dimineaţă altceva, decât să-i ţină calea.

— E, şi ce aveai cu mine? mormăi, ursuz.

— Lasă acum! întâi să mă bucur că te văd. Azi eşti musafirul meu! Cred că n-ai nicio treabă grabnică. Hai cu mine până într-un loc, şi pe urmă te iau acasă. O să bem câte un ceai bun, cu rom. Hm? Ce zici, iubite cuscre, de un veritabil Jamaica Rum?

Cuscrul mormăi ceva, lăsându-se dus de braţ cu de-a silă. Întâlnirea cu bancherul îi strică toate socotelile, până seara n-avea cum să mai scape de el.

Era mânat de aceleaşi nelinişti şi tulburări, care-l stăpâneau de la sărbători. Cât zăcuse, două săptămâni, cu dureri în oase şi cu năduşeli, după păţania de pomină, avusese tot vedenii cu femei goale, ziua şi noaptea, şi treaz, şi adormit. Junghiurile nu-i potoliseră fierbinţeala, ba după boală se sculase mai întărâtat. Îşi simţea într-una

stomacul gemând şi cerând, îl umplea cu mâncare şi cu rachiu şi, după ce se sătura, iar îi veneau în gând femeile goale. Dormea zbuciumat, chinuit de arătări; se tot vedea în tinereţe, alergând după neveste prin văi, sărindu-le gardurile şi strecurându-se prin odăile lor. Pe la Misleanca mai trecuse, dar în casa văduvei erau mereu sondori, unii intrau, alţii ieşeau. Se auzeau cântece de armonică şi chiuituri. Pleca mai departe, gâfâind, ocolea schelele, izbea cu bâta conductele şi bolovanii care-i ţineau calea, zvârlea cu pietre în câini, şi iar se întorcea pe la Misleanca, şi iar auzea înăuntru sondorii chiuind.

După o săptămână de asemenea zbucium venise la oraş, cu capul arzând. În tinereţe auzise de o casă, pe la Hanul Călugărului, unde drumeţii găseau femei să le ţină de urât. Nu ştia dacă acea casă mai este, şi nici măcar dacă fusese vreodată cu adevărat. Îi era teamă să încerce, să nu nimerească la oameni cinstiţi, să nu intre în vreun bucluc, dar nici să se lase păgubaş nu-i venea.

Întâlnirea cu bancherul stricase tot.

— Eşti musafirul meu! Nu-ţi dau drumul sub niciun cuvânt! spunea Dimopol, ţinându-l strâns de braţ.

Îl urmă, cu roţile maşinăriei dinăuntrul lui împiedicate, scrâşnind. Străbătură astfel piaţa şi apucară pe Calea Câmpinei. Sergenţii de stradă, negustorii cu tarabele, sau cei din uşile prăvăliilor, birjarii şi mai toţi trecătorii îl salutau pe bancher, cu un amestec de familiaritate şi respect. El le răspundea tuturor, bine dispus, făcându-le semne prieteneşti. Pe toţi îi ştia pe nume, pe necazuri. Cu unii se oprea să schimbe o vorbă.

— Bună dimineaţa, Petrică! Ţi-au ieşit bine ghetele?

Omul se mira: uitase că Dimopol îl întâlnise odată în

cizmărie, certându-se cu meşterul.

— A, bată-vă să vă bată, coane Gigi! Au ieşit, dar nu prea-prea! zicea, uitându-se modest la încălţări.

— Amice Petrică, dă-mi voie să-ţi prezint pe cuscrul meu, domnu Bocanu, marele petrolist.

Atât vorbea despre el, în oraş, că numele lui Bocanu începuse să fie cunoscut.

— A! făcea omul, încântat. Mare cinste! Mare cinste, domnu Bocanu!

Bocanu mergea la braţul bancherului, pufnind pe nas, trăgând cu coada ochilor în lături, căutând parcă un prilej să scape.

— Să trăiţi, coane Gigi! salutau birjarii.

— Bună dimineaţa, Ilie. Ce faci, mă? Ţi-a fătat iapa?

Câte un negustor, care îl vedea pe geam şi avea o afacere cu el, ieşea în uşa prăvăliei.

— Bună dimineaţa, coane Gigi! Dacă eşti bun, numai două vorbe.

— Cuscre, iartă-mă o clipă!

Şi luându-l pe negustor cu braţul de talie, peste halatul alb, începeau să-şi vorbească repede, pe şoptite, la ureche. Dimopol nu pierdea multă vreme; convingea repede, sau se lăsa repede convins.

— Amice Naică, s-a aranjat! Dă-mi voie să-ţi prezint pe cuscrul meu, domnul Bocanu, marele petrolist!

— A! Ce cinste, domnu Bocanu!

După câteva colţuri, Dimopol se opri, căută într-un carneţel, cercetă tăbliţa cu numele străzii şi-o luă la dreapta, cu Bocanu de braţ. Curând se opri în dreptul unei case scunde, care se întindea mult în curte. La stradă avea înfăţişare de prăvălie, dar obloanele erau trase şi nicio

firmă nu se vedea pe zid.

Bancherul bătu cu bastonul în poartă. De după o movilă de zăpadă, strânsă în mijlocul curţii, se ivi un câine mic, zbârlit şi urât, lătrând.

— Marş, tu, Mitică! strigă o femeie slabă, cu picioarele goale în papuci, ieşind cu un val de aburi după ea pe uşa bucătăriei din fund.

Dimopol salută, ridicându-şi pălăria reverenţios.

— Bună dimineaţa, stimată doamnă! Domnul Andraskovsky e acasă?

— Nu-i. S-a dus după pâine, da vine numaidecât. Aveţi vreo treabă cu dumnealui? Poftiţi în casă!

Bancherul mai salută încă o dată, politicos, şi-i făcu loc lui Bocanu să treacă înainte.

— Stimată doamnă, dă-mi voie să-ţi prezint pe cuscrul şi amicul meu, domnul Bocanu, marele petrolist.

Femeia îl privi zăpăcită, pe când deschidea uşa din faţă.

— Îmi pare bine de cunoştinţă!

În antreu, Dimopol îşi scoase şuba şi o atârnă la cuier; deasupra îşi agăţă pălăria, iar bastonul alături, făcând totul foarte meticulos. Bocanu rămase cu cojocul pe el; nu şi-l scotea decât seara, la culcare.

— Iubite cuscre, ia loc! Stimată doamnă, până ce vine domnul Andraskovsky aş putea să mă urc în pod?

Bocanu căscă ochii mari. Femeia însă păru că înţelege ceva, fiindcă privirea i se lumină.

— A, dumneavoastră sunteţi pentru ipotecă?

— Vai, stimată doamnă! Am venit pur şi simplu să-i dau domnului Andraskovsky o mână de ajutor.

— Atunci poftiţi!

Dimopol se urcă elastic pe scara îngustă a podului. Ajuns sub acoperiş, scoase din buzunar o lanternă electrică şi cercetă şarpanta, de la căprior la căprior, zgâlţâi grinzile, încerca astereala cu unghia să vadă dacă nu-i putrezită, căută urme de ploaie pe lemnărie. Acoperişul, vechi, se vedea bine întreţinut. Scoase capul pe o lucarnă, să privească tablă pe deasupra: era vopsită cu minium de plumb şi dedesubt nu părea să fie ruginită. De sus, avu prilejul să privească şi curtea până în fund, precum şi vecinătăţile, pe care le scormoni din ochi, cu multă atenţie.

Jos, la picioarele scării, gazda îl aştepta emoţionată, căutând să citească rezultatul pe chipul lui, dar chipul bancherului luase o mască rece şi indiferentă. Îşi scuturâ mâinile de praf, fără să scoată un cuvânt, şi porni să inspecteze restul casei. Începu din fund, de la dependinţe, cercetă pereţii, tavanul, duşumelele, tâmplăria, cu o privire atentă şi meticuloasă, nelăsând să-i scape nimic. Când ajunse înapoi, unde aştepta Bocanu, domnul Andraskovsky tocmai intra pe poartă. Femeia îi ciocăni în geam, îi făcu semn să intre prin faţă. Dând cu ochii de şuba pe care o cunoştea, omul se zăpăci. Lăsă pâinea pe scară şi intră repede, fără să se mai şteargă de zăpadă.

— Vă salut cu toată cinstea, domnule Dimopol. Îmi pare bine că nu m-aţi uitat!

Văzându-l că intrase murdar şi că întindea zăpada pe duşumeaua albă, Dimopol se încruntă, dar numai o clipă.

— Amice Andraskovsky, n-ai de ce să-mi mulţumeşti. Dacă voi putea să-ţi fac un bine, am să mă bucur mai mult decât dumneata.

— O, domnule Dimopol!..

Bancherul se aşeză pe un scaun.

— Ei, ia spune, ce te doare?

Andraskovsky rămase în picioare, în faţa lui. Era un om înalt, subţire, cu pieptul supt, cu braţele aduse în faţă din umeri, ca unii meşteşugari care au lucrat mult cu mâinile, aplecaţi de mijloc. Era un polonez împământenit de multă vreme; el făcuse în oraş primul atelier de sculpturi pentru cimitire. Jumătate din crucile şi monumentele de la Viişoara ieşiseră din mâinile lui. La început treaba mersese bine, strânsese ceva avere şi se bucura de multă cinste între orăşeni; până ce se ivise concurenţa. Veniseră dintr-o dată o mulţime de meşteri pietrari, italieni, care turnau cruci şi îngeri în ciment sau în marmură pisată. Cu un tipar făceau sute de bucăţi şi aşa puteau să le dea pe nimic. Acum Andraskovsky rar mai găsea câte un muşteriu: în oraş mureau mai puţini bogătaşi şi mai mulţi calici. Îşi mutase atelierul de pe Calea Câmpinei aici, în magazia din fund, iar odaia de la stradă o prefăcuse în prăvălie. Dar şi pe aceasta trebui s-o închidă curând. De un an nu mai lucra decât arareori, câte o comandă întâmplătoare.

Toate acestea i le povestea lui Dimopol, cu sinceritate, ca unui duhovnic, sigur că bancherul îl va înţelege. Dimopol îl înţelegea, într-adevăr, îl înţelesese din clipa când venise să-i ceară împrumut pe ipotecă, îl înţelegea numai privindu-i chipul amărât.

Acum, Andraskovsky vroia să plece la Vălenii de Munte, să deschidă acolo un atelier, în tovărăşie cu dricarul oraşului, care-i era cunoscut. Îi trebuia însă ceva capital.

— Foarte bine, amice! Foarte bine! O să facem ceva. N-am să te las în încurcătură; poţi să contezi pe mine. Casa am văzut-o... Treci mâine dimineaţă pe la birou şi o să stăm de vorbă.

Andraskovsky se repezi să-i strângă mâinile.

— Domnule Dimopol, vă mulţumesc din suflet!

La cuier, doamna Andraskovsky îşi ştergea ochii.

— Vă mulţumesc foarte mult! zise şi ea abia stăpânindu-şi plânsul.

— Stimată doamnă, facem ce putem pentru semenii noştri! Nu trebuie să-mi mulţumiţi.

În curte, Dimopol se opri surprins neplăcut. Apa îngheţase într-un burlan şi dezlipise cotul de jos.

— A, domnule Andraskovsky! Păi nu aşa! Nu aşa! Ia uite!

Proprietarul se zăpăci.

— Am să repar numaidecât, domnule Dimopol!

— Te rog! Ai grijă, ce Dumnezeu!

După ce făcu zece paşi în stradă, cu Bocanu de braţ, bancherul se opri.

— Iubite cuscre, stai numai o clipă!

Se întoarse la Andraskovsky, începu să bată cu bastonul în poartă. Căţelul veni de la magazie, lătrând; îndată se deschise uşa din faţă şi apăru proprietarul, fără cravată.

— Domnule Andraskovsky, nu mi-ai spus, hasnaua e vidanjată?

Omul făcu ochii mari.

— Hasnaua? (Nu înţelegea nimic.) E vidanjată, vidanjată! Din noiembrie.

— Aşa? Bine atunci! La revedere!

Până să ajungă în Calea Câmpinei, Dimopol rămase cu gândui la noua afacere. Casa valora două sute de mii de lei. Avea să dea împrumut pe ipotecă până la cincizeci de mii; scăzând cinci mii dobânda, rămâneau patruzeci şi cinci de

mii bani în mână. Pentru rest nu trebuia să-şi facă socoteală de pe acum. „Bietul Andraskovsky! se gândi, cu milă. Dar tot răul e spre bine! Aici, tot trăgea pe dracul de coadă. Poate la Vălenii de Munte şi-o face un rost mai bun. Nici nu mai are nevoie să se întoarcă.”

Şi iarăşi se gândi la casă, la valoarea ei, la banii pe care trebuia să-i dea. De la cincizeci, scăzu la patruzeci; omul era nevoit să primească. Însemna treizeci şi şase de mii scoase din casă. Îi venea totdeauna greu să se despartă de bani.

Deodată se trezi din gânduri, cu Bocanu alături. Bătrânul mergea întărâtat, gâfâind, cu ochii după femei. Tot se mai gândea cum să scape, să dea o raită pe la Hanul Călugărului.

Dimopol îl apucă strâns de braţ.

— Iubite cuscre, acu să vorbim de-ale noastre. Ei, ce zici, facem banca?

Bocanu se zburli:

— Care bangă?

— Ei, ce Dumnezeu, că doar n-ai uitat! Banca noastră! Am să-ţi arăt acasă planul. Dacă vii dumneata cu cinci milioane, eu pun...

Bătrânul îşi duse fără voie mâinile la chimir. Sprâncenele încruntate îi căzură până deasupra nasului. Simţindu-l, Dimopol schimbă dintr-o dată tonul:

— Dar nu-i nicio grabă, iubite cuscre. Ai timp să te gândeşti în voie. Putem s-o lăsăm pe după nuntă.

Aşteptă, cercetându-l cu coada ochiului, să vadă ce va spune.

Bătrânul rămase încruntat, cu amândouă mâinile pe chimir. După câţiva paşi, maşina dinăuntrul lui începu să

hârâie.

— Nu fac bangă! mormăi, lăsându-se greu în urmă.

23

Motoacă nu se întorsese de la post nici a doua zi, nici a treia zi. Prin schele, pe la prăvălii şi birouri, trecea zvonul că nici n-are să se întoarcă prea curând. La casa din Valea Carpenului începură să se perinde o mulţime de bărbaţi. În loc să facă petrecere la Dumitrică, o făceau la Motoacă, în tovărăşia fetelor.

Nu venea oricine, ci numai oameni cunoscuţi, ingineri şi funcţionari de la Societate. Unii aduceau de mâncare, alţii de băut, pachete şi sticle ascunse pe sub paltoane. Surorile îi primeau vesele, în odaia de la faţă, a lui Motoacă, fiindcă era mai frumoasă. Pe bătrân îl luaseră din tindă şi-l mutaseră cu pat cu tot în bucătărie. El era mulţumit, acum avea tutun din belşug, ţigări mai ales, aduse de musafiri, ţigări amestecate, de soiurile cele mai fine, care-l făceau să tuşească, dar pe care le fuma cu înverşunare. Pufăia necontenit ziua întreagă şi din noapte trei sferturi, ca şi când ar fi dus cu tutunul un război pe viaţă şi pe moarte. Când se deschidea uşa bucătăriei, năvăleau afară valuri cenuşii de fum, ca de sub presiune, fum greu şi gros, pe care vântul trebuia să-l izbească de câteva ori în sus şi-n jos, până să-l destrame. Sub pat, bătrânul strânsese o lădiţă întreagă cu pachete de tutun; nu mai prididea să-l fumeze şi nici nu-i mai plăcea, de când avea ţigări gata făcute. Nici nu mai ştia numărul pachetelor; uneori se gândea c-ar putea să deschidă cu ele debit, în piaţă, ca să se aleagă pe deasupra şi cu ceva gologani.

Din casă se auzeau veselia străinilor şi râsetele fetelor, care nu se sfiau să petreacă; nu-l supăra de fel, fiindcă musafirii, care cum veneau, îi aduceau şi tainul lui. Uneori, văzând că ei întârzie dincolo, i se părea că pentru câte ţigări i-au dat şi-au mîncat dreptul la petrecere. Atunci îşi lua minteanul pe umeri, ieşea prin curte şi ciocănea în faţă.

— Ce-i, mă tată? îl întreba supărată una din fete, scoţând capul prin crăpătura uşii şi lăsând să se vadă înăuntru obrazurile înveselite ale oaspeţilor.

Bătrânul o împingea uşurel înapoi şi îşi vâra nasul pe uşă, ca străinii să-l vadă, să nu uite că mai e şi el în casă.

— Seară bună, domnilor! N-aveţi cumva o ţigară dă tutun?

— Aoleu, mă tată! Că mult mai fumezi!

Petrecerile ţineau până după miezul nopţii, musafirii se îmbătau, fetele cele mari, care nu pregetau să bea, se ameţeau cu voie bună. Câte una se ducea din când în când în odaia, cealaltă, să-şi aranjeze părul, sau să-şi dea cu parfum la subsuorile asudate. Vecinul ei de masă se prefăcea că are şi el vreo treabă şi se strecura încetişor după dânsa; nimeni nu se mira dacă întârziau prea mult dincolo.

Cele trei mai mici, Niculina, Leana şi Vasilică, se obişnuiseră şi ele cu aceste petreceri, la care luau parte bucuroase; ba erau chiar nerăbdătoare, şi le plăcea să se gătească pentru oaspeţi. Nu se ruşinau de vorbele lor cu două înţelesuri, nici nu se mirau când surorile veneau de dincolo, pe rând, îmbujorate. Nu se speriau când vreunul din musafiri se aplecă să le spună vreo vorbă la ureche şi, ca din întâmplare, le prindeau cu un braţ pe după umeri, în timp ce cu mâna cealaltă îşi căutau loc pe sub fustă, de-a

lungul coapselor goale. De la o zi la alta, vorbele bărbaţilor erau mai îndrăzneţe, îmbrăţişările mai arzătoare, mâinile li se urcau mai sus pe sub fuste şi totul făgăduia bucurie.

Lumea de mult începuse să le vorbească pe surorile lui Motoacă. Despre petrecerile lor se dusese vestea – şi nu rareori, în câte o seară, se pomeniseră cu sondori beţi pe la poartă, bătând şi făcând gălăgie să intre, de parcă ar fi fost casă pentru plăcerile trecătorilor.

În seara de după Bobotează se adunaseră mai mulţi oaspeţi ca altădată. Domnul Bilaşcu trimisese sania după inginerii schelelor noi, de la Runcu şi Scorţeni. Veniseră şi inginerii de la Electricitate, şi cei de la Conducte, încât odaia vuia de lume.

După ce se înfierbântaseră de vorbă şi de băutură, domnului Bilaşcu îi veni o idee:

— De ce nu vă duceţi voi s-o aduceţi şi pe fata Pădureţului?

Ar fi fost într-adevăr nevoie, numărul musafirilor îl întrecea cu mult pe al gazdelor.

— Las-o, că-i sălbatică! sări Veta, nemulţumită.

Nu-i convenea că musafirii să petreacă şi cu altcineva, străin de casă. Ceilalţi stăruiră:

— Ba da! Să vină Copila! Hai, duceţi-vă după ea!

Leana şi Vasilică plecară s-o aducă. Ele se mai abăteau din când în când pe acolo, îi duceau Copilei câte ceva de mâncare, de când fugise bătrânul. Găsiră, ca totdeauna, uşile descuiate. Fata se culcase, fără foc. Pe măsuţă ardea lampa făcută mică.

În cămaşa de noapte, cu părul revărsat pe umeri, în lumina scăzută a lămpii, chipul ei era străveziu ca al nălucilor.

Se aşezară zgribulite pe marginea patului.

— Nu ţi-e frig?

Copila clătină din cap. Avea o lumină în ochi, sub bolţile frunţii.

— De ce n-ai făcut focu?

— Nu mi-e frig! Uite!

Îşi arătă braţele goale.

Vasilică rămase cu ochii la o pipă castanie, afumată, care alunecase de sub pernă.

— Ce faci cu luleaua aia?

Se înroşi şi-o acoperi repede cu mâna; o furase din cabană.

— Nu mi-o dai mie, s-o duc lu bătrânu?

— Nu, nu, nu! Nu pune mâna!

— Tu te-ai smintit, ca tat-tu!

— Da cu zacăru ăla ce faci? întrebă Leana.

Pe măsuţă erau trei bucăţele de zahăr. Dăduse un leu pe ele, la domnu Dumitrică, să le ducă Băiatului. Îşi făcea drum mereu la cabană şi stătea de vorbă cu calul. Stăpână-su nu era niciodată acasă; venea numai seara, şi ea nu putea să întârzie prea mult pe întuneric, mai ales că începuseră să umble lupii prin pădure. De câteva ori îl auzise venind, tocmai când ea dădea să plece. Se oprise în marginea potecii, dar tot nu putuse să-l vadă, fiindcă era noapte. Din ce în ce chipul lui i se ştergea din minte, şi atunci simţea mai aprinsă dorinţa să meargă acolo.

De multe ori găsea grajdul gol şi cabana încuiată. Se aşeza pe marginea ieslei, tremurând, singură, în mirosul de fân şi de paie ude şi stătea aşa până cădea înserarea. Nici ea singură nu ştia ce aşteaptă.

De sărbători el fusese plecat, dar Băiatul rămăsese; din

zilele acelea legase ea prietenie mai strânsă cu calul. O cunoştea acum după paşi şi-l auzea nechezând în grajd, de la jumătatea potecii. Ştia că-i aduce bomboane sau zahăr. Cum îi lua grumazul în braţe, începea să adulmece, umblându-i cu botul umed sub zeghe, după buzunarele bluzei. Îi simţea răsuflarea fierbinte pe piele şi erau neînţeleşi fiorii scare o străbăteau câteodată. „Ce faci tu, Băiatule, Băiatule, Băiatule!” îl mângâia strângându-i capul pe sâni şi gândindu-se cu sfâşiere la stăpânul lui.

— Domnu Bilaşcu spune să vii la noi, o informă Vasilică despre rostul vizitei. Mergi?

— Cine mai e?

Erau cutare şi cutare, mulţi.

— Şi ce faceţi?

— Râdem şi dansăm, bem, mâncăm…

— Ce bine de voi!

— Atunci, hai!

Corniţele Copilei se încruntară deodată, apoi se destinseră şi ea rămase visătoare, cu zâmbetul împietrit în colţul gurii. El nu era, nu putea să fie acolo!

— Nu merg!

— Atunci de ce ne-ai mai întrebat?

— Aşa…

Fetele se întoarseră acasă îmbufnate. Paşii lor pe prispă îi făcură pe musafiri să tresară – s-ar fi putut să nu fie ele, ci altcineva; în fiecare era puţină sfială. Telengescu se îngălbenise; aflase de mult că Motoacă umbla să-l bată.

Dar Motoacă nu se întoarse în seara aceea, nici în seara următoare. Se încheie încă o săptămână, şa el tot nu veni. Poate era adevărat că nici n-o să mai vină. Petrecerile în casa lui urmară.

Într-o după-amiază, Niculina se pieptăna în fereastră, când îl zări printre copacii răriţi, pe Bocanu.

— Veto, ia vino!

Veta şi celelalte surori se repeziră la fereastră. Bătrânul se plimba în sus şi-n jos, trăgând cu coada ochiului spre casă, neîndrăznind să se apropie.

— Mă duc eu să-i fac curaj! zise Veta.

Simioana protestă, speriată:

— Ţie nu ţi-e ruşine? Cu unchi-tu?

— Nu mai pot de el cât mi-e de unchi!

Îi ieşi înainte ca din întâmplare, se prefăcu uimită şi sfioasă, dădu să treacă pe alături, cu ochii în pământ.

— Bună ziua, nene Chivule!

Bocanu o opri.

— Ce faceţi voi? întrebă, gros.

— Mulţumim bine, nene Chivule, pe lângă casă!

— Da tat-tu?

— Ei, şi el, nu mai aude, nu mai vede bine.

Tot prefăcându-se ruşinată, fata se legăna pe şolduri.

— Tu eşti a vădană?

— Da.

— E, lasă, bun e Dumnezeu!.. Şi cu cine mai eşti tu acasă?

— Singură, că pe Ionică l-a luat la post şi lighioanele alelalte nu ştiu pe unde tot umblă.

Ochii lui Bocanu scânteiară.

— Da tat-tu?

— Păi, nu-ţi spusei? Nu mai aude bine. Toată ziua, cu tutunu, în bucătărie.

Bătrânul îşi potrivi glasul gros în gât; de fâstâceală, primele vorbe hârâiră, încât nu se înţelese nimic din ele.

— ... ca să mă încălzesc un pic! auzi Veta la sfârşit.

— Da, nene Chivule! Poftim, cum nu?!

Pe prispă, Bocanu se opri să se scuture de zăpadă; din bucătărie, tatăl feţelor auzi pasul necunoscut şi scoase un ochi afară. Musafirul trecu în odaia de la faţă, unde Veta îl lăsă câteva clipe singur. Când se întoarse, îl găsi scoţând de sub mintean o bucată lungă de muşchi afumat, învelit numai pe jumătate în jurnal.

— Vai, nene Chivule! De ce te-ai ***deranjat?***

Bocanu îi întinse carnea, cum ar fi miluit-o.

— Na, să mâncaţi şi voi!

Din buzunările mari ale minteanului, scoase câte o sticlă vânătă de rachiu.

— Ia adă neşte pahare!

Până să se întoarcă Veta, tusea se auzi în sală, şi capul bătrânului Motoacă se ivi pe uşă.

— Sănătate, vere Chivule! Nu ţi se-ntâmplă cumva un pac cu tutun?

Bocanu se încruntă.

— N-am!

— E, ce să-i faci, ce să-i faci!

Veta dădu peste taică-su în tindă. Venea râzând din odaia cealaltă, unde se vorbise cu surorile cum să-i joace şotia lui Bocanu.

— Ce cauţi aici, mă tată? Nu-ţi mai ajunge locu jos?

— Ziceam că poate o avea văru Chivu un pac cu tutun.

Fata îşi luă un chip îmbietor şi intră în faţă, cu paharele spălate proaspăt. Bocanu scoase coceanul din gâtul unei sticle.

— Şezi dă bea!

Ea se aşează alături, cu ochii în pământ. Musafirul

întinse mâna şi-i ridică bărbia.

— Mă, mă, da ruşinoasă mai eşti tu!

— Ei, nene Chivule! Nu mă luă şi dumneata aşa! Ce crezi?!

Sfiala ei îl făcea mai îndrăzneţ. Îşi trase scaunul alături şi dădu s-o apuce de mijloc. Veta se feri, prefăcându-se ruşinoasă.

— Păi eu ziceam că, vădană cum eşti... Ia bea dă colea, să-ţi mai vină coraj!

Fată doar îşi înmuie buzele în pahar. Musafirii ceilalţi o obişnuiseră cu altfel de băuturi, colorate şi dulci; avea în pod o târnă întreagă cu sticle goale.

— Hai, bea! o îndemnă unchi-su.

El unul ajunsese la jumătatea clondirului şi simţea o prăpastie în stomac.

— Ia vezi tu dă muşchiu ăla! Taie fo două feliuţe! Mă, da cocoană mai eşti tu! Păi pentru mine tai aşa?

Nu putea să simtă gustul mâncării dacă nu muşca din bucată. Arsă de ţuică, gura trebuia să fie plină, îndesată din cerul gurii în obraji, sub limbă, până la omuşor, dumicatul să se întindă pe tot dinăuntrul ei, ca să înţeleagă ce mestecă. Înghiţiturile mici treceau nebăgate în seamă prin gâtlej, ca şi când ar fi fost vânt. Până nu-şi îndesa fălcile, până nu-şi umfla obrajii să plesnească şi până nu-şi simţea gâtlejul hârjâit, nu i se părea că a mâncat şi nici nu se sătura.

Se apucă să înfulece; muşchiul îi lăsa straturi de sare pe cerul gurii.

— Da tu nu iei?

— ***Mersi,*** nu mi-e foame, nene Chivule!

— Da nici dă băut nu bei? Hai, hai, fă, nu te ruşina!

Ciocneşte un pahar cu mine!

În odaie începuse să se întunece. Bătrânul nu mai vedea decât umbra fetei şi ochii ei, lucind îmbietori. Mai înghiţi o dată, prelung, puse paharul jos, întinse mâna şi-o apucă de mijloc.

Ea nu zise nimic, alunecă moale după el, numai că lăsă cuţitul să-i scape pe masă. Bocanu îşi simţi inima pârâind, frângându-se în bucăţi, într-o junghietură de plăcere. Începu să gâfâie din străfunduri, suflând fierbinte pe gură şi pe nări:

— Hai cu nen-tu Chivu! Hai cu nen-tu Chivu!

Nu-şi dădea seama de vorbe; dacă le spusese vreodată, de mult, în tinereţe, le uitase. Veneau singure, cu fierbinţeala, dintr-un loc unde gândul lui nu ajungea niciodată:

— Hai cu nen-tu Chivu! Hai cu nen-tu Chivu!

Veta simţi braţul tare strângându-i mijlocul, cu o putere la care nu se aşteptase. I se făcu frică şi dădu să scape. Bocanu însă acum era dezlănţuit. O pornire grea pe dinăuntru, ca o rostogolire a măruntaielor, îl dădea peste ea, de-a dura. O cuprinse cu amândouă braţele şi o trase pe genunchi.

— Hai cu nen-tu Chivu!

— Lasă-mă, nene Chivule, ce Dumnezeu!

N-o mai auzea. O ţinea strâns de mijloc, cu o mână, în timp ce cu mâna cealaltă se chinuia să-şi desprindă catarămile chimirului.

— Stai cu nen-tu Chivu! Stai cu nen-tu Chivu!

Veta trase cu urechea dincolo şi le auzi pe fete chicotind la uşă. Chimirul căzu jos, zornăind din catarămi. Bocanu îi făcu vânt cu piciorul.

— Stai cu nen-tu Chivu! Stai, fă! Stai, fă!

Se pomeni luată pe sus, peste pântecul lui tare ca piatra; o împingea gâfâind spre pat. Nu se aşteptase să meargă atât de repede; nu mai avu când să se apere. Se văzu izbită de stinghie şi căzu pe spate, amuţită de spaimă şi de uimire. Unchi-su se prăvăli deasupra, strivind-o, făcând patul să se cutremure.

— Stai, fă, stai, fă! gâfâia, umblând să-şi desfacă betelia ciorecilor.

Deodată, uşa se izbi în lături. Cu genunchii pe marginea patului, roşu la faţă, lac de năduşeală, Bocanu se întoarse gata să plesnească.

— Ionică! strigă Niculina din prag.

Unchiul fetelor îşi frânse gâtul spre fereastră; văzu afară o umbră venind din jos, în lungul potecii.

— Frate-tu!

După spaimă din ochii lui, Veta îşi dădu seama că peste gluma pusă la cale, năvălea întâmplarea adevărată, ca în comediile de teatru.

— Nene Chivule, fugi!

Motoacă intrase în curte şi se apropia.

— Pă unde să fug, fă?

Îi deschise fereastra dinspre pădure.

— P-aici, nene Chivule. Nu mai sta!

Bocanu se rezemă cu piciorul în laviţă şi îşi făcu vânt afară; trupul greu se auzi căzând în zăpada nebătută de sub geam. Veta dădu să strângă de pe masă. Surorile se închiseseră în odaie şi nu mai mişcau. Când să ia paharele, uşa de la tindă scârţâi, şi Motoacă se ivi în prag. Ţinea în mână o bucată de tablă, o firmă veche de sondă, zugrăvită proaspăt. O găsise bătută în pom, la capătul potecii. Pe

tablă neagră, scria cu alb: EXPLOATAREA MOTOACĂ. Sonda nr. 1: Veta, Sonda nr. 2: Simioana, Sonda nr. 3: Niculina, Sonda nr. 4: Leana, Sonda nr. 5: Vasilică.

— Veniși, Ionică? îl întrebă Veta, galbenă.

El aruncă firma lângă perete și răspunse moale, rătăcit:

— Venii!

Avea îmbrăcămintea sfâșiată, gulerul smuls, cămașa plină de sânge; părul îi atârna lățos pe sub șapcă, peste obrazul plin de vânătăi și umflături.

— Venii! repetă mai tare.

Piciorul i se împiedică de chimir. Se aplecă, îl ridică și numaidecât îl recunoscu. Începu să-i cerceteze repede buzunarele, până ce la fund dădu peste carnetul soios.

— Venii! Vezi bine că venii! zise, de data asta domol, strângând carnetul lui Bocanu în mâini.

24

Dumitrică se sculă din zori și porunci să se pună șaua pe cal; voia să dea o fugă până la Schela Nouă. Sondă continua să erupă de o lună încheiată, din noaptea de Anul Nou, și-o alta, mai devale, putea să fie răzbită în orice clipă.

Își puse două rânduri de flanele și genunchiere de lână, îmbrăcă pantalonii groși de reicord, peste flanele, se căptuși cu un cojocel călduros și-abia pe urmă își luă haina, iar peste haină scurtă îmblănită, după ce își înfășură de trei ori în jurul gâtului un șal gros.

Înainte nu se îngrijea atât; nu-i păsa nici de boală, nici c-ar putea să dea ortul popii.

— Tot un drac! zicea, despre moarte și despre viață.

Acum începuse să se iubească și se iubea cu atât mai

tare, cu cât erupţia sondei se prelungea şi cu cât creştea preţul păcurii.

Preţul păcurii creştea în mod neaşteptat şi de neînţeles. Seara, oamenii se adunau la Salon, şi aşteptau să vină cei plecaţi cu cupoanele la bănci.

— Cât?

— Douăzeci şi şase!

De la o săptămână la alta, aproape sistematic, preţul creştea cu o mie de lei la vagon. Dumitrică îşi căuta de lucru prin prăvălie, prefăcându-se nepăsător. Restaurantul gemea de oameni nerăbdători şi curioşi. Fiecare îşi muncea gândul cu socoteli, îşi freca mâinile, trăgea cu urechea afară să audă vreun automobil.

— Ei, cât, cât?

— Douăzeci şi opt de mii!

Dumitrică se strecura pe după tejghea, tot nepăsător, şi numai după ce ajungea în odaia din fund, unde se apuca de socoteli, înfrigurarea punea stăpânire pe el. Se aşeza la masă cu hârtiile în faţă, cu gâtul uscat, şi scria cifre pe două şiruri. În stânga punea prevederile cele mai proaste, în dreapta pe cele mai bune. Dar chiar cifrele din stânga creşteau atât de repede, că el însuşi, care le scria şi le socotea, se speria de mersul lor.

Acum începuse să, se teamă de tot ce era în jurul lui. Se temea de lumină, să nu-i strice ochii, de aceea pusese abajur verde la lampa de pe masă, cum văzuse în birourile directorilor. Se temea de curent, de umezeală, de vânt, de unele mâncăruri, de băutură, de boală.

După reclame din ziare, comandase la Bucureşti o carte: „Cum să trăim o sută de ani” şi nu făcea nimic decât aşa cum scria în carte. Prin prăvălie nu mai dădea decât

rareori, şi cu teamă, ca să nu întâlnească oameni de la care ar fi putut lua molimi. Când se întorcea acasă, se spăla pe mâini cu apă fierbinte şi cu săpun, şi după aceea se clătea cu spirt. Pe drucărele uşilor pusese cârpe îmbibate cu acid fenic; în case străine deschidea uşa cu cotul. Pe drum îşi ţinea calul numai la pas; când avea de trecut un şanţ se dădea jos. Era prea mare ispita să meargă la sonde, altfel n-ar mai fi părăsit casa; s-ar fi închis într-o odaie, să facă socoteli la adăpost de orice primejdie.

Pe geamlâcul care lega prăvăliile prin spate, dădu peste baba Neagă. În ultimele săptămâni, de când se mutase aici, îmbătrânise mai mult; ochii îi secaseră, plângea necontenit după casă ei dărâmată, după păsări şi după câinele ucis. Îşi ţinea broboada neagră trasă ca o streaşină peste ochi; se încovoiase, mergea pieziş, cu capul în pământ, strecurându-se pe lângă ziduri, ferindu-se să se arate în drumul oamenilor, mereu speriată. Uneori seara, când toată lumea se culca, ieşea pe geamlâc şi alunecă prin faţa ferestrelor ca o stafie, aruncându-şi privirea înăuntru. Când îl vedea pe Dumitrică aplecat deasupra mesei, la socoteli, în ochi i se aprindea o sclipire hrăpăreaţă. În clipa următoare, o lua la fugă înapoi, spre odaia ei, făcând fustele să-i foşnească, ridicând braţele uscate în lături şi bătând aerul cu mişcări repezi şi inutile, ca ale unor aripi jumulite.

Dumitrică se încruntă.

— Ce-i, cobe, ce vrei?

Baba Neagă şi restaurantul unde veneau fel de fel de oameni gălăgioşi erau acum singurele lui supărări. Şi măcar dacă baba ar fi stat în odaia ei! Parcă anume îi ţinea drumul, şi la plecare şi la sosire, strecurându-se pe lângă el,

pe geamlâc, cu capul aplecat, frecându-şi fustele scorţoase de perete.

Baba nu răspunse; nu mai vorbea aproape de loc. Se lipi de zid, făcându-se mică.

Negustorul trecu pe lângă ea, cu cravaşa la subsuoară.

— Haide, cobe, du-te în odaia ta, nu mai încurca drumul!

Baba se ridică de lângă zid şi-o luă la fugă pe geamlâc, cu paşi mărunţi, bătând din mâini. Lui Dumitrică, înfăţişarea ei îi amintea parcă o pasăre ciudată, pe care o văzuse odată prin bălţi, sau poate n-o văzuse decât în vis, prevestind nenorociri.

În faţa prăvăliei, câţiva oameni se opriseră şi citeau o hârtie lipită pe un stâlp. Era o dimineaţă limpede, cu aerul cristalizat de ger. Soarele înţepenise, îngheţat şi el, într-o fâşie lungă de nori roşiatici, la orizont.

— Văzurăţi, domne Cristeo?

— Ce-i?

— Veniţi numai, să vedeţi!

Lăsă calul în mâna rândaşului şi se apropie neîncrezător de oamenii care citeau, râdeau şi se minunau.

— Uite, mă, drăcie! Văzurăţi?

Hârtia era o foaie de caiet, trasă la şapirograf, cu un scris caligrafic, violet: „Oameni buni…”

Negustorul făcu ochii mici, ca să poată citi rândurile mărunte care urmau: „aflaţi cu toţi ca să ştiţi ce bani are Chivu Bocanu la bănci. La Marmoroş Blanc, în Bucureşti, 2 300 000; La Banca Crisovelonu, în Bucureşti, 1 500 000; La Banca Românească, în Bucureşti, 1 900 000; La Banca Petrolului, în Ploieşti, 2 000 000 în cap. La Banca de Comerţ, în Ploieşti, 1 800 000. Total numai la bănci, nouă

milioane jumătate. Ca să ştiţi. Pe deasupra, Chivu Bocanu mai are bani în casă, că d-aia şi-a pus drugi la ferestre şi nu lasă pe nimeni să intre decât pe Cotei, lui mama lui.”

Ochii lui Dumitrică începură să lucească. Nu se întreba ce rost avea hârtia de pe stâlp, nu asculta ce spuneau oamenii; făcea socoteli, înfrigurat: zece milioane la bănci, încă vreo trei-patru în casă... Obrajii îi dogoreau.

— Mă, care o fi fost ăla dă l-a dat în vileag?

— Asta-i scrisu secretarului dă la primărie!

— Fugi, mă, nu vezi că-i scris prefăcut?

— Da şapilograf numai la primărie are.

— Şi socotelile, dă unde le-o fi găsit?

— Domne Cristeo, pă dumneata când te vedem aşa?

Oamenii izbucniră în râs. Dumitrică îşi umflă pieptul; râsul nu-l supăra, îl făcea să se simtă mai deştept şi mai puternic decât ei. Râdeau de o vorbă care le sunase a glumă şi nu bănuiau că în spatele vorbei creştea un adevăr.

Se întoarse, încălecă şi porni. După o bucată de drum dădu de alţi oameni strânşi în jurul unui stâlp.

— Văzurăţi, domne Cristeo?

Recunoscu acelaşi afiş. Mai departe, pe stâlpul următor, era încă unul. Începu să se mire, să se întrebe cine le pusese şi ce urmărea. Atunci băgă de seamă că hârtii asemănătoare erau lipite pretutindeni, pe garduri, pe copaci, pe rezervoare, lucind în lumina soarelui care ieşea din nori.

Dar nu erau numai aici, ci în toată Schela Veche, pe drumul Telegii, al Doftăneţului, pe stâlpi, pe ziduri, pe barăcile sondelor, zeci de afişe, să poată fi văzute de toţi trecătorii. Oamenii se apropiau curioşi şi începeau să citească. Alţii se strângeau în spatele lor, înălţându-se pe

vârfuri şi lungindu-şi gâturile, ca să vadă pe deasupra.

— Ce scrie, mă vere? întrebau neştiutorii de carte. Ne cheamă la reghiment?

Cei din faţă se apucau să silabisească: „Oameni buni, aflaţi cu toţii ca să ştiţi ce bani are Chivu Bocanu la bănci…”

— Uite, mă! Halal dă osu lui!

Sondorii opreau maşinile şi dădeau fuga în drum, să vadă ce se întâmplă. Până la prânz se aflase în toate schelele, şi despre altceva nu se mai vorbea nicăieri. Unii dezlipiseră câte o hârtie de pe stâlpi, ca s-o citească în voie, în birouri sau în ateliere, în auzul tuturor. Când sună de douăsprezece şi lucrul conteni pentru masă, oamenii se adunară din nou în grupuri. În piaţă, înghesuiala era aşa de mare, că nu se mai auzea glasul celui care citea, lângă stâlp, ci numai hărmălaia gloatei. Dar acum ştiau cu toţii cuprinsul afişului.

Drumurile gemeau de lucrători, când ieşi Bocanu pe poartă, tuşind gros şi izbind cu bâta în bolovani. Îşi pusese chimirul vechi în locul celui pierdut, dar de când îl schimbase, îl rodeau nemulţumiri, temeri şi presimţiri rele. Tot o aştepta pe Veta, să i-l aducă pe celălalt, în ascuns, ca să rupă de la el o sută-două de lei. Se gândea chiar să-i dea sutele, numai să scape de griji.

Îi stătea pe suflet nu doar lipsa carnetului, ci şi boala lui Stoian. O mulţime de socoteli rămâneau nescrise.

Îndată ce puse piciorul în drum, îşi dădu seama că se întâmpla ceva neobişnuit. În dreapta şi-n stânga, mai departe de casă, văzu oameni strânşi la un loc, citind afişele de pe garduri. Afişe se puneau des, ba de la primărie, ba de la postul de jandarmi, dar niciodată nu se

oprea atâta lume să le citească, întorcând capul, descoperi o hârtie şi pe poarta lui. Nimeni nu îndrăznise până azi. Dădu s-o smulgă, furios, când văzu doi copii de şcoală în drum spre casă, cu ghiozdanele la spinare. În dreptul lui îşi scoaseră şepcile şi ziseră amândoi deodată, cu glasurile lor subţiri:

— Bună ziiua!

Bocanu îi privi cu duşmănie. Nu-i plăceau copiii de şcoală, din şcoli ieşeau şmecherii şi potlogarii; până nu învăţau carte, oamenii nu ştiau să înşele şi să fure, cu socoteli şi cu vorbe mincinoase.

— Ia staţi!

Erau neştiutori şi nevinovaţi, dar cine nu tremura în faţa lui Bocanu?

— Ce scrie ici?

Începură să silabisească, amândoi deodată: „Oameni buni, aflaţi cu toţii, ca să ştiţi, ce bani are…”

Unul din ei se opri, speriat. Celălalt citi înainte, fără să-şi dea seama ce face: „… ce, bani, are, Chivu, Bocanu, la, bănci…”

Bocanu văzu roşu în faţă. Întâi crezu că visează; urechile îi vâjâiră şi ameţi. În clipa următoare, privirea i se limpezi asupra vechiului loc unde se ştia, cu şcolarul care se înălţa pe vârfuri, silabisind anunţul de pe poartă: „… Mar-mo-roş Bl-an-c…”

Lăsă bâta să-i scape şi le înfipse mâinile grele în ceafă.

— Cin v-a trimis pă voi să râdeţi dă mine, mă?

Copiii tremurau în mâinile lui.

— Cin v-a trimis, mă?

Scheunară:

— Nimeni domle Chivu. Venim de la şcoală.

Îi zgâlţâi:

— Să-mi spuneţi ce scrie acolo, că altfel nu scăpaţi vii din mâna mea!

— Dă-ne drumu, domle Chivu, că ne bate acasă!

Îi ridică furios de ceafă, ca pe nişte pisoi, şi-i băgă cu nasul în hârtie.

— Citiţi, că prafu s-alege dă voi!

Şcolarii se zbătură, strânşi de gât, izbind cu picioarele lor micuţe în poartă. Îi lăsă jos; aşa nu puteau să citească, dar rămase cu mâinile în ceafa lor.

— Citiţi!

Unul se ridică pe vârfuri şi, plângând, reîncepu să silabisească: „La Bancă, Marmoroş, Blanc, din, Bucureşti, un... unuu...”

— Nu ştiu, domle Chivu, că-i cu mulţi zero.

Bocanu luă bâta de jos.

— Asta învăţaţi voi la şcoală?

Copiii fugiră, cocoşaţi.

— Puşlamalele! Dă mici vă învaţă la rele!

Aruncă după ei cu bolovani.

Un sondor venea din partea cealaltă; văzându-l pe Bocanu, se feri în marginea drumului.

— Ia stai!

Omul rămase înţepenit în drum, cu faţa înainte.

— Tu ştii carte?

— Ştiu!

— Ia citeşte ce scrie ici!

— E, domle Chivu... Ia, acolo, vorbe dă la oamenii răi!

— Citeşte! N-auzi?

— Domle Chivu, lasă, bre.

— Citeşte!

Sondorul se apropie de poartă şi îşi ridică ochii pe afiş, cu pumnul lui Bocanu în ceafă.

— Lasă, domle Chivu.

— Mă, te zobesc!

Se supuse şi citi îngrozit: „... să ştiţi, ce bani are Chivu Bocanu...”

Cu fiecare cuvânt se făcea mai mic, răsucindu-se fricos pe o parte.

— Lasă, domle Chivu!

— Zi tot! Zi tot, că te belesc!

„... la Banca Petrolului...”

Fiecare vorbă smulgea de pe el câte ceva, îl lăsa gol în faţa lumii. „... Pe deasupra, Chivu Bocanu mai are bani în casă...”

— Lasă, domle Chivu!

— Zi!

— Nu mai el

Omul înghiţi un nod de spaimă, îşi propti picioarele în pământ şi-o luă la fugă în sus.

Aruncă la nimereală o ploaie de pietre după el.

— Puşlama! Venetic!

Pe urmă Bocanu îşi scutură palmele, îşi trecu bâta în dreapta şi porni îndesat spre cei care citeau la stâlp.

Îl văzură şi o luară la pas, înspre piaţă. În dreptul stâlpului Bocanu se opri; recunoscu aceeaşi hârtie. O izbi cu bâta, furios.

— Grijania voastră!

În piaţă, deşi era ger, oamenii tot se mai înghesuiau în jurul stâlpului, curioşi şi înveseliţi.

Bocanu se repezi printre ei, învârtind bâta, ieşit din minţi. O luară la goană, care încotro. Câţiva, loviţi, se

împiedicară şi căzură; alţii veniră peste ei, în timp ce bâta vâjâia deasupra lor.

Într-o clipă, piaţa se goli; rămase numai stâlpul, cu afişul alb, lucind. Bocanu începu să-l lovească, înfuriat, până ce hârtia se făcu praf.

— Grijania voastră! Aţi fugit? Las că vă prind eu!

Văzu, pe garduri şi pe stâlpi, aceleaşi hârtii. Alergă greoi la deal şi începu să le lovească, pe rând. Dincolo de creastă erau altele.

Atelierele sunau de unu. Sondorii care mergeau la lucru se opreau, citeau, plecau mai departe şi la afişul următor se mai opreau o dată.

Bocanu se prăvăli în jos, după ei; oamenii o luară la fugă. Se opri, apucă un pietroi şi-l aruncă pe urma lor.

— Puşlamale! O să vedeţi voi!

Rămase în drum, parcă încolţit de duşmani, neştiind încotro s-o ia mai întâi. Un funcţionar de la Societate venea dinspre birouri, cu o geantă la subsuoară; în mână avea o hârtie cu nişte socoteli, pe care le citea din mers. Omul salută. Bocanu nu-i răspunse; îşi aruncă bănuitor ochii pe hârtie şi văzu că avea altfel de scris. Dar ura nu-i scăzu, era înverşunat pe omul care trecea, fiindcă îl văzuse citind, şi dacă ştia să citească în hârtiile lui, apoi de bună seamă citise şi afişul lipit pe stâlp.

— Grijania mă-ti! înjură printre dinţi.

O luă înapoi, în sus; pe drumul din dreapta văzu alte pete albe pe stâlpi; prin unele locuri mai erau oameni care citeau. Se repezi cu bâta şi începu să lovească afişele. Oamenii o luară la fugă pe potecă.

— Grijania voastră dă puşlamale şi venetici!

Străbătu toată schelă, furios, lovind în stâlpi şi punând lumea pe goană.

Când ajunse înapoi în piaţă cădea seara timpurie, de februarie. Dispăruseră toţi, îi înghiţise pământul. Se opri în vârful movilei şi se roti de jur-împrejur; nu se vedea nimic, dar în spatele geamurilor, în întunericul prăvăliilor, la Salon, la cele două cârciumi de peste drum, la măcelărie, la brutar se bănuiau o mulţime de ochi. Se învârti cu bâta în mână, huruind:

— Ieşiţi afară, veneticilor!

Nu clinti nimic. Nimeni nu venea pe drum.

— Ieşiţi! Ieşiţi, mă, neam de derbedei şi venetici, grijania şi paştele cui v-a adus aici!

În piaţa goală, glasul se pierdea, luat de ger. El ştia însă că oamenii îl aud. Scuipă, spre fiecare prăvălie, pe rând.

— Ieşiţi, dacă aveţi coraj! Vreţi să ştiţi ce bani am la bângi? Veniţi să vă spun eu. Veniţi, mă, puşlamale dă oraş!

Tăcerea şi nemişcarea începură să-l neliniştească. I se păru că din umbră oamenii uneltesc. Deodată, îl cuprinse teama că în timp ce unii făceau pe morţii aici, alţii îl prădau. Aruncă o privire speriată spre prăvălii; un nod de frică dădu să-i treacă prin gâtlej şi se opri înţepenit, în dreptul gulerului strâns. O luă la goană spre casă, prăvăllndu-se ca un bolovan desprins din munţi, făcând pământul să duduie până în adânc, lăsând drumul crăpat în urma lui. Nu se opri decât în poartă, pe care o izbi de se cutremură, împreună cu cei patru stâlpi. Înfipse cheia şi-o învârti, cum ar fi strâns un duşman de gât. Înăuntru, cerdacul era pustiu, gratiile de la ferestre nemişcate, uşa casei moartă. Pripas îi ieşi înainte, gudurându-se. Nu-l luă în seamă. Încuie poarta la

loc, suci cheia mare de două ori, o trase ca pe o şpangă, o băgă în sân, fără să simtă arsura fierului îngheţat. Pe cerdac, răsuflă din adânc. Năduşeala i se prelingea pe obraz, pe gât, se unea cu celelalte năduşeli, de pe piept, de pe şira spinării, de printre buci şi cobora până în fundul cizmelor, fierbinte, mustind.

— Ce faci, mă vere Chivule? îi strigă Gogoi, de peste gard.

Tresări, speriat.

— Grijania mă-ti!

În curtea de deasupra livezii îl văzu pe văru-su coborând de la grajd, cu un clondir în mâini. Beţivul veni până jos, se rezemă în gard şi trase vreo două gâturi din clondir.

— Ce făcuşi, mă vere Chivule? Te dăduşi în vileag?

Bocanu împinse uşa, cu dinţii strânşi.

— Hiu-hiuu! chiuia Gogoi. Halal dă calu meu, că n-are bani la băngi!

25

Coteiul zăcu încă mult timp; doctorul de la dispensar mai veni de câteva ori, ridică din umeri şi spuse că bolnavul nu are nimic, numai o ameţeală, o slăbiciune şi că are să se facă bine, cu ajutorul lui Dumnezeu.

Zăpada, murdară de păcură, începu să se topească; şuvoaie de apă neagră îşi deschiseră loc printre sonde, săpând pământul, lăsând crestături şerpuite. Se făcu iar clisă; căruţele înotau în noroi cu roţile până la butuci; caii se afundau până dădeau cu burta de pământ, se opreau, aburind, obosiţi şi întorceau capetele triste spre călăreţi,

rugându-i parcă să-i lase un pic.

Oamenii se mişcau pe drumuri, pe poteci, numai când n-aveau încotro; altminteri stăteau în uşa sondelor, a bordeielor, pe la cazărmi, şi priveau primăvara venind.

Coteiul boli zgâlţâit de friguri, apoi cuprins de călduri, aiurând din când în când. Baba Radă, Lina şi Bocanu intrau pe rând în odăiţa lui.

— Fă-te bine, mă Stoiene, fă-te bine! îi spunea stăpână-su. Să mâncăm miel dă Paşti, mă!

Coteiul asculta aiurit. Înţelegea unele, şi pe altele nu.

— Miel, nene Chivule?

— Miel, mă, nu-ţi place ţie carnea dă miel? făcea Bocanu, simţind cum i se surpă stomacul.

— Ba îmi place, cum nu!

Apoi, deodată, o amintire îi strângea inima Coteiului, de-i venea leşin. Se vedea iar la geamul Cazinoului, privind logodna; atunci ochii i se întunecau, numai mâna Linii îi rămânea în faţă, cu inelul de aur lucind.

Bocanu pleca din când în când la oraş şi se întorcea încruntat.

— Ce faci tu, mă? îl întreba pe Cotei.

— Rău, nene Chivule!

— Fă-te bine, mă Stoiene, că am nevoie de tine! auzi?

— Da, nene Chivule! Mă fac bine! Eu nu plec de aici până la moarte, nene Chivule!

În trupul greoi al lui Bocanu umbla atunci, făcându-şi anevoie loc prin carnea îndesată, câte un fior de duioşie. Ieşea în curte şi, ca să nu se arate altora, scuipa îndesat.

Odată, Coteiul auzi, ca visând, un automobil oprindu-se la poartă. Inima începu să-l zgâlţâie; nu putea fi decât automobilul lui Dimopol şi era sigur că-l aduce pe logodnic

de la Ploieşti. Poate aveau să facă nunta curând, poate prima duminică… Îşi înfipse mâinile în învelitoare.

— Da eu nu mă las, nene Chivule! Eu rămân aici până la moarte!

Şi iarăşi, ca prin vis, auzi automobilul plecând şi, peste zgomotul motorului, îl auzi pe Bocanu drăcuind:

— Umblă cu moartea după tine, hoţomanule! Nu ţi-ar fi ruşine să-ţi fie, om bătrân; că ţii femei goale pă birou!

Coteiul îl revăzu pe Dimopol la logodnă, în smoking, cu piepţii cămăşii lucind, bătând cu cuţitul în pahar. Văzu comesenii râzând la vorbele lui şi deodată toţi se pierdură în întuneric; nu mai rămase decât mâna Linii, pe masă, cu inelul lucind.

Iarăşi aiură:

— Nene Chivule, aici sunt!

Aiură aşa mult timp, săptămâni, până se trezi într-o zi, dar tot cu mâna Linii în faţă, de nu mai ştia: era mâna ei, alevea, sau aceea din vis? Lina stătea pe un scăunel, la marginea patului, veghindu-l, cu capul în broboadă, cu mâinile pe genunchi. Coteiul se ridică în coate, holbându-se la mâinile ei. Inelul de aur nu mai era; degetele se odihneau pe genunchi goale şi bătătorite, lipite unele de altele.

Capul bolnavului începu să se lumineze; auzi huruitul automobilului îndepărtându-se şi pe Bocanu ocărând în urma lui.

— Lâno! şopti.

Obosită şi fără voinţă, fata ridică spre el ochii nevorbitori, mari, umezi, ca de viţea.

— Stai liniştit, Stoiene!

Vântul flutura perdeaua groasă de chembrică.

— De ce e fereastra deschisă, Lâno?

— Păi lasă, că-i frumos afară! Să mai intre aer.

— E frumos afară! A venit primăvara?

— A venit.

— Unde-i inelul, Lâno?

— Nu-i. S-a stricat logodna!

Lina tresări şi se ridică. Paşii lui Bocanu se auzeau coborând de pe cerdac.

— Ce face, fă?

Nu răspunse. Bocanu văzu ochii Coteiului în pernă, sticlind.

— Ei, Stoiene, ce zici? Mâncăm miel dă Paşte?

— Mâncăm, nene Chivule!

Doborât de fericire şi recunoştinţă, Coteiul apucă mâna lui Bocanu şi începu s-o sărute, udând-o cu lacrimi până peste cot.

— M-am făcut bine! hohoti. Acum nu te mai supăr cu nimic! Pune-mă la muncă, nene Chivule! Că eu sunt sluga dumitale credincioasă, până la mormânt!

26

Îndată ce se desprimăvără, Lipănescu începu să meargă la Câmpina mai des. Îşi luase automobil, cel mai frumos din câte găsise în Ploieşti, îşi tocmise şofer, pe care îl purta cu şapcă şi cu bluză albă. Numai el rămăsese la hainele de schelă, de dril, pătate cu păcură, şi la vechile jambiere inginereşti.

De la oraş venea murdar de moloz şi var. Construcţia castelului mergea în galop şi el se plimba pe şantier, încurcându-se în picioarele salahorilor, trecând pe sub zidurile roşii dintr-o odaie în alta, cu un zâmbet de mândrie

abia strecurat în mustăţi.

Lucrul se făcea temeinic; stătuse pe capul arhitectului să pună beton mult, chiar unde n-ar fi trebuit. De câteva ori dăduse iarăşi cu mâna de fundul casei de bani; trebuise să alerge la Ploieşti, să scoată de la bancă. Acolo îl primeau din ce în ce mai rezervaţi, fondul lui se apropia de sfârşit. El avea însă prea multă căldură în inimă, ca să simtă răceala lor.

Pe Anghelina n-o vedea aproape de loc. Din schelă se ducea de-a dreptul la şantier, de la şantier se întorcea în schelă. Pe acasă trecea numai sâmbăta, să ia bani, dar nici atunci nu intra în prăvălie; se ducea sus, de unde trimitea după ne vastă-sa. Femeia venea ca totdeauna, neagră, necăjită, învăluită în fumul ţigării şi nu arăta niciodată înflăcărare la planurile lui.

Lipănescu nu se aşeza jos; se plimba înfrigurat, cu paşii mari, dintr-o parte în alta a apartamentului, dând uşile de pereţi.

— Aşteaptă, să vezi ce cocoană fac eu din tine!

Se gândea să ţină prăvălia până era gata castelul. Atunci trebuia s-o închidă, iar casa nu s-o închirieze, ci s-o vândă, ca să şteargă pentru totdeauna amintirea ei.

Între timp îşi mărea schela. Cumpărase toate sondele părăsite din jurul lui şi începuse să le curăţe, ca să le pună în exploatare. Fură angajaţi maiştri şi lucrători noi, se reparară barăcile şi turlele, se aduseră maşini în locul celor ridicate. Toate motoarele mergeau, toate macaralele scârţâiau, potecile de la o sondă la alta se bătătoriseră iarăşi, şiruri de oameni le străbăteau de dimineaţă până noaptea.

Nevoile de reparaţii crescând o dată cu mărirea

schelei, Lipănescu hotărî să-şi facă atelier propriu, ca să aibă încă o mână liberă. Pascu nu mai îndrăznea să se împotrivească la nimic; se uita la el prostit. Văzu şi atelierul ridicându-se jos, în marginea şoselei, o baracă lungă de scânduri, cu pereţii dubli umpluţi cu zgură, pusă pe temelie de beton şi acoperită cu tablă ondulată. Oamenii se mirau:

— Ăsta vrea să stea o sută de ani aici!

În baracă se instalară forje, ciocan automat şi strunguri; nu era însă niciodată destul lucru pentru atâtea maşini.

Pascu încercă să propună o idee, ca să micşoreze risipa:

— Să mai luăm comenzi de la alte schele.

— Atelierul meu să lucreze pentru alţii? Nu mă bag slugă la nimeni! izbucni Lipănescu, furios.

— Dar stau lucrătorii degeaba!

— Să stea, şi să se laude cu un stăpân ca mine!

După atelier, îi veni gândul să facă şi cazarmă, ca la Societate. Când auziră, chiar lucrătorii găsiră că era de prisos. Maiştrii veniră la birou.

— Nu-i nevoie, domnule Lipănescu!

— De ce nu-i nevoie?

— Păi, pentru cât timp să mai faceţi cazarmă?

— Cum, pentru cât timp?

— Cât o să ţină exploatarea?

Lipănescu izbucni cu un amestec de mânie şi de înflăcărare:

— Eu nu plec de aici, înţelegi? Unde m-am oprit, rămân!

Aşa construi şi cazarmă, nu însă de scânduri, cum erau toate, ci de zidărie masivă.

Uneori avea câte un moment de limpezire, când cheltuielile îl speriau; luase schela abia de un an şi investise în ea mai toată averea lui. Însă era de ajuns să vină în mijlocul sondelor, să le privească de pe deal, negre de păcură, strălucind în soare, să audă huruitul maşinilor, să vadă sondorii, maiştrii şi lucrătorii alergând, ca să uite toate îndoielile.

Preţul păcurii nu dădea înapoi, cu toate erupţiile care în Schela Nouă se ţineau lanţ. Câteodată mai creştea, cu o miedouă, spre uimirea tuturor. Seara se adunau din ce în ce mai mulţi la Salon, aşteptând să vină cineva de la Ploieşti.

— Cât? întrebau toţi într-un glas.

— Treizeci de mii!

Lipănescu se întorcea în schelă cu un zâmbet misterios sub mustăţi, se urcă pe o cută de deal şi îşi cuprindea sondele în ochi. Gândul i se, ducea mai departe, acoperea alte sonde, toate la rând, peste dealuri, le vedea legate la schela lui, vedea dealurile netezindu-i-se în cale, împotrivirile naturii căzând, ca el să ajungă într-o zi singurul stăpân al locurilor, până la orizont.

O dată cu primăvara, drumurile i se deschideau în faţă. Scăpase până şi de cele două necazuri mici, care însă îi stătuseră pe suflet mult timp: nu-i mai bombarda nimeni firma, iar Motoacă se făcuse dintr-o dată respectuos.

— Să trăiţi, domnule Lipănescu! îl salută, cu ochii în pământ.

— Motoacă!

— Da, domnule Lipănescu.

— Motoacă, măi Motoacă, tu eşti băiat bun!

Îşi amintea sosirea lui aici, când nu cunoştea pe nimeni şi nimic din treburile petrolului, când Motoacă venise cu el,

pe capră trăsurii.

— Motoacă! îi strigă într-o zi, strălucitor. Nu vrei tu să te angajezi la mine?

— Ce să fac, domnule Lipănescu?

— Să fii omul meu de încredere, mă!

— Mulţumesc, domnule Lipănescu, da nu-s eu bun de aşa ceva.

— Mi se pare că tu nu vrei să te bagi la stăpân!

— Aşa o fi.

— Păi din ce trăieşti tu, mă?

— Eu ştiu, domnule Lipănescu?! Din vânt.

Acum Motoacă umbla mai ferit, îi era ruşine să se arate între oameni. Pe Brebeanu şi pe jandarmi, când îi vedea, îi ocolea pe departe.

Jandarmii îşi făceau mereu de lucru prin schelă, după cercetări; pe urmă se urcau în drum şi, când nu te aşteptai, fie noapte, fie zi, călcau casa lui Pădureţu, izbind cu patul puştii în uşă. Şi la Motoacă veneau uneori, tot aşa din senin, dar fugarul nu era de găsit.

— Unde l-aţi ascuns, mă?

— Nu l-am ascuns nicăieri.

Spre Paşti, când nu mai era urmă de zăpadă prin văi, începură să răscolească pădurea, furioşi. O luară pe pârâu în sus, se încurcară prin desişuri, printre trunchiuri putrede căzute la pământ, alunecară prin râpe. Pădurea era umedă şi rece, iar copacii se strângeau duşmănoşi în jurul lor. Tocmai în valea Ghionoaiei dădură peste o vizuină, un bordei săpat în pământ.

— Ăsta-i! ziseră într-un glas. Uite-l, mama lui, unde s-a băgat!

Dar bordeiul slăbatic era gol. Urme de paşi, proaspete,

se vedeau pe malul prăpăstios, pierzându-se printre copaci. Dacă nu era o închipuire, un câine hămăia din când în când, parcă trăgând cu capul înapoi.

Jandarmii se întoarseră şi iar începură să dea târcoale caselor. O vedeau pe Copila plecând, cu mâinile goale, uneori dimineaţa, alteori după prânz, întorcându-se tot cum plecase, pe înserat. Nu lua niciodată un drum ascuns, ci se ducea pe drumurile ei vechi, prin schele, unde stătea de vorbă cu lucrătorii în uşile atelierelor, cu sondorii la bordeie, se ducea pe la ingineri de se uita prin albumele cu fotografii, de se parfuma pe păr, intra la Cazinou, unde dansa după patefon cu domnul Bilaşcu şi cu ceilalţi domni, tot nădăjduind că o să vină jucătorul de şah.

În fiecare dimineaţă, când jandarmii îşi dădeau socoteala la post, Brebeanu se înfuria:

— Mă, dă murit n-a murit, că dacă murea, nu-i găseaţi bordeiul cum l-aţi găsit. Şi dacă trăieşte, n-o fi trăind cu vânt!

Jandarmii iar pândeau şi iar nu prindeau nimic.

Şeful postului se scărpina în cap, pe sub şapcă.

— Ce ne facem, frăţioare? Râde dă noi un bătrân smintit!

Când vedea automobilul lui Lipănescu venind dinspre Câmpina, îi ieşea înainte.

— În mare bocluc m-ai băgat, nenişorule!

Lipănescu nu lua în scamă necazul şefului de post. Îşi vedea de schelă şi de castel. În fiecare zi, pe urma lui, veneau căruţe cu material. Cazarma era aproape gata; tabla albă lucea pe acoperiş, şi zidurile, pe jumătate tencuite, aveau să lucească şi ele în curând. Într-o zi, cum privea de pe deal schelele, văzu dincolo de piaţă, pe coasta

cealaltă, spre Schela Nouă, un alt acoperiş alb, sclipind printre copacii înverziţi.

— Pascule, ce-i aia, colo?

— Nu ştiţi? Bocanu face casă pentru ginere-su!

La început umblaseră numai vorbe că Bocanu îşi dă faţă după Cotei. Oamenii nu crezură, până nu fură văzuţi împreuna, căutând locul casei noi. Înainte de a se hotărî unde şi cum s-o croiască, bătrânul stătuse mult la gânduri. Voia să fie aproape de casa cealaltă, şi ca să-l ţină pe ginere-su sub ochi, şi ca să-l aibă oricând în ajutor. Locul trebuia ales mai jos decât al lui, dar nici prea mult. Casa trebuia să fie mare şi arătoasă, dar nici s-o întreacă pe cea de sus.

Până la urmă găsi locul întocmai cum dorea, la marginea dinspre drum a livezii de pruni. Lucrul începuse în lunea după duminica Tomii, iar la Rusalii pereţii erau ridicaţi, şi tabla bătută pe acoperiş.

Dimineaţa, Bocanu pleca de acasă cu Coteiul după el, să vadă ce s-a mai făcut. Jos, în drum, se oprea, se sprijinea în bâtă, scuipa mândru în praf şi îşi umfla pieptul, cu ochii la zidurile noi.

— Îţi place, mă?

Coteiul aiura de fericire şi suferea că n-avea destule cuvinte să spună tot ce fierbea în sufletul lui.

— Îmi place, nene Chivule!

Dar nici nu trebuia să spună mai mult; Bocanu era încredinţat de recunoştinţa lui.

— Măi Stoiene, îi spunea, bătându-l cu palma pe umăr, mare noroc ai avut tu cu mine!

— Da, nene Chivule!

— Da lasă, că şi tu eşti băiat bun!

O lună mai târziu, caisa era gata; i se bătuse şi gardul, de scânduri, înalt, înnegrit cu păcură. Mai trebuiau să se pună geamurile, clanţele, nimicurile, şi să se curăţe ograda nouă.

Toate fiind bune, nunta se hotărî pentru cea dintâi duminică după Sfântu IÂie.

27

Niciodată nu văzuse Copilă o lună atât de rotundă, de albă şi de strălucitoare. O privea cu ochii mari, înlăcrimaţi, cu respiraţia pripită, de parcă aştepta ca din lună să se desprindă un chip visat de mult şi să coboare până la ea. Cerul în jurul lunii pâlpâia, argintiu, apoi se umbrea treptat şi cobora peste pădure, parcă în falduri. Valea Alunişului era îmbrăcată într-o pulbere argintată. Casele cu pereţi albi dormeau în tăcere sub acoperişurile posomorite; nu se vedeau lumini la ferestre, nu mişca nimic prin ogrăzi, totul părea încremenit, ca într-o lume moartă sau numai vrăjită.

Copila se înfioră, atinsă de o adiere rece; deşi pădurea înverzise, iarna se mai ascundea în inima ei, prin văgăuni, prin râpe, de unde vântul o scotea şi-o alungă la vale. Trecu în casă, îşi luă un şal pe umeri şi se întoarse pe prispă cu ochii umezi la lună.

Rămase mai mult timp aşa, în uitare de sine, cu coatele rezemate pe genunchi şi cu bărbia în mâini, urmărind călătoria lunii printre norii albi de pe cer. În Drumul Părăsit, i se păru că aude un pas. Poate era jandarmul, care tot dă târcoale. Nu-l luă în seamă; nu-i era teamă de jandarmi, cu toate că, din când în când, veneau noaptea şi băteau cu patul puştii în uşă; după ce răscoleau

odăile, se urcau pe scăriţa din tindă şi îşi băgau capul în pod, cercetând cu lanterna pustiul de sub acoperişul afumat.

Pasul de pe drum se dusese de mult, când Copila întoarse capul spre pădure, şi trase cu urechea; parcă trosnise o creangă uscată, sau fusese numai o închipuire. Un timp, nu se mai auzi nimic; ea rămase cu capul întors, aşteptând. În lăstăriş luciră două luminiţe, nişte licurici. Se ridică, alunecă pe prispă şi, la colţul casei, fluieră încet. Îndată lăstărişul foşni; o umbră neagră alunecă prin bătătură, până se topi în întunericul lăsat de zid. Copila se aplecă şi chemă în şoaptă:

— Haiduc!

În umbră, se auzi scheunatul câinelui şi i se văzu coada legănându-se.

— Hai, vin-aici, Haiduc!

Dintr-o mişcare, dulăul sări pe prispă. Copila îi simţi respiraţia caldă, pe picioare.

— Ce-i cu tine, Haiduc? Ce faci tu, sălbaticule?

Haiduc scheună, cu bucurie şi cu tristeţe. Ea îi cuprinse grumazul în braţe.

— Măi Haiducule, de ce ţi-e urât? Ţi-e urât că-i lună, aşa-i? Şi mie mi-e tare urât! Hai, vino!

O urmă în tindă. Fata se strecură după vatră, se înălţă pe vârfuri, luă un şervet din cui şi, pe întuneric, adună mâncarea pregătită de cu seara. În spatele ei, câinele scheuna. Se întoarse spre el, îi căută zgarda, petrecu pe sub ea capetele legăturii şi le înnodă…

Câinele se dusese; mai auzi lăstărişul foşnind, pe urmă peste împrejurimi se lăsă tăcerea de la început. Ridică ochii înfiorată de linişte; luna fugea repede printre norii albi.

Fugea şi parcă era un cap de om, care din mers se întorcea, făcându-i semne să vină. Se auzeau motoarele schelelor; le cunoştea pe fiecare, după sunet. Unele se roteau mai repede, altele mai rar; era o clipă când glasurile lor se uneau, păreau unul singur; apoi încet se destrămau, o luau înainte, rămâneau în urmă, se fărâmiţau, până ce niciunul nu se mai potrivea cu celelalte; erau sute de împuşcături... Şi iarăşi, în ritmul lor diferit, se adunau, două câte două, patru câte patru, până ce ajungeau din nou toate.

Zgomotele acestea care se uneau şi apoi se împrăştiau, după o regulă neschimbată, o făceau să vadă o roată mare învârtindu-se, coborând şi urcând pe dealuri şi văi, cu mişcarea ei înceată, cumpănită, legând sondele între ele, într-o singură soartă.

Pe uşa tindei rămasă deschisă, răzbea mirosul de funingine rece, al vetrei. Înăuntru era mai întuneric şi mai frig decât afară. Nu o îndemna nimic să meargă la culcare. Mai degrabă o chemau motoarele, care noapte de noapte îi spuneau povestea schelei.

De când era singură, urâtul o gonea de acasă; colinda dealurile şi văile, se oprea pe la sonde, stătea de vorbă cu schimburile de noapte. Sâmbăta seara, când oamenii se culcau mai târziu, rămânea cu ei un timp, aşezată în ţărână, în faţa bordeielor. Unii ciocneau câte un păhăruţ de ţuică, alţii spuneau poveşti, sau cântau din cavale cântece triste, fiindcă erau de departe. Alţii îşi spălau rufele, pe întuneric, în copăi, cu apă fiartă adusă de la motoare. Copila îi dădea la o parte şi făcea treaba în locul lor, ascultându-le poveştiie şi privindu-i cum îşi fumează ţigara.

— Bună nevastă ai fi tu, Copilo! spuneau, mai în glumă, mai în serios. Dă ce nu te măriţi, că ai crescut mare?!

Nu răspundea, ci îşi încrunta sprâncenele.

— Păi nu, că ea să are bine cu inginerii!

De când se împrietenise cu moş Dorobanţu, subchirurgul, cel mai mult timp şi-l petrecea la dispensar. Se învăţase să spele feşile, să le calce cu fierul electric şi să le strângă sul, ca de fabrică. Îi ajuta subchirurgului la făcut pansamentele, îi aducea pensele, sticluţa cu benzină iodată, tinctura de iod, pomada cu iodoform. Mulţi din cei care veneau la dispensar aveau răni. Când turna peste ele tinctură de iod, făcând carnea să sfârâie, Copilei i se părea că toarnă pe inima ei.

— Lasă că te obişnuieşti tu! zicea moş Dorobanţu.

Te obişnuieşti cu binele, te obişnuieşti cu răul – şi unde ajungi, când te obişnuieşti cu toate?

Copila rămase cu ochii la lună, cu urechea la motoarele schelei. „Acum roata a ajuns sus... Acum stă o clipă în loc... Acum are să plece la vale...”

Îşi strânse şalul la gât, se ridică, porni pe potecă, spre Drumul Părăsit, o dată cu roata care cobora dealurile. Sub strălucirea lunii, becurile din uşile sondelor abia se zăreau, licărind, pierind, umplând noaptea de pâlpâiri misterioase. Nimic nu mişca printre turlele negre scăldate în baia de argint topit. Deasupra se ridica, fantomatică, fioroasă şi plină de neînţeles, firma lui Lipănescu. Sub deal se auzea apa de la un motor, susurând în batalul de răcire.

Copilă o luă la vale, ceva o chema şi ea ar fi tot mers, departe, pe razele lunii, să vadă în ce lume o vor prinde zorile.

Până la răscruce merse plutind. Se trezi, mirată, cu luminile pieţii în dreapta, violente şi numeroase. Un autocamion, sosit târziu, descărca marfă la Dumitrică.

Mulţimea se vedea încă forfotind prin faţa cârciumilor. Nu mai aveau astâmpăr nici noaptea. Societatea dăduse de Paşti o gratificaţie tuturor funcţionarilor şi lucrătorilor, şi sâmbăta trecută, din senin, le mai dăduse una. Umblau o mulţime de bani prin schele. Autobuzul gemea de lume, care mergea la oraş după târguieli. Veneau căruţe cu mobile noi, oglinzi, scaune, galerii de alamă pentru perdele. Negustorii cărau marfă necontenit şi tot nu făceau faţă cumpărătorilor. La prăvălii oamenii aşteptau câte o oră să le vină rândul, şi când plecau, erau împovăraţi cu mai multe lucruri decât puteau să ducă în spinare, unele de prisos, luate numai aşa, ca să dea un înţeles banului.

Preţul păcurii creştea. Seara, la Salon, redevenţiarii se adunau ca la Bursă.

— Cât?

— Treizeci şi una!

Restaurantul şi cârciumile nu se mai închideau; oamenii se îmbătau cu rândul.

Copila privi în jos valea Doftăneţului, albită de lună. Un autocamion urca dealul din greu. Când trecu prin faţă, îl văzu încărcat până peste cap, cu lăzi albe, cu saci, cu baloturi şi cu butoaie. Autocamionul coborî spre piaţă, şi ea rămase singură cu luna, care parcă mai crescuse şi se făcuse mai strălucitoare. Aproape îi era frică. Îşi simţea capul cuprins de lumină selenară, ca de două mâini palide şi reci, mâinile unui om ciudat, pe care, deşi nu-l ştia şi nu-l vedea, îl ghicea foarte aproape, gata să se aplece spre ea şi s-o ia în braţe.

Porni la vale, o dată cu alta din roţile gigantice; mergea spre Râpa Seacă, fără să-şi fi ales drumul, chemată de strălucirea lunii şi de chipul omului neştiut. Totul era ciudat

în această noapte; era ciudat că nu simţea asprimea drumului prin tălpile subţiri ale sandalelor, era ciudat că pietrele de care se lovea zburau în lături, ca şi când n-ar fi avut greutate; ea însăşi se vedea atât de uşoară, încât credea că dacă ar fi întins braţele, ar fi putut să zboare.

La cotul potecii, intră pe neaşteptate în umbra unui şir de sonde. Întunericul făcu să se rupă vraja. Privi dezmeticită în jur. Peste drum, după un bordei, parcă mişca o umbră.

Nu-i era frică, dar ar fi trebuit să pornească înapoi, spre casă. Îi plăcea locul aici, pe unde nu treceau oameni. În apropiere păşteau caii de la hegne. Era atâta linişte, că îi auzea rupând iarba şi suflând pe nări, mulţumiţi. Porni spre ei şi curând îi zări împrăştiaţi de-a lungul văii, cu capetele în pământ, sărind din loc în loc cu picioarele de dinainte împiedicate. Nu ştia de ce-i chinuiesc aşa; erau atât de cuminţi şi de blânzi, că ar fi trebuit să-i lase slobozi. Ar fi păscut în tihnă, până la miezul nopţii, apoi s-ar fi adunat la un loc şi s-ar fi culcat, strânşi unii în alţii. I se făcu deodată milă şi dor de ei. Se apropie de primii; simţind-o, ridicară capetele şi sforăiră întrebători.

În urmă, umbra din spatele bordeiului se mişcă iarăşi; se auzi o vorbă, în şoaptă, apoi se mai ivi o umbră, nelimpede, şi încă una. Cineva şuieră, încetişor, ca o chemare; din sus răspunse un şuierat la fel – şi pe coama dealului mai răsări o umbră.

Copila nu lua seama la toate acestea, ciudate. Caii aşteptau neliniştiţi, fără apărare, fiindcă nu puteau să fugă şi nu ştiau cine vine; numai cei aflaţi mai departe păşteau înainte; se auzeau rupând smocuri de iarbă şi pământul tremura la fiecare muşcătură. Fata se apropia cu mâinile

întinse, neştiind că era şi mai neapărată decât ei. Calul de lângă ea adulmecă neliniştit şi rămase cu gâtul ţeapăn. Îi cuprinse capul în braţe, îl mângâie pe făgaşul dintre fălcile mari şi osoase. Părul era aspru şi smocul de pe frunte mirosea a praf.

— Sărmanul de tine, nimeni nu te ţesală!

Îngenunche în iarba rece şi începu să-i desfacă legătura. Calul o urmărea încrezător, umblându-i curios cu botul umed pe spinare.

— Stai cuminte, că te las împiedicat!

La creastă, se văzură alte umbre.

Aruncă legătura în iarbă, se ridică şi bătu calul pe greabăn.

— Hai, acum du-te, prostule, şi te plimbă slobod!

Trecu la altul, râzând pe înfundate, bucurându-se de ochii pe care aveau să-i facă a doua zi paznicii.

Caii eliberaţi începură să zburde pe fundul văii. Ceilalţi aşteptau curioşi, cu urechile ciulite. Alerga de la unul la altul, nechezând încetişor, înveselită. Aproape pe toţi îi cunoştea, le ştia numele şi stăpânul şi hegnă la care învârtesc.

— Şi pe tine te-au împiedicat, mă amărâtule?

Era un cal bătrân, slăbănog, pe care îl apucase la hegnă de când începuse ea să umble prin schele.

— Aşteaptă, că-ţi dau drumul!

Calul întoarse capul spre deal şi sforăi neliniştit.

— Stai cuminte!

Nu-şi sfârşi vorba; un pas înfundat venea din spate. Se ridică, speriată. Un om ieşit ca din pământ stătea alături. Nu-i putea vedea chipul, luna îi cădea în spate. Se dădu un pas înapoi, cu mâna la gură.

— Bună seara! zise omul, rânjind.

Rămase încremenită. Parcă era glasul celui care o fugărise într-o noapte. El făcu un pas înainte.

— Bună seara, de!

Văzu alte umbre în spatele lui. Se trase înapoi, căutând cu ochii drumul pe unde să fugă, dar dădu peste altă umbră. Se apropiau din toate părţile, îi ţineau calea cu braţele întinse. Unul o cuprinse de la spate.

— Să nu ţipi, că bag cuţitu în tine!

— Pune-o jos!

Simţi un bocanc greu, cu ţinte, proptindu-se în piciorul ei subţire. Omul din spate se cârmi pe o parte, cu ea în braţe şi se prăvăliră în iarbă. Un cal sforăi, întrebător; un altul sări în lături, speriat, gata s-o ia la fugă.

Se zbătu; simţi iarba rece pe coapsele goale.

— Ce aveţi cu mine?

Din gâtul ei nu ieşi decât un nechezat firav, stins la jumătate. Deschise ochii mari, înspăimântaţi cu nedumerire, şi văzu luna alergând printre nori, de o răceală înfiorătoare, parcă fugind cu capul întors, să nu vadă în vale. Auzi tropotul cailor. Două mâini grele îi apăsau umerii, o îngropau în pământul umed. Alte mâini o apăsau, îşi simţea întregul corp strivit; nu mai putea face nicio mişcare.

O umbră neagră, rânjită, veni deasupra, acoperind luna care fugea speriată.

28

Nunta porni de la biserica din Telega, pe la cinci după prânz. Slujba începuse la două şi se prelungise peste orice

canoane, încărcată cu liturghii trase de păr pe felurite isonuri, ca să dureze cel puţin două ore, cum ceruse Bocanu; cuvântarea protopopului, adus cu pompă şi cu cheltuială mai ţinuse şi ea o oră.

Parcă pe porunceală, bulevardul băilor gemea de lume. Cei mai mulţi erau orăşeni, vilegiaturişti, în haine deschise la culoare, cu pălării de paie, privind curioşi amestecul de costume ale nuntaşilor. Erau şi mulţi ţărani din Telega, din Doftana şi din alte sate, de la Brebu şi mai de departe, veniţi să vadă cum îşi mărită fata Bocanu.

În fruntea alaiului porniră la trap doi flăcăi călare, împodobiţi cu eşarfe tricolore peste cămăşile cu râuri negre şi roşii. Caii mergeau slobozi, cu capetele în vânt; călăreţii într-o mână ţineau ploştiie cu ţuică, în alta pistoalele, din care descărcau focuri la răspântii.

După călăreţi, într-un autocamion îmbrăcat în covoare, cu bănci puse de-a curmezişul, veneau lăutarii cu câţiva nuntaşi, şi ei cu ploşti pline. Ţambalagiii stăteau pe bancă, rezemaţi cu spatele de cabina şoferului, cu ţambalele pe genunchi şi băteau cu ciocănaşele albe în coarde, mai tare sau mai încet, după hopuri. În dreapta şi în stânga lor stăteau vioriştii, în picioare, crăcănaţi mult, ca să nu cadă. Cobzarii, în rândul al doilea, rezemaţi cu genunchii în bancă zdrăngăneau coardele, încruntaţi, în luptă cu contrabasul din spate care domina tot taraful şi chiar huruitul motorului.

După autocamion veneau alţi flăcăi călare, cu ploşti, cu pistoale şi cu flori la pălărie. Unul din ei, mai chipeş şi mai vesel decât ceilalţi, dădea pinteni calului de câte ori lăutarii înmuiau cântecul, se apropia de ei şi le trăgea cu pistolul la urechi.

— Zi-i, ţigane! Ce, n-ai mâncat azi?

Urma poştalionul socrilor; nimeni nu îndrăznise să-i aşeze pe miri înaintea lui Bocanu. Era poştalionul bătrânului, pe care-l scotea numai la zile mari. Avea osii de fier, sănătoase, roţi înalte, cu spiţele roşii, şi dric larg, împletit din răchită galbenă, cu înfloriturі lăcuite, în toate culorile.

Bocanu stătea în leagănul cu arcuri, pus la jumătatea dricului, iar baba Radă în faţă, pe banca vizitiului.

— Babă Rado! răcnea din când în când socrul din spate, luând plosca de la gură. Mi-s-pare că nu te bucuri dă nunta Linii!

— Ba mă bucur, da!

Femeia stătea cu capul în pământ, speriată, tresărind la fiecare pistol care detuna alături.

Bocanu îmbrăcase haine noi. Pantalonii, puşi pe deasupra cizmelor, erau de dimie albă, călcaţi cu dungă. O cămaşă înfoiată, cu zeci de cute, se umfla sub chimir şi cădea ca o cascadă de pânză până deasupra genunchilor. Pieptul minteanului, împodobit cu un buchet uriaş de beteală aurie, în vreme ce a tuturor nuntaşilor era albă, strălucea ca rupt din soare şi parcă soarele de pe cer se uita umilit la omul care îl ciopârţise. Pe obrazul acestuia, răzuit proaspăt, roşu, sănătatea şi mulţumirea curgeau la vale, ca o grăsime topită.

Alaiul, cât era înainte şi cât venea în urmă, muzica, pocnetele pistoalelor, zurgălăii cailor făceau să-i lucească ochii şi să i se umfle guşa; lumea din drum, care privea nunta cu gura căscată, venise pentru el anume, să-l vadă şi să se minuneze.

În poştalionul următor, mai mic, doi copii duceau lumânările de nuntă, de trei ori mai înalte decât ei,

împodobite cu flori, fluturi, ciucuraşi şi beteală. Pe banca din spatele lor se înghesuiau una în alta patru fete, gătite în rochii albastre şi roz, vopsite în obraz, cu cercei de aur. Doi călăreţi mergeau de-a dreapta şi de-a stânga lor, pocnind din pistoale. Îndată urmă poştalionul mirilor, mai mare şi mai frumos decât cel din faţă, dar nu cât al lui Bocanu. În dreapta stătea Coteiul, cu o mână în şold, cu alta pe genunchi; privea drept înainte, cu niciun preţ n-ar fi întors capul la lume.

Îşi schimbase înfăţişarea de după boală, prinsese iarăşi carnea pierdută, ba o şi întrecuse. Acum mânca aceleaşi feluri de bucate ca socru-su, gătite de Lină numai pentru dânşii, nu mai era câine de pripas. Obrazul i se făcuse neted şi plin, cu vinişoare roşii, gâtul i se scurtase sub o guşă groasă. De nuntă trebuise să-şi facă haine noi, cele vechi nu-l mai ajungeau, cioarecii îi plesneau pe picior, cămăşile i se despicau la piept, până spre ţâţe.

Alături, în rochie albă bătută în fluturaşi argintii, acoperită cu voaluri, cu capul în jos, ruşinată, Lina nu vedea şi nu înţelegea nimic, nu-i părea nici bine, nici rău; se sfia numai că trebuise să se pună pe drumuri lumea, să cânte lăutarii, să se tragă cu pistoalele, să se facă atâta cheltuială şi tevatură pentru nunta ei.

În spatele mirilor venea un şir de poştalioane şi căruţe cu nuntaşi, neamuri de-ale socrilor, din toate satele de primprejur, bărbaţi chipeşi şi mustăcioşi unii, alţii slabi şi sfioşi, cu ţepi rari pe obraz, încărunţiţi, privind mai mult în lături decât înainte, temându-se să intre în vorbă cu cineva. Fiecare era cu femeia lui, tăcută şi speriată, îmbrobodită până peste ochi. Doar câteva dintre neveste, mai răsărite, roşii în obraz, care băuseră din ploscă la rând, râdeau şi

chiuiau alături de bărbaţi.

Între poştalioane mergeau automobile şi autocamioane, cu funcţionari şi oameni din schelă; atâta învălmăşeală de roţi ridica praful drumului până în depărtări. Alţi flăcăi călare alergau pe lângă nuntaşi, de la unii la alţii, şi le întindeau ploştiie pline.

Când să treacă podul peste Telega şi să iasă din sat, nunta se opri. Primarul, cu eşarfă tricoloră trecută peste piept, se urcă pe o bancă din marginea bulevardului, şi cu plosca sus, ţinu o cuvântare, din care nu se auzea şi nu se înţelegea altceva decât numele socrului, căruia toată lumea îi spunea socrul mare; nimeni n-ar fi îndrăznit să-l facă socru mic – şi putea fi mare până la sfârşit, că ginerele n-avea tată, n-avea pe nimeni.

— Să ne trăiască socrul mare şi să fie într-un ceas bun! strigă primarul, la sfârşit.

Mirilor nu le mai spuse nimic.

Din faţă, lăutarii începură să cânte un marş hârşâit; flăcăii descărcară pistoalele în aer, şi alaiul trecu peste pod, de unde şoseaua urca la deal. În jos, nunta se vedea şerpuind încet, pierzându-se printre copaci şi iar apărând la cotituri, în culorile ei vii, în sunetele muzicii, în strigăte şi pocnituri. Deasupra, la creastă, cerul se înnegrea. Nori vineţi se ridicau de dincolo de păduri şi se dădeau de-a rostogolul pe coaste.

— O să vă plouă nunta! strigă primarul, care rămăsese pe bancă.

— Semn bun! răspunse un nuntaş.

La cotitură, flăcăii din frunte se pomeniră cu cerul negru în ochi.

— Hai, mă, mânăăă, că ne prinde ploaia!

Norii veneau repede, bolovănoşi, învălmăşiţi. Coamele cailor şi betelele nuntaşilor începură să fluture. Oamenii îşi îndesară pălăriile în cap. Înapoi, valea era scăldată într-o lumină gălbuie, ca de lut; în câteva clipe norii trecură pe deasupra, se întinseră, şi tot locul se înnegri. Nuntaşii văzură aprinzându-se lumini la casele de jos.

— Hai, mă, mână, că ne-a apucat noaptea pă drum!

La creastă, se simţea umezeala norilor pe obraz. Nunta trecu prin neguri, într-un vârtej de copite şi roţi. Speriaţi de ploaia care venea, vizitiii pocneau din bice, îndemnându-şi caii peste socotinţă. Lângă ei, călăreţii trăgeau din pistoale şi chiuiau ca smintiţii.

Aşa merse alaiul lung, zornăind ca un şarpe cu coastele de fier, înclinându-se peste şanţuri la cotituri, gata să se rupă şi să se prăvălească în văgăuni, sărind pe sus peste bolovani, în chiote, ţipete şi împuşcături, până ce, deodată, schela se ivi în faţa lui, pe valea acoperită de umbra amurgului stins. Sclipiri slabe se vedeau pe la sonde, în praful vânăt ridicat de vânt. Numai pe coasta cealaltă, la Cazinou, toate ferestrele erau luminate viu. Pe fondul posomorât, clădirea părea că arde şi se va mistui.

În capul dealului, caii şovăiră o clipă, apoi se avântară la vale în galop. Roţile căruţelor şi ale poştalioanelor săreau din bolovan în bolovan, scrâşnind şi bubuind, iar nuntaşii icneau îngroziţi.

În depărtare, peste dealuri, cerul se lumină de câteva ori, scurt; fulgera, sub orizont, dar în huruitul convoiului tunetele nu s-ar fi putut auzi. Flăcăii răspunseră chiuind, descărcând pistoale în sus. Fulgerele şi detunăturile făcură caii să mărească mai mult galopul lor fără frâu. Oamenii schelelor ieşeau din cazărmi, din bordeie, pe marginea

drumului şi priveau uluiţi.

În piaţă, lumea tocmai se înghesuia sub şoproane, alungată de ploaie. Erau chipuri necunoscute, amestecate printre celelalte vechi; veneau mereu. Preţul păcurii făcea să se ivească alţi oameni în fiecare zi. Între cele două cârciumi se ridica, albă, o baracă nouă; se deschidea încă o prăvălie, pentru noi muşterii.

Câteva picături mari de ploaie căzură pe acoperişuri, cu sunete de darabană. Nunta venea ca din ţeavă de tun. În lumina fulgerelor lucea câte o roată sărind peste un bolovan, câte o spinare încovoiată de cal, biciul unui vizitiu, un buchet de beteală, în timp ce restul alaiului rămânea înecat în bezna gheenei. Picăturile de ploaie se îndesiră, şi goana crescu, chiar dacă nu mai avea cum. Automobilele rămâneau în urmă, împiedicate de bolovani; motoarele urlau şi pocneau să se facă fărâme. Caii, mai potriviţi cu astfel de drumuri, o luară pe de lături şi se avântară orbeşte pe valea următoare. În curtea Cazinoului se opriră, în două picioare, învălmăşindu-se, sforăind, cu ochii înroşiţi de fulgere. Câteva poştalioane se izbiră între ele; unul se răsturnă, prinzând oamenii dedesubt.

— Să fie într-un ceas bun! strigau flăcăii.

Chelnerii, aduşi de la oraş şi de la Dumitrică, se repeziră să dea ajutor. Nimeni nu păţise nimic.

— Semn c-o să fie cu noroc! spuneau nuntaşii, grăbiţi să ajungă la adăpost.

Dar cu greu îşi găseau loc printre căruţele încălecate, printre caii uzi şi speriaţi, care băteau pământul. Ploaia, înteţită, sporea graba şi învălmăşeala. Primii care ajunseră la uşi păreau că se încaieră să intre unul înaintea celuilalt. Al doilea taraf, aflat înăuntru, se porni să cânte marşul de

primire. Câţiva flăcăi, pe afară, trăgeau cu pistoalele.

Auzind muzica, Bocanu o lăsă pe baba Radă în poştalion şi, spumegând de furie, se avântă pe sus, din căruţă în căruţă, spre uşa Cazinoului. Înfierbântaţi de goană şi speriaţi de ploaie, nuntaşii se zbăteau să năvălească înăuntru. Socrul se năpusti printre ei.

— La o parte, mă, că trec eu! Ori nu mă vedeţi?

În uşă se opri, uriaş, ameninţător, gata să pârâie, cu pieptul umflat, cu gâtul gros, roşu la faţă, cu mâinile îndesate adânc şi duşmănos în chimir.

— Gura! răcni, fulgerându-i cu privirile pe lăutari.

Muzica tăcu împiedicată; un zdrăngănit de cobză rămase în urmă, cu spaimă.

— Cin-v-a dat orden să cântaţi?

Nuntaşii se trezeau abia acum din ameţeala pe care le-o dăduse goană şi furtuna. Începură să privească sfioşi sala luxoasă a Cazinoului, candelabrele strălucitoare şi parchetul pe care călcau cu bocancii nescuturaţi. Cei rămaşi afară se înghesuiau la uşă, dar nu puteau să intre, fiindcă socrul ţinea drumul, lăţit peste prag. Ploaia începu să răpăie din plin, ameninţând să-i înece.

Bocanu făcu un pas, izbi cu piciorul în parchet, îşi îndesă şi mai tare palmele sub chimir şi răcni:

— Voi faceţi nuntă fără socru, ori sunteţi nebuni?

Aşteptă, încordat duşmănos, ca să înţeleagă toată lumea ce greşise şi ce nu înţelesese până acum, apoi îşi scoase mâinile de sub chimir şi făcu semn lăutarilor să deschidă nunta.

— Să trăiască socru mare! strigă vioristul, izbindu-şi arcuşul în coarde.

O dată cu muzică, izbucniră glasurile:

— Să trăiască domnu Bocanu! Să trăiască socru mare!

Afară, flăcăii mai descărcară o dată pistoalele, în ploaia care trecuse la ropot.

— Semn bun, semn bun! spuneau oamenii, linguşindu-se pe lângă socru.

Bocanu se aşează în capul mesei.

— Haida, veniţi! se răsti gros spre musafiri.

De o parte şi de alta se aşezară mârâi, iar în faţă, baba Râdă şi naşii. După ei veneau inginerii şi funcţionarii Societăţii, delegaţi de direcţiune să ia parte la nuntă. Ceilalţi, rudele şi străinii, se aşezară care pe unde putură.

— Dar mirele e singur?

— Zice că n-are pă nimeni: e orfan. A crescut pe lângă casa lui Chivu.

— Coate goale! mârâiau unii, pe sub mustăţi, privindu-l cu duşmănie.

Muzica termină marşul tocmai când îşi lua locul ultimul mesean. În liniştea care urmă se auzi ploia biciuind ferestrele. O rafală de fulgere întunecă pentru câteva clipe candelabrele.

— Dă ce-aţi tăcut, mă? răcni socrul, la lăutari.

Vioristul îşi duse repede vioara sub bărbie şi dădu drumul arcuşului; ceilalţi se luară după el să-l ajungă. Bocanu îi ascultă încruntat.

— Să nu te mai opreşti, până n-oi porunci eu, ţigane! Ai auzit?

Lăutarul se înclină, cu ochii albi la el, în timp ce îi trăgea cu arcuşul de zor.

Chelnerii veniră cu ţuica. Mirele smulse sticla din mâna unuia şi se repezi să-i toarne socrului. Pentru cei care îl

cunoşteau mai îndeaproape, acesta păru înduioşat.

— Să-mi trăieşti, Stoiene! spuse încet, numai pentru el, ciocnind paharul.

— Într-un ceas bun! strigară vecinii, văzând gestul.

Bocanu îşi bău paharul, aşteptă ca Stoian să i-l umple din nou şi numai după aceea închină cu ceilalţi nuntaşi.

— Păi da, să fie într-un ceas bun, dacă ziceţi voi aşa! Lumina orbitoare a unui fulger lung se zbătu în ferestre, făcând candelabrele să se clatine. Îndată, din sus veni tunetul, de-a rostogolul, acoperind muzica şi zgomotul petrecerii.

— S-a trezit Sfântu Ilie!

— Lasă, că-i bună ploaia! Creşte grâul!

— Ce ne pasă nouă dă grâu? Păcură să fie! Încolo, secetă ori potop, totuna!

— Şi ce faci cu păcura, dacă n-ai pâine?

Bocanu auzi aceste vorbe ale mesenilor.

— Cu banii mei, mă, zise gros, cumpăr lumea întreagă! Şi tot grâul din lume.

— Bravo, domle Bocanu! strigară orăşenii.

— Aşa e, vere Chivule! ziseră şi ţăranii.

Chelnerii veneau cu mâncarea. Nuntaşii întorceau capetele spre ei, flămânziţi, să vadă o clipă mai devreme bucatele bogatului.

Un ţăran voinic, cu mustăţile negre, ascuţite la vârf, cu înfăţişare de bandit, se ridică în picioare.

— Cinstiţi nuntaşi, zise răstit, să bem cu nădejde şi cu bucurie, că o dată îşi mărită fata Chivu Bocanu!

Orăşenii bătură din palme, ţăranii chiuiră.

Deşi urarea nu spunea mare lucru, socrului îi plăcu felul cum fusese rostită. Se umflă în chimir, până ajunse cu

catarămile în scândura mesei şi, luând paharul, îl deşertă dintr-o smucitură.

— Păi da, vezi! Să mă ţineţi minte!

Nuntaşii nu mai auzeau tunetele, nu mai vedeau fulgerele crescând în ferestre. Un pas ud tropăi în sală.

— Uite-l, mă, şi pă domnu Cristea!

Dumitrică făcu doi paşi şi se opri, parcă beat, umblând cu ochii rătăciţi de la un om la altul. Era cu capul gol, cu părul ud, cu hainele şi jambierele înnegrite.

— Oameni buni!

Muzica tăcu; nuntaşii se întoarseră, speriaţi. Numai Bocanu rămase la locul lui, cu paharul la gură; mormăia arţăgos, gata să izbucnească, să se ridice şi să-l îmbrâncească afară pe nepoftit.

Acesta se legăna, bălăbănindu-şi mâinile în aer, neştiind de unde să înceapă. Văzând privirile speriate ale oamenilor, începu să râdă, ca să-i liniştească.

— Oameni buni!

Se îneca în hohotul de râs care îl zgâlţâia, din adânc, un râs de om beat sau nebun. Ceva neînţeles se ridica în sufletul lui şi răsturna toată chibzuiala de până atunci. Venise într-un galop, călare, prin ploaie, ud până la piele, desfăcut la piept. Uitase că ar fi putut să se îmbolnăvească, sau să alunece calul şi să-l arunce într-un şanţ, să-şi frângă gâtul, uitase că nu trebuia să-şi dea pe faţă niciun plan şi niciun gând.

— Mâna lui Dumnezeu! Mâna lui Dumnezeu!

— Ce spune? Ce-a păţit?

— Mâna lui Dumnezeu, oameni buni! Cinci sonde deodată! Haideţi să le vedeţi, că asta se întâmplă numai o

dată cât e lumea!

Cinci sonde făcuseră erupţie, după-amiază, una după alta. Era atât de neobişnuit şi neaşteptat, că devenea înspăimântător. Şi încă se auzise că alte sonde răbufniseră în aceeaşi zi, pe vale în jos. O vână furioasă de păcură se zbătea sub pământ, fierbând, ţâşnind pe toate aceste guri, aşteptând să ţâşnească şi-n alte părţi, unde or veni oamenii să dea cep.

— Mâna lui Dumnezeu, oameni buni! se bâlbâia negustorul, râzând cu lacrimi în ochi.

Râsul îi împietri şi rămaseră numai lacrimile, într-un plâns zguduit, fără înţeles. Nu mai ştia ce se întâmplă, ce însemnau erupţiile pentru el, întreceau putinţa lui de a le socoti. I se părea că îşi câştigase fericirea, şi nu doar pentru el, ci şi pentru urmaşii lui, până la a noua, până la a nouăzeci şi noua spiţă, că trecuse peste soartă şi peste Dumnezeu.

— Cinci erupţii! Cinci, numai pe pământul meu!

— Şi vagonu cât, domne Dumitrică?

— Sâmbătă a fost treizeci şi două de mii! Să vedem luni ce-o mai vrea Cel de sus.

Cu oricine s-ar fi pus Bocanu, dar cu păcura nu. Dumitrică era un mesager care se cuvenea cinstit, oricât ar fi fost el de venetic.

— Hai atunci şi bea un pahar cu noi!

Un chelner se repezi, cu paharul plin. Negustorul îl luă şi înaintă rătăcit.

Starea lui stârnea înfrigurare şi-n sufletele celorlalţi nuntaşi. Unii aveau pământuri în părţile acelea binecuvântate de Dumnezeu; mâinile începură să le tremure pe pahare. Alţii le vânduseră de mult; stăteau

negri, cu capul în jos. Iar huruitul erupţiilor, care parcă se auzea prin furtună, le ardea inima tuturor. „Treizeci şi două de mii vagonu!.. Se minunau în gând. Şi te pomeneşti că n-o să se oprească aici!”

Dumitrică ridică paharul pe jumătate vărsat; îi tremura mâna şi n-o putea stăpâni.

— Noroc, noroc! Să fie într-un ceas bun!

Nunta, sau erupţiile lui?

Un fulger trecu peste ferestre, zbârnâind; cercevelele se zgâlţâiră, candelabrele pâlpâiră de câteva ori şi se stinseră. Nuntaşii începură să strige, în întuneric, încurcându-şi mâinile pe tacâmuri şi pe pahare. Muzica tăcu.

Un inginer de la Electricitate alergă la geam; un fulger scurt îi arătă drumul. Jos, schela era cufundată în beznă.

— A trăsnit linia!

Chelnerii alergară după lămpi şi lumânări. Bocanu se ridică greu în picioare, ameţit de rachiu, şi răcni din adâncul măruntaielor îmbuibate, acoperind larmă în creştere:

— Lumina!

— Vine numaidecât, nene Chivule!

Un chelner chiar intra cu o lumânare aprinsă.

— Ce-i asta? Dă nunta fii-mi nu-mi daţi lumină? Unde-i hoţu dă la ilectrică?

— A trăsnit linia, domnule Bocanu!

— Nu-mi pasă! Dă drumul la lumină, dă nunta fii-mi!

Alte lumânări apărură, împrăştiind întunericul şi întinzând pe pereţi umbrele musafirilor. Câte un fulger, care intra alb pe ferestre, făcea ca în urma lui să nu se mai vadă nimic. Lăutarii reîncepură să cânte, speriaţi, zorind tactul la

fiecare fulger.

— Gura, cioară! strigă Bocanu. Vreau ilectrică, nu lăutari! Vreau ilectrică, mă, dă nunta Linii! Daţi drumul la ilectrică, dă nu, vă omor pă toţi!

Un fulger căzu vertical în faţa Cazinoului şi-i tăie vorba. Venise atât de încet, încât oamenii avură timp să-l vadă înfigându-se, ca o ţepuşă înroşită, în vârful unei turle de jos. În clipa următoare se stinse, şi ferestrele rămaseră întunecate.

— Vreau lumină!

Sonda izbită de fulger explodă, aruncând în aer o împletitură de fum şi flăcări. Lumina violentă care năvăli pe ferestre îl făcu pe socru să tacă. Se auzi ţignalul de alarmă la un atelier. Altul răspunse de pe dealul celălalt, apoi încă unul, până ce de jur-împrejur se împletiră semnale speriate, amestecându-se cu tunetele şi cu răpăiala ploii.

Nuntaşii se repeziră la ferestre. Numai femeile rămaseră la masă, cu capetele în broboade. Flăcările trimiteau în sala Cazinoului o lumină mai vie şi mai colorată decât a candelabrelor.

— Acum cântă, cioară! strigă Bocanu, mulţumit, de parcă sonda s-ar fi aprins în cinstea lui.

Vioristul începu să cânte, cu ochii la geam. Întunericul făcea focul să pară mai aproape; vântul prindea scântei şi învălătuciri de fum, şi le izbea în ferestre. Lăutarii cântau şi clănţăneau din dinţi.

— Da nu-u ha-ardem aici, Miha-alache?

— Dac-o fi să ha-ardem, cum o vrea Dumnezeu!

Sub flăcările furioase se vedea turla înroşită, de la pământ până la cer. În lumină, câţiva oameni alergau

speriaţi dintr-o parte în alta. Focul mistui repede scândura îmbibată de păcură; dedesubt rămaseră stâlpii, grinzile şi traversele. Atunci focul se împleti prin această dantelărie roşie, cu mai multă furie, şi turla începu să se clatine. Vântul smulgea aşchii aprinse, le ducea departe. La lumina flăcărilor se vedeau pe dealuri, în uşile bordeielor, sondorii, privind neputincioşi, cu saci în cap, ca nişte glugi, să se apere de ploaie.

În sala Cazinoului, sub lumina roşie, Bocanu, în picioare, părea că stăpâneşte forţele de afară, ale fulgerelor, ale furtunii şi ale focului. O învălătucire furioasă trecu, adusă de vânt, prin dreptul ferestrelor.

Lăutarii încremeniră, în afară de viorist, care scârţâia înainte, îngrozit de foc, dar mai mult de Bocanu.

— Ha-ardem, Miha-alache! clănţăni ţambalagiul.

— Pî-până ha-hardem, cântaţi, mă, că ne ia na-naiba!

— S-a aprins batalul!

O nouă vână de flăcări se ridică, lângă cea veche, mai furioasă, cu altă înfăţişare, împletită din fuioare roşii, violete şi negre. Mirosul fumului pătrundea înecăcios pe oriunde, prin pereţi sau prin acoperiş, că ferestrele erau închise. Sirenele de alarmă conteniseră, şi acum, pe deasupra muzicii, se auzeau pâlpâirile focului şi trosnetul grinzilor încinse. Stâlpii turlei, subţiaţi, începeau să se înnegrească. Focul păru un timp că slăbeşte; turla se înclină, trosnind, pe o parte. O clipă, schelăria încinsă stătu la jumătatea drumului, până ce deodată, cu un pârâit brutal, însoţit de pocnete ca de explozii, se prăvăli în vale, făcând să răbufnească deasupra un val de scântei roşii.

În Cazinou lumina se învineţi, mărind umbrele nuntaşilor de la ferestre. O aşchie dusă de vânt nimeri la

picioarele altei sonde; scândura începu să ardă repede. Se văzură flăcări subţiri, ridicându-se, cu capetele jucând în aer, ca nişte limbi de şarpe. În câteva clipe cuprinseră turla întreagă şi toate firele de foc se topiră într-o singură flacără. Cazinoul se lumină şi se coloră iarăşi.

Din vale, de unde căzuse turla, se ridica o altă vâlvătaie. Încă una izbucni la dreapta, o a treia se năştea mai departe. Nuntaşii puşi pe râs până atunci începură să se dezmeticească. Ceva mai sus, pe deal, se întindeau sondele Societăţii. Domnul Bilaşcu îşi ridică gulerul hainei şi ieşi în goană, prin ploaie; inginerii şi funcţionarii îl urmară.

Valea din faţa Cazinoului se încinsese de la un cap la altul. Flăcările topeau norii, deschideau prin ei un furnal roşu, pe unde fumul se învălătucea sub presiune şi se ducea la cer.

Una câte una, sondele aprinse rămâneau numai cu schelăria şi se legănau, gata să se prăbuşească. Ploaia, alungată de foc, păru că se potoleşte. Un om în haine de nuntă venea fuga de jos.

— Nu-i nimic! N-a prins pe nimeni înăuntru.

— Nici unde a trăsnit?

— Sonda era părăsită.

Lumina în Cazinou slăbea uneori, dar îndată o pală de vânt curăţa fumul, o făcea mai vie şi mai roşie.

— Treceţi la nuntă! porunci Bocanu.

Nuntaşii îşi luară locurile vechi.

— Domne Cristeo, hai, nu vii?

Negustorul nu auzi; se ţinea cu mâinile de pervaz şi privea incendiul. Furia flăcărilor trezea în el aceeaşi fierbere pe care o trezea furia erupţiei; i se părea că focul ţâşneşte din adâncime, ca un alt fel al pământului de a-şi arăta

puterea şi că trebuie să se închine lui, ca şi păcurii.

— Hai, domne Cristeo, să ciocnim!

Bocanu stătea tot în picioare, cu o mână pe pahar, cu alta sub chimir, luminat de flăcări, ca un bivol roşu. Toţi aveau capetele roşii, totul în jurul lor era roşu: faţa de masă, farfuriile, paharele, pereţii.

O pală de vânt aduse flăcările peste ferestre. Câteva geamuri pocniră.

— Ce ne fa-hacem Miha-halache?

Un flăcău, întărâtat, ieşi în uşă şi îşi descărcă pistolul în baia de flăcări. Izbucniră chiote:

— Trăiască nenea Chivu Bocanu! Trăiască mirii!

— Nenea Chivu să ţină o cuvântare!

— Aşa! Să-l auzim pe domnu Bocanu!

Glasurile se amestecară:

— Domne Bocanu, nene Chivule, zi vorba dumitale!

Bocanu mormăi de câterva ori, cu mulţumire, şi se ridică mătăhălos, parcă arzând în flăcări.

— Linişte! Vorbeşte domnu Bocanu! Vorbeşte nenea Chivu!

În liniştea care se făcu deodată, se mai auzeau numai flăcările pâlpâind, grinzile trosnind afară, câte un tunet îndepărtat scuturând norii.

Socrul îşi potrivi picioarele în parchet, tuşi gros, îşi înfipse adânc palmele sub chimir. Glasul i se auzi din fundul gâtului, pe două tonuri, ca un tunet şi ca o grohăitură:

— E, păi atunci, dacă vreţi să ştiţi vorba mea, ţineţi seama cine v-o spune!

— Zi-i, domne Bocanu!

— Ce căscaţi gura la mine? Credeţi că dacă a pus listă

pă garduri, cine-o fi pus-o, grijania lui dă puşlama din toată lumea, mi-a luat puterea?

— Nu, nene Chivule!

— Păi vezi bine că nu! Puterea mea nu-i pă garduri. Puterea mea e la băngi! Acum ştiţi cine vă spune?

Îşi scoase o mână de sub chimir, luă paharul de pe masă, se aplecă şi-l turnă de-a dreptul în gât. Nuntaşii aşteptau cu ochii la el. Afară turla sondei se auzi pârâind; lumina scăzu, veni un trosnet împleticit, pământul se cutremură şi gemu. Vâlvătaia scormonită se revărsă peste meseni, urmată de un val de scântei care trecu pe la geamuri.

Socrul trânti paharul pe masă, îşi înfipse mâna la loc, sub chimir, şi se uită la toţi, pe rând.

— Sunteţi neşte proşti! zise, încheindu-şi cuvântarea.

— Aşa, nene Chivule!

— Să cânte ţiganii! porunci Bocanu.

Apoi se aşeză, gâfâi, duse alt pahar la gură, şi pe acesta îl deşertă mai încet, ca să nu i se spele mulţumirea din gât.

Afară flăcările se potoliră, se înteţiră.

— Să trăiască socru mare! strigau nuntaşii, golind paharele.

Din când în când, prin lumina roşie a incendiului, trecea şi le umbrea feţele câte o vână neagră, prevestirea întunericului care avea să vină.

PARTEA A DOUA

ROŞUL

29

În toamnă, vagonul de păcură se ridică la treizeci şi cinci de mii, în ianuarie, la treizeci şi şase, după Paşti, la treizeci şi opt.

Aşezat la birou, în faţa ferestrei dinspre schelă, Lipănescu îşi număra cupoanele şi făcea socoteli. Predase până acum peste nouă sute de vagoane; îi mai trebuiau două săptămâni, ca să aibă o mie.

— Ne apropiem, Pascule! zise, cu zâmbetul lui misterios ascuns în mustăţi.

De la masa cealaltă, unde încheia ştatele de plată, administratorul îl privi nemulţumit.

— Păi ce le mai ţineţi, domnule Lipănescu? Uite că n-avem cu ce plăti!

— Pascule, nu te amesteca unde nu te pricepi! Am planul meu. Am cumpărat sonde vechi şi-ai văzut că ştiu ce fac!

Vara trecută îşi ipotecase schelă, ceea ce Anghelina nu aflase; banii de la bănci se terminaseră de mult. Cu ce împrumutase şi cu ce mai încasase din primele predări, făcuse atelierul şi cazarmă. Ar fi cumpărat sonde încă pe atât, dar acum nimeni nu le mai vindea. La preţul mărit, păcura merita să fie scoasă chiar cu picătura. Miile de tone pe care în Schela Nouă le aruncau erupţiile într-o singură oră, nu împiedicau pe micii exploatatori să lăcărească şi ei încet cele câteva vagoane cât puteau da pe lună izvoarele secătuite.

Din toamnă, o undă nouă de viaţă venise peste Schela Veche. Apăruseră pete albe de cherestea pe barăcile şi turlele părăginite. La Salon se văzură ingineri şi funcţionari noi, cu hainele încă nepătate de păcură.

„Las că au să plece ei şi rămân eu!” îşi spunea Lipănescu, tot umblând cu ochii după sonde de vânzare.

Somaţiile băncilor nu-l nelinişteau. Avea să le astupe gura tuturor cu o singură lovitură. Era necăjit doar că rămăsese cu castelul neterminat; abia izbutise să-i bată acoperişul, ca să nu stea zidurile goale în ploaie şi-n zăpadă. Căutase să împrumute şi acolo ceva pe ipotecă, dar băncile se codiseră, îl amânaseră, şi până la urmă nu dăduseră niciun ban. În primăvară izbutise, în sfârşit, să ia o jumătate de milion de la Dimopol. Bancherul se hotărâse greu, după ce făcuse multe drumuri la castel. Acum se lucra din nou, în grabă; Lipănescu trăgea nădejdea ca în august să-l poată inaugura. Până atunci avea să se împlinească şi mia de vagoane. Pentru ziua aceea îşi făcuse planul: un drum cu automobilul la Ploieşti, picior peste picior, înfundat în perne; o jumătate de oră, încasarea cupoanelor; zece minute plata la Banca de Credit; zece la Banca Petrolului; zece la cealaltă; zece la Dimopol – nu zece, numai cinci minute! Avea să-i pună pe birou jumătatea lui de milion, ca pe un scuipat, să nu-şi mai facă bancherul drum la Câmpina în fiecare săptămână, să nu-şi mai bage nasul pe poarta castelului. De acolo, o goană cu automobilul acasă: „Toţi golanii afară din prăvălie! Afară! Jos firmele! Lipănescu nu mai vinde clei şi cuie!” Apoi muzica militară, o sută de sticle de şampanie, nu o sută, două sute, cinci, o mie…

Se opri, cu capul înfierbântat. Simţea o vână

zvâcnindu-i sub tâmplă, îndemnându-l să se arunce înainte. După o clipă îşi reveni şi îşi reluă gândurile: „Da! O mie de sticle de şampanie, un steag mare, tricolor, la castel, deasupra uşii principale, şi-o rochie de fir împodobită cu safire, cu smaralde, rubine şi briliante pentru Anghelina.

— Ne apropiem, ne apropiem, Pascule!

— Poate că tot mai bine ar fi să vindeţi, domnule Lipănescu!

— Nici nu mă gândesc, până n-oi avea o mie în cap! De ce să vând astăzi, cu treizeci şi opt de mii vagonul, când mâine o să fie patruzeci? La o mie de vagoane, nu-i glumă!

— Dar dacă scade?

— Cum să scadă? Ceva care creşte, n-are de ce să scadă!

Pascu nu înţelegea o astfel de judecată.

— Dar dumpingul?

Lipănescu se înfurie. Nu ştia cine adusese această vorbă în schelă. Trecuse printre oameni ca o înfiorare. Se spunea că străinătatea e plină de păcură, şi exportatorii, în curând, nu vor mai avea unde s-o trimită.

— Luceafărul lui de duping! Asta-i doar o vorbă, Pascule! Au scos-o bancherii, ca să ne grăbim noi cu vânzarea.

Se potoli, se întoarse la cupoane, le împături şi le băgă cu grijă în buzunarul de la piept. Afară se lăsa înserarea. Ţignalele atelierelor sunau de şapte. Lipănescu trase cu urechea, încordat.

— L-auzi p-al nostru? E cel mai tare!

Îşi luă şapca şi bastonul din cuier.

— Eu mă duc la Salon, să văd.

De pe dealuri se scurgeau la vale şiruri de lucrători.

Drumul spre piaţă era plin de oamenii care se duceau după cumpărături. De o parte şi de alta, printre sonde, în barăci ridicate la repezeală, se deschiseseră prăvălii noi. Negustorii îşi vindeau marfă pe tarabe de scândură, în marginea drumului, ca la iarmaroc, şi oricât de mulţi se iviseră, ar mai fi fost treabă pentru destui.

Toată lumea era plină de bani. La case se bătea tablă nouă pe acoperiş, se adăugau odăi, grajduri şi magazii. În schimb, pe conducte, păcura se ducea necontenit. Fiecare sondă îşi dădea picătura ei, până se făcea un rezervor plin. Chiar puţurile părăsite începeau să fie căutate la fund. Vechii puţari, dispăruţi, veniră iarăşi printre sonde, cu uneltele de demult. Coborâră iarăşi cu macaralele, la sute de metri în adânc, să repare ghizdurile putrezite, să scoată afară surpăturile de peste izvor.

Oamenii storceau ultima picătură de păcură din pământ şi aduceau mobilă nouă de la oraş: şifoniere cu oglinzi, sufragerii, canapele, maşini de gătit, căruţe încărcate, în fiecare zi.

Mai sus, la frizerie, Lipănescu văzu un şir lung de muşterii aşteptând afară. Nu mai prindeau rând să se bărbierească decât inginerii şi funcţionarii mai ridicaţi. Bărbierul adusese în două rânduri de la oraş oglinzi, mese, scule, tocmise încă o calfă, pe urmă încă două, îşi împinsese atelierul până la odaia de dormit, dar şi aşa nu răzbea cu toată lumea. De sărbători oamenii trebuiau să meargă doisprezece kilometri pe jos, până la oraş, ca să-şi desţelenească obrazul şi ceafa.

Lipănescu îşi făcu loc cu ifos printre oamenii care forfoteau în piaţă. Băieţii de prăvălie alergau de la unii la alţii, dându-le ţoiurile cu ţuică afară, fiindcă nu încăpeau

toţi în cârciumă. În faţa restaurantului aşteptau, strânşi laolaltă, vreo douăzeci de ţărani bine îmbrăcaţi, cu cămăşi albe, cu cizmele lustruite şi cu obrajii roşii. Erau redevenţiarii. Înainte se vedeau mai rar; se duceau la oraş, îşi încasau banii, îi băgau în chimir, se întorceau în automobil, beau o ţuică la Salon şi-apoi se închideau în case, unde nimeni nu ştia ce învârtesc. Urcarea necontenită a preţului îi pusese pe drumuri şi le dăduse griji. Seară de seară se adunau în faţa restaurantului, să afle cum se mai vinde păcura la Ploieşti.

Lipănescu trecu printre ei fără să le răspundă la salut şi intră la Salon, unde erau adunaţi ceilalţi petrolişti. Exploatatorii nu se amestecau cu redevenţiarii, în bună parte analfabeţi şi toţi neciopliţi.

În restaurant, în fumul de tutun, grupuri de oameni discutau aprins. Din când în când se auzeau dopurile sticlelor de şampanie pocnind. De un timp, la Dumitrică nimeni nu mai bea nici ţuică, nici vin. Şampania se cerea de altminteri şi la cârciumile de jos.

— Ei, domnule Lipănescu, vindem sau mai stăm?

Capetele se întoarseră curioase, în aşteptarea unui răspuns. Acum nimeni nu se mai îndoia de priceperea lui. Cei care îi vânduseră sondele, ca să scape de ele, vedeau că el nu le luase la noroc.

Lipănescu făcu din sprâncene un semn misterios. Afară se auzi un automobil. Toţi se repeziră la uşă, nerăbdători. Pe deasupra capetelor se auzi din drum chiuitul lui Gogoi:

— Hiu-hiuu! Halal dă calu meu!

— Fiţi-ar calu al dracului, că m-ai înnebunit cu el!

Beţivul coborâse din automobil şi urcă scările terasei, printre redevenţiari. Oamenii se dădură în lături, ca să-i

facă loc.

— Cin-te-a supărat, mă Gogoi?

— Pă mine? Nici moartea nu mă supără! Să vie, c-o aştept!

Cineva ieşi dinăuntru şi-l întâmpină, înfrigurat:

— Ai fost la Ploieşti, domnule Gogoi?

— Ba nu, la Budapesta! Păi ce-ntrebi? Nu vezi? Hei, domne Cristeo, adă dă băut!

Rămăsese cu obiceiul să-l strige pe negustor, dar Dumitrică nu mai venea prin prăvălie decât foarte rar; stătea la odaie făcând socoteli.

Beţivul intră. Pe fereastra din fund o văzu pe baba Neaga trecând în lungul geamlâcului. Azvârli cu pălăria în geam după ea şi îi strigă, arţăgos:

— Huşşşi, găină bătrână!

Baba se sperie şi-o luă la fugă cu paşi mici, cu fustele cenuşii frecate de zid.

Din odaie, Dumitrică auzise chiuitul beţivului, şi cum îl ştia plecat cu cuponul la Ploieşti, veni repede în prăvălie, făcându-se că are de căutat ceva la tejghea.

— Hiu-hiuu! Domne Cristeo, chiui Gogoi, dă-mi dă băut!

Lipănescu îi ieşi înainte şi-l fulgeră cu ochii aprigi.

— Ai vândut?

— Vândut!

— Cât?

Capetele redevenţiarilor se iviră în uşă, unele în altele, roşii, cu mustăţile negre aşezate la rând. Gogoi făcu din ochi:

— Ghici!

Dumitrică ieşi de după tejghea şi-l apucă de mâini.

— Mă beţivule, spune cât ai luat!

— Ghici!

— Fir-ai al dracului de cap sec! Când te îmbeţi, nu mai eşti bun de nimic!

— Da ce, mă domne Cristeo, m-ai văzut tu vrodată treaz?

Cineva din spate încercă să-l ia blând:

— Hai, domle Gogoi, spune, cum ai vândut?

— Bine! Am dat hârtia şi-am luat banii! Ce, voi nu ştiţi?

Dumitrică îl scutură de mâini.

— Răspunde că oamenii, mă! Cu cât ai vândut?

Avea şi el un cupon de o sută de vagoane şi nu ştia dacă să-l mai ţină ori nu. Gogoi îl privi o clipă serios, apoi izbucni în râs; se ţinea cu mâinile de şale şi se frângea de mijloc până la pământ.

Negustorul se înfurie:

— Mă beţivule, spune, că mai avem şi alte griji.

— Păi da, domne Cristeo, ce nu te ştim noi?! Numai calu meu nu are griji. Nici calu regelui nu-i ca el, că trebuie să meargă după muzică! Halal dă calu meu!

Îi privi pe toţi, cu un aer şoltic:

— Mă duc să-i spun lui văru Chivu! Să se bucure el mai întâi!

Redevenţiarii din uşă îşi făcuseră loc înăuntru, unul după altul, şi acum se strânseseră împreună cu ceilalţi, în jurul lui Gogoi. Lipănescu nu se mai putu stăpâni. Se apropie de beţiv şi-l apucă de pieptul minteanului.

— Cât? întrebă scurt, cum l-ar fi pocnit între ochi.

— Te grăbeşti? Hai atunci să-ţi spun: cinşpe mii!

Se priviră, nedumeriţi. Lipănescu îi dădu brânci înapoi.

— Te-ai îmbătat, că nu mai ştii ce spui!

— M-am îmbătat!

— Dă pă vagon cât ai luat? se răsti Dumitrică.

— Cât am spus!

— Pă vagon?

— Dă pă ce? Pă butoi?

— Cincisprezece mii! Eşti nebun?

— Cinşpe fix!

Negustorul văzu rafturile prăvăliei rotindu-se.

— Mă, ai înnebunit? Cinsprezece mii spui?

Ceilalţi se priveau, înmărmuriţi.

— Nu se poate!

Gogoi porni, chiuind, printre redevenţiarii care se dădeau înapoi. Din uşă se mai întoarse o dată, cu zâmbetul lui mucalit. Oamenii stăteau în aceleaşi locuri, prostiţi. Cele câteva zeci de capete ale lor nu mai păreau bune de nimic.

— A zis bancherul că dacă nu mă grăbeam, nu mai luăm nici atât! adăugă beţivul, făcându-le cu ochiul, vesel şi nepăsător, ca un păcălici. Aşa că mâine, hiu-hiuu! Fuga la autobuz!

30

Spre sfârşitul lui mai, preţul păcurii scăzu la zece mii: băncile n-o mai luau de mult pentru exportatori; în străinătate nu se mai trimitea nimic.

Rafinăriile continuară un timp s-o înmagazineze, în aşteptarea unei reveniri care să le aducă beneficii crescute. Când rezervoarele fură pline, preţul scăzu iar.

La început, înfăţişarea schelei nu se schimbă; mulţi nu puteau crede şi aşteptau să se întâmple ceva, să spulbere visul urât. Oamenii fură văzuţi pe drumuri, alergând

speriaţi, ca furnicile într-un muşuroi răscolit. Dădură fuga la Ploieşti, la bănci, de acolo se întoarseră în schelă cuprinşi de panică, grăbiţi să vândă păcura din rezervoare cât mai era timp. La staţia de predare se îngrămădeau unii peste alţii, certându-se ţigăneşte care să apuce loc mai întâi. Telengescu era scos din fire.

— Domnilor, domnilor, vă rog! Vă aud lucrătorii, domnilor, şi ne facem de râs!

La sonde se lăcărea neîntrerupt, ziua şi noaptea, se storcea păcura cu o grabă înnebunită, toţi voiau să scoată acum ce se mai putea, cât mai mult, să nu lase nimic în pământ până nu venea ultimul minut.

Lingurile se umpleau numai până la jumătate, până la un sfert, şi mai puţin, de două palme, de una. Sondorii asudau aplecaţi peste maşini, parcă şi maşinile asudau de atât frecuş, asudau şi turlele, zgâlţâite neîntrerupt, asuda şi pământul, stors pe dedesupt.

Iar păcura care se împingea pe conducte fără măsură făcea să scadă preţul mai mult.

La jumătatea lui iunie, vagonul ajunse opt mii.

Se lăcărea neîntrerupt, cu încăpăţânare, să nu rămână niciun izvor nescormonit.

La sfârşitul lunii, vagonul scăzu la cinci mii, apoi la trei.

Lingurile începură să scoată nisip, un nisip negru, urât şi sterp. Îl încercară în palmă, îl mirosiră, se priviră prostiţi. Unul câte unul, motoarele se opriră.

În august, preţul se ridică la patru mii; era prea puţin şi prea târziu.

Coteiul rămase în autobuz până ce îi văzu pe toţi plecaţi. Nici nu fuseseră cine ştie câţi. Dacă dimineaţa se

umplea, seara autobuzul se întorcea mai mult gol; mulţi rămâneau la oraş şi nu mai auzeai de ei. Era la începutul lui septembrie.

Benţu coborî şi el, în sfârşit, şi-o luă domol la deal, să mai dea o raită pe la Salon. Rămase numai Tănase, aplecat peste motor.

Coteiul trase din chimir o hârtie de o sută, o cercetă pe amândouă părţile, apoi scoase capul pe geam.

— Tănase, hai că n-am timp!

Tănase luă sută de lei şi puse mâna pe manivelă.

— Apasă pe accelerator!

Motorul porni vijelios. Coteiul stătea la volan, înfrigurat strângându-l tare în mâini.

— Mai încet, ho! strigă Tănase, de jos.

Veni cu manivela, o aruncă înăuntru şi se aşeză pe scăunelul de lângă volan.

— N-ai uitat? Accelerează şi debraiază încet!

Autobuzul porni fără smucituri.

— Bravo, domle Stoian! Ai luat-o bine! Vezi c-ai învăţat?

Coteiul rămase înţepenit pe volan, cu ochii aţintiţi în drum. Peste dinţii încleştaţi, buzele i se strâmbară într-un zâmbet de frică şi bucurie.

La cotitură, Tănase îl opri.

— Acum să te văd cum întorci. Aşa, bagă în marşalier, trage volanul la stânga, mai mult, mai mult, aşa, dă-i mereu, dă-i mereu! Hopaa, stai!

Luară drumul înapoi.

— Şi la ce vrei dumneata să te faci şofer, domle Stoian? Asta-i meserie pentru oameni ca mine, nu ca dumneata!

Ginerele lui Bocanu nu răspunse. La staţie opri, coborî cu părere de rău şi îmbrăcă maşina într-o privire arzătoare. Ar fi stat să mai facă un drum, tot dăduse sută de lei, dar îi era teamă de socră-su, să nu-i ceară socoteală tinde întârzie atât.

— Când mai merg la Ploieşti, conduc iar!

Însurătoarea nu schimbase nimic în purtările lui faţă de bătrân. Din odăiţa de lângă grajd se mutase cu Lâna în casa nouă. Lina rămăsese tot muncitoare şi tot tăcută. Acum avea treabă mai multă, la două case; lui taică-su îi gătea tot ea.

Pentru casa tinerilor, Bocanu dădea în fiecare lună câte un sac de mălai, un sac cu făină la două luni, le mai dăduse la Crăciun un sfert de porc şi un căzănel cu untură, un miel la Paşti, şi altă grijă nu le mai purta.

Coteiul nu ştia dacă se aşteptase la mai mult; pesemne, nu. La nuntă, socră-su îl ispitise:

— Hai, şi-acu, ce zici, mă Stoiene, să pun eu ceva la bangă pentru voi? La banga aia mică din Ploieşti?

— Ferească Dumnezeu, nene Chivule! Nimic să nu pui! Ce, pentru bani am stat eu aici? Dacă m-ai luat lângă dumneata, nimic nu-mi mai trebuie până la mormânt!

Avea răbdare să aştepte pe alt drum, mai cotit. Până atunci ducea viaţa de la început. Dimineaţa se trezea înaintea zorilor şi fugea dincolo, ca socră-su să-l găsească îngrijindu-i ograda. Umbla cu ciocanul în mână şi cu un pumn de cuie în buzunar, căuta în tot locul stricăciuni de reparat. De multe ori, seara vătăma câte ceva, pe furiş, ca să aibă de lucru a doua zi. Bocanu îl vedea alergând necontenit, scurmând cu degetele pământul la stâlpii gardului, cercetând lemnul dacă n-a putrezit, ungând

balamalele porţii cu păcură, strângând gunoaiele din curte, curăţind pomii de omizi. Îşi luase obiceiul să iasă tiptil în uşa de pe cerdac, nu ca să-l spioneze, ci să se bucure de vrednicia lui. Coteiul însă îl simţea şi-şi vedea de treburi, cu mai mult sârg.

— Phua! Te sculaşi, Stoiene? întreba socrul, într-un târziu, când nu-şi mai putea ţine mulţumirea şi scuipatul în gât.

— Uliuu! Păi de când m-am sculat eu, nene Chivule! Parcă pot să dorm când sunt atâtea dă făcut?

O singură teamă avea: să nu-l afle bătrânul că umblă pe autobuz. De câte ori venea de la Ploieşti şi întârzia jos, se aştepta s-o păţească într-un fel.

„Dă-l în brânză, că n-am întârziat cine ştie cât!” îşi zise, urcând repede dealul, cu apusul în ochi.

De sus cobora un tractor, târând coloane ruginite scoase din sondele vechi. Cărau în fiecare zi şi nu mai terminau, de parcă tot pământul era împănat cu ţevi.

Coteiul trecu repede prin piaţă, unde oamenii începeau să se adune, şi până acasă merse tot cu ceafa strânsă, aşteptând să audă un pietroi fluierându-i pe la urechi.

Bocanu îşi sfârşea cina, pe cerdac.

— Ei, Stoiene, venişi?

— Da, nene Chivule! Tot într-o fugă am urcat.

— Bine, mă! Treci în odaie, că vin şi eu!

Când aveau de făcut socoteli, se ascundeau tot în odăiţa de lângă grajd. Coteiul intră, aprinse lumina şi aşteptă în picioare. O clipă cât avu răgaz, gândurile îi fugiră în urmă; cufărul şi-l dusese dincolo, dar amintirea lui stăruia aici. Nu trecuseră doi ani de când era slugă, câine de pripas miluit de stăpân, şi acum ţinea singur în mână socotelile

bătrânului. Ce fusese scris în carnetul din chimir, era acum în capul lui. El singur ştia ce însemna una şi ce însemna alta. De la o sută de sute în sus, lui Bocanu toate cifrele îi păreau egale şi doar se prefăcea că ar înţelege ceva. De când începuseră să umble pe drumuri oameni fără căpătâi, nu mai îndrăznea să plece departe de casă, ca să nu-l prade vreunul, aşa că nu se mai ducea la bănci. Ginerele vindea cupoanele, el depunea banii, el şi-i însemna, el singur putea să le dea de rost.

La început îi fusese frică să-i ţină în mâini; ispita era prea mare şi se temea să nu facă vreo prostie tocmai la sfârşit. Ar fi putut să-şi pună ceva deoparte, pe seama lui, fiindcă nimeni n-avea cum să-l afle, dar afară de sutele date lui Tănase nu se atinsese de nimic. Voia să aibă totul deodată, nu firimituri.

Socrul veni în curând, tropăind, se aplecă de mijloc, şi se aşeză pe laviţă.

— Ce făcuşi, mă?

— Le-am dat, nene Chivule.

— Pe cât?

— Pă cinci mii la vagon. Cincizeci dă sute. Acu tot e bine, că s-a mai urcat puţin.

Bocanu rămase un moment la gânduri, părând că face socoteli, dar în capul lui nu mişca nimic; numai se odihnea.

— Cincizeci dă sute spui?

— Da, nene Chivule.

— Phua! Grijania lor dă bangheri! Şi pă câte vagoane?

— Nouăsprezece.

— Cât face cu toatele?

— Nouăzeci şi cinci de mii.

— Câte sute, mă, te-ntreb?

— Nouă sute cincizeci de sute.

Încercă să aşeze cifră în minte, dar nu-i găsi locul.

— Nouă sute dă sute? Phua! Şi i-ai pus cum ţi-am spus eu?

— Da, nene Chivule.

— La banga a mare?

— La a mare!

— Mă, nu i-ai pus în alt loc?

— Nu, nene Chivule!

Bocanu se linişti.

— Mă, tu nu eşti prost, mă Stoiene!

Coteiul îşi lăsă capul în jos, roşu până la urechi; laudele bătrânului îl mai înfierbântau şi acum. Aşteptă să vadă dacă mai avea ceva cu el.

— Nene Chivule, dacă mă învoieşti matale, m-aş duce p-acasă, să văd ce face Lina.

— Las că te duci mai târziu; întâi hai cu mine, să zgornim veneticii şi puşlamalele, că mâine-poimâine s-or întinde până aici!

N-avea linişte de oamenii care băteau drumurile, cu priviri rele în ochi. Rămaşi fără lucru când sondele se închideau, cei din satele vecine îşi luau zimbilul în mâini şi se întorceau la pământul lor, nici veseli, nici posomoriţi, fără zarvă, fără să li se poată citi pe faţă vreun gând. Dar cu ceilalţi, lucrători vechi, care nu aveau alte rosturi în afară de meseria lor, treaba mergea mai greu, nu aveau unde se duce, fiindcă şi la oraş erau de prisos.

Ca să nu-i zgândăre, Societatea, ea avându-i pe cei mai mulţi, îi împărţise pe echipe: cincisprezece zile din lună munceau unii, cincisprezece alţii, cu jumătate leafă, adică atât cât să astupe gura unora mai îndârjiţi. Dar de la o zi la

alta, nevoia de lucru se micşora, orele se împuţinau, până ce leafa ajunsese la un sfert.

Oamenii se adunau pe la răscruci, prin faţa atelierelor, pe la birouri, parcă păzind drumul şi aşteptând să ia pe cineva de piept. Alţii, alte firi, stăteau tolăniţi prin şanţuri, pe sub şoproanele cârciumilor, nepăsători sau îndobitociţi, dar nici privirile lor, când le ridicau din pământ, nu erau mai blânde decât ale celor dintâi.

Pe oriunde se ducea, Bocanu dădea peste asemenea oameni, în sufletele cărora nu ştiai ce poate mocni. Pentru început se învăţaseră obraznici şi răi; dacă îl zăreau venind, se întorceau cu spatele, prefăcându-se că nu-l văd, numai ca să nu-şi scoată pălăria în faţa lui.

Umblau îmbrăcaţi prost, nebărbieriţi, pământii, cu părul atârnându-le lăţos pe sub şepci, cu hainele rupte în coate, cu tălpile bocancilor clempănind prin praf. Când puneau mâna pe un ban, neştiind ce-ar putea face cu el mai întâi, mulţi dintre ei umpleau cârciumile, se îmbătau şi jucau zaruri, până pierdeau tot.

Cu asemenea muşterii, negustorii trebuiseră să plece. Plecară întâi cei noi; barăcile se goliră, se închiseră, obloanele se bătură în cuie. Prăvăliile vechi, în piaţă, rămăseseră, dar fiindcă nu desfăceau prea multă marfă începură să vândă din ce în ce mai scump, pe măsură ce erau cumpărători mai puţini.

Lăsând la o parte băcănia lui Dumitrică, de unde târguiau inginerii şi funcţionarii, la celelalte prăvălii săptămâni în şir nu se mai vindea decât mălai. Însă chiar preţul mălaiului crescuse, şi oamenii trebuiau să-şi micşoreze până şi mămăliga.

În fiecare zi, Bocanu îşi făcea drum printre aceşti

oameni înrăiţi, îi ocăra, îi ameninţa cu bâta, doar i-o vedea plecaţi, să scape locul de ei.

Mai erau şi alţii, în afară de el, care aveau grijă lor, fiecare în felul lui, şi între aceştia primii veneau Telengescu, domnul Bilaşcu şi şeful postului de jandarmi, plutonierul major Brebeanu Marin.

Telengescu nu cunoştea altă supărare decât că oamenii nu-i făceau loc să treacă, dacă îi găsea strânşi în drum, îl obligau să se strecoare pe marginea şanţului, ceea ce-i umplea gura de spume, iar sufletul de venin, ba aveau chiar îndrăzneala să se uite în ochii lui, nepăsători, ca şi când nu l-ar fi cunoscut. În asemenea clipe, tânărul spilcuit ar fi vrut să aibă un revolver într-o mână, în mâna cealaltă un bici, cu o armă să-i ţină pe nespălaţi la respect, cu alta să-i plesnească peste obrajii nebărbieriţi.

Nimic nu-i mai pria în ultimul timp, şi pentru dreptate trebuie recunoscut că din toată lumea aceea aflată în suferinţă el suferea, probabil, cel mai mult. Zadarnic se plângea domnului Bilaşcu, pe care îl socotea dator să ia măsuri drastice împotriva derbedeilor, aceştia fiind încă salariaţii lui.

Dar domnul Bilaşcu era o altă fire de om, nu se aprindea oricât foc ai fi pus sub el, sau îşi stăpânea aprinderea, având destul scaun la cap. Nu fusese niciodată un om aspru, cu atât mai puţin un zbir, ştia să folosească la timp vorbă bună şi o folosea fiindcă ţinea la liniştea şi plăcerile lui. Şi iată că omul acesta, molâu după părerea lui Telengescu, acum, când oamenii se aspreau, în loc să pună piciorul în prag, se arăta în faţa lor încă mai moale, încă mai blând.

— Fii calm, dragul meu! Trebuie să ne purtăm cu

binişorul, să nu ne facem duşmani!

Şi domnul Bilaşcu ştia, într-adevăr, să se poarte cu binişorul, în orice împrejurare s-ar fi găsit. Dacă îşi întâlnea lucrătorii în faţa biroului, sau adunaţi la răspântii, tăcuţi şi mocnind, îi salută el întâi, ridicându-şi pălăria şi zâmbindu-le prietenos, iar oamenii, descumpăniţi de zâmbetul lui, se dădeau în lături, deschizându-i drum.

— Ce ne facem cu ăştia, frăţioare? întreba şeful de post, arătându-şi chipul îngrijorat la birou.

Ar fi vrut să-i vadă duşi, fiecare la urma lui, să nu le mai poarte grijă, că şi fără ei avea multe griji.

— Lasă-i cu binişorul, cu binişorul, uşurel-uşurel! răspundea administratorul Societăţii, aplecându-se de umeri şi făcând cu braţele aceleaşi mişcări cu care dirijorul potoleşte tumultul instrumentelor din orchestră.

De atâta zâmbet, de atâtea vorbe blânde şi diminutive, însăşi fiinţa lui părea un diminutiv. Dar în liniştea şi pacea pe care-o arăta ochilor din jur, domnul Bilaşcu n-avea încredere în nimeni, nici în lucrătorii care-i făceau loc să treacă, socotindu-i ascunşi şi prefăcuţi, nici în slujbaşii aflaţi în preajma sa, socotindu-i nevolnici, nici în şeful de post, socotindu-l şi prost, şi nepriceput. De-aceea, luându-şi geanta la subsuoară, iar pe chip aşezându-şi zâmbetul cel mai liniştit, administratorul se urcă în automobil şi se duse la Direcţia Generală a Societăţii. Aici, zâmbind într-una, fără să alarmeze pe nimeni, spuse că oamenii sunt ciudaţi, că nu arată ce au de gând, că pesemne n-au să supere pe nimeni, dar că s-ar putea să fie unii mai, mai... În privinţa lor, era greu de găsit diminutivul cel mai potrivit. Aminti apoi, fără să dea aceeaşi însemnătate faptelor de azi faţă de cele de-atunci, despre grevele de la rafinării, de după

război, şi la urmă, spuse că n-ar strica să se ia unele măsuri.

— Dar cu binişorul, numai cu binişorul, domnule director general!..

Câteva zile mai târziu, pe capul şefului de post pică un mare necaz: o companie de infanterie veni cu trenul de la Ploieşti şi se instală în Telega, la Băi, să facă instrucţie, de parcă în tot judeţul nu mai găseau alt loc. Soldaţii făceau instrucţie, într-adevăr, şi nu stârneau îngrijorarea nimănui, decât pe a gospodarilor cu neveste tinere sau cu fete de măritat. Până la sonde erau cinci kilometri, nici prea mult, dar nici prea puţin, distanţă bine chibzuită, şi nicio ţeavă de puşcă peste ale jandarmilor nu se văzu vreodată prin preajma locului oblojit. Treaba se făcea deci cu binişorul, ca şi când toată lumea şi-ar fi însuşit tactica domnului Bilaşcu.

Şeful de post avea însă multă supărare, din pricina companiei de soldaţi. Întâi că trebuia să-i salute pe ofiţeri, să ia drepţi în faţa lor şi să le spună „trăiţi!”, el care fusese până azi stăpân peste toate comunele aflate în jur. Apoi, comandantul companiei, un căpitan vioi, negricios şi pitic, cam muieratic, ceea ce i se citea pe chip înaintea altei dovezi, îşi instală postul de comandă la jandarmerie. Locuinţa şi-o alesese peste drum, şi toată ziua, după ce-şi trimitea plutoanele la instrucţie, se plimba prin sat, cu chipiul pe o sprânceană, bătându-se cu cravaşa peste carâmbi şi aruncându-şi privirea pe ferestre, sau prin curţi, în căutarea femeilor mai chipeşe, cărora pentru început le zâmbea şi le făcea cu ochiul, fără să se sfiască.

Dacă îl vedea pe şeful de post trecând, îi făcea semn cu cravaşa să se apropie şi-l striga, în auzul oricui:

— Brebene!

Iar bietul major, neavând încotro, trecea drumul scrâşnind din dinţi, se oprea reglementar la trei paşi în faţa lui şi salută, pocnind din călcâie, ca un recrut:

— Porunciţi!

Dar căpitanul nu avea de dat porunci, ci doar de pus întrebări, despre nevastă de colo, de la casa cu uluci verzi, sau despre cea de dincolo, de lângă puţ – ce fel de poame sunt, hehehe, mă-nţelegi!

Autoritatea şefului de jandarmi era surpată, oamenii nu mai înţepeneau prin porţi când trecea el, ba parcă unii aveau priviri de batjocură în ochi. Şi încaltea dacă aşa necazul s-ar fi sfârşit! Căci iată ce-i spuse căpitanul într-o zi.

— Brebene, îi spuse, fără ruşine, behăind ca un ţap în călduri, frumoasă cucoană ai, n-am ştiut!

Iar din ce răspunse şeful postului nu se desluşi decât o gâfâială, un mormăit de urs cu nasu-n belciug.

Acum căpitanul stătea mai mult pe la post, sub cuvânt că-l poate chema telefonul oricând şi, spre a nu se plictisi, o rugă pe cucoană să coboare în cancelarie, unde jucau table, încurcându-şi mâinile pe zaruri şi râzând bot în bot.

— Ce ne facem, frăţioare, când pleacă ăştia de aici? întreba Brebeanu, intrând în birou la domnul Bilaşcu, smoală şi catran la chip.

— Lasă-i cu binişorul, cu binişorul! răspundea administratorul, tare cumsecade şi tare liniştit, fără să ştie că altul era necazul care îl rodea pe jandarm la rinichi.

Brebeanu ieşea înjurând printre dinţi:

— Binişorul mă-ti! (Pentru domnul Bilaşcu.) Tui şi binişorul lui! (Pentru căpitan, care îl supăra cel mai mult.) Şi

mai tu-vă şi binişorul mamelor voastre! izbucnea apoi, cu ochii la oamenii de pe drum.

Oamenii îl vedeau venind şi-atunci se trăgeau în lături, ca din întâmplare, sau îşi făceau de lucru pe la prăvălii, ca să nu-i stea în cale. Câte unii salutau pe jumătate, săltându-şi pălăriile, fără să se uite la el şi fără să scoată un cuvânt, ca şi când n-ar fi avut ochi şi ar fi fost muţi.

Iar jandarmul, care altădată ar fi făcut praf din ei, îşi vedea de drum, prefăcându-se nepăsător şi scrâşnind din dinţi. Avea poruncă să nu stârnească pe nimeni, să se poarte cu binişorul, dar să nu scape pe nimeni din ochi.

Numai Bocanu, căruia n-avea cine-i porunci şi care nu înţelegea decât cele ce priveau burta şi chimirul lui, se purta cu hoinarii aceştia după vechile-i porniri.

Apropiindu-se de piaţă, cu Coteiul după el, începu deodată să calce mai îndesat şi mai mânios.

— Uite-i, mă, uite-i, mă! hârâi.

În lumina slabă care răzbea de la prăvălii, se vedeau lucrătorii forfotind. Pe o tarabă părăsită, câţiva, strânşi în jurul unui felinar afumat, jucau barbut.

Se opri lângă ei şi răcni:

— Ce, mă, nu mai aveţi dă lucru nimic?

Unul, mai plăpând, se ridică într-o rână şi îşi scoase şapca, nehotărât. Ceilalţi îşi văzură de joc.

— Voi sunteţi surzi?

Bocanu făcu doi paşi şi izbi cu bâta în tarabă. Zarurile săriră de o palmă în sus. Unul dintre jucători le prinse în pumn.

— Puşlamale! Să plecaţi la urma voastră, păcătoşi şi venetici!

Pe o altă tarabă părăsită, câţiva stăteau tolăniţi şi

trăgeau dintr-o ţigară, pe rând.

— Voi n-aveţi nicio treabă? răcni Bocanu, în dreptul lor. Beţi tutun, hai? Da dă muncit, nu!

De la Dumitrică ieşea un sondor cu o desagă. Bătrânul îi ţinu drumul.

— Ce-ai furat acolo, mă?

— N-am furat nimic, domle Chivu. Am cumpărat nişte amărât dă mălai.

— Staţi-ar în gât!

Sondorul trecu piaţa şi se opri la măcelar. În cârlig atârna o halcă de carne vânătă. Pe butuc se vedeau câteva resturi, cu capetele înnegrite.

— Cum o mai dai?

Măcelarul îl privi plictisit.

— Nu mai întreba, că nu-i dă voi!

Omul luă o bucată de pe butuc, o întoarse pe o parte, pe alta, se uită la măcelar, o lăsă la loc şi plecă amărât.

— Să-ţi stea mălaiu în gât, mă! strigă Bocanu în urma lui.

Din jos se auzea urcând greu un tractor; trăgea o remorcă lungă cu coloane de fier. Bătrânul se înfipse cu duşmănie în drum, înfruntând cu capul împins înainte farurile care îl orbeau.

— Ho, ho, stai aşa! răcni fluturându-şi bâta pe sus.

Neavând cum să-l ocolească, şoferul opri, furios.

— Dă-te, omule, la o parte, că am greutate; nu-mi arde de glume!

Oamenii se apropiară, curioşi, neştiind ce se întâmplase. Bocanu ocoli tractorul şi văzu coloanele ruginite.

— Aha! Vă luaţi catrafusele! Scapă pământul dă voi?

Dă-i drumu, şi să vii când te-oi chema eu!

Tractorul porni greu la deal. Bocanu se luă după el, lovind cu bâta în ţevi.

— Mână, veneticule!

Urcuşul îl făcea să gâfâie, dar nu se lăsa. Se ţinea după remorcă şi lovea în coloane cu bâta.

— Mână, mă! Aşa, aşa!

În capul dealului mai dădu o lovitură şi se opri, plin de năduşeală, cu cămaşa desfăcută la piept. Tractorul se ducea repede la vale, scormonind cu farurile drumul întunecat. Coloanele zguduite de remorcă lăsau în urmă o dâră de zdrăngănituri.

— Du-te, măă! Du-te şi frânge-ţi gâtuu!

La cotul drumului, farurile se pierdură sub deal. Zdrăngănitul coloanelor se mai auzi un timp, la hopuri, până se stinse. Se făcu deodată linişte şi întuneric. O linişte şi-un întuneric greu, care parcă dureau.

Numai Bocanu se auzea răcnind, de sus:

— Ahaha! Pleacă veneticii!

31

Lui Dumitrică socotelile nu-i mai ieşeau. Stătea seara ceasuri întregi aplecat deasupra mesei, cu capul sub abajurul verde, şi sucea cifrele când într-o parte, când în alta, numai că oricât le-ar fi sucit, socotelile se încurcau. Niciuna nu se mai potrivea cu planurile lui. Sondele din Schelă Nouă dădeau mult, dar nu mai erupeau. În fierbinţeală, crezuse că au să ţină toată viaţa aşa. Numărul de vagoane de pe hârtie era de zece ori mai mic decât acela din gând. Iar pe vagon, abia dacă lua a zecea parte

din cât luase într-un timp.

Se trezea deodată cu capul în hârtii, speriat de liniştea care se lăsa în jur. Încetul cu încetul, plecau toţi; sondele se închideau pe rând, şi fiecare sondă închisă părea, pe dealuri, o cruce de mormânt. Sondorii se scurgeau încă spre satele lor, unde aveau gospodărie şi pământ; se întorceau la oi sau la plug. Îi vedea în fiecare zi înşiraţi pe dealuri, negri, cu boccelele la spinare, cu zimbilele în mâini, cu umerii aduşi, cu privirea în pământ, purtaţi din urmă de vânt. Plecau şi ceilalţi, din ateliere, n-aveau încotro, nu mai era nimic de făcut.

Maşinile se opreau, pe rând, şi-n liniştea care cuprindea schelă, huruitul celor rămase se auzea mai tare decât dacă ar fi huruit toate. Când erau toate, nici nu le simţea; acum le ştia pe fiecare şi fiecare îl lovea, ca un ciocan, când în cap, când în inimă. Câte un motor răzleţ pufăind obosit în eşapament umplea de huiet văile goale. Ţignalele atelierelor, care porneau viaţa schelei, încetaseră să sune, câte unul, pe rând, până ce rămăsese doar cel de la Lipănescu. Dimineaţa, la amiază şi seara la şapte, când îl auzea, Dumitrică tresărea speriat, ca la un semnal de moarte. Ecoul ţignalului se ducea peste dealuri, zgâlţâia turlele părăsite şi se pierdea departe în păduri, făcând copacii să freamăte.

Numai tractoarele huruiau toată ziua, trecând de la o sondă la alta. Câţiva oameni veneau cu ele, dădeau uşile de pereţi, mai puneau o dată maşinile şi macaralele în mişcare şi trăgeau afară coloana de fier. După ce o desfăceau bucată cu bucată, demontau motoarele, le urcau pe platforme, apoi tractoarele plecau la vale, spre alte schele. În urma lor, uşile rămâneau deschise. Vântul le lua

în primire, le izbea de pereţi până ce le rupea balamalele şi le trântea la pământ; atunci intră şuierând în barăci, ridica praful murdar de păcură, se împletea printre maşinile ţepene, printre cablurile ruginite, smulgea scândurile putrede, lăsa sondele jupuite.

În multe părţi, coloana înţepenită nu voia să mişte. Încercau o dată, de două ori, maşinile se opinteau, scripeţii pârâiau, cablurile groase de oţel se întindeau gata să plesnească, turla întreagă se clătina scurmând cerul, dar coloana nu se clintea din loc. Nu-şi pierdeau vremea degeaba: scuipau cu necaz în fundul puţului şi se apucau să demonteze maşinile, dacă mai erau bune; altfel le lăsau în plata Domnului. Schela rămânea tot mai tristă.

Între sondele părăsite, dealurile păreau pustii. Ici-colo se mai lăcărea, fără rost; roata din vârful turlei juca obosită în lagăre şi scârţâia a pagubă. Din loc în loc se mai aprindea câte un foc seara, în uşile bordeielor. O bună parte din cazărmi erau acum părăsite, şi sondorii ar fi putut să se mute acolo, rămâneau însă la locuinţele vechi, îngropaţi în pământ, iar de la cazărmi se mulţumeau să scoată pe rând uşile, ferestrele, duşumelele, ca să le pună pe foc.

Clădirile se părăgineau; prin crăpăturile zidurilor, cerul începea să lucească, aproape ca un miracol, şi abia acum se înţelegea că deasupra schelelor negre el rămăsese tot timpul albastru.

În piaţă, la ora prânzului şi seara, abia se mai adunau patru-cinci oameni care vorbeau posomoriţi, cu capetele în pământ. Câte un cal slab, legat la stănoagă, bătea pământul cu copita; în piaţa goală, loviturile sunau a pustiu.

Dumitrică le auzea dinăuntru şi se speria, aplecat

deasupra socotelilor. Seară de seară le muncea, dar cifrele se încâlceau tot mai rău. Află numai veşti rele şi între toate una îl nelinişti foarte tare: băncile o duceau prost, dădeau faliment, praful avea să se aleagă de ele.

Negustorul nu-şi mai găsea pace, la sonde nu mai avea inimă să se ducă. Alerga toată ziua prin prăvălii, fără rost şi fără folos, şi pe lângă atâtea necazuri mai dădea şi peste baba Neagă; la fiecare pas, oriunde se ducea, îi auzea fustele foşnind, frecate de zid. Atunci îşi ieşea din fire şi strigă la ea:

— Ei, babă Neago, văzuşi ce-i cu păcura? Credeai c-am să mă îmbogăţesc!

Baba se făcea mică, lipită de perete, cu capul căzut în piept şi cu braţele slăbănoage depărtate de corp.

— Acum ai face bine să-ţi iei calabalâcul şi să pleci!

Ea o luă la fugă pe geamlâc, cu paşi mici, sărind, ca o găină împiedicată, bătând aerul cu braţele şi cârâind.

De când se mutase aici, n-o mai vedea nimeni pe drum. Numai seara pleca, uneori, ca buhnele, ferindu-se pe lângă garduri, până ajungea în Valea Runcului, la casa lui moş Vlădoae. După ce scormonea bănuitoare întunericul dimprejur, se căţăra pe prispă şi începea să bată încetişor în geam, cum ar fi ciocănit o pasăre cu ciocul mic. Moş Vlădoae stătea tot timpul pe întuneric; când auzea chemarea, ieşea târşâindu-şi opincile şi plecau împreună, pe potecă, până în marginea pădurii. Acolo se aşezau tăcuţi şi priveau sondele cu o curiozitate intraductibilă. Vedeau la lumina becurilor cablul lucind deasupra coloanei. Sondorul care mânuia pârghiile cânta, amestecându-şi glasul cu huruitul maşinii. Lingura de lăcărit ieşea udă de păcură.

Bătrânii urmăreau fiecare mişcare, de parcă aşteptau

să scoată ceva pentru ei. După un timp, moş Vlădoae începea să-şi umple luleaua, îndesa tutunul cu degetul cel mare, bătătorit şi uscat.

— Să nu scaperi!

Pe vale umblau gaze, şi babei îi era frică de foc; aşa murise omul ei, înainte de război, de nu mai rămăsese decât scrum, fiindcă umblase în sondă cu ţigara aprinsă.

Moşneagul îşi punea luleaua stinsă în gură şi pufăia în sec. Stăteau aşa, tăcuţi, până ce o uzină îndepărtată suna miezul nopţii. Alteori, dacă nu simţeau nimic mişcând, coborau poteca, se strecurau printre sonde, pe furiş, şi ajungeau la locul unde fusese casă babei. Pe pământul înecat de erupţii nu mai era urmă de gard sau de zid; numai un morman de moloz înnegrit. Baba Neaga ştia însă locul fiecărui lucru din gospodăria ei. I se părea că aude poarta scârţâind şi se tot întreba dacă ultima oară o prinsese în cârlig; se scormonea înciudată în gând; parcă o prinsese, parcă nu. Alături fusese coteţul câinelui. Vedeacâinele, strivit, cu limbă roşie, scoasă printre dinţi, dar, la scârţâitul portiţei, el se ridica şi venea scheunând.

Bătrâna aluneca mai departe pe pământul murdar, căuta treptele prispei, le urcă în gând, deschidea uşa tindei, se răstea la cotoi: Ptruţ!

În tindă fusese sacul cu grăunţe. Se aplecă, lua un căuş închipuiţi îl răsturna în poală şi ieşea în ogradă, la coteţul de păsări: Puii mamii, pui-pui-pui?

Moş Vlădoae o aştepta la poartă, cu sumanul pe umeri, trăgând din pipa stinsă, răbdător până în veci.

Babei i se părea că gâscanuî a apucat-o de poală. Huşşi!

Câteodată, paznicul din vale îi simţea.

— Care eşti acolo?

O luau la fugă, prin pădure. În faţa casei, moş Vlădoae se oprea, fără un cuvânt. Baba Neaga mergea mai departe, până în deal, unde se oprea să-şi tragă răsuflarea, mişcându-şi braţele slabe în sus şi-n jos, ca pe nişte aripi fără fulgi.

Din când în când mai venea şi bătrânul la prăvălie. Cât timp păcura mersese bine, Dumitrică îi vorbea omeneşte, îl bătea pe umeri, îi strecură în sân câte un pachet de tutun, îi dădea la sărbători câte o pereche de opinci, pe iarnă îi dăduse o căciulă şi un cojoc, îl băga în odăiţă şi punea băiatul din prăvălie să-i ducă o litră de rachiu. Din primăvară, nu mai voia să ştie de el.

— Domne Cristeo, măcar o dublă dă mălai!

— Da ce, moş Vlădoae, după ce m-am ales numai cu necazuri!

Baba Neaga îşi dădea seama că Dumitrică e necăjit. Îl urmărea seara, când se strecura pe geamlâc şi îşi lipea nasul de geam, privindu-l pe sub perdea cum făcea socoteli, dar nu înţelegea nimic din supărarea lui.

Negustorul nu dormi multe nopţi, frământat, până ce într-o dimineaţă se hotărî.

— Eu plec la Ploieşti! îi spuse nevestii. Poate să viu mâine, sau mai târziu; ai grijă pe aici!

Unii bănuiau că se dusese să-şi scoată banii de la bănci, şi bănuiala era foarte întemeiată. Dumitrică se întoarse tocmai a patra zi. Dar nu numai că scosese banii; umblase din zaraf în zaraf şi îi schimbase pe monede de aur vechi. Îi aduse într-un geamantan de piele, cu burduf, pe care tot timpul drumului, în autobuz, îl ţinu, cu amândouă mâinile pe genunchi. O dată ajuns acasă, păru mai liniştit.

Înainte de toate, puse să se mute în odaia lui casă de bani, pe care până atunci o ţinea în prăvălia de la mijloc. Vecinătatea ei făcea să-i piară o parte din temeri, aşa că nu mai umbla de colo până colo, speriat. Însă seara, când toată lumea se culca şi el se apuca de făcut socoteli, cu capul băgat sub abajur, socotelile tot nu-i ieşeau.

Baba Neaga îl vedea cu condeiul în mână, încordat; sudoarea îi curgea pe frunte, pe tâmple, aluneca în jos, pe obraz. După ce se frământa un timp cu ochii în hârtii, negustorul se ridica, scotea lănţucul cu chei din buzunar, descuia casa şi trăgea afară nişte săculeţi albi. Din săculeţi ieşea un zornăit ciudat, parcă vrăjit, fiindcă se auzea lâmpede până afară, prin două rânduri de geam.

Chipul lui Dumitrică se îmblânzea, iar încruntarea de până atunci îi trecea în mâini. Mâinile încruntate desfăceau legăturile săculeţilor; pe masă se revărsau purcoaie de scântei aurii.

Negustorul rămânea cu ochii la ele, aplecat deasupra mesei, holbat, până ce o pocnitură răzleaţă de motor îl făcea să se ridice, tremurând, cu ochii când la uşă, când la geam.

Baba o lua la fugă pe geamlâc, cu sărituri dese şi mici, împiedicată sub fustele cenuşii, cotcodăcind din gât şi tot ferindu-se, cu umerii aduşi.

32

Şeful de post urca necăjit drumul. Nu era necazul vechi; soldaţii străini plecaseră de trei săptămâni, şi de la plecarea lor avusese când să-şi verse mânia pe toţi câţi îl

secaseră la ficaţi, nevastă-sa fiind prima la rând. O bătuse, în odaie, pe înfundate, şi nu într-o singură zi ca să facă zarvă prea mare şi să-l simtă jandarmii. Pe urmă, după ce o cotonogise bine, o urcase în pat, să zacă, şi aplecându-se deasupra ei îi sărutase sprâncenele, între ochii codaţi. Că altminteri îi era dragă şi nu făcuse păcate, jucând table şi fiind veselă cu superiorul. Pe acela, da, l-ar fi jugănit plutonierul, dar nu-i stătea în puteri. Restul de mânie îl vărsase şi el cum putuse, în ghionţi şi curele, pe oamenii trecuţi la răboj.

Avea alt necaz astăzi, unul mai mic: cumnată-sa născuse ieri, şi peste trei zile era naş la botez. Din păcate, copilul venise când lucrurile mergeau prost. Colindase schelele, străduindu-se s-o scoată la cap într-un fel.

— Ce ne facem, frăţioare, că duminică botez?!

Negustorii aveau alte griji.

— Păi, ce să facem, domle Brebeanu, dumneata nu vezi?

Căpătase câte ceva de pe la unii, dar cei mai darnici plecaseră, din douăzeci şi opt rămăseseră patru, şi nici lor nu le mergea bine. Aranjase cu vinul, cu ţuica, mai ciupise câte un plicuşor cu câteva mii, dar pentru un naş ca el era prea puţin.

În dreptul schelei lui Lipănescu, se gândi, cu o ultimă speranţă neghioabă, că poate aici să aibă mai mult noroc. Cârmi la dreapta şi urcă gâfâind spre birou. Soarele, care trecuse cu vreo două ceasuri de amiază, îl lovea drept în ochi, ca să-l supere şi el.

Lipănescu tocmai venise de la Câmpina; îl găsi în birou, spălându-se pe mâini. După spuma de pe jambiere se cunoştea că fusese călare.

— Da unde-ai lăsat maşina?

— Nu mai era bună; am dat-o. O să-mi vină alta; am comandat-o în America!

Vânduse automobilul, avusese o nevoie urgentă de bani, dar îşi făcuse planul să ia în loc altul, mai bun.

— Ştii ce maşină am comandat? Nici preşedintele Americii nu are! O maşină cu şaisprezece cilindri.

Se opri împiedicat; vâna de sub tâmplă îi zvâcnea. Îi venise să spună: cu cincizeci de cilindri!

Plutonierul lăsă puşca după uşă, îşi dădu şapca pe spate şi îşi şterse fruntea de sudoare.

— Ce ne facem, frăţioare, că duminică botez?! se văietă, privindu-l pe stăpânul schelei cu un anumit înţeles.

Acesta începu să se şteargă pe mâini, ca şi când n-ar fi auzit. Ochii îi fugiră pe fereastră.

— Am început să lăcăresc şi la 25! Dacă mă luam după alţii…

— Ei, necazuri! îl întrerupse plutonierul.

Lipănescu ieşi în uşa biroului, cu mâinile în şolduri, şi îşi roti privirea peste schelă.

În mijlocul părăginirii care cuprindea dealurile, numai la sondele lui se mai lucra. Lucrătorii erau însă neplătiţi de două luni, facturi peste facturi se îngrămădeau la birou, Societatea de Electricitate amenința să închidă curentul, avea de încasat aproape trei sute de mii de lei, de la bănci veneau mereu somaţii. O întindea de la o zi la alta, cu ce mai dădea prăvălia; mai plătea câte o rată, câte o dobândă, mai obţinea păsuiri. Cupoanele tot nu le vânduse şi nici n-avea de gând să le vândă înainte de a se ridica păcura măcar la preţul cel vechi. Între timp, locaţia creştea, şi cupoanele nu mai valorau aproape nimic.

— Ce ne facem, frăţioare? oftă plutonierul. Va să zică şi dumitale îţi merge prost!

Lipănescu îşi umflă pieptul şi se întoarse, îngâmfat.

— Da de unde!? Să vezi ce-o să iasă la sfârşit! (Se înfierbântase, şi vâna de sub tâmplă începuse iar să-i zvâcnească.) Să stăm de vorbă când am să nivelez totul, de jur-împrejur! Asta strică! Locul trebuie făcut ca în palmă şi pe urmă trebuie trase două şosele asfaltate, până la Câmpina şi până la Ploieşti.

— Da cu al mic, ce ne facem?

— Aşteaptă să-mi reuşească mie planul şi te scap de toate!

Plutonierul clătină din cap a pagubă. Se întoarse, îşi luă puşca din birou, îi trecu cureaua peste braţ.

— Şi zi, acum nu-i nimic de făcut?

Privi soarele care era încă sus; nu simţea niciun îndemn să se îndrepte spre casă, atât de devreme şi cu buzunarele uşurele. La marginea pădurii văzu firma neagră, de unde i se trăgeau destule necazuri. Se hotărî să facă un ocol pe la casa Pădureţului, vinovatul.

— Apăi, s-auzim dă bine, nenişorule!

Casa se părăginise de tot după fuga bătrânului. Mai venea Motoacă şi bătea câte o şindrilă pe acoperiş sau îndrepta un stâlp la prispă. În bătătura neîngrădită, buruienile crescuseră până mai sus de genunchi.

Şeful de post văzu o fată stând pe prispă, în soare. Pe frânghie, între stâlpi, erau întinse câteva rufe la uscat. De aproape se vedea că-i femeie în toată firea, bine legată, împlinită, dar miădie şi tinerică. Parcă o ştia, nu-şi aducea aminte de unde.

— Ce cauţi aici?

— N-am voie?

— Tu nu eşti soră cu Motoacă?

— Ba da.

— Şi cum te cheamă?

— Veta.

Rămăsese aşezată pe prispă şi răspundea cu ochii în poală; îi purta plutonierului o ură neîmpăcată de când îl schingiuise pe frate-su.

— Şi fata Pădureţului, unde-i?

— Nu-i acasă.

— I-ai spălat rufele? Ce, ea e oloagă?

Îşi împinse capela pe ceafă şi se aşează pe prispă, lângă ea, atât de aproape că îi auzea respiraţia şi-i simţea căldura înmiresmată a trupului; mirosea a săpun, a pelin şi-a floare sălbatică.

— Ia uită-te-ncoace! Ptiu, că frumoşi ochi ai, bătute-ar păcatele!

Avea ochi mari, limpezi, verzi ca luminişurile pădurii. După ce-i privi în silă şi-n batjocură, îşi ascunse iarăşi privirea în poală. La venirea lui, ţesea o ruptură la o cămăşuţă subţire; acum lăsase lucrul deoparte, şi aştepta să-i plece musafirul. Dar cu toată încordarea, se vede că avea în trup o chemare, şi nu putea s-o înăbuşe, ceva care pe jandarm îl îndemna să întindă mâna de-a dreptul.

Rămăsese prostit, cu ochii la ea. Nu-şi dădea seama ce dezmăţare era în purtarea ei, ceva în deplină nepotrivire cu vorba acră şi purtarea ţeapănă. Cum stătea cu un picior atârnat pe prispă, în papuc de piele roşie, cu altul strâns dedesubt, una din coapse i se vedea până la jumătate, molatică şi îmbietoare. Veta simţi cum ochii lui îi caută goliciunea; nici măcar nu se feri, atât îi făcea silă.

Prin despicătura bluzei lăsată în voie, plutonierul îi vedea sânii liberi sub pânză, rotunzi şi grei, neatinşi de nicio oboseală. Soarele, răzbind prin ţesătură, îi îmbrăca într-o lumină roză şi făcea pielea străvezie. Se săltă puţin, ca să privească mai bine. Ea îl pândea, gata să-l scuipe şi să se apere, deşi, cum stătea molatică, s-ar fi spus că doar îl aşteaptă.

— Câţi ani ai tu?

Şeful postului vorbea greu şi nu-şi recunoştea glasul.

— Douăzeci şi patru.

— Parc-ai fost măritată.

— Şi ce dacă?

— Să nu fi spus, te-aş fi luat drept fată mare.

— Iacă na!

— Nu mă crezi? Ai ţâţe ca piatra.

Întinse mâna la despicătura bluzei. Veta se feri, calmă, sigură pe ea şi pe toate.

— Dar d-acolo cine te-a muşcat?

— Cine m-a plăcut!

— Da dacă te-oi place şi eu?

Ridică ochii şi-l privi printre pleoape; i-ar fi zgâriat obrazul cu unghiile şi pe urmă l-ar fi mânjit cu baligă de vacă.

— Hai, fă, dacă te-oi place şi eu?

— Încearcă!

Plutonierul întinse mâna. Veta se feri şi sări în picioare pe prispă.

— Încearcă, de!

Râdea şi îşi legăna şoldurile. Nu putea să-l omoare, şi de ce l-ar fi omorât? Ar fi fost paguba ei, nu a lui!

Jandarmul se ridică, sunând din catarămi. Ea alunecă

pe lângă zid, se strecură în tinda întunecoasă. O ajunse, o prinse, o strânse în braţe, pornit.

— Stai că mă omori cu centironul!

O împinse în odaia cealaltă, trânti un picior în uşă, de-o închise în clanţă.

— Vine cineva?

— Nu vine!

— Şi fata Pădureţului?

— Las-o în pace!

Plutonierul îşi lepădă puşca după uşă şi se apropie. Ea se feri.

— Dă-ţi cătărămile jos!

Îşi desprinse centironul, cu mâinile tremurând. În penumbra încăperii, nasturii tunicii, de metal galben, frecaţi proaspăt, luceau ca aurul. Veta se apropie de el, Încercă să se oglindească în nasturi. De ce i-ar fi zgâriat obrazul? El o cuprinse în braţe şi dădu s-o prăvălească în pat. Alunecă din strânsura lui, ştia ce face, fugi în colţul camerii.

— Dă-ţi tunica jos!

Nasturii pârâiau, smuciţi.

— Leapădă cizmele!

De ce l-ar fi mânjit pe obraz?

— Fă, fir-ai a dracului, nu mă ţine mult!

Gâfâia trăgând de cizme pe marginea patului; acasă i le scoteau soldaţii. Venea spre ea, în ciorapi şi cu pantalonii în vine. Ea fugi în tindă.

— Stai, nu aşa; lasă-mă să mă dezbrac!

O văzu prin uşă umblând la nasturii fustei.

— Hai, fă, nu mă ţine atât!

— Dă-ţi alea jos, ce-mi stai?!

Se întoarse spre pat şi începu să-şi smulgă veşmintele

rămase. Din grabă, încurcă nodul izmenei.

— Hai, fă, fir-ai a dracului!

Trăgea de nod, baierele izmenei îi tăiau carnea şi parcă-i strângeau gâtul, nu glezna.

Papucii lipăiră prin tindă, uşa de afară scârţâi şi Veta apăru la fereastră, pe prispă, cu nasul lipit de geam.

— Ia să te văd, dom şef!

Şedea năuc şi zgâit pe marginea patului. Pielea i se vedea albă şi neaerisită; sub gâtul încreţit, roşu ca de curcan, pieptul îngust şi supt avea o dâră de păr negru, ţepos, pe adâncitura de la mijloc. Burta atârna pe genunchi, cutată în trei părţi, cu buricul sumes înăuntru, adânc.

— Ce faci, fă?

Luă izmana, făcută ghemotoc, şi-o puse în faţă, peste partea cea mai nedumerită din trup. Lipită de geam, ea îl privea fără ruşine, de sus până jos.

— Ia te uită la dom şef!

Sub pântecele revărsat, coapsele alunecau subţiri, până se gâtuiau în genunchii osoşi. Pe pulpe se vedeau urmele lăsate de legăturile izmenelor, presate în carne de carâmbi. Şi-l închipui cu cizme, cu pantaloni, cu tunica ajustată bine pe trup, cu centironul strâns peste burtă, cu galoanele aurite pe umeri, cu puşca atârnată de braţ.

— Dom şef, da mândru mai eşti!

Încă n-o înţelegea. Se ridică într-o mână, ţinându-şi cu mâna cealaltă izmana în faţă.

— Hai fă, ce faci?!

— Mă uit la dumneata, ce să fac?

— Vino-ncoa!

— Păi nu?!

— Fă, tu te joci?

— Mă joc!

— Vino, că dă nu, te omor!

— Hai de mă ia!

Se repezi la uşă, fără minte. Veta sari în bătătură, de acolo o luă spre pădure, tot uitându-se înapoi.

— Hai, dom şef! Hai, zău!

La o casă, mai sus, se vedea un om pe afară. Plutonierul rămase în uşa tindei, cu izmana în faţă, pe partea cea mai umilită din trup.

— Hai, dom şef, zău!

Glasul venea din marginea pădurii. Ar fi pus-o pe iarbă, i-ar fi băgat pumnul în gură şi-ar fi făcut-o fărâme. O clipă fu gata să se repeadă după ea în pielea goală. Se înfrână, se întoarse în casă şi începu să se îmbrace, năuc, înjurând:

— Spovedania şi grijania ta dă căţea! Anafura cui te-a închinat! Parascovenia cui ţi-a dat ţâţă să sugi!

O cizmă îi intră strâmb în picior; se aşeză pe marginea patului, gâfâia, se chinuia s-o tragă înapoi, dar cizma înţepenită nu ieşea uşor.

— Las că am eu ac dă cojocu tău, grebla sfântă a mă-ti, cu care strânge Dumnezeu stelele dă pă cer! Născătoarea cui ţi-a pus cercei în urechi!

Gura îi era plină de venin.

— Pun eu mâna pă tine, fă, Arhanghelii şi Mucenicii tăi şi ursitoarea care te-a scos în calea mea!

Îşi încheia nasturii, spumegă, îi smucea duşmănos, îşi trecu centironul peste mijloc, îl strânse până ce cureaua pârâi.

— Te aranjez eu, închinarea cui te înţărcă!

O dată îmbrăcat, se mai domoli; îi venea altfel acum,

când se simţea în hainele lui, strâns în catarămi de sus până jos. Îşi luă puşca de după uşă şi ieşi cu dinţii strânşi. Femeia nu era nicăieri, fugise în pădure, dar parcă îi mai auzea şi alcum glasul batjocoritor.

— Soarele al roşu cui te-a pieptănat!

Aproape de drum îşi aminti de botez.

— Şi mai e şi al mic, lui şi naşterea lui!

La potecă următoare, îi veni în gând chipul lui Motoacă, legându-se de al soră-si, care îşi râsese de el. Nu se putea aşa, trebuia să le-o plătească. Oare Veta ajunsese acasă? Luă poteca pe Valea Carpenului. Bătrânul tuşea pe prispă. Fetele, aflate care prin curte, care pe la bucătărie sau pe la ferestre, se împrăştiară ca potimichile. Patru. Veta nu era printre ele. Plutonierul izbi cu cizmă în poartă, străbătu ogradă, se opri lângă prispă.

— Mă Ionică, unde eşti?

Cel bătrân se ridică într-o rână de pe rogojină.

— Nu tragi tutun, dom şef? întrebă, gâjâit.

— Şi ce-ai tu dacă trag ori nu?

— Ziceam că poate ţi se-ntâmplă vreo foiţă, că am terminat cărticica.

Din casă se auzi glasul unei fete:

— Ai lădiţa plină! Ce dracu, mă tată, nu ţi-e ruşine să ceri mereu?

Căută s-o vadă pe după perdea; faţă stătea ascunsă.

— Unde-i frate-tu, fă?

Motoacă ieşi în cămaşă; tocmai se bărbierise şi îşi pudra obrazul. Şeful de post rânji pe sub mustaţă.

— Te pudrezi, hai?

— Apăi, ce să fac, dom şef?!

Era o asemănare între glasul lui şi al soră-si. Jandarmul

simţi că plesneşte. Se stăpâni, spuse cu blândeţe:

— Mă Ionică, ia vino puţin, că am două vorbe cu tine!

Motoacă porni sleit după el. Plutonierul ieşi pe portiţă, merse câţiva paşi în pădure, se opri şi se întoarse brusc, cu mâinile în şolduri.

— Ia zi, Ionică, dă Pădureţu n-ai auzit nimic?

— N-am auzit nimic, dom şef!

— Dă pă la el p-acasă, te duci?

— Mă duc, aşa, câteodată; îi mai dau fetii câte-o mână de ajutor.

— Unde-i fata acum?

— Nu ştiu; n-am mai văzut-o de mult.

— Păi atunci cum îi dai ajutor?

— Nu-i nevoie să fie acasă. O ajută şi fetele.

— Sor-ta mare pe unde o fi!?

— Nu pot să-i cer socoteală; a fost măritată.

Plutonierul privea cu ură obrazul tânăr, bărbierit şi pudrat.

Metoacă îl urmărea temător, neştiind unde voia să ajungă; apoi deodată, aerul vâjâi şi, una după alta, simţi palmele grele, pe care le cunoştea, plesnindu-l peste obraz. Se clătină.

— De ce dai, dom şef? întrebă, moale, ascunzându-şi capul în mâini.

Şeful de post se lăsă în jos de genunchi, stătu o clipă aşa, pândindu-l, apoi se ridică brusc, cu cotul arcuit, şi-i prinse bărbia în pumn. Gura lui Motoacă pocni, capul se duse pe spate, rupt din legături. Băiatul se legănă, ameţit, până ce veni într-un copac.

— Zi, îi dai câte-o mână de ajutor? şuieră plutonierul, pe când îi îmbrăca obrazul într-o vijelie de palme.

Rămase ameţit, cu capul bălăbănindu-se între palmele lui, până ce jandarmul obosi.

— Aşa, mă Ionică! zise acesta, blând. Ca să ştiţi şi voi cine sunt eu!

Şi porni pe potecă, răcorit şi mulţumit, săltând tinereşte pe vârfurile cizmelor, cu puşca peste mâna stângă înfiptă în şold, cu dreapta răsucindu-şi mustaţa.

33

La nouă şi jumătate, Dumitrică băgă mâna prin crăpătura uşii şi, fără să se arate oamenilor din restaurant, suci unul din cele două întrerupătoare electrice. Încăperea se cufundă pe jumătate în întuneric. Chelnerii nu mai aşteptară alt îndemn: înconjurară pe ultimii muşterii, zorindu-i să plătească şi să plece. Un chefliu se împotrivi, cu arţag:

— Da ce închideţi, mă, aşa devreme?

— Dacă aşa vrea jupânul!

— Fiindcă s-a pricopsit! Ce, mai are el nevoie de banii mei?

Chelnerul îl luă de braţ, îl ridică şi-l împinse spre ieşire. Peste câteva clipe, Dumitrică apăru în deschizătura uşii. Chefliul, care tocmai ieşea îl văzu.

— Zi, mă dai afară, domne Cristeo! Ţi-ai făcut suma, hai?

— Trageţi obloanele! porunci negustorul.

Omul mai bolborosi ceva, în prag.

— Uite, du-te peste drum, la grec! îl sfătui chelnerul. Ăla ţine pân la miezul nopţii.

La cârciuma de peste drum se mai vedeau lumini

galbene, se auzeau glasuri omeneşti înfierbântate. Se mai găseau unii care doreau să petreacă, dar Dumitrică nu se ostenea să ţină deschis pentru ei. De când îşi trimisese nevasta la Ploieşti şi n-avea cu cine să se ajute, luase obiceiul să tragă obloanele devreme. De altminteri, nici el nu se gândea să mai întârzie mult aici. Îşi cumpărase două corpuri de case la Ploieşti, în una să locuiască, alta s-o dea cu chirie şi căuta o afacere sigură în care să-şi bage banii, ca să dea dracului negustoria.

După ce traseră obloanele, chelnerii se strecurară spre odaia lor, pe uşa din dos. Dumitrică veni după ea, să închidă; aruncându-şi ochii pe geamlâc, văzu lumină în fund, la odaia babei Neagă. Îi dădu o gură:

— Culcă-te, babo, că-i târziu!

Încuie uşa, înjurând în gând. Baba nici nu pleca, nici nu murea. Uneori se gândea s-o ia de mână şi să-i facă vânt în drum.

— Uite pe cine ţine Dumnezeu! blestemă printre dinţi, în timp ce stingea ultimele becuri din restaurant.

Mai aruncă o privire înapoi, în întuneric, apoi se întoarse şi străbătu cele două prăvălii, până la odaia din fund, Abajurul verde arunca lumina pe masă, în timp ce restul încăperii rămânea în penumbră. Dumitrică se aşeză, căută ceva între hârtiile răvăşite şi îşi reluă socotelile. Le făcea mereu, dar nu-i ieşeau bine niciodată; redevenţa nu se urca acum la mai mult de şase-şapte vagoane pe lună, şi pe ele lua abia patruzecicincizeci de mii de lei. Faţă de planurile lui vechi, era aproape nimic. Uneori simţea ridicându-i-se în suflet o ură aprigă pentru tot ce era în jur, dar mai ales pentru pământul care îl amăgise. Acum ştia, şi niciodată n-avea să se mai lase înşelat, că norocul nu

umblă slobod pe drumuri; când ai pus mâna pe el, trebuie să-l fereci cu zece lanţuri, să-l ţii încuiat cu zece chei.

Îşi ridică ochii din hârtii şi privi casa de bani. Din piaţă arar răzbea câte un zgomot, câte un pas de cal împiedicându-se în pietre» câte un glas de beţiv înjurând. De peste geamlâc, din Schelă Veche, se auzea pufăitul unui motor, bătând timpii rar şi candenţat. Îl ascultă atent, chinuindu-se să-i despartă ritmul de bătăile inimii care-i pocneau în ureche ca un zgomot exterior, străin de fiinţa lui; neizbutind, se ridică şi se îndreptă, în penumbră, spre casa de bani. În timp ce descuia, mai încercă o dată, sâcâit, să despartă cele două zgomote din urechi, dar acum se adăuga şi clinchetul cheilor de pe belciug, petrecând printre celelalte un fir subţire, parcă alb. În întunericul dinlăuntrul casei de bani, săculeţii luciră. Îi scoase, unul câte unul, îi înşiră pe masă şi iarăşi se apucă de făcut socoteli, ca şi când n-ar fi ştiut limpede ce cuprindea fiecare. La jumătatea adunării, se opri, desfăcu un săculeţ, lăsă aurul să alunece sub abajur şi începu să numere, cu mâinile înfrigurate; obrazul aprins, pătat de lumină verde, părea de aramă coclită. Acum nu-şi mai auzea inima, nu auzea nici motorul, ci numai cântecul subţire al cocoşeilor.

După un timp, în zornăitul lor muzical se amestecă o râcâitură, venită dinspre uşa de la geamlâc. Nu-şi dădu seama decât mai târziu, când se opri o clipă din numărat. Tresări şi rămase înţepenit, cu gura deschisă în lumină, în timp ce partea de sus a capului intra în penumbra făcută de abajur. Între râcâituri, se desluşi o chemare:

— Domne Cristeo!

Glasul nu-i era necunoscut, dar urechile vrăjite de muzica banilor nu puteau să-l identifice.

— Domne Cristeo! Numai o vorbă! Dă-nii niţel drumu!

Acum negustorul îl recunoscu şi se repezi la uşă, atât de furios, că uită banii înşiraţi pe masă.

— Ce-i, moş Vlădoae? strigă, descuind uşa şi smucind-o în lături. Nici acu nu mă laşi? Ce cauţi noaptea în casa mea?

Obrazul uscat şi ţepos al moşneagului se ivi în lumină. În spatele lui, Baba Neaga se apleca ba într-o parte, ba în alta, ca să vadă înăuntru.

— Domne Cristeo, vorbi bătrânul, liniştit, cum ar fi venit să-şi ia căciula uitată, ziceam să-mi dai şi mie o cinzeacă.

— Acum, noaptea? Mă scoli din somn pentru că-ţi veni să bei? Nu ţine ruşine, porc bătrân ce eşti?!

Moşneagul îşi făcu loc înăuntru.

— Las că nu dormeai, te-am văzut noi!

Baba rămase pe geamlâc, tot legănându-se, sucindu-se şi lungindu-şi gâtul.

— Aide, domne Cristeo, fii om dă omenie! vorbi musafirul, înaintând în odaie.

Dumitrică izbi furios uşa în clanţă. Baba Neaga se feri speriată. După o clipă se dezmetici, alergă sărind cu paşi mici la fereastră şi se cocoşă, să privească înăuntru pe sub perdele.

Moş Vlădoae se aşeză nepoftit pe un scaun, în umbra abajurului. Mişcările şi vorbă lui aveau o încăpăţânate domoală.

— Ai, domne Cristeo, nu te zgârci! Adă cinzeaca!

— Moş Vlădoae, îţi dau o sticlă întreagă, numai du-te, să nu te mai văd pe aici!

— Da o dublă dă mălai?

— Vino mâine! Îţi dau un sac, dar să te duci, să nu mă

mai otrăveşti!

Bătrânul nu se supără de vorbele aspre. Clătină împăcat din cap, făcându-şi umbra uscată să joace pe perete.

— Hai, du-te acum!

— Păi, ţuica?

Dumitrică îl privi în penumbră; îi veni să cadă cu pumnii în capul lui. Se stăpâni, se întoarse şi căută sub pat. Ţinea aici câteva sticle puse bine, o ţuică aleasă, din care abia se îndura să bea el, dar ca să scape de bătrân, trebuia să-şi calce pe inimă; nu se putea duce acum până în a treia prăvălie. Câteva clipe se opri, cu respiraţia gâtuită. Alături, între mărfurile de fierărie, avea o damigeană cu apă tare. Dacă i-ar fi umplut o sticlă, nimeni n-ar fi stat de cercetări pentru un beţiv care s-a otrăvit şi-a crăpat în şanţ. Şovăia, în luptă cu acest gând, când, deodată, văzu umbra moşneagului crescând în spatele lui, înaltă şi uscată, frângându-se de pe perete, pe tavan. Se întoarse ars.

— Ia mâna! răcni.

Moş Vlădoae râdea ştirb, deasupra mesei. Dumitrică se apropie, furios, cu ochii la mâna moşneagului şi la grămada de bani.

— Ce-ai luat?

Mâna uscată se ascunse la spate.

— Pune înapoi ce-ai luat!

Bătrânul se trăgea înapoi; capul ţepos i se pierdu în întuneric; numai picioarele, cu cioarecii albi, rămaseră în lumina răspândită de abajur pe podea. Negustorul ocoli masă după el şi vru să-i apuce mâna ascunsă.

— Pune înapoi!

Nu izbuti; se ferise mai viclean decât l-ar fi crezut în

stare şi râdea ca prostul. Îl privi o clipă în întuneric, cu o furie neputincioasă; simţea în trupul ciolănos o împotrivire pe care nu era în stare s-o învingă decât dacă i-ar fi dat una în moalele capului. Se întoarse repede la masă şi începu să numere grămada de bani. Monedele îi alunecau printre degete, se rostogoleau, gata să cadă de pe masă, nesupuse şi neastâmpărate. I se părea că aurul vrea să-i scape de sub stăpânire, să se răzvrătească. Îi era peste putinţă să-şi dea seama ce luase bătrânul. Se ridică.

— Moş Vlădoae, pune înapoi ce-ai luat! Pune-napoi, că nu ieşi viu de-aici!

Încerca să-i apuce braţul ascuns, iar bătrânul se ferea şi se trăgea înapoi, rânjind.

— Pune la loc ce-ai luat?

Ajunse cu el până în zid.

— Nu vrei să pui înapoi?

O clipă nu se auzi decât gâfâitul negustorului şi râsul ştirb. Pe urmă duşumeaua scârţâi, urmă o icnitură, se rostogoliră jos amândoi. Prăvălit asupra bătrânului, Dumitrică îşi băgase mâinile în părul lui şi-i izbea capul de podele, îndesat, duşmănos, fără nicio stăpânire de sine.

— Pune înapoi, moş, Vlădoae! Pune înapoi! Pune înapoi, hoţ bătrân!

Rânjetul înţepeni şi printre dinţii încleştaţi începură să curgă bale subţiri.

— Pune înapoi, nu-nţelegi?! Pune înapoi, n-auzi?!

Uşa scârţâi încet, ascuţit, dar negustorul n-o auzi. Îşi auzea numai furia clocotind. Baba Neaga se ivi în prag, adusă de umeri, cu mâinile date în lături, zgâindu-se speriată pe sub marginea abajurului.

— Pune înapoi că te omor! şuiera Dumitrică.

Sângele îi năpădise ochii, privirea i se scălda în roşu. Nu văzu umbra crescută deasupra lui, pe tavan. Baba se apropia, sărind cu paşi mici, mişcând braţele şi cotcodăcind. Capul moşneagului pocnea sec în duşumea.

— Pune înapoi, hoţule!

Bătrâna văzu bâta căzută alături. Se aplecă, o prinse cu amândouă mâinile şi o ridică deasupra capului. Umbra ei se desfăşură pe perete, deformată, cu mâinile mai lungi decât trupul; capul ascuţit se opri în unghiul de sus, dar mâinile cu ciomagul se întinseră pe tavan, până în partea cealaltă a camerei. Acolo ciomagul se opri o clipă, cu o imagine tremurată, pe urmă o luă repede înapoi, se frânse în unghiul peretelui şi căzu scurt.

Dumitrică icni, veni cu capul în piept, se clătină, alunecă într-o parte, rămase întins pe duşumea.

Baba lăsă bâta jos, privi nedumerită, fără să înţeleagă ce se întâmplase. Îl văzu pe moşneag mişcând, râdicându-se greoi într-o rână, cu mâna la spate. Îşi adună fustele în mâini, se suci spre uşă şi o luă la fugă, sărind, scoţând din gât strigăte de spaimă, ca nişte cârâituri.

Moşneagul se ridică, se clătină de câteva ori până-şi găsi locul picioarelor, pe urmă îşi luă bâta de jos şi se îndreptă spre uşă, târându-şi opincile. În dreptul patului văzu sticla lucind pe duşumea, cum o lăsase Dumitrică. Se aplecă, o ridică şi, după ce-i cercetă dopul, o băgă în sân. Pe masă, între bani, îi sări în ochi un pachet de tutun, început, cu cărticica albă alături. Se apropie, luă tutunul şi-l băgă în sân la un loc cu sticla; cărticica, după ce-o privi nehotărât, o aruncă jos. Când să plece, văzu în umbră cutia cu chibrituri. O luă repede, o sună la ureche şi o înghesui în sân, peste celelalte.

Pe geamlâc se auzea cârâitul babei, care fugea împiedicată. Moşneagul ieşi, alunecă până la odaia ei, căută patul pe întuneric, lăsă sub pernă un bănuţ de aur, tot ce luase, şi după ce netezi învelitoarea deasupra, plecă mulţumit, strângând cu cotul sticla la sân.

Baba Neaga străbătu geamlâcul bătând speriată din aripi, coborî scările în curtea din spate şi, prin gang, ieşi în piaţa întunecoasă.

Numai la cârciuma de peste drum se vedea o lumină slabă. Umbrele unor oameni care se pregăteau de plecare întunecau geamul.

Bătrâna se opri pe podeţ. Moş Vlădoae veni din urmă ei, trecu pe alături şi, fără o vorbă, se pierdu în întuneric. Baba rămase câteva clipe nehotărâtă; deodată i se păru că vine cineva din gang, pe urma ei. O luă la fugă, sărind, spre cârciumă, unde se opri, cu vârfurile degetelor în geam.

— Hai, vino-năuntru, mătuşă, să bei un ţoi dă ţuică!

Începu să facă semne speriate, spre prăvălia lui Dumitrică. Piaţa era liniştită şi pustie.

— Ce-o fi cu baba?

Câţiva oameni ieşiră în prag. Prin uşa deschisă se revărsă în piaţă o fâşie săracă de lumină gălbuie, pâlpâitoare, amestecată cu fum şi cu miros de rachiu.

Baba o luă la fugă înapoi, pe dâra de lumină care o urmărea din spate. După câteva sărituri se opri, chircită sub fuste. Un om dădu să se apropie.

— Ce-i, mătuşă?

Se feri de el cu sărituri mici, împiedicate.

— Cra-cra!

Nu putea scoate alt sunet; cârâia şi arăta cu mâinile gangul prăvăliilor.

— S-a întâmplat ceva la domnu Cristea! Haideţi să vedem!

Intrară pe gang. Ea rămase în mijlocul pieţei goale, chircită. Numaidecât, dinăuntru răzbiră strigăte:

— L-a omorât pe domnu Cristea!

Baba Neaga se ridică, sări câţiva paşi în lături şi începu să bată aerul cu mâinile, scoţând din gât cârâituri uscate.

34

O rafinărie îndepărtată, la câmpie, suna miezul nopţii. Moş Vlădoae urcă dealul şi ieşi în drumul Runcului. La sonde se auzeau maşinile huruind, prăjinile de fier ciocnindu-se, oamenii strigând, împletind printre copaci o funie groasă şi noduroasă de zgomote. Moşneagul merse înainte, căutând drumul cu bâta, cu braţul osos pe sticla din sân. La potecă se opri, se desfăcu la piept, trase un gât de ţuică şi, după ce puse dopul la loc, coborî povârnişul, ţinându-se de rădăcini, pe lângă cabană. Lumina de la sonda nouă, scăpată deodată dintre copaci, îl orbi. Scheletul de fier al turlei se ridica înalt şi se pierdea în întuneric, nesfârşit. Sub fascicolele reflectoarelor puse pe stâlpi de jur-împrejur, se schimbau echipele.

Moşneagul mai înghiţi un gât de ţuică şi, cu inima întărită, se îndreptă spre oamenii din schimburi.

— Seară bună, seară bună!

— Seară bună, moşule!

Maistrul, care îşi luase locul lângă maşini, îşi zori echipă:

— Haide, la lucru!

— Da ce, nici noaptea nu staţi, oameni buni?

Din întuneric se auzi chiuitul lui Gogoi:

— Nu stăm, că am răzbit-o! Hiu-hiuu!

— Tu eşti, mă Gogoi? Unde te-ai ascuns?

Un sondor arătă în umbră de sus.

— Uite-l colo, cu butoiul lângă el!

Beţivul stătea pe marginea taluzului, lângă un butoi de vreo douăzeci de vedre, şi aştepta erupţia.

— Mă gărgăune, tu nu te mai laşi dă prostii?

— Nu mă las până n-oi muri! Păi dac-o răzbi-o, lor cine să le dea dă băut?

— Hai, la lucru! strigă maistrul.

Moş Vlădoaie duse sticla la gură, îşi lăsă capul pe spate. Ochii îi rămaseră asupra turlei.

— Uliuu, da înalţă-i!

Inginerul se ivi de sus, dinspre cabană, şi coborî taluzul, grăbit.

— Seară bună, domnu inginer! Uliuu, da înalţă-i, lui mama ei!

— Hai moşule, du-te, că avem treabă!

Macaraua pornise, trăgea afară prăjinile grele de oţel care ţineau sapa pe coloană. Inginerul stătea deoparte, mestecându-şi pipa stinsă în colţul gurii.

— Mai încet! spunea, cu grijă, la fiecare învârtitură a tamburului.

Gogoi chiui de pe taluz:

— Hiu-hiuu! Dom inginer? Să-mi spui când e gata, să dau cep!

În gura sondei, prăjina trasă afară făcea să bolborosească nămol gros, cenuşiu, scos din adâncuri, care se scurgea la vale, năclăind locul împrejurul sondei, înainte de a se usca şi a se reintegra în scoarţa pământului.

Bătrânul se apropie de inginer şi, după ce-i privi cu luare aminte, scoase din sân pachetul de tutun.

— Uite!

— Ce vrei?

— Uite, tutun d-al bun!

— Şi ce vrei de la mine?

— N-am mai fumat tutun ca lumea…

— Mai încet! strigă inginerul. Hai moşule, du-te, nu mai încurca locul!

Sondorii deşurubau una după alta prăjinile scoase de pe coloană, pe care apoi macaraua le lăsa în picioare, rezemate de pereţii turlei, ca pe nişte vine ale pământului, sclerozate în ere.

Sapa ieşi, masivă, diformă, îngreuiată de nămoluri. Oamenii o prinseră cu cârligele şi o traseră în uşa sondei. Avea o formă greoaie, semăna cu un trunchi omenesc mutilat, cuprindea în liniile ci îngroşate de mâl ceva tainic şi neliniştitor. Aşa cum venea din străfunduri, părea că aduce, netălmăcit, tot necunoscutul pământului; părea că mocneşte în ea o forţă monstruoasă, că-i gata să se ridice şi să se rostogolească peste oameni, condamnaţi la moarte de miezul planetei.

Acum, numai nămolul ţinea în loc erupţia; era şi el o forţă, moartă, care învingea forţa vie a păcurii. Trebuia scos, o parte, micşorată greutatea de pe coloană, până ce forţa vie o depăşea pe cea moartă. Sondorii agăţară lingura de cârligul macaralei.

— Umblaţi încet! poruncea îngrijorat inginerul, la fiecare mişcare.

Moş Vlădoae se aşeză pe o scurtătură de lemn în faţa sondei şi începu să-şi umple pipa. Inginerul îl auzi sunându-

şi chibriturile.

— Ce faci, nenorocitule?

Moşneagul puse chibriturile la loc, râse copilăreşte şi începu să pufăie liniştit din luleaua stinsă.

— Ia daţi-i vânt d-aici!

Un sondor se apropie.

— Du-te acasă, că avem treabă!

Se ridică mormăind, cu luleaua în gură. După un pas se mai întoarse o dată spre inginer, cu palma deschisă, arătându-i tutunul.

— Bine, bine! Hai, du-te!

Ocoli barăcile şi o luă pe potecă, la vale. Lumină îl orbise, umbla la întâmplare, fără să vadă drumul. În spatele lui, maşinile mergeau cu turaţie redusă, treaba se făcea parcă pe pipăite, se scotea nămolul cu ţârâita, erupţia putea izbucni în orice clipă. Un om se duse jos, la stâlpul reţelei electrice, şi rămase cu mâna pe şaltăr, gata să întrerupă curentul.

— Hai, moşule, du-te că te prinde erupţia aici! strigă, dând peste moş Vlădoae, care se oprise să mai tragă un gât din sticlă.

Bătrânul băgă sticla în sân, îşi puse luleaua între dinţi şi porni bombănind, căutându-şi drumul cu bâta. După o bucată de loc, se împiedică într-o rădăcină dezgolită de ploi, se prăvăli în lungul potecii. Sticla de ţuică îi sări din sân, se duse de-a rostogolul la vale, până ce plesni într-o buturugă.

— Încet! mai încet! se auzea de sus.

Se ridică înjurând, îşi căută bâta. Numai după ce o găsi între rădăcini, băgă de seamă că nu mai avea tutunul în mână. Începu să se târască în patru labe, cu mâinile în

ţărână, din ce în ce mai neliniştit, alunecând la vale, întorcându-se la deal, rotindu-se speriat printre buturugi. Nu-şi mai dădea seama unde căzuse; răscolea ţărâna cu degetele şi scâncea neputincios, până ce începu să invoce duhurile necurate, cu o litanie primitivă, din copilărie: „Scoa-te, dra-ce, ce-ai fu-rat, că te duc la spânzurat!”

Simţi în podul palmei un tremur, o zvârcolire a pământului.

— Păzea! strigă cineva de sus.

— Lumina! strigă altcineva.

Omul de la stâlp trase şaltărul; luminile se stinseră, şi bâzâitul motorului încetă, gâtuit. Sondorii se rostogoliră la vale, unii peste alţii. La celelalte sonde, dimprejur, se opriră maşinile, şi lucrătorii ieşiră în uşi.

— Hiu-hiuu! chiui Gogoi. Veniţi să beţi, mă, c-am dat cep!

Într-o clipă de linişte, se auzi vinul gâlgâind pe vrana butoiului. Apoi se porni un huruit adânc şi îl acoperi; turla înaltă începu să tremure, copacii împrejur îşi foşniră ramurile. Lingura rămasă la fund venea pe coloană, expulzată, se lovea de pereţii metalici, scotea ţipete de alarmă.

Moş Vlădoae nu auzea nimic. Se târa în patru labe, cu capul prin lăstăriş, răscolea frunzele căzute pe pământ, din ce în ce mai agitat şi mai nefericit. „Scoa-te, dra-ce, ce-ai fu-rat!..”

Lingura ţâşni, se duse până în vârful turlei, se izbi de grinzi şi căzu, făcând schelăria să se cutremure îndelung.

Câteva clipe huruitul scăzu, se trase înapoi; fierbea potolit în adânc. Apoi iar se ridică, acum mai nehotărât, mocnind până ce, pe neaşteptate, se concentră în gura

coloanei şi explodă, zgâlţâind-o, greu, apăsat, mult. O şuviţă de păcură izbucni şi se duse printre grinzile turlei, cu plesnituri de bici.

— Hiu-hiuu! chiui Gogoi. Veniţi!

Gura sondei icni, scuipă în gol de câteva ori, până ce slobozi un val de păcură, mai statornic, cu un sunet mai plin.

Bătrânul se rotea printre rădăcini, căuta chinuit, fără să mai ştie de altceva decât de pagubă lui. La mai puţin de o sută de paşi, fierul băgat în pământ trepida, prin el veneau zbateri şi smucituri, între vinele de păcură care zburau în sus plesneau valuri de gaze, ca din nişte băşici. Un timp ţâşniră numai gaze uscate, foşnind. Pe vale se lăsă un miros greu, otrăvitor, de metal ruginit, de ciuperci putrede, de cucută şi de urzici; aproape că se vedea, împletit printre copaci, vânăt, fluid.

Sonda gâlgâi de câteva ori, era doar o încercare, un început, ceva trebuia să vină, plin şi definitiv – şi deodată, din cel mai mare adânc porni să urce uraganul lichid, venea, şi nu ştiai unde se va opri. Primul obstacol pe care îl întâlni, acoperişul turlei, zbură smuls şi se duse peste păduri. Alte obstacole nu mai erau, decât stelele de pe cer; se împleti printre ele, le năclăi, apoi căzu pe pământ. O burniţă neagră, pe urma lui, umplu văzduhul de jur-împrejur.

Sondorii orbecăiau spre zăgazuri şi batale. Câţiva paralizaseră în drum şi priveau erupţia, zăpăciţi.

Moş Vlădoae căuta, prăpădit de suferinţă. Oamenii năclăiţi de păcură se rostogoleau pe lângă el; nu-i simţea – nu auzea nimic. Pachetul pierdut îl râcâia în mijlocul inimii, şi inima zgândărită îi îmbrăca trupul ciolănos în năduşeală

şi mâncărimi. Zburături de păcură plescăiau în jur; nu-i păsa. Se târa de-a buşilea printre buturugi, scâncind: „Scoa-te drace ce-ai furat!..” Măcar dac-ar fi avut o lumină!

Cutia cu chibrituri îi sună în sân; uitase de ea. O apucă înfrigurat, scoase un băţ, îi caută gămălia cu degetele tremurând...

— Hiu-hiuu! chiuia Gogoi, cu păcura în gât. Haideţi, mă, că rămâneţi fără vin!

35

În ziua când îşi inaugura castelul, Lipănescu lepădă prima oară hainele de schelă şi îşi puse un frac nou, care încă mirosea a croitorie. Cu cele două bucle roşcate, linse pe frunte, cu vârfurile mustăţilor ascuţite şi ridicate în sus ca nişte ţepuşe, cum stătea în capul scărilor cu Anghelina alături, să-şi primească oaspeţii, căpăta înfăţişarea severă şi impunătoare a unui majordom de casă imperială. În lungul reverului stâng avea prinse trei decoraţii: Steaua României, primită de curând, Bărbăţie şi Credinţă şi Meritul Comercial. Pe ultima n-ar fi pus-o, dacă fracul, lipsit de alte podoabe, nu i s-ar fi părut prea întunecat.

Invitaţii începuseră să vină de pe la ora opt, îndată ce se închiseseră magazinele. Pe cei dintâi îi primise singur, până când Anghelina, terminând să se gătească, îşi luase locul în stânga lui. Ei nu-i plăcea casa nouă, iar serbarea o înspăimânta, mai ales muzica militară, adusă de la Ploieşti, care cânta prea tare, pe peluză, sub ferestrele salonului. După ce munci-se toată săptămâna cu mutatul şi suferise pentru fiecare lucru vechi părăsit, nu înţelegea de ce mai trebuie şi muzică pe deasupra, îi părea rău mai ales după

prăvălie; o închiseseră la sfârşitul lui septembrie, când castelul era aproape gata. Marfa din rafturi o luase cu toptanul, ca la faliment, un negustor de la Braşov, care se grăbise s-o încarce în camioane şi să plece, de parcă s-ar fi temut să nu-l prindă cineva din urmă. În magaziile din gară mai erau materiale, Lipănescu nici nu le ştia bine. Depozitul rămăsese deocamdată în seama lui Lazăr. Restul oamenilor din prăvălie, afară de cei care voiseră să plece, fuseseră duşi în schelă, să încurce lumea şi să ia leafă de pomană; nici nu se pricepeau la meserie, nici nu aveau de făcut vreo treabă.

Casa cu prăvălia o cumpărase Sfatul Negustoresc, după ce plătise ipoteca. Lui Lipănescu îi mai venise aproape un milion; se grăbise să-l bage în mobila castelului, ca să facă inaugurarea încă pe timp frumos; îi era teamă să nu înceapă ploile şi să-i vină musafirii murdari pe picioare. Dar, cu toată grabă, lucrul ieşise aproape ca în planul lui; aşteptându-şi oaspeţii, n-avea nicio teamă şi nicio nemulţumire.

Deasupra intrării se ridica impozantă o scoică de sticlă, ca la palatul Cantacuzino din Bucureşti, articulată din trei benzi, în culorile naţionale. Uşa, de bronz turnat şi sticlă groasă, gălbuie, avea un chenar de gemuleţe pătrate, roşii, galbene şi albastre.

Din uşă, o scară de mozaic, deschizându-se ca un larg arc de cerc, cobora cinci trepte, înălţimea subsolului, până în aleea centrală. Din faţa casei, terenul mergea în pantă lină până în şoseaua naţională, mai bine de o sută de metri. Proprietatea era împrejmuită provizoriu cu sârmă ghimpată. Din viitorul gard se făcuse numai poarta de fier, înaltă, cu două nişe, ca pentru santinele, în stâlpii groşi de zid dintr-o

parte şi din alta. Aleea, asfaltată, era mărginită de două peluze cu gazon şi în mijlocul fiecăreia se desenă câte un rond de flori. Cine privea din drum putea să vadă că din combinarea culorilor pe fiecare rond apărea câte o iniţială ornamentală; pe cel din stânga un E, pe celălalt un A, după numele proprietarilor.

Pe arcada porţii şi pe stâlpii gardului, ardeau becuri în culorile drapelului, care dădeau un fast violent, ca de petrecere populară. Becuri colorate erau întinse şi prin iarbă, pe peluze, apoi pe conturul color două iniţiale.

În mijlocul acestei ape de lumini tricrome, castelul, cu toate ferestrele strălucind, se ridica din întuneric, impozant, feeric, nu lipsit de măreţie. Becuri albe ardeau în dreptul tuturor ferestrelor de la etaj, în lucarnele podului şi chiar în turnuleţul de pe verticală intrării.

Cele patru automobile de piaţă câte existau în oraş fuseseră angajate să aducă invitaţii pe rând. Cum îi depuneau pe unii în faţa scărilor, plecau la alţii, după un plan făcut din vreme. Lipănescu ţinea să aibă la inaugurare cât mai multă lume, şi o împărţise în două: de o parte pe cei de seamă să, de alta pe cei care trebuiau înfundaţi, odată pentru totdeauna – negustorii oraşului, foştii lui tovarăşi de breaslă. Îi luase mai pe toţi, după lista de membri a Sfatului Negustoresc, lăsase la o parte numai câţiva croitori, cizmari, tinichigii, curelari, mai mult meşteşugari decât negustori.

Această categorie de oaspeţi sosiseră primii şi fiindcă gazdele erau ocupate cu primirea, căscau gura singuri, rătăcind dintr-o încăpere în alta, uluiţi de fastul castelului.

În hol plutea o lumină albă, egală, care venea indirect de sub ciubucăria peretelui, aproape de plafon. Musafirii, în

haine negre, cu pantofi de lac scârţâind, se opreau cu mâinile la spate, mirându-se de lipsa policandrelor. Plafonul era alb, fără nicio ornamentaţie şi fără lustre.

— Ei, poate n-a fost timp să le pună! Că altminteri, uitaţi-vă pe dincolo, ce risipă!

Afară, automobilele depuneau mereu oaspeţi. Muzica repeta de jumătate de oră acelaşi marş militar, zgomotos, care amintea musafirilor viaţa de cazarmă, făcându-i să-şi umfle pieptul mecanic şi să meargă în cadenţă.

Pe măsuţele din hol erau cutii de argint, cu ţigări de foi şi cu ţigarete. La început, invitaţii se sfiau să se atingă de ele. Unul, mai îndrăzneţ, se duse la Lipănescu, să-l încerce:

— Nene Enăchiţă, ia scoate tabachera, că mi-am uitat ţigările acasă!

— Domnilor, vă rog poftiţi, serviţi-vă! Totul e pus la dispoziţia dumneavoastră!

— Apăi atunci, aferim!

Roşu în obraz, Lipănescu se făcuse că nu observă mojicia invitatului, deşi tonul lui familiar îl umplea de indignare. „Azi mai treacă de la mine! O să vedeţi voi de mâine încolo!” În curând, holul se umplu de fum. Cucoanele, care şedeau pe fotolii şi pe canapeluţe, alături, în salon, începură să strâmbe din nas.

— Urât viţiu!

— Păi dacă-i vorba de bărbaţi!..

Talgerele fanfarei le acoperită vorbele. Un automobil de casă se opri la intrare. Lipănescu îşi părăsi locul şi se repezi să deschidă portiera.

— Coane Virgilică, îmi faceţi mare cinste! Vă sunt recunoscător că aţi venit!

Câţiva negustori îşi scoaseră capetele pe uşă şi

rămaseră cu gura căscată.

— A venit conu Virgilică!

Domnul Virgilică era avocat de frunte în baroul de la Ploieşti şi şeful judeţean al celui mai puternic partid politic.

— Domnule Lipănescu, cinstea şi bucuria sunt pentru mine!

Ilustrul invitat începu să urce scările. Era un bărbat scund, gros, păros, cu picioarele scurte şi cam crăcănate. Redingota i se despica pe pântecele prea mare, lăsând să se vadă vesta, albă, ca o burtă de stăncuţă. În faţa Anghelinei se opri şi se înclină, cu eleganţa unui om de lume. Era cunoscut pentru bunele lui maniere; fusese odată subsecretar de stat şi în această calitate se înţelege că avusese de-a face cu societatea cea mai înaltă din Bucureşti. Se ducea chiar la Palatul Regal în zilele de audienţă, înlocuind uneori pe titular, cu limuzina ministerului şi cu o geantă mare, galbenă, de piele, doldora de decrete, ca să le semneze regele. Mulţi ploieşteni, căscând gura pe Calea Victoriei, se întâmplase să-l vadă cu ochii lor, ieşind sau intrând la palat, pe uşa principală.

— Cocoană e nevastă-mea!

Domnul Virgilică apucă mâna cucoanei şi îi sărută vârfurile degetelor. Anghelina dădu din cap, în semn de mulţumire. Nu o intimida strălucirea, fiindcă n-o lua în seamă; gândul îi era tot la prăvălie. Numai faţă de rochie nu era nepăsătoare: nu se simţea bine cu trena, se împiedica în ea la fiecare pas. I-o impusese bărbată-su; ei i se părea o maimuţăreală.

Noul venit se înclină adânc în faţa ei, cu pălăria în mână.

— Omagiile mele, doamnă!

Lipănescu se înroşi de prea marea cinste. Îşi luă oaspetele de braţ, numai cu două degete, abia atingându-l, şi-l conduse mai departe.

— Coane Virgilică, spuse, acoperind cu un surâs îngăduitor modestia celorlalţi oaspeţi, o bună parte din cetăţenii de seamă ai Câmpinei sunt nerăbdători să vă salute.

— Bună seara, domnilor!

Drept răspuns la acest salut adresat tuturor, se ridică un murmur prelung, cu tonuri de surpriză, respect şi admiraţie.

Un valet ieşi din umbră şi luă pălăria oaspetelui. Făcea parte din personalul de serviciu adus de la Ploieşti pentru serată. Două camionete transportaseră încă de dimineaţă tot ce era necesar pentru primire şi penâni masă. Restaurantul Europa îşi luase în întregime sarcinile recepţiei. Trimisese feţele de masă, veselă, argintăria, doi bucătari, zece chelneri şi doi valeţi, o companie întreagă de oameni pricepuţi, care puseseră stăpânire pe castel.

— Ei, dar după câte văd, vom avea o tovărăşie strălucită! făcu jovial domnul Virgilică.

Îşi plimbă ochii de la unul la altul, nu cunoştea şi nu vedea pe nimeni, dar zâmbea tuturor, ca toţi să-l ţină minte. Gazda se înclină cu modestie, frecându-şi mâinile:

— Păi da, vine şi primarul, şi prefectul…

Cita funcţiunile, maxime şi definitive, nu oamenii trecători. Domnul Virgilică îşi ascunse o tresărire neplăcută. Nu-l încânta tovărăşia prefectului, pe care toţi aveau să-l socotească, din neghiobie, oaspetele cel mai de seamă. Schimbă vorba, cu puţină acreală:

— A, vine şi Dimopol. L-am lăsat în urmă pe drum.

Amfitrionul se înnegri. Bancherul se invitase singur. Era singurul om din toată lumea pe care n-ar fi vrut să-l vadă în casa lui, dar nu putuse să-l refuze.

— Da, domnu Dimopol! zise, moale. Da, da, bineînţeles! Suntem în relaţii vechi!

— A avut o pană de cauciuc. Şoferul tocmai se chinuia să repare camera. Am vrut să-l iau cu maşina mea...

— Coane Virgilică, să vă prezint cucoanele.

— A, dacă-i vorba de cucoane, numaidecât!

Musafirii râseră slugarnic şi se dădură în lături.

În drum spre salon, domnul Virgilică îl apucă pe Lipănescu de braţ.

— N-am văzut mai al dracului maţe-pestriţe ca Dimopol!

— Mie-mi spui!

— Domnule, dar e de neînchipuit! M-am oprit o clipă şi m-am uitat. Nu înţeleg cum stă la el nenorocitul de şofer! Ştii în cel hal sunt camerele? Ferfeniţă! Petic peste petic, şi deasupra iar petic! Şi-i numai două sute de lei una nouă! Dar asta nu-i nimic! Poate n-ai să mă crezi, şoferul meu mi-a spus, până şi soluţia de lipit o ţine la el. Când pleacă undeva, o pune în buzunar, într-o ruptură de jurnal. În portofel are o bucată de petic; dacă se sparge camera, scoate peticul, taie cu foarfeea numai cât trebuie, şi restul îl pune la loc.

Cineva strigă de afară:

— Vine domnu prefect!

Lipănescu uită să-şi ceară scuze şi fugi la intrare.

Prefectul coborî în partea cea mai zgomotoasă a marşului; nu se auzi nimic din vorbele de primire ale gazdei. Îndată după el veni primarul, cu figura calmă,

aristocratică, stânjenit de gălăgie şi pompă.

Alte automobile sosiră, unele după altele, aducând notabilităţile oraşului: directorul rafinăriei, cu câţiva funcţionari superiori, directorul liceului de băieţi, primul judecător, medicul şef şi alţi doi-trei medici, mai mulţi avocaţi recunoscuţi, comandantul legiunii de jandarmi. Cei mai mulţi erau politicieni în opoziţie şi pândiseră venirea prefectului, ca să apară după el. Tot strângându-le mâinile, Lipănescu se îmbătase de strălucirea pe care o lua serbarea. Cobora scările, le urcă, în clipele de răgaz alerga să vadă cum se prezintă atmosfera înăuntru şi când auzea un automobil la intrare iar se repezea să deschidă cu mâna lui portiera.

Venirea noului val de musafiri făcuse să se spargă zidul dintre femei şi bărbaţi. Mai dedaţi cu societatea, oaspeţii din urmă trecură dintr-o dată în salon, la cucoane; câţiva din cei vechi îşi luară inima în dinţi şi-i urmară, să-şi vadă nevestele. Pe de altă parte, unele doamne se ridicară de pe canapele unde amorţiseră şi trecură în hol, ţinându-se două câte două de braţ. Dând peste cutiile cu ţigarete, câteva se apucară să fumeze. Anghelina le simţi, întoarse capul din uşă, unde stătea de planton, şi înghiţi în sec.

Gurând, draperiile din fundul salonului se dădură la o parte, dezveliră pe jumătate sufrageria deocamdată în penumbră. Chelnerii intrară, purtând solemni tăvile cu aperitive, în mijlocul salonului, ca la o comandă, se împărţiră spre fiecare colţ al parterului, doi câte doi, mergând în cadenţă, după muzică de afară. Cei din frunte purtau gustările: tartine cu icre negre, măsline, sardele, fileuri, batog, ciuperci umplute, pârjoale mici cât aluna. După ei veneau cei cu băuturile: ţuică, mastică, vermut,

turnate fiecare în pahare de altă formă.

Venirea lor stârni mişcare între oaspeţii cărora li se uscaseră gâtlejurile aşteptând; se apropiară de tăvi, la început cu sfială, pe urmă, încurajaţi unul de altul, începură să înfulece.

— Şefule, să nu pleci, că mai suntem şi noi pe-aici!

Chelnerii stăteau nemişcaţi, fără expresie, cu ochii în gol, ţinând tava la înălţimea pieptului.

Băuturile făcură să se dezlege limbile şi să coboare voia bună între oaspeţi. Băcanul, fostul vecin de prăvălie, ţinu calea gazdei, cu paharul ridicat:

— Coane Enăchiţă, aferim! I-ai făcut praf pă toţi! Să vadă adică şi ciocoii ce suntem noi în stare!

Stăpânul casei ciocni, dar abia se stăpânea. Începuse să-i pară rău că poftise pe toţi mitocanii, care-şi închipuiau astfel că sunt egali cu el. Ar fi trebuit să-i lase pe afară, să vadă serbarea de la poartă. „Bine, bine! îşi zise în gând, posomorât. Astăzi, treacă, dar de mâine, zut! Botu! Neamuri proaste!”

Maestrul de ceremonie se apropie, impersonal şi plin de demnitate.

— E timpul pentru masă, spuse, aplecat ţeapăn spre urechea gazdei.

— E, apăi atunci să-i dăm drumul!

Personajul se retrase în uşă, cu o scârbă marţială, şi împin-se draperiile la o parte. În spatele lui se aprinseră luminile, sufrageria ieşi din penumbră. Un policandru ca de catedrală sticlea în mijlocul plafonului, trimiţând ape albe cu răsfrângeri din spectru pe faţa de masă sclipitoare.

Înţepenit în uşă, maestrul de ceremonii, poate

dezgustat de propria-i titulatură, anunţă, de sus, solemn şi acru:

— Dineul e servit!

Oaspeţii se mişcară cu comentarii de satisfacţie. Unuia îi scăpă glasul:

— Bine că-i gata, nene, că mă tăia la ramazan!

Vorbele nepotrivite se pierdură însă în înghesuială.

Lipănescu o strigă pe Anghelina, care tot mai păzea uşa:

— Cucoană, haide la masă!

La mijlocul mesei, cu spatele spre cămin, şedeau prefectul şi domnul Virgilică, pe un loc de onoare divizat de nevoie. În dreapta prefectului, primarul; în stânga domnului Virgilică, directorul rafinăriei. De acolo înainte, fiecare cum găsise loc, sau cum găsise de cuviinţă, fără ceremonie, şi fără îndrumare, ca la un parastas în familie; unii se înghesuiau în faţă, mai la vedere, dar erau şi din cei bucuroşi să şadă la coada mesei. Că singur protocol, Lipănescu oprise pentru el şi Anghelina cele două scaune din faţa prefectului, rezemându-le cu spătarul de masă, ca la restaurante, să nu le ocupe altcineva. Anghelina însă se aşezase într-un loc ferit, printre câteva cucoane modeste şi sfioase.

Bărbatul se duse la ea şi o trase de mână:

— Haide, frate, vino că ţi-am oprit loc!

— Las că-i bine şi aici!

— Apăi nu aşa! şopti Lipănescu, printre dinţi, cu o mânie trecătoare. Eu vreau să fii cucoană, nu negustorească, că d-aia m-am zbătut!

Se supuse şi veni după el, tot uitându-se speriată înapoi, la trenă, să n-o calce cineva, s-o lase dezbrăcată.

Chelnerii ieşiră dinspre bucătărie, cu tăvile ridicate la înălţimea umerilor, şi se împărţiră din loc în loc, în spatele musafirilor. Sub ferestrele sufrageriei muzicanţii îşi încercau instrumentele. Capelmaistrul bătu cu beţişorul în pupitru; ţipetele vesele, săltăreţe, ale unei sârbe, năvăliră înăuntru.

Dinspre coada mesei, din colţul negustorimii, se ridică un mic chiot de veselie. Lipănescu se răsuci pe scaun, emise din ochi un fulger, apoi se întoarse spre invitatul din faţa sa, primarul, care zâmbea îngăduitor.

— Gâlmele! Scuzaţi!

Era servit primul fel, când se auzi un automobil oprind în faţa intrării. Lipănescu se aplecă spre Anghelina.

— Ia vezi tu!

Femeia îşi privi trena adunată sub masă, socotind de unde s-o apuce. Până să facă o mişcare, întârziatul intră necondus de nimeni şi veni direct în sufragerie, grăbit şi jovial, cu pălăria în mână.

— E, uite şi bancherul! strigă, vesel, domnul Virgilică.

Dimopol se înclină în toate părţile; regăsea peste tot feţe cunoscute.

Nu mai era niciun scaun liber, decât la coada mesei. Cu toată sila, Lipănescu se gândi că ar trebui să ridice pe cineva, ca să-i facă loc bancherului.

— Anghelino, ia, mai bine du-te tu la cucoane!

Dimopol îi simţi intenţia şi se împotrivi cu modestie:

— Pardon, cu sunt de vină! Cu automobilele astea nu poţi fi niciodată sigur; te lasă când ai grabă mai mare. Staţi, că mi-am găsit loc!

Se strecură spre coada mesei, în colţul negustorilor. Aceştia îl primiră cu semne de respect şi sfială. Se ridicară, pe jumătate, sprijiniţi cu mâna în scaun, şi se prezentară.

Dar Dimopol îi cunoştea pe cei mai mulţi, dacă nu personal, cel puţin din auzite. Avea lista negustorimii din toată ţara, pe oraşe, ca să ştie unde să se adreseze la o nevoie oarecare. Multora le trimitea felicitări de Anul Nou, aşa, din senin, fără să fi avut de-a face cu ei, făcându-i să-şi pună fel de fel de întrebări, înnebuniţi de mirare.

Chelnerul reveni, să servească şi oaspetele întârziat.

— Să trăiţi, coane Gigi!

— A, aici crai, Iancule?!

Îl cunoştea, deşi bietul om nici nu visa că ar putea să-l ţină minte. Se înroşi până în vârful urechilor. Dimopol îşi scoase în farfurie, fără grabă, cu un aer de senior, încredinţat că va fi mai bine servit: decât amfitrionul. Vecinul din dreapta se săltă de pe scaun.

— Sifon sau borviz, domnu Dimopol?

La centrul mesei izbucni un hohot de râs. Domnul Virgilică strânise hazul cu o anecdotă politică. Numai prefectul abia dacă zâmbea, de politeţe, cu capul în farfurie. Masa începea să se încălzească, băuturile şi mâncărurile veneau ca pe bandă rulantă, toate provocau murmure şi exclamaţii. Ciulamaua de ciuperci mai ales îi scoase din nepăsare şi pe cei mai tăcuţi oaspeţi. Anghelina băgă de seamă că primarul îşi luase foarte puţin. Privi cu părere de rău cum se ducea tava plină.

— De ce nu serviţi? Mai luaţi, vă rog! Totul este plătit.

În jurul lui Dimopol, negustorimea devenea zgomotoasă; de la celălalt capăt al mesei începură să se audă, îndrăzneţe, şi glasurile cucoanelor.

— Uite gâştele, gâştele! zise unul.

Cel din faţă îl călcă pe picior şi-i făcu semn spre Dimopol, să-şi ţină gura. Precauţiunea era de prisos,

bancherul nici nu auzise remarca grobiană. Sorbea din pahar câte o înghiţitură, avea aerul că urmăreşte convorbirea vecinilor, în realitate însă era atent la altceva; tot făcându-se că-şi schimbă locul pe scaun, cerceta discret sufrageria. Era o încăpere mare, monumentală la proporţiile provinciale, înaltă de peste cinci metri, lată de vreo şapte şi lungă poate de şaisprezece. Şase ferestre, cu arcadă, se deschideau deasupra grădinii, unde se vedeau becuri colorate. Înspre salon, cădea în falduri bogate o draperie grea, cafenie. Alte două draperii acopereau trecerea spre dependinţe. Partea de jos a pereţilor era îmbrăcată în stejar sculptat. Bancherul nu-şi dădea seama ce putea fi tapetul de deasupra, un material mai, cafeniu ca draperiile; mătase în niciun caz, hârtie, ar fi fost prea sărăcăcios; nu credea că Lipănescu i-ar fi putut trage un asemenea chiul. Mai degrabă putea fi piele cu ornamentaţii veneţiene, fiindcă izbutea să dea sufrageriei un aspect somptuos. Ar fi vrut să se ridice, să pipăie peretele, dar deocamdată n-avea cum.

— Să ne trăiţi, coane Dimopol!

Negustorii erau bine înfierbântaţi, ajunseseră la dispute şi la îmbrăţişări. Unul, dezarticulat şi neatent, răsturnă paharul pe jos. Dimopol se trase speriat într-o parte, privind parchetul care se înnegrea. Aproape că i se făcu rău.

— Iancule, Iancule!

— La ordin, coane Gigi!

— Adă o cârpă, repede!

După ce chelnerul şterse pe jos, cu bunăvoinţă inexplicabilă, Dimopol îl bătu pe braţ, mai liniştit.

— Iancule, tu eşti băiat bun, te ştiu eu! Când strângeţi, ai tu grijă să dea cu benzină şi să frece puţin cu ceară. Să nu rămână pată; e păcat de lucrul omului!

Veselia continua să crească, aţâţată de băutură şi de muzica zgomotoasă. Domnul Virgilică îşi aprinsese ţigara, ceea ce îndemnase pe toţi fumătorii şi pe mulţi nefumători să facă la fel. În câteva clipe, sufrageria se umplu de fum.

— Da unde se duse bancherul? întrebă deodată un oaspete.

Îi era vecin de scaun şi nu-şi dădea seama cum putuse să dispară.

— O fi având şi el vreo nevoie!

Numai Anghelina, cu ochii în toate părţile, după obişnuinţa de la prăvălie, văzuse când se ridicase bancherul şi se strecurase pe sub draperie. Îl trase pe bărbată-su de mânecă.

— Ia uite, ce caută Dimopol dincolo?

Văzându-se singur în salon, bancherul făcu două-trei mişcări de gimnastică, să se dezmorţească: îşi dădu braţele în lături, se aplecă în faţă, apoi pe spate, îşi puse în mişcare bicepşii, sub mâneca smokingului. Pe urmă se apropie de o oglindă, se privi atent, îşi pipăi obrazul, îşi masă cutele de la ochi, îşi potrivi papionul cu mişcări meticuloase. Mulţumit, începu să inspecteze salonul, cum făcuse şi dincolo; din salon trecu în hol, aruncând de jur-împrejur priviri pricepute, cercetă pereţii, plafonul, parchetul, uşile, clanţele, balamalele, cercetă până şi sticla de la ferestre, să vadă dacă era de bună calitate, dacă nu avea valuri şi bule de aer. În fundul încăperii atârna o draperie grea, dintr-un perete în altul, părând că ascunde un provizorat. Bancherul îşi băgă curios capul prin despicătură şi, în lumina slabă, de sus, văzu scările care duceau la etaj. Erau două rânduri de scări, largi, bogate, arcuindu-se din dreapta şi din stânga, pentru a se uni în faţă, pe un palier de dimensiuni inutile;

lăsând la o parte proporţiile nejustificate, ansamblul dădea impresia de măreţie, părea că la capătul scărilor îşi va găsi locul un tron şi un sceptru. Deocamdată palierul era gol; numai peretele din fund susţinea o oglindă şi ea disproporţionată, probabil de dimensiunile maxime în care o putea confecţiona vreo fabrică. Dovedea o ambiţie colosală, nedusă însă până la capăt, căci nu putea fi admirată de nimeni; se cunoştea că sosise în ultima clipă, purta încă semne şi cifre scrise cu săpun. Nici scările de stejar nu erau curăţate, nici covorul pus.

Ajungând la etaj, într-un hol ca un hău, Dimopol se poticni şi rămase cu gura căscată. Un bec slab, fără abajur, atârna, la capul unei sârme, din plafon, îmbrăcând încăperea într-o lumină de binà. Pereţii se vedeau hâzi, netencuiţi, brăzdaţi de umbre sinistre. Dădu să meargă mai departe, dar simţi că se îngroapă în praf, în talaş, în mormane de gunoi. Pe margine, un rând de scânduri, cum se pun prin curţile de mahala inundate, ducea la dormitorul gazdelor, singura încăpere terminată la etaj.

Dimopol îşi pierdu firea; porni înainte, prin praf, aruncând talaşul în lături, cum ar fi înotat în glod, nevenindu-i să creadă, sperând că visează. În fundul holului, guri de uşă se deschideau în dreapta şi în stânga spre încăperi neterminate, fără formă, ca nişte poduri. Numai ferestrele erau puse, şi deasupra fiecăreia ardea câte un bec atârnat de sârme.

Se întoarse, buimac. În capul scărilor se opri şi se scuturà, apoi începu să coboare repede, cu porniri războinice. Pe palier dădu nas în nas cu Lipănescu; se priviră, înfruntându-se.

— Căutai ceva, bancherule?

Mânia lui Dimopol se comprimă ancestral, se transformă în politeţe; un şir lung de strămoşi îl secundau, sângele a o şuta de sfetnici înţelepţi curgea amestecat în vinele lui. Războiul era dăunător şi zadarnic.

— Amice, ţi-am vizitat castelul. Te-am văzut prea ocupat cu înalţii oaspeţi. Ai o proprietate princiară! Te felicit din toată inima!

Lipănescu îl privi o clipă descumpănit, pe urmă îşi umflă pieptul sub cele trei decoraţii:

— E, văzuşi? Să mai spună cineva că în Ţara Românească nu sunt oameni de ispravă!

Dimopol îl apucă de braţ şi coborâră scările. Muzica militară făcea să zbârnâie ferestrele.

— Amice Lipănescu, ca să nu-ţi mai amintesc prin poştă, vezi, nu uita, sâmbătă e scadenţa noastră.

Ajunseseră în salon; gazda se întunecă.

— Bine, bine!

— Cred că totul o să fie-n regulă, nu-i aşa? N-o să avem motiv de ceartă.

— Bine, bine!

— În orice caz, insistă bancherul, dacă vrei să asculţi un sfat dezinteresat, de la un om care se pricepe, nu lăsa lucrul la jumătate. Ce nu se face de la început, aşa rămâne, Dumnezeu ştie până când! (Văzând ochii miraţi ai gazdei, urmă, arătând discret cu degetul spre plafon:) Vorbesc de etaj. Nu lăsa lucrul la jumătate!

Lipănescu se înfurie, îl atinsese unde-l durea mai tare. Nu vroia să ştie nimeni ce era la etaj, el însuşi vroia să se ameţească, să uite rana deschisă care îi întuneca petrecerea.

— Şi ce ai dumneata cu castelul meu? strigă, roşu în

obraz. Îl termin când vreau şi dacă nu vreau, nu-l termin! Dacă îmi vine chef îi dau foc astă seară, să-mi distrez musafirii. Îi pun dinamită! Treaba mea!

— A, nu aşa, nu aşa, amice! N-ai dreptul!

— Şi de ce, mă grecoteiule?

Bancherul suportă şocul fără să tresară; trebuia să fie calm din generozitate, avea în faţă un om învins.

— Fiindcă am şi eu o mică parte în zidurile astea. Cât nu te plăteşti de ea nu faci nicio mişcare.

La gura lui Lipănescu se iviră spume. Până să răspundă, îşi auzi numele strigat de meseni, printre aplauze. Dădu furios draperia la o parte şi se repezi în sufragerie. La mijlocul mesei, domnul Virgilică se ridicase în picioare, să ţină un discurs, dar nu putea începe în lipsa gazdei. Văzându-l că intră, oaspeţii izbucniră în urale. Primirea aceasta zgomotoasă alungă toată mânia amfitrionului.

— La porunca dumneavoastră, coane Virgilică! zise pe când îşi reluă locul. Iertaţi-mă că plecai!

Dimopol, rămas în salon, se aplecă pe o fereastră şi cercetă sumar zidăria, pe dinaţară. Muzica militară era în pauză; gagiştii trecuseră la bucătărie, să mănânce. Afară nu rămăsese decât un copil de trupă, care păzea instrumentele. La colţul din fund al clădirii, Amilcar, înconjurat de ceilalţi şoferi, se chinuia să repare un cauciuc de rezervă. Din sufragerie, se auzea glasul domnului Virgilică:

— Stimate coniţe, stimaţi convivi, iubite domnule Lipănescu, aş fi vrut să spun două vorbe numai ca om, în calitatea mea de prieten şi vechi admirator al amfitrionului, dar văzând măreţele lui realizări, e peste putinţă să nu mă

gândesc la partea lor politică, fiindcă ele ilustrează programul de prosperitate obştească pe care îl susţine partidul nostru.

Aplauzele acoperiră ultimele cuvinte. Se auziră strigăte de aprobare, mai ales în grupurile negustorilor. După ce se făcu linişte, vorbitorul reîncepu:

— Stimate coniţe şi stimaţi convivi.

Dimopol trecu în hol, mai aruncă în treacăt o privire pe pereţi, ieşi pe uşa principală, coborî scările şi ocoli castelul, pe bordura de beton.

— Ei, Amilcar, merge?

— Merge, da merge greu, domnule!

— Lucru vechi, coane, şi-a trăit traiul! spuse un şofer, privind camera tărcată de petice roşii şi negre, buboasă, ca mâncată de lepră.

— Amicilor, n-aveţi dreptate! îi mustră bancherul pe toţi în bloc, simţind că prin gura unuia avea de înfruntat părerea tuturor. Dac-am face şi cu noi aşa, ar trebui să ne omorâm părinţii când nu mai pot să muncească.

— Păi nu se potriveşte una cu alta!

— Aşa crezi dumneata? Ia să vedem de ce nu se potriveşte?

Cel care vorbise nu fu în stare să-şi explice gândul.

— Fiindcă nu se potriveşte!

Nu mai era sigur pe vorbă spusă înainte. Dimopol îl bătu pe umăr prietenește şi îngăduitor:

— Amice, lasă filosofia, nu-i pentru dumneata. Haide, Amilcar, dă-i înainte!

La colţul din faţă, Amilcar şi un alt şofer îl ajunseră din urmă.

— Coane, eu sunt cu maşina lui dom prefect. Vă dau eu

o cameră nouă, nu-i mare lucru. La noi nu se cunoaşte.

Dimopol ciuli dintr-o dată urechile.

— E păcat şi de bietu băiat! urmă şoferul. Mai mare munca decât folosu. Aşa, dacă vă dau eu o cameră...

— Foarte bine! Ad-o s-o văd!

Omul plecă în fugă şi se întoarse cu o cameră roşie, în mod evident neîntrebuinţată. Dimopol o cercetă, pe o parte, pe alta, apoi o înmână lui Amilcar, cu un gest mărinimos:

— Poftim! Acum ai grijă ce faci!

Şoferul prefectului se luă după el; plecase fără un cuvânt şi fără un gest, teribil de distrat dintr-o dată.

— Coane, cum facem...

— Ah, te uitasem! îţi datorez ceva?

— Cât credeţi dumneavoastră. O cameră nouă costă trei sute de lei.

— Dar pe dumneata nu te costă nimic.

— Dacă o luaţi aşa...

— Amice, nu uita că te-aş putea spune prefectului!

Bietul om se trase înapoi, lovit între ochi.

— Atât doar că eu sunt cumsecade! Hai, spune ce vrei pe ea?

— Cât credeţi şi dumneavoastră. Dacă ea costă trei sute de lei...

Bancherul băgă mâna în buzunar şi alese, cu degetele pricepute, două monede de câte douăzeci de lei.

— Numai atât, pentru o cameră nouă?

— Uite şi un bilet de cinematograf!

Devenise de curând proprietarul sălii unde era instalat cinematograful Capitol şi ciupea de la director bilete, câte cincişase pe zi, pe care le împărţea gardienilor, birjarilor,

măturătorilor, cerşetorilor şi celorlalte cunoştinţe de pe stradă.

— De cinematograf îmi arde mie!?

— Te păcăleşti dacă nu-l iei! Du-te să vezi filmul, l-am văzut şi eu; ai să-mi mulţumeşti!

Pe ferestrele sufrageriei năvăliră aplauze. După ce se potoliră, se auzi glasul domnului Virgilică în continuare: „... fiindcă, urmând lozinca lordului acela (se vedea că nu-i ştie numele – l-ar fi citat) care a făcut din Anglia o ţară prosperă, partidul nostru vrea să facă din România o ţară de bogătaşi. Dacă progresul unora poate nemulţumi pe alţii, noi ne ridicăm cu acest principiu: să ne îmbogăţim toţi! (Urale şi aplauze, tacâmuri lovite, scaune trântite cu entuziasm.) Încât, stimate coniţe şi stimaţi convivi, fără voia mea trebuie să dau acestei sărbători un sens politic. Avem în faţă o strălucită exemplificare a uriaşului nostru deziderat. Iubite domnule Lipănescu, nu numai breaslă din mijlocul căreia te-ai ridicat, nu numai concetăţenii, dar însuşi partidul nostru, şi nu exagerez spunând că prin noi înţeleg întreaga ţară, trebuie să fie mândri de dumneata! (Alte aplauze.) Iubite domnule Lipănescu, dă-mi voie ca în faţa tuturor acestor oameni...”

Lipănescu asculta, fără să mai înţeleagă, cimentat în spătarul scaunului, cu pieptul umflat, cu capul pe spate, cu ochii la vorbitor. Valuri de emoţie îi făceau inima să se zbată, se simţea gata să se ridice în picioare, să întindă braţele şi să zboare, simţea înăuntrul lui o forţă pe care niciodată nu o bănuise atât de viforoasă. Cu câteva minute mai înainte, când domnul Virgilică începuse să vorbească, se lăsase întunecat de nişte gânduri mărunte! Ciocnirea cu Dimopol îl neliniştise, îi amintea nu numai de poliţa lui, ci şi

de altele; cea de la Creditul Industrial, care expira peste două zile, cea de la Banca Petroliferă, pentru care ducea tratative de prelungire, în timp ce producţia scădea, în timp ce preţul petrolului prăbuşit nu se mai redresă, cheltuielile creşteau, strângând în jurul lui un cerc de griji, ameninţător. Peste trei sferturi din schelele vecine se închiseseră şi altele se închideau, zi de zi. Stratul de petrol era secătuit, pământul refuza să mai dea ceva. Unii încercaseră săpături mai adânci, dar nu găsiseră nimic; plecau, unul după altul. Numai el rămânea pe loc, să lupte înverşunat cu datornicii, mărind dobânzile, luând dintr-o parte ca să plătească în alta, gâfâind, asudând, aşteptând să-şi ducă planul până la capăt.

Acum se simţea uşor, liber, învingător; i se părea că numai prin strălucirea serbării, ca prin miracol, lanţul de griji căzuse, eliberându-l, îngăduindu-i să zboare nestânjenit, după gândurile lui. Îl asculta pe vorbitor şi nu mai auzea nimic, afară de pocnetul vânei care i se zbătea sub tâmplă, îmboldindu-l să se arunce în sus.

Domnul Virgilică făcu o pauză, cât să ridice paharul, apoi încheie:

— De aceea, împreună cu dumneavoastră, închin în sănătatea lui, pe care daţi-mi voie să-l numesc: Biruitorul!

Amfitrionul prinse numai ultima vorbă, ridicolă şi umflată ca o gogoaşă, şi-o înghiţi lacom, în strigătele şi în aplauzele care stârneau în creierul lui un zbârnâit de escadră aeriană. Vâna de sub tâmplă îi pocni o dată prelung şi-l proiectă în picioare.

Invitaţii aplaudară.

Ridică braţele în lături, cum ar fi vrut să-şi măsoare înălţimea faţă de ceilalţi, inspiră, şuierând, adânc, până la

perforarea plămânilor, şi, parcă nefiindu-i de ajuns, îşi repezi pumnii în piept cu atâta forţă, că se auziră coastele trosnind.

— Biruitorul! şopti printre dinţi.

Se uită când spre un cap al mesei, când spre celălalt, cu o privire rătăcită, care nu se oprea nici la oameni, nici la ziduri. Oaspeţii aplaudară iarăşi, dar păru că nu-i aude.

— În jurul meu s-au ridicat duşmanii: „Predă-te!” Eu i-am împuns cu suliţa şi le-am strigat: „Spurcăciunilor, daţi-vă la o parte! Lipănescu trebuie să iasă biruitor!”

Mesenii se priviră nedumeriţi. Cei care nu ascultaseră, văzând că tăcuse, aplaudară:

— Bravo, domnule Lipănescu!

Intrigaţi, unii se suciră pe scaune, cu faţa la el, să-l audă mai bine.

— De patruzeci de ani lupt cu inamicul, să-l răpun. Mi s-a arătat în fel şi fel de chipuri, dar l-am recunoscut şi am băgat suliţa în el!

Primarul ridică încet capul şi începu să-l privească altfel, cu un ochi mai atent. Zâmbetul lui de curiozitate, fixat în colţul gurii, începea să se împietrească. Lipănescu nu vedea pe nimeni, gesticula, se răsucea brusc, de parcă s-ar fi temut că-l pândeşte cineva din spate. Mustaţa i se pleoştise, un capăt atârna în jos şi-i deforma obrazul.

Domnul Virgilică se aplecă la urechea primarului.

— S-a îmbătat!

Primarul rămase împietrit, cu o expresie de nedumerire şi consternare. Vorbele lui Lipănescu urmau o logică intraductibilă, se simţea că sunt conduse de un fir, de o obsesie, dar de ceva numai al lui.

— O sondă nu-i totuna cu o găină! O găină face trei

sute de ouă pe an; din trei sute, zece se strică, douăzeci se sparg, o sută le vinde ţăranul la oraş, iar două sute fac pui. Din două sute de pui, zece sunt cocoşi şi restul puici. Puicile umblă cu cocoşii şi pe urmă fac ouă. În doi ani ies o mie de ouă, în cinci ani o sută de mii de ouă, în zece ani un milion de ouă...

Cifrele îl înfierbântau; se pierdu în ele, ca pe o mare furtunoasă. Acum, când se vedea biruitor, nu-şi mai dădea silinţa să-şi înfrâneze pornirea care îl făcea să se arunce orbeşte, cu capul înainte.

— ... în o sută de ani, două miliarde de ouă, în cinci sute de ani, trei mii de trilioane de ouă...

Capetele, chiar şi ale celor mai ameţiţi, începură să se întoarcă nedumerite spre el.

— ... în zece mii de ani, zece milioane de miliarde de ouă...

Se poticni, mintea nu-i mai furniza numerele urcătoare de care avea nevoie. Făcu un semn larg, deschis către infinit şi, parcă săturată de această mişcare, vâna de sub tâmplă, până atunci gata să plesnească, se linişti, iar gândurile i se regrupară într-o temperatură mai joasă. Reluă cu glasul potolit, cu o limpezime care îi uimi iarăşi pe meseni, nemaiîngăduindu-le să-şi dea scama ce se întâmplă cu el:

— O sondă nu-i găină, dar dacă nu-i găină nu înseamnă că nu face ouă. Eu am avut la început cinci sonde, pe urmă am făcut zece. Astăzi am cinci sute, mâine o să am o mie, poimâine două mii, la anul un milion. (Se înfrână cu efort.) Atunci am să cumpăr toate dealurile şi am să le nivelez. De aici până în schelă am să fac şosea asfaltată. (Se opri puţin, să se gândească.) Nu una, două şosele!

Dar îndată, cifra i se păru prea mică şi se încruntă; căuta altă în minte; tâmpla începu să-i zvâcnească.

— Nu două, şase... zece şosele, late de paisprezece metri.

Ochii primarului îl urmăreau cu aceeaşi consternare împietrită. Văzu pe chipul lui pâlpâind o lumină roşie, ca o hemoragie sub piele. Mustaţa i se prăbuşise, îi lungea chipul, i-l descărna, făcându-l înspăimântător.

Domnul Virgilică tresări.

— Ce-i asta?

Lumina roşie de pe chipul gazdei crescuse în ferestre şi din ferestre venea în pereţi, care o absorbeau în fondul lor sumbru, nelăsând deasupra decât un luciu rece.

Pe Lipănescu nu-l mai satisfăceau cifrele, erau epuizate, îl interesau faptele.

— ... late de douăzeci de metri fiecare! Şi cea din mijloc, de cincizeci, să fie numai pentru mine. Pe urmă, am să cumpăr Câmpina toată, cu primăria, cu gara, cu podul de fier şi cu voi toţi!

Câţiva oameni se ridicară, neliniştiţi, şi se repeziră la ferestre. Dincolo de muchea dealului, unde se termina grădina castelului, o flacără apocaliptică se înălţa pe cer şi pâlpâia de la o zare la alta. Sufrageria se făcu roşie. Întărâtat de lumină, stăpânul casei îşi zvârli braţele în lături, ca să cuprindă cât mai mult spaţiu şi se întoarse spre primar:

— Cât vrei pe oraş? îl cumpăr numaidecât!

Înspre dependinţe se auzi larmă; cineva se zbătea să intre, pe coridoare răsunară încălţări ţintuite, draperia se despică şi un sergent de stradă năvăli înăuntru. Prefectul se ridică repede, să-i iasă înainte. Toate capetele se întoarseră

spre ei.

— Domnilor, s-a întâmplat o nenorocire! S-a aprins schela la Runcu!

O pâlpâire roşie, venită de departe, dar vie şi alarmantă trecu peste ferestre. Oamenii se repeziră afară. Din uşa castelului, flăcările se vedeau, dincolo de dealuri, cotropind cerul. Motoarele automobilelor porniră huruind, mărind spaima oaspeţilor. Spre oraş se auziră ambulanţele, sunând sinistru din claxoanele lor de alarmă.

În sufragerie rămăseseră câteva femei speriate, câţiva bărbaţi prostiţi sau consternaţi. Anghelina stătea liniştită pe scaun, fumând, parcă neînţelegând ce se întâmplă.

— Unde-a fugit primarul? răcnea Lipănescu, rotindu-se rătăcit în lumina roşie, cu pumnii strânşi, cu braţele deschise, cu vâna de sub tâmplă slobozită definitiv. Să vină primarul, vreau să-i cumpăr oraşul! Zece milioane cere? Zece îi dau! O sută? O sută îi dau! O mie, un milion de milioane? Nu-mi pasă! Să vină şi primarul de la Ploieşti! îl cumpăr! Să vină primarul de la Bucureşti!..

36

Lanţul de oameni se vedea de departe. Flăcările le întindeau în spate umbrele lungi, făcându-le să joace, cu mişcări de bocitoare. Sirenele uzinelor continuau să sune, mecanicii le uitaseră parcă deschise. Un crater roşu desena o gură de iad în mijlocul văii, de unde focul ţâşnea împletit cu fum, în şuviţe negre, violete, roşii şi albe, dincolo de incandescenţă. Turlă de metal, căzută pe o parte, se topea, fierul curgea în gura craterului, unde flăcările îl dezagregau de nu rămânea nici abur. În locul barăcilor nu mai era decât

jăratic, dintr-o ardere care însă nu părea sfârşită – jăraticul nu prindea umbre, rămânea viu şi parcă perpetuu. Mai jos, pe fundul văii, celelalte sonde arseseră şi acum se stingeau, cu pâlpâiri obosite.

Doi oameni în combinezoane de azbest veniră cu o targă şi o lăsară în drum, lângă ambulanţe. Îndată, în jurul lor se făcu un cerc de oameni. Erau sondori, toţi negri, cu chipurile întunecate, împietrite într-un amestec de milă şi spaimă, ca nişte animale pândite de aceeaşi primejdie. Sanitarul, cu halatul înroşit de flăcări, se aplecă deasupra tărgii unde se vedea o făptură greu s-o crezi om, un chip subţiat, cu nasul ascuţit, cu ochii albi în mijlocul obrazului ars. Fruntea era acoperită de marginea pălăriei care, de neînţeles, rămăsese în cap, întreagă, o pălărie de pâslă, roasă; de sub ea, părul atârna peste urechile băşicate. Din îmbrăcămintea omului ieşea un fum înecăcios, cu miros de carne şi de stofă pârlită. Deasupra genunchilor, pe coapsele slabe, pantalonul mai ardea, făcând pielea să sfârâie. Labele picioarelor, mâncate de foc, păreau topite în apă tare; sub cioturile carbonizate, capetele oaselor ieşeau, albe, cu acelaşi luciu sticlos ca al ochilor.

— Moare! zise sanitarul.

Un sondor venea în fugă de la bordeie; se aplecă peste targă, scoase din sân un cap de lumânare şi-l puse în mâna neagră. Degetele pârlite se închiseră cu un spasm, peste ceara izbăvitoare de suflete, şi muribundul începu să se zbată, moale, numai din jumătatea de sus a trupului.

Din vale se auziră strigăte înecate şi icnite:

— Păzea! Fereşte drumul!

Un om în pielea goală, ud, cu o bucată de cămaşă pe umeri, urca în fugă. Ajuns în mijlocul sondorilor, văzu targa

şi începu să râdă cu o bucurie smintită:

— Ia te uită, pocitu!

Sanitarul îl apucă de mână.

— Stai să-ţi fac un pansament!

Pe umerii şi pe braţele omului, sub pielea jupuită de flăcări, se vedea carnea vie.

— N-am nevoie, am scăpat! Numai eu am scăpat! Au ars toţi, ca bradu în sobă.

De vale, în lumina focului se vedeau umbre încremenite. Erau oameni înţepeniţi în poziţii ciudate, înşiraţi pe coastele dealurilor, fumegând încă, de parcă ar mai fi avut urme de duh să se ducă la cer o dată cu fumul. Pe unii, îmbrăcămintea arsese până la ultima zdreanţă, lăsându-le pielea goală, întinsă, parcă umflată cu ţeava. Pe alocuri, carnea era ruptă, şi între marginile însângerate se vedea grăsimea, albă, pufoasă ca vată. Unii căzuseră cu faţa în jos, poticniţi, alţii se prăvăliseră pe o coastă, alţii erau strânşi ghem, cu genunchii la gură, fără formă omenească. Pe mulţi, moartea îi prinsese fugind spre rezervorul de apă şi, cum flăcările le jucau umbrele, păreau că sunt gata să se ridice, să-şi reia goană, neoprită încă în membrele arse. Unul încremenise cu mâinile încleştate în buza rezervorului; capul îi atârna rânjind pe spate.

— Uită-te la ei! râdea, nebun, cel care scăpase. Pe toţi i-a luat dracu! Numai eu am apucat să m-arunc în apă. Au sfârâit hainele, de parcă erau artificii şi au căzut de pe mine ca scrumu. Uliu, cum miroase a carne arsă!

Deodată, se opri speriat, cu gura mare, rotundă, cu mâinile în lături, cu ochii daţi peste cap, de parcă ar fi vrut să se privească înăuntru.

— Daţi-mi puţină apă. Mă mistui de sete.

— Stai să te pansez.

— N-am nevoie, doar că mi-e sete.

Îşi pipăi pieptul; simţea că se întâmplă cu el ceva la care nu se aşteptase. Privi rătăcit, se roti de câteva ori, cu ochii de la un om la altul, ca şi cum ar fi vrut să descifreze o lămurire de pe chipurile lor îngheţate şi deodată se năpusti în vale, spre rezervorul cu apă. La câţiva paşi, genunchii i se înmuiară; se clătină, căzu în lături, se rostogoli de câteva ori până se opri într-o buturugă, chircit pe o coastă, sfâşiindu-şi pieptul cu unghiile.

— Veniţi cineva, strigă sanitarul, să-l aducem la ambulanţă!

Pe gura omului ţâşni o vână neagră de sânge. Trupul începu să se strângă, să se facă mai mic, să se înnegrească. Ochii se duseră peste cap, lăsând să li se vadă albul sticlos, şi rămaseră aşa, ca şi când ar fi văzut în sfârşit ce i se întâmplă înăuntrul fiinţei.

Un sondor se aplecă şi îi puse în mână un capăt de lumânare. Trupul icni, şi alt val de sânge curse pe gură, cu cheaguri de culoarea tăciunilor.

Pe dealurile roşii, lanţul sondorilor stătea neclintit; numai umbrele în spatele lor se mişcau, împletindu-se. Orbiţi de flăcări, neputincioşi, îndobitociţi, martorii priveau leşurile fumegânde de care nu izbutea să se apropie nimeni, să le ridice.

Sirenele amuţiră, pe rând şi în aer rămase numai tunetul flăcării. În jurul celor câteva sonde aşezate pe povârnişuri, se agitau echipele de incendiu; unii săpau şanţuri, alţii mânuiau pârghiile pompelor, stropeau turlele şi acoperişurile.

Un huruit din adânc făcea pământul să tremure şi, prin

flăcări, vibraţia se transmitea cerului care se zvârcolea în întuneric, până departe, fluturându-şi marginile bolţii.

Vârfurile copacilor începeau să pălească, foşneau, se aplecau ca lumânările înmuiate. Între pâlpâirile focului se auzeau pocnind trunchiurile încinse, şi pădurea prindea sunetele, le ducea ecoul în adâncurile ei necunoscute de oameni, unde poate îşi aflau refugiu păsările, sălbăticiunile şi dihăniile.

Un sondor atinse peretele ambulanţei şi îşi trase repede mâna.

— Mă, da ce arde, vere! se miră, prosteşte.

Flacăra stârnea vârtejuri, sugea aerul ca în nişte foale, îl trimitea la cer o dată cu şuierul, lăsa în urmă gol şi uscăciune. Oamenii răsuflau repede, cu gura şi cu nările asprite. Dogoarea le pătrundea încet în mădulare, în gât, în plămâni, scorojindu-i pe dinăuntru. Ochii zvântaţi le stăteau ţepeni în orbite, fără luciu, fixaţi într-un loc de unde nu se puteau desprinde.

În spatele lor, mai departe, unde aerul răcit cădea iar pe pământ, cobora în valuri mirosul de carne arsă. Era un miros greu, ca nămolul, care înfunda nările, şi răsuflarea nu-l mai putea da afară. Mulţimea care abia acum începea să dea năvală, oameni de toate felurile, îl străbăteau ca pe o apă, îşi făceau loc cu mâinile şi-l luau cu ei în îmbrăcăminte, în inimă, în sânge, mirosul iadului, mirosul întregii lumi pârjolite. Dar ei veneau, tot mai mulţi, speriaţi, negri, alergau spre creşte să privească, atraşi de aceeaşi chemare neînţeleasă, bolnăvicioasă, dureroasă, care-i ardea pe dinăuntru cum focul îi ardea pe dinaţară.

Câteva femei se opriră în capul dealului, izbite de dogoare, se prăbuşiră în ţărână şi începură să bocească. Un

ţipăt izbucni dintr-o coastă; o fată recunoscuse pe cel agăţat de buza rezervorului cu apă.

— Uliuu! Măiculiţăăă!

Era un ţipăt de fiară, se împletea cu şuierul flăcărilor, cu huruitul pământului, cu freamătul furtunos al pădurii. Dar acum se auzeau femei bocind şi ţipând pretutindeni. Neveste şi fete veneau într-una, din sate, să-şi caute oamenii; în capul dealului se opreau, biciuite, priveau leşurile presărate pe maluri, se prăbuşeau în ţărână şi începeau să ţipe. Erau ţipete de copile şi de bătrâne, unele prelungi, unele icnite, erau ţipete subţiri ca nişte chiote şi răcnete însângerate, pornite din fundul măruntaielor, niciunul nu semăna cu altul, glasurile desperării se numărau cu zecile şi cu sutele şi cum se amestecau, parcă sudate la căldura focului, dădeau un singur bocet, al lumii şi-al pământului.

Venea tot mai multă mulţime, din schele şi din sate. Flăcările creşteau pentru fiecare. Uneori părea că vor ajunge la cer, îl vor străpunge şi-l vor face să cadă, pârjolit, cu marginile flendurite. Deasupra, bolta era neagră, afumată ca un cotlon de mărime cosmică. Sub ea depărtările se împurpurau, una de la alta; linia orizontului părea un fir roşu, şerpuit peste dealuri. Câţiva nori, primind lumina în plin, alergau pe cer ca balaurii roşii.

Fata de deasupra rezervorului se zbătea pe jos, despletită, şi răgea cu pământ în gură:

— Uliuu! Marineee! Marineee!..

Iar celelalte femei îşi împleteau bocetele cu ale ei, smulgându-şi părul, izbindu-se cu pumnii în cap, muşcând ţărâna fierbinte.

Drumul înspre Schela Veche era plin de lume;

ambulanţe, camioane, căruţe coborau, ducând răniţii. Câte o femeie, care îşi ştia bărbatul la lucru, ţinea, despletită, calea ambulanţelor, încerca să le oprească, o lua la fugă după ele.

— Nu-i al meu? P-al meu nu l-ai văzut?

Şi dacă nu afla nimic pornea iar spre foc, cu lumina roşie în ochi, orbită şi înnebunită, zdrelindu-şi picioarele goale în pietre, sângerând prin praf, ţinând calea ambulanţelor.

— P-al meu nu l-aţi văzut?

Dinspre Ploieşti începură să vină automobile, şiruri, prăfuite, orbecăind, prin hârtoape, cuprinse parcă şi ele de groază. La creastă oamenii străini coborau şi rămâneau prostiţi, fără să ştie de unde să înceapă ceva şi ce se poate face.

Sanitarii, în costume de azbest, cu măşti pe faţă, începură să scoată leşurile în deal, dar erau aşa de multe, încât părea că niciodată o mână omenească nu va putea să le termine. Pe unele, prea apropiate de foc, le apucau cu o cange lungă, le târau pe pământ, făcând să se jupuiască pielea neagră şi să lase în urmă dâre de fum.

În gura sondei, turla se topise, până la ultima bucată de fier, şi în loc rămăseseră viduri înroşite. Craterul se mărea, mânca pământul, dar furia flăcărilor în loc să se înmoaie creştea, de parcă în adânc erau forţe pentru multe cratere.

Dogoarea se întindea în sus, spre creste, usca pământul, făcându-l să crape. Oamenii începură să se tragă înapoi, câte un pas, cu bocancii şi cu opincile încinse.

Numai faţă de deasupra rezervorului stătea în acelaşi loc, zvârcolindu-se în ţărâna încinsă, muşcându-şi mâinile

însângerate, amestecându-şi ţipetele cu flăcările:

— Uliuu! Măiculiţăăă!..

La sondele de sub creastă pompau apă cu înverşunare, din acoperişurile dogorite ieşeau valuri de abur. Oamenii simţeau că nu vor mai putea lupta multă vreme, că sondele se vor aprinde toate deodată, ca nişte cutii de chibrituri şi îşi căutau cu ochii, speriaţi, locul pe unde să fugă.

Cei de sus se trăgeau mereu înapoi, câte un pas, privind îndobitociţi flăcările, fără gânduri şi fără putere de înţelegere. Unul încercă pământul scorţos cu vârful bocancului.

— Dacă mai ţine aşa, iese cărămidă! zise răguşit.

Avea gâtul făcut scovergă. Începu să rânjească prosteşte, uitându-se la ceilalţi, aşteptând ca şi ei să râdă. Dar obrazurile lor negre, ţepoase, luminate strâmb de flăcări, rămaseră nemişcate. Omul mai rânji câteva clipe, din inerţie, îşi duse mâna la gât, mirându-se abia acum că vorbise cu un glas necunoscut, şi se posomorî ca pământul.

Pe nesimţite, depărtările începeau să se albească, desenând sub orizont linia şerpuită a pădurilor. Spre cer, lumina focului se decoloră, dar dogoarea rămânea vie şi împletea trâmbe negre de fum pe bolta trezită.

Oamenii stăteau mai departe la creste, negri, ca nişte scorburi rămase din trăsnet. Deodată, în spatele lor izbucni altă lumină roşie: soarele răsărea, cuprins de flăcări.

Cele două incendii se înfruntară câteva clipe. Între ele, dealurile, cu sondele, cu bordeiele, cazărmile şi atelierele lăsate în părăsire ieşeau din noapte, într-un amestec de lumini încă neîntâlnite: soarele topea umbrele întinse de flăcări, şi flăcările tăiau umbrele pe care soarele încerca

zadarnic să le ducă de la un deal la altul, ca în toate dimineţile.

37

În piaţă, sub amestecul de lumini, ale focului şi ale răsăritului, câţiva oameni stăteau de vorbă pe şoptite. Negustorii înţepeniseră în pragurile prăvăliilor, speriaţi de flăcările care le trimiteau umbrele până în fund şi le jucau pe rafturi. La Dumitrică nu mişca nimic; firma, slăbită dintr-un cui, se hâţâna încet, scârţâind în bătaia vântului.

Într-un târziu, şeful de post ieşi pe gang cu jandarmul după el. Doi băieţi de prăvălie, speriaţi şi zgribuliţi de frig, se ţineau pe urma lor; înăuntru se auzea cineva bocind.

Oamenii îşi scoaseră pălăriile.

— Ce s-aude, dom şef?

— Prost, frăţioare, tare prost!

Fără voia lui, plutonierul îşi duse mâna la buzunarul tunicii, privi în jur, bănuitor, parcă neliniştit; pe faţă îi trecu repede o zvâcnire a sângelui.

— Vă duceţi la foc?

— Mă duc, că parcă nu poate să ardă fără mine! Dobrică, tu să stai aici! Dacă vine procurorul să-i spui că sunt la foc! auzişi?

— Da, dom şef!

După câţiva paşi, plutonierul îşi aminti de alt necaz şi se lovi cu palma peste frunte.

— Mă, şi mâine trebuie să fac dă patruzeci dă zile pentru al bătrân. Tui parastasu mamei lui!

Dinspre Schela Nouă cobora o căruţă cu boi, scrâşnind prin gropi; ducea leşul unui om carbonizat. Două femei, una

bătrână, altă tânără, boceau în urma carului, lovindu-se cu pumnii în cap. Şeful de post îşi stăpâni un fior şi dădu drumul la pas.

Flacăra se vedea în faţă învălătucită pe cer de la o zare la alta, printre norii de fum. Pe gardurile negre alunecau pâlpâiri roşii, care se topeau şi iar creşteau, răsfrângând dogoarea în drum. La case, stâlpii prispelor jucau beţi pe ziduri, se încrucişau, se loveau, parcă se şi auzeau sunând a lemn uscat, parcă acoperişurile rămase fără sprijin nu mai aveau mult să cadă jos. De o parte şi de alta a drumului nimic nu mai stătea la locul lui; copacii, sondele, magaziile, rezervoarele se clătinau, gata să se prăvălească peste pământul instabil.

Brebeanu îşi duse mâna la buzunar. Ar fi vrut să găsească un colţ neumblat, unde să se ascundă, să nu-l vadă nimeni, ca să numere liniştit. Nu-şi dădea seama cât luase din grămadă: doi sau trei pumni? Acum îi era necaz că nu zăbovise mai mult la negustor, să-şi limpezească mintea şi să lucreze cugetat. La urma urmei, ar fi putut lua chiar tot de pe masă şi dacă ar fi căutat în casa de bani, poate ar fi dat peste alţi săculeţi.

— Să trăiţi, dom şef! îl salutau oamenii care-l ajungeau din urmă, ducându-se fuga la foc.

Jandarmul îşi lua speriat mâna de pe buzunar şi-i privea încruntat, fără să le răspundă.

De peste creastă începeau să răzbească bocete, aduse de dogoare în valuri care creşteau şi iar dădeau înapoi, după cum se zvârcolea flacăra. Câte o căruţă cobora la pas, cu roţile împiedicate. Copii şi femei se târau în urma ei, boceau, ţipau, suspinau, agăţaţi de loitre. Un om posomorât mergea în faţă, la boi, cu biciul pe jos. Boii îl urmau cuminţi

şi blânzi, strâmbându-şi cu tristeţe gâturile în jug. Căruţaşul îşi ridica pălăria, fără să-şi ia ochii din pământ.

— Să trăiţi, dom şef!

Femeile ţipau:

— Uite-l p-al meu, dom şef! Uite ce-a rămas!

Şi se duceau înainte, agăţate de loitre, târâte prin praf.

— Uite, oameni buni! Uite p-al meu!

În urma căruţelor, de pe deal, mirosul de carne arsă cobora, încins, îngroşat cu praf. Plutonierul îşi duse mâna la nas şi şovăi.

S-ar fi întors din drum – nu-i mai plăcea meseria, nu-i mai plăcea nimic. Pe urmă îşi simţi buzunarul greu şi o luă înainte, cu mai mult curaj. Acum ştia ce are de făcut; în aprilie, când se împlinea termenul, să nu se mai reangajeze la jandarmi, să pună mâna pe antrepriza băilor, să se facă boier, să stea la casă, în pantaloni albi, cu cămaşă desfăcută la gât şi să vândă bilete cuconiţelor venite fără bărbaţi.

Când ajunse sus, lanţul de oameni se rupse în două.

— Să trăiţi, dom şef!

Simţi dogoarea răbufnind printre ei, plesnindu-l în obraz. Se apără cu mâinile.

— Voi n-aveţi nicio treabă?

Sondorii rămaseră neclintiţi, cu ochii în vale, unde sanitarii târau leşurile arse. Unul clătină din cap.

— Acu, ce treabă să mai avem?

Ceva mai jos se ridicau de sub râpă turlele sondelor pe care pompierii le stropeau necontenit. Tabla de pe acoperişuri sfârâia şi, până să se întoarcă furtunul într-un loc, spulbera apa, se usca, rămânea încinsă, aburind. Câte o clipă, cei de la pompe, care nu se vedeau sub mal, se

opreau să-şi tragă răsuflarea.

— Dă-i-nainte! Dă-i-nainte, criminalilor! răcnea un şef de echipă de pe coasta dealului.

Într-o scobitură a râpei, lângă sonde, Brebeanu zări capul Copilei, cu părul inelat înroşit de flăcări.

De multă vreme n-o mai vedea nimeni, umbla doar prin pădure, prin locuri cunoscute de jivine, fugea de oameni ca sălbăticiunile, venea acasă abia seara, pe întuneric, nu aprindea nicio lumină.

Plutonierul, care o credea pierdută în lume, se apropie câţiva paşi cu obrazul ascuns sub braţ, să se apere de dogoare.

— Tu de unde-ai răsărit? Ce cauţi aici?

Copila rămase cu ochii în foc, pironită, fără să simtă dogoarea, atrasă de flăcări cu o vrajă nemiloasă. Lumina îi subţia chipul, îl făcea străveziu, gata să devină fum şi să dispară, ca o închipuire. Venise de cu noapte, când auzise ţignalele şi văzuse focul pâlpâind în fereastră. De atunci stătea în scobitura râpei, cu ochii devale; n-avea putere să se ridice, nici ca să plece, nici ca să se arunce în flăcări.

În stânga dealului, fata de la batal se zvârcolea în ţărână.

— Uliuu! Măiculiţăăă!

Şi Copilei i se părea că ţipetele n-au să contenească niciodată, că le va auzi de acum înainte totdeauna, în somn, şi trează, pe lumea asta şi pe lumea cealaltă.

Devale, sub un dâmb, între celelalte leşuri, un om zăcea prăvălit pe o coastă; îi cunoştea îmbrăcămintea, se înnegrea încet sub dogoare; alături, căzută în ţărână, era pipa, roşie. Nimeni afară de ea nu putea s-o vadă. Dar ea o vedea bine, de departe, ca şi când ar fi avut-o în faţă, şi-n

aburii uscaţi de carne arsă îi mai simţea şi acum mirosul de tutun stins amestecat cu smochină, mirosul ciudat, dulce şi aspru.

Dincolo, sub malul celălalt, se vedea cabana mistuită de foc, un morman de jăratec. Calul arsese în grajd; când şi cine ar fi putut să-l scoată?

Fusese acolo abia acum două zile, se ducea noaptea, când nu mai umbla nimeni pe drumuri, îşi făcuse poteci neştiute învăţase să se ferească de oameni, îi simţea de departe şi-i ocolea, fără spaimă, fără ură. Legase prietenie cu calul, el îi învăţase orele, o aştepta cu urechile ciulite, îşi scutura greabănul mulţumit când îi auzea paşii, îi umbla cu botul umed pe buzunarele bluzei, adulmeca bucăţica de zahăr. Ea îi cuprindea grumazul în braţe, îşi îngropa obrazul în coama bogată, stătea aşa multă vreme, cu gândul la omul de care o despărţeau doar câţiva paşi şi un perete de scândură. Uneori îi auzea respiraţia. Atunci i se părea nedrept şi de neînţeles că soarta îi hărăzise să alinte un cal, şi de om să nu se poată apropia niciodată.

Un pompier ieşi de sub râpă, lac de năduşeală, aburind, târând greu furtunul de apă.

— Tu ce stai acolo? îi strigă fetei.

Ea privi peste flacără cabana arsă, privi omul căzut lângă flacără şi pipa care lucea în ţărână. Nu putea nici acum să-i vadă faţa, şi o ardea ca un foc mai năprasnic gândul că nici nu se mai putea să i-o vadă vreodată.

Jos, ferindu-se pe sub dâmburi, sanitarii veneau cu cangea. Fata îşi simţi inima făcându-se scrum.

— Hei! îi strigă pompierul. Pleacă, nu mai încurca lumea! Ce, ţi s-a urât cu viaţa?

Copila rămase pironită în scobitura râpei, cu ochii la

cange. Poate i se urâse cu viaţa, şi nu de acum, dar aici stătea pentru altceva. Privea în vale, vedea în jurul ei atâta moarte, şi se gândea că niciunul din cei arşi nu avusese timp pentru un gând înaintea morţii. Ea aştepta, cu flăcările în ochi, de astă-noapte, şi dacă acum ar fi trebuit să se sfârşească, dintre toţi, ea singură, vorbise îndelung cu moartea.

— Dă-i-nainte! Dă-i-nainte, nu slăbi apa! strigă şeful de echipă.

Şeful de post trecut pe lângă el, cu obrazul ascuns sub braţ.

— Să trăiţi, dom şef!

La capul celălalt al şirului de sonde, plutonierul îl văzu pe domnul Bilaşcu înconjurat de câţiva străini, apărându-se de dogoare în spatele unui pâlc de copaci. Erau directorul general cu alţi directori mai mici şi mai mari, veniţi în fugă de la Ploieşti. Domnul Bilaşcu nu avusese timp să se îmbrace; avea pantofii descheiaţi, şireturile izmenelor îi atârnau prin praf, pe sub palton i se vedeau poalele cămăşii de noapte.

Brebeanu se apropie de ei. Nimeni nu luă în seamă venirea lui. Aici nici şeful postului, nici comandantul legiunii, nici toţi jandarmii din lume nu mai puteau să facă nimic.

— Ce fu astă, frăţioare?

Domnul Bilaşcu îl privi zăpăcit. Era în capul gol, cu părul răvăşit, cu obrazul ţepos şi buhăit, cu pungi roşii sub ochi. Jandarmul aşteptă zadarnic o vorbă de la cineva, apoi se trase şi el după un copac şi rămase tăcut, privind în vale, fără să ştie la ce şi până când.

Cădeau ramuri scorojite, sunau sec pe pământul

întărit, vârfurile copacilor fumegau, ridicau deasupra pădurii norişori albi, pe care vârtejul îi risipea, îi topea în fumul negru de sus.

— Cel puţin motoarele le-aţi scos? întrebă directorul general.

— Nu! răspunse domnul Bilaşcu, zăpăcit. N-am avut cu cine. Nu are nimeni curaj să intre în barăci.

Doi sanitari cu targa trecură prin faţă. Directorul general rămase cu ochii după cadavrul negru cu plesnituri albe şi roşii şi nu mai zise nimic.

Deasupra, norul de fum, aşezat în straturi, se întindea departe, în câmpie, până la orizont. Soarele ridicat sus pălise de mult, iar acum începea să se stingă. Câtva timp mai trimise raze indirecte, în depărtări, pete de lumină duse de vânt, până ce fumul îl înăbuşi de tot. Atunci rămaseră numai flăcările şi bocetele femeilor, ca într-o lume părăsită pentru totdeauna de orice Dumnezeu.

— Dă-i-nainte, criminalilor! răcnea şeful de echipă.

— O să se aprindă! zise domnul Bilaşcu, rătăcit, cu ochii la tabla acoperişului, care sfârâia sub furtun.

O sclipire, ca de stele, îi atrase ochii spre pământ. Nu erau scântei, cum crezuse la început; câţiva bănuţi de aur se rostogoleau la vale, printre vreascuri şi frunze uscate. În aceeaşi clipă, îl văzu pe şeful de post tresărind speriat, cu mâna la buzunar. Sub greutatea aurului, aţa putredă plesnise şi cusătura se desfăcea. Banii curgeau din ruptură, îi scăpau printre degete, se rostogoleau la vale, pe pământul dogorit.

Din vârful unei turle începură să iasă scântei.

— Dă-i tare, dă-i mai tare, criminalilor!

Jandarmul îşi lăsă puşca să cadă şi, cu o mâna pe

buzunar, se repezi după bani. Cocoşeii de aur fugeau mai repede decât el, parcă batjocoritori, se strecurau pe sub crăci, peste rădăcini, îl zăpăceau, nu mai ştia unde să se repeadă întâi. În marginea râpei, se opri; o trâmbă de apă împletită cu aburi, de pe acoperişul barăcii, îi opări obrazul.

— Împinge, mă, împinge, nu te opri! răcnea şeful de echipă, la câţiva paşi de el.

Nu simţi apa, nu auzi răcnetele, nu auzea şi nu vedea nimic, decât bănuţii care se rostogoleau pe râpă şi se strângeau la picioarele turlei, sunând vesel ca nişte clopoţei. N-avea de ce să se ţină ca să coboare, se culcă pe o coastă şi îşi dădu drumul în râpă. Trupul greu se auzi buşind de pământ.

— S-a aprins! strigă un om speriat.

Pe pereţii turlei se împleteau câteva flăcări în şuviţe subţiri, izvorâte toate deodată, din toate colţurile. Şeful de echipă striga de pe mal, răguşit, făcea semne desperate celor de sub mal, care lăsaseră pompele şi fugeau:

— Treci-napoi, criminalilor! Înapoi, că vă împuşc!

Şuviţele de flăcări ajunseseră în vârful turlei, o îndantelară cu mişcări gingaşe, până ce, deodată, împletirea lor nevinovată se contopi într-o singură flacără. Asupra pădurii ţâşni o lumină sălbatică. Focul sărea din turlă în turlă – ardea tot şirul de sonde, cu explozii înăbuşite. Oamenii de după copaci se dădură înapoi, fără voie. Numai domnul Bilaşcu rămase în loc, speriat şi năuc. Şeful de echipă dădu să treacă pe lângă el; îi puse mâna în piept.

— Unde-i şeful postului, mă?

Omul făcu ochii mari.

— Acolo era!

Apoi exclamă, îngrozit:

— A căzut jos!

Vru să se repeadă în ajutor; după doi paşi se opri, lua foc, hainele de pe el scoteau fum. Câţiva sanitari, în costume ignifuge, îşi lăsaseră tărgile în pădure şi veneau fuga.

— Repede, e un om jos!

Îşi puseră măştiie şi se apropiară de râpă, toţi într-un rând, călcând rar şi măsurat, în acelaşi pas.

— Adă cangea!

În fundul râpei, la câţiva paşi de picioarele turlei care se topea, Brebeanu zăcea cu faţa la cer, cu mâinile şi cu picioarele chircite în piept, ca un cărăbuş. Câte o pală de flăcări plesnind pământul alături, făcea trupul să se umfle şi picioarele să se strângă mai mult. Din şapcă, la un pas mai încolo, rămăsese o roată de jăratic; numai cozorocul scorojit era întreg, se îndoia încet la foc. Sanitarul lăsă cangea sub mal, îi înfipse cârligul sub centiron şi împreună cu ceilalţi începu să tragă. Trupul se ivi, umflat la mijloc, cu capul şi cu picioarele micşorate, ca de pitic. Poalele tunicii ardeau încet, stofa aprinsă fumega şi se prefăcea în scrum. Un om o stinse cu bocancul, apoi se aplecă şi îşi băgă mâinile pe sub umerii copţi.

— Hai cu el la targă!

Altul apucă leşul de picioare şi începură să urce de-a latul, printre copaci. Domnul Bilaşcu luase puşca, o ţinea în mână, prostit, neştiind cui să o dea.

Turlele măcinate de foc se prăbuşeau pe rând, trosnind, umplând râpa de scântei şi ridicând vâlvătăile până în nori.

Dincolo de creastă, la adăpost de dogoare, câteva

leşuri zăceau în marginea drumului prăfuit. La capetele lor ardea câte o lumânărică înfiptă în pământ. Unii erau goi, alţii îmbrăcaţi, cu hainele pârlite şi găurite de foc, toţi umflaţi la mijloc, numai cu capul şi cu picioarele mici. Câţiva aveau pe ei un ţol, sau o foaie de jurnal, înţepenită cu pietre în părţi. La capul unuia, lumânarea se aplecase şi-i ardea ţeasta, încet.

Câteva femei treceau de la unul la altul şi-i boceau pe toţi la fel, văietându-se, ţipând, izbindu-se cu fruntea de pământ.

— Cine sunteţi şi ce măicuţe v-aşteaptă, dragii mei? plângeau morţii străini, pe care nimeni nu venea să-i ia. Care-i satu vostru şi cin v-a adus aici, bieţii dă voi? Of-of-of, Doamnee, uite la ei! Uite la ei, Doamne, cine i-a blestemat!.. Nu tu soareee, nu tu lunăăă, nu tu iarbăăă, nu tu floriii, nu tu rouăăă; nu tu nimic pentru ei!.. Of-of-of, Doamneee! Şi caii lorâî şi boii lorâî şi cămaşa dă duminică a lorâî, Doamneee! Uite la ei!..

Sanitarii lăsară targa jos şi puseră leşul la rând.

— Na şi pă dom şef!

Privitorii se strânseră împrejur; încercau să recunoască în cadavrul chircit pe şeful de post. Peste mijlocul umflat, centironul plesnise şi atârna, cu paftaua înnegrită de foc. Vârful unei cizme era ars, lăsa să se vadă degetul mare, afumat, cu unghia plesnită adânc. Un tăciune căzut pe obraz arsese mustaţa la un cap şi săpase în carne o gaură, mărginită de scrum, până la dinţii albi, făcând chipul să pară că rânjeşte pe două guri.

Una din femei veni cu o bucată de lumânare şi i-o puse la cap. Alta se trânti în ţărână.

— Aoliuu, aoliuu, ce făcuşi dom şef? Aoliu, aoliu,

Doamnee, că mândru om fuseşi, şi uite acu!.. Of-of-of, Doamnee, uite mustaţa luii, uite nasturii luii, uite tunica luii, uite cizmele luii. Of-of-of, Doamnee! Ce făcuşi, dom şef?..

— Dumnezeu să-l ierte! şopteau oamenii la căpătâiul lui, ca pentru nimeni, fără să le fie gândul la iertare şi la Dumnezeu.

— De, mă, săracu, păcat dă el! Că era om bun!

— Bun, da!

Motoacă venea fugă, cu capul gol, afumat, cu hainele murdare de funingine şi de praf; dădea ajutor sanitarilor, să urce morţii în deal.

— Adevărat că... dom şef?

— Adevărat! Uite-l, de!

Îşi făcu loc. Văzu în butoniera buzunarului de la piept lănţucul sclipitor. Se apropie şi trase de el. Ceasul ieşi, lucind, cu capacele turtite de foc.

— E ceasul meu, spuse lămuritor.

Din iarbă, cadavrul rânjea strâmb, îşi arăta colţii albi.

Motoacă îşi băgă unghia între capacele înţepenite şi descoperi cadranul crăpat. Arătătoarele se opriseră la nouă fără un sfert.

— Merge? întrebă, în prostie, un om.

Băiatul duse ceasul la ureche, îl scutură pe o parte şi pe alta, îl ascultă din nou, apoi închise capacul şi dădu din cap dezamăgit.

— Atâta i-a fost!

Sanitarii veneau de sus, cu targa. Femeile se ridicară din ţărână, îşi neteziră poalele fustelor, îşi băgară sub broboade părul căzut; se odihneau o clipă, cu ochii la targă, în aşteptarea mortului nou. Când îl văzură jos, se prăbuşiră la pământ, toate deodată.

— Of-of-of, Doamnee!..

Motoacă o luă spre casă pe sub creastă, ca să se apere de vâlvătăi. Norul negru se îngroşase, de nepătruns, altă lumină nu mai venea, decât a flăcării, roşie, pâlpâitoare, făcând să tremure pe pământ, bezmetic, umbrele lungi.

Înspre Schela Veche tot mai cobora câte un car împiedicat. Femei şi copii se târau în urma lui, ridicau dâre roşii de praf.

În casa lui Gogoi, auzi lume bocind. Câţiva oameni stăteau pe prispă, în uşă, cu spatele la drum. În mijlocul ogrăzii, o căruţă era gata de plecare; boii rodeau un cocean de porumb, lăsând bale albe pe pământul bătătorit. Căruţaşul căuta un loc unde să arunce paiele afumate, pline de sânge şi de cenuşă.

— L-aţi adus? întrebă Motoacă, de la poartă, numai ca să schimbe o vorbă cu un om viu, fiindcă altminteri nu era nimic de întrebat.

Omul trecu la boi.

— L-am adus!

Băiatul urcă scările prispei şi se opri între oamenii din uşă.

— Ionicăăă, Ionicăăă! izbucni dinăuntru nevasta lui Gogoi. Pă unde umbli, Ionicăăă?..

Casa era întoarsă pe dos: laviţele răsturnate, ştergarele de pe pereţi smulse, poliţele date jos, preşurile strânse.

Femeia se târî până la uşă, lăsând pe altele să bocească.

— Ionică, unde-s banii lui?

— Ce ştiu eu de bani, tuşă Filofteio?

— Fir-aţi ai dracului dă beţivi! Că n-aţi făcut decât că v-

aţi îmbătat. Şi acoperişu nu mi l-a dres, şi lumină nu mi-a tras! Unde-s banii lui, Ionică, spune, că tu ştii?

— Nu ştiu. Or fi prin casă, pe undeva.

— Nu sunt, nu sunt, că am căutat peste tot şi n-am găsit! Nu sunt, nu sunt, că nu ştiu unde i-a pitit! Ionică, spune-mi, Ionică, spune-mi că mor, că n-am cu ce să-l îngrop, nu l-ar ierta Dumnezeu în mormânt!

O bocitoare strigă de lângă mort:

— Nu blestema, fă, că te arde focu dă veci!

— Las să mă ardă cum l-a ars şi pă el, că degeaba trăiesc, n-ar avea linişte pân-la ziua d-apoi, că m-a lăsat fără bani dă coşciug!

Neliniştit de boceteşi de flăcări, calul se zbătea în grajd, îşi smucea lanţul, lovea cu copitele în duşumea. Femeia se repezi jos. Motoacă făcu un pas peste prag:

— Dumnezeu să-l ierte!

— Na, fir-ai al dracului da cal, na, că dăstul m-ai otrăvit!

Femeia dăduse uşa grajdului în lături şi lovea calul în cap, la nimerealã, cu o scurtătură de lemn.

— Na, fir-ai al dracului, să ştii şi tu ce-am îndurat eu!

Calul se zbătea să rupă lanţul, să scape, îi sticleau ochii de groază, îi abureau nările roşii.

Motoacă se strecură afară, în lungul prispei, adus de umeri, doborât de mâhnire.

Femeia spărsese becurile şi acum lovea iar în cal.

— Na, că tu ai avut ilectrică şi eu m-am chiorât cu gaz!

Osul suna înfundat şi la fiecare lovitură calul se smucea, nedumerit şi înspăimântat, bălăbănindu-şi capul în lanţ.

Flăcăul străbătu curtea fără să privească înapoi, îndoind ceafa la lovituri, ca şi când ar fi dat în el. În poartă stătu o clipă, îşi scoase ceasornicul, îi deschise capacul cu unghia, privi arătătoarele rămase pe loc, apoi o luă spre piaţă, încovoiat, ţinându-se tot pe lângă garduri, parcă temându-se de ceva. Nu-şi dădea seama ce timp putea să fie: amiază, sau mai târziu? Orice ar fi fost, şi dimineaţa, şi seara, şi noaptea, lumina avea să fie la fel, roşie, întinzându-şi umbra pâlpâitoare departe pe drum.

Din câte o curte se vedea ieşind încet un car, boii rumegau domol, îşi strâmbau picioarele în bârnele podeţului de peste şanţ. În uşi stăteau bărbaţi, împietriţi; dinăuntru se auzeau bocete de femei.

În piaţă, sub gangul lui Dumitrică, jandarmul lăsat de pază aştepta amărât, cu puşca strâmbă pe umăr; nimeni nu se apropia să-i spună un cuvânt; oamenii se strecurau pe sub ziduri şi se duceau tăcuţi la deal.

Motoacă o luă pe Drumul Părăsit, ocoli Schela Veche în tot lungul ei. Pe la bordeie, câte un sondor stătea în uşa deschisă, posomorât. La Valea Alunişului, băiatul ajunse din urmă o căruţă, care se târa încet prin praf. Nu mai avea niciun gând pentru cele ce se întâmplau; toate drumurile erau pline de căruţe cu oameni arşi. Moartea nu mai însemna nimic pentru el, pentru nimeni. Îşi aruncă ochii pe deasupra codârlei, şi numai o clipă inima îi stătu.

— Du-o sus! Vin fuga şi eu.

Căruţaşul cârmi la deal.

— E cineva acasă?

— Nu-i nimeni; aşteaptă că venim noi.

Dincolo, fetele erau pe prispă, toate la rând, speriate

de flăcările care răzbeau prin pădure şi le jucau umbrele pe zid. Motoacă trecu prin faţa lor fără să le spună un cuvânt, merse la magazie, răscoli înăuntru şi ieşi cu câteva scânduri vechi, murdare de păcură, desprinse de la barăci.

— Unde-i bătrânu?

Tuşea uscată se auzi de după uşa tindei.

— Mă tată! Ia vin!.. Pune mâna pe ferăstrău!

— Ce să fac?

— Coşciug!

Pe prispă, fetele începură să ţipe.

— Voi duceţi-vă acolo! Luaţi şi voi ce trebuie la mort!

Se întoarse la bătrân şi aşteptă să vadă lucrul pornit. Ferăstrăul intra uşor în scândura subţire, uscată. Surorile trecură pe lângă el, toate cinci înşirate una după alta, plângând, cu Veta în cap.

— Vezi, tată, să nu te laşi până n-oi mântui! Când eşti gata, vino şi dumneata!

Luă un hârleţ şi porni prin pădure, cu inima goală şi fără niciun gând în cap. Când ajunse dincolo, se opri în spatele casei; înăuntru se auzeau surorile bocind; carul gol se ducea la vale încet.

Însemnă locul cu hârleţul şi începu să sape cumpănit. Pe la jumătate se opri, să-şi tragă răsuflarea.

Frunzele moarte cădeau împrejur, se roteau răsfrângând lumina roşie când pe o parte, când pe alta şi topind-o apoi pe pământ. De peste pădure, începură să se audă lovituri de ciocan. Se simţi dintr-o dată înmuiat, sfârşit. Se lăsă pe marginea gropii şi rămase cu ochii în gol. Chipul Copilei îi veni în gând, cu râsul ei de neînţeles, vesel pe jumătatea de jos a feţei, şi pe cealaltă trist. I se păru că-i aude nechezatul subţire în uşă şi sandalele pe prispă,

lipăind.

Apoi toate zgomotele i se amestecară în urechi, într-un vuiet nebun: vâjâitul flăcărilor, ţipetele femeilor, blestemele nevestei lui Gogoi, capul calului pocnind, ciocanul bătând cuie în sicriu... Toate erau zgomote de moarte, toţi erau morţi în jurul lui; el însuşi, cum stătea pe marginea gropii, nu ştia dacă nu murise.

Şi din toate, numai râsul Copilei i se părea viu.

38

Ploile toamnei găsiră sonda arzând. Oameni după oameni veneau, de la Ploieşti, de la Bucureşti, din alte părţi, din alte ţări şi încercau să învingă focul, fiecare în alt fel. Un timp, drumurile gemură iarăşi de lume şi de maşini. Unii aduseră clopote gigantice de fontă şi pe macarale suspendate între un deal şi altul încercară să le lase peste gura erupţiei; flăcările le aruncară în lături, cu o forţă care numai când era zăgăzuită se vedea până unde poate să ducă. Din batale aşezate sus, de jur-împrejur, lăsară să curgă o cascadă de ciment, mii de saci aduşi cu trudă, ca să înece coloana; erupţia îi spulberă în văzduh, să cimenteze cerul de pământ. Se săpară tunele, să taie drumul păcurii; gazele infiltrate se aprinseră, mulţi oameni pieriră în flăcări, de parcă nu fuseseră destui, şi gurile tunelelor rămaseră arzând, ca o constelaţie luciferică.

Ziua, o coloană de fum stratificat, întinsă pe jumătate de cer, se vedea din depărtare, de dincolo de Ploieşti. Noaptea, flăcările îşi întindeau lumina până în Bărăgan. Apele, şoselele, acoperişurile caselor scoteau luciri roşii. Ogoarele păreau scăldate în aramă topită; pădurile

răsfrângeau în frunze apele focului, îl înmulţeau în milioane de incendii mici, risipite sub tot cerul înroşit.

Oamenii se obişnuiseră; timpul, zilele şi nopţile erau roşii. Nu se mai găsea un colţ de întuneric. Flăcările pătrundeau prin case, făceau să joace pe pereţi crucile ferestrelor, treceau printre ruinele cazărmilor, le desenau conturul fantomatic pe cerul aprins, se strecurau în sondele părăsite, printre maşinile mâncate de rugină. Întreg peisajul era îmbrăcat în această lumină piezişă, care făcea umbrele să se lungească la nesfârşit. Trecătorii căpătau siluete bizare, ca nişte fiinţe de pe altă planetă; păreau uriaşi, cu spatele atât de masiv că se încovoia, ca şi când n-ar fi avut destule oase pentru greutatea lui, cu capetele ciolănoase bălăbănindu-se înainte şi înapoi, mereu în acelaşi ritm, ca nişte pendule, trăgând o dată la cer, o dată la pământ.

Când ploua, flăcările se răsfrângeau în picături care cădeau aprinse, şi tot văzduhul devenea o mare răscolită şi incendiată. Vântul, zburătăcind ploaia, stârnea valuri, stingea picăturile aprinse, trăgea în văzduh brazde de întuneric.

Societatea plecase, cu directori, cu ingineri şi funcţionari, lăsase birourile, casele, cazinoul pustii, bătute de vânt.

În biroul staţiei de predare, Telengescu, singurul rămas dintre ei, îşi făcea ultimele socoteli. Alături, în sală, îşi avea o parte din bagaj strâns, numai să vină camionul să-l ia. Societatea n-avea de gând să mai ţină conducta pentru cele câteva sonde răzleţe care mai lăcăreau şi predau la o lună cincişase vagoane de ţiţei.

După ceasornic era ora şapte, ar fi trebuit să fie întuneric de mult, dar focul trimetea în birou aceeaşi lumină

ziua şi noaptea. Telengescu îşi strânse registrele pe masă, să fie gata de împachetat, îşi mai privi o dată ceasornicul şi trecu alături, în odaia de locuit. Într-un colţ erau două geamantane pline. În afară de câteva mărunţişuri, mai avea de adunat aşternutul, aparatul de radio şi gramofonul.

După ce aruncă o privire de jur-împrejur, îşi scoase haina, o aşeză pe spătarul unui scaun, în spatele paravanului, îşi îmbrăcă pe deasupra o pijama, trecu la oglindă, se pudră, îşi pieptănă cu grijă cărarea la mijloc şi se uită iar la ceas. Mai avea timp – luă pulverizatorul cu apă de colonie şi pufăi cu el prin colţurile încăperii.

La şapte şi jumătate îşi îmbrăcă pardesiul peste pijama şi ieşi în drum. De câteva zile ploile conteniseră, noroiul se uscase gloduros. În schelă nu mişca nimic, numai câte un motor pufăia nehotărât prin văi, speriat de singurătate.

Printre sonde venea o umbră, venea, în sfârşit; era Niculina, o aşteptase multe seri, parfumase zadarnic odaia de atîtea ori!

— Ai cam întârziat!

— Păi dacă n-am ceas! (Gândea: „Mi-ai promis că-mi cumperi unul!”) Şi mi-a fost de Ionică să nu-mi ia urma, că nu-l ştiu unde-i plecat!

— Hai înăuntru!

Motoacă era ascuns după un batal, o pândise în spatele casei, o urmărise, ar fi putut merge şi cu ochii închişi, după dâra de parfum.

Se strecură pe lângă zid, până la geamul luminat al odăii din fund. Perdeaua nu era bine trasă, pe sub colţul ei se vedea o parte a încăperii, un birou mic, pirogravat, cu gramofonul şi aparatul de radio, două scaune aşezate faţă în faţă, picioarele unui pat de bronz.

Şedeau pe scaune, la convorbire galantă şi la trataţie, bomboane fondante, lichior, nu-i auzea ce spun, îl invidia pe Telengescu, se mişca elegant şi cu siguranţă, probabil spunea şi fraze frumoase; Niculina râdea că proasta.

Sub perete era un maldăr de găteje; alese orbeşte pe cea mai zdravănă.

Înăuntru, Telengescu întinsese mâna pe la spatele fetei, o cuprinsese de mijloc.

— Când mă întorc îţi aduc o umbreluţă roşie!

De unde să se întoarcă? îi făgădui multe, îi mai turnă lichior, îi spunea vorbe alese şi tot vorbind se ridică abil, parcă pe nesimţite, fără s-o slăbească de mijloc, o trase în partea cealaltă a camerii, sub perdea; acum nu li se mai vedeau decât umbrele proiectate pe pânză. Motoacă strânse pumnii, descumpănit – nu se aşteptase să se întâmple atât de repede. Privea umbrele, paralizat. Poate acum faţă încerca să se împotrivească, se dădea între ei o luptă, se zgâlţââau picioarele patului. Vru să se repeadă la uşă, dar în clipa aceea, în toiul luptei, Telengescu se ivi cu spatele de după perdea, cu pantalonii în vine. Avea bucile lungi şi albe, coapsele subţiri, cu peri ţepoşi.

Uşa era prea departe; nu mai judecă altceva. Îşi înfipse degetele sub cercevea şi, când smuci, geamul sări în lături, sticlă se făcu ţăndări. Dintr-un salt fu cu genunchii pe pervaz, de acolo se aruncă drept în spatele lui Telengescu, îi propti pumnii grei în ceafă, gâtul trosni umed, ca o ceapă, îl răsturnă în pat şi începu să-l croiască. Îl croi cu nuiaua pe spatele gol până ce trupul rămase moale. Atunci o luă în primire pe soră-sa, lovi în ea fără să aleagă unde, în cap, în piept, în burtă – n-o adusese nimeni cu sila.

Curtezanul îşi venise în fire, dădea să-şi ridice

pantalonii. Se întoarse la el, îi puse genunchiul în ceafă, dădu drumul nuielii.

— Na şi p-asta! Ţine, crai de oraş, satură-te de iubit!

Pe spatele gol ieşeau dungi vinete, şuviţe de sânge începură să curgă pe buci. Motoacă simţi muşchii cefii frângându-se sub genunchi; gâtlejul horcăi. Crezu că îl răpusese şi se ridică, ostenit. Telengescu ţâşni de lângă el, de neînţeles cum, şi se aruncă pe geam cu pantalonii în vine, cu capul în jos, ca la bazin. Pantalonii se agăţară într-un cârlig, câteva clipe rămase spânzurat sub pervaz, până ce stofa pârâi şi corpul se auzi căzând peste gătejele de sub zid.

— Stai că te omor!

Fugarul se năpusti în drum, sărind într-un picior, împiedicându-se în restul de pantalon. Din fugă simţi nuiaua pe cracii goi. Se aruncă înainte, bucata de pantalon zbură ferfeniţă în vânt.

— Stai tu, crai de oraş! gâfâia Motoacă în urma lui.

Nu crezuse că orăşanul era în stare să fugă aşa, fugea de parcă avea motor de avion şi urlă să scoale morţii din mormânt:

— Ajutor! Săriţi!

Numai că urlă în pustiu.

Aproape de piaţă, se împiedică şi se prăvăli în glodul întărit. Motoacă se aruncă asupra lui, îi puse talpa în ceafă şi începu să lovească.

— Na, mă, crai de oraş! Na, ţine-o şi p-asta!

Ieşit din minţi, Telengescu se smuci, se răsuci, îşi rupse gura în talpa pantofului ţintuit, scăpă şi fugi, urlând:

— Săriţi, oameni buni!

În piaţă era un singur om, Bocanu, înfipt cu picioarele

şi cu bâta în movila lui, nemişcat, uriaş, ţinând locul tuturor celor plecaţi. Cum jucau în spate, flăcările îi întăreau liniile trunchiului, îl făceau mai aspru şi mai noduros.

Îl aştepta pe Stoian să vină de la oraş, cu ce-o găsi – autobuzul nu mai mergea. Îl trimisese să vândă cuponul; nu-i intra în cap că era ultimul!

De un timp se făcuse mai arţăgos, înjura la răscruci, pe oricine, lovea cu bâta, în orice, zvârlea cu bolovani după oameni.

— Dă ce nu plecaţi d-aici, mă puşlamale? Nu v-ajunge cât aţi murdărit locurile? Huo, la oase! Duceţi-vă dracului în în lume!

N-avea somn, ieşea din casă în faptul zilei şi pornea să colinde schelele, printre sondele părăsite, lovea cu bâta în uşile deschise, rupea firele electrice, spărgea geamurile pe la cazărmi şi becurile uitate pe stâlpi, îşi băga capul prin clădirile goale, gata parcă să ia pe cineva în coarne, ca un bivol întărâtat de lumină roşie.

— Ahaha! răcnea, mulţumit, printre ruine. Plecarăţi? Să nu vă mai întoarceţi!

La început nu-l recunoscu pe Telengescu şi nici nu-şi dădu seama de ce gonea ca apucaţii. Pe urmă trupul începu să i se zgâlţâie ca de râs, cu umerii jucând înainte şi înapoi, în jos şi-n sus, cu burta zbătându-se sub chimir, cu picioarele îndoindu-se de genunchi.

— Ahahaha, veneticule, o păţişi?!

Motoacă rămăsese în urmă, îi era de ajuns, dar Telengescu tot mai răgea, galopând la deal:

— Ajutor, săriţi!

Bocanu învârti bâta pe deasupra capului.

— Tunde-o, băă! Un-ţi-e pălăria? Un-ţi-e ochelarii, băă,

i-ai uitat?

Telengescu trecuse de el, gonea nebun spre răscrucea din deal, iar Bocanu se luase pe urma lui, sprinten cum n-ar fi fost de crezut.

— Un-ţi-e jurnalu, bă?

În capul dealului fugarul şovăi, năuc, apoi se aruncă la vale, pe drumul care ducea la câmp.

Bătrânul se opri, înfipt în pământ ca un stâlp.

— Du-te, bă! răcnea. Du-te, bă, şi să nu mai vii!

Flăcările îi întindeau umbră peste dealuri, peste dâmburi şi râpe până la orizontul împădurit.

39

În dimineaţa de Ignat, măcelarul se sculă înaintea zorilor, se îmbrăcă grăbit, îşi înfipse cuţitele la brâu şi ieşi pe uşa prăvăliei.

Piaţa era pustie. Ningea domol, din ajun, cu fulgi mari, afânaţi, o ninsoare ca pentru sărbători. Fulgii răsfrângeau lumina roşie, de la foc, şi văzduhul părea o cascadă de stele căzătoare.

În afară de un flăcău cam fără căpătâi, care aştepta sub şopronul măcelăriei, nu se vedea niciun om pe drum; prin văi se auzea arar o împuşcătură de motor, pierdută fără ecou în perdeaua de fulgi.

Măcelarul, cu flăcăul, tocmit din ajun, porniră împreună şi merseră prin zăpada neumblată până la poarta Coteiului.

— Domle Stoiene!

Nu mişca nimic, nici în casă, nici în ogradă.

— Oare o fi plecat de pe acum?

— Păi o fi târziu!

— Naiba să ştie; dă când cu focu, nu mai înţelegi dacă e noapte sau zi. Hai la domnu Chivu!

Coteiul o luase înaintea măcelarului şi aştepta dincolo, pe cerdac, să se scoale Bocanu. La bucătărie, Lina încălzea apă într-un ceaun. În coteţul de după grajd, porcul grohăia neliniştit.

— Bună dimineaţa, domle Stoiene! Vii să ne deschizi?

— Păi puteai să fii mai devreme, să intri cu mine odată!

În ultima vreme Coteiul se înăsprise, nu-i mai intra nimeni în voie, luase apucăturile bătrânului. Lumina roşie, care nu se mai stingea, care îl chinuia şi noaptea, jucându-i crucile ferestrelor pe pereţi, îl întărâta, şi nu era dimineaţă să nu se scoale arţăgos. Numai faţă de Bocanu se stăpânea, se arăta totdeauna supus; dar când venea acasă, punea mâna pe ce-i ieşea în cale şi trântea de pământ.

Cu Lâna nu-şi pierdea multă vreme şi nici cuvinte multe nu strica, pentru că n-avea când, chiar dacă ar fi vrut. Nevastă-sa robotea toată dimineaţa dincolo; la prânz venea acasă, prin livadă de pruni, ca să nu mai ocolească pe drum, şi se apuca de gătit. Cum mântuia, fugea din nou la taică-su, iar când se întorcea seara, îşi găsea bărbatul în mijlocul patului, cu burtă în sus, citind încruntat în jurnal.

Coteiul luase obiceiul să cumpere din când în când câte un ziar, pe furiş, să nu-l simtă socră-su, şi-l purica, mirându-se de câte fapte se puteau întâmpla în lume, fără ca el, ani de zile, să le fi ştiut. După ce termină de citit tot, luă foile de la cap şi rămânea cu ochii pe reclame, îndelung. O mulţime de lucruri frumoase erau de vânzare şi pe toate le-ar fi vrut: săpunuri, maşini de bărbierit, gramofoane, ceasornice, gemantane, oglinzi, parfumuri, toate cu desene ispititoare care-i deschideau cheful de trăit.

De Lină nu-i era teamă că l-ar putea pârî; că îşi vedea sfioasă de ale ei, nu-şi ridică niciodată ochii din pământ şi nu îndrăznea să scoată vreo vorbă, decât dacă îl vedea mulţumit.

El însă nu era mulţumit decât rareori; acum, când stătea în casa lui, stăpân, când nu se mai temea că îl tot urmăreşte cineva pe la geam, avea mai mult timp să gândească, şi gândurile îl făceau ursuz. Vedea în reclame femei în cămăşuţe străvezii, până la două palme mai sus de genunchi, cu ciorapi întinşi în port-jartiere strânse pe mijloc, cu sânii zvâcnind sub broderii, cu părul numai inele căzute pe umerii goi, şi când venea Lină, îmbrobodită, cu bunda mirosind a oaie de la zece paşi, toate visele i se întorceau pe dos.

— Domnu Chivu s-a sculat? întrebă măcelarul.

Coteiul împinse cheia mare în broască şi-o învârti arţăgos. Bocanu i-o încredinţase la Sfântu Ilie, când se împlinea anul de la nuntă.

— Trebuie să se scoale acu!

Măcelarul se apucă să-şi ascută cuţitele pe piatra din uşa bucătăriei. Flăcările de pe vatră îi jucau în ochi. Unde se întorcea, trebuia să vadă roşu; zăpada era roşie, pereţii casei roşii, obrazul Linii, piatra, cuţitul, mâinile lui, toate erau roşii.

— Ai pus apă de ajuns, cuconiţă?

Sus, pe cerdac, Coteiul îşi umflă burta sub chimir. Simţea că măcelarul o făcea cucoană pe nevastă-sa pentru el, nu pentru bunda şi broboada ei. Îl auzi pe socră-su în casă, tuşind. Bătrânul ieşi pe cerdac, în cămaşă de noapte, cu picioarele goale.

— Venişi, Stoiene?

— Uliuu, păi dă când am venit!

— Să trăiţi, domle Chivu!

Bocanu îl privi pe măcelar chiorâş, cu ochii cârpiţi şi nu-i răspunse nimic. În ultimul an mai îmbătrânise. Părul albit rămăsese rar şi, cum era răvăşit de somn, îi dezvelea creştetul roşu, plin de zbârcituri. Grăsimea din obraz coborâse la vale, se adunase în guşi, îi făcea capul mai gros jos, sub fălci, decât la mijloc.

Baba Radă se auzi, sfioasă, în tindă:

— Ţi-am adus dă bărbierit!

Bătrânul mai rămase câteva clipe pe cerdac; lumina focului îl nemulţumea rău.

— Tot nu l-a stins, mă?

— Nu l-a stins, nene Chivule! răspunse Coteiul, lipindu-se de zid, de parcă ar fi fost vina lui.

— Ascute bine, mă!

După ce se bărbieri, bătrânul ieşi încheindu-se la chimir, cu obrazul înroşit de brici. În bucătărie, Lina răsturnă cârnaţii pe taler, scurse untura deasupra.

— I-a făcut numai buni, nene Chivule!

Măcelarul ascuţea cuţitul de zor, sub fulgii care i se aşezau domol în spinare, făcându-i o hlamidă de purpură, ca la împăraţi. Pe la alte case începură să se audă guiţături; în coteţ porcul ascultă câteva clipe, nemişcat, pe urmă grohăi încet, întrebător.

— Gata, mă? întrebă Bocanu, ivindu-se în prag, cu pântecul umflat sub chimir şi cu obrazul aprins de rachiu.

— Gata, domnu Chivu!

Sub zăpadă era gheţuş; la primul pas, piciorul lui Bocanu alunecă într-o parte. Coteiul se repezi să-i dea ajutor.

— Să nu cazi, nene Chivule!

— Cum să cad, mă? Ai mai văzut tu pă vrunu ca mine căzând?

Măcelarul şi celălalt alergară înainte, la coteţ; se auzi guiţatul porcului, amestecat cu gâfâielile şi buşiturile oamenilor care se luptau să-l scoată afară şi să-l pună jos.

— Ce zici, Stoiene, să aibă ca la fo două sute dă kile?

— Numai două sute de kile, nene Chivule?! Păi ce, mai are cineva porc ca al dumitale?

Bătrânul mormăi ceva, mulţumit.

— Da neşte şorici mâncăm noi acu?

— Mâncăm, nene Chivule, cum nu!

— Ăsta-i bivol, nu porc, domle Chivu!

— Ţine, mă! Ce, n-aţi mâncat azi? Ţine, fir-aţi ai dracului, că vă înjunghii pă voi!

— Haideţi, acu e gata!

Bocanu îşi înfipse cizmele în zăpadă, crăcănat, scuipă în mâna dreaptă, luă cuţitul şi se aplecă. Şoriciul străpuns pârâi, sângele ţâşni departe.

— Pune oala, mă, ce stai?!

— Să-l mâncaţi sănătoşi!

— Îl răpusei! grohăi Bocanu, ridicându-se mulţumit.

Piciorul îi alunecă sub zăpadă, pe gheţuş.

— Nene Chivule, să nu cazi!

— Eu, mă!? Eu, mă!?

Se prăvăli scurt, retezat. Mâna cu cuţitul căută sprijin pe pământ. Trupul greu veni deasupra, lângă oală cu sânge, care se răsturnă, înnegrind zăpada de jur-împrejur.

— Nene Chivule! ţipă Coteiul, înspăimântat.

Socră-su rămase cu capul în zăpadă; icnea. Pălăria îi sărise până în gard. Măcelarul cu omul lui se repeziră în

ajutor. Trupul se zbătea, pământul tremura sub buşituri. Îl răsuciră ca pe un butuc; chimirul apăru înecat de sânge, străpuns de cuţit drept în mijloc.

— Lâno, mamă Rado, veniţi! Săriţi, nenea Chivu s-a înjunghiat!

Pe la case, peste dealuri, porcii guiţau speriaţi. Prin ninsoare răzbeau zburături de fum cu miros de şorici pârlit.

Bocanu se zbătea lângă porc, cu gura însângerată în râtul lui.

40

Dimopol mergea la Braşov, să petreacă revelionul la cuscri; toată familia era adunată acolo, numai el întârziase cu treburi. Pe Benone îl însurase de curând cu faţa unui industriaş, fabricant de postav.

Ieşind în prag, văzu că afară era cald.

— Amilcar, mi se pare că nu-i de şubă!

Avea o şubă de postav cenuşiu, englezesc, căptuşită cu bizam, pe care abia o cumpărase, de ocazie, mai pe nimic, de la un boier basarabean scăpătat, şi ţinea la ea mai mult decât dacă ar fi luat-o scump.

Se întoarse în casă şi o schimbă cu un palton vechi.

Îndată ce ieşiră pe barieră, flacăra se ivi în faţă, jucând alene pe cerul de fum. Un nor negru, stratificat, cobora până aproape de oraş.

— Parcă a mai scăzut, Amilcar.

— Aşa scade uneori, dar pe urmă creşte iar.

— Măi, Amilcar, ce de bani pierduţi, ce de bani!

La Câmpina se opri să arunce o privire asupra castelului. Nu-l luase încă în stăpânire. Era în proces, mai

multe bănci aveau pretenţii asupra lui. Un avocăţel şmecher, folosindu-se de boala proprietarului, internat la Spitalul Central, încurca lucrurile şi îi ţinea pe toţi în loc.

Clădirea se vedea sus, posomorâtă, pe dealul pustiu. Pe zidul din faţă, luminat de flăcări, geamurile vinete păreau nişte firide de cavou. Dintr-un singur coş ieşea o dâră subţire de fum. Fereastra unei lucarne era smulsă din balamale şi atârna pe acoperiş, bătută de vânt.

— Amilcar, aşteaptă o clipă! Să nu opreşti motorul.

Poartă mare de fier era pe jumătate deschisă; câteva urme singuratice de paşi, în zăpada moale, duceau în lungul aleii, ocoleau intrarea principală, se îndrepteau spre dependinţe.

Dimopol urcă scările întroienite şi apăsă îndelung, nerăbdător, pe butonul soneriei.

— Mai bine opreşte motorul, Amilcar!

Glasul lui făcu să se deschidă o fereastră mică, la etaj.

— Cine e?

— Eu sunt, doamnă. Eram în trecere şi am venit să vă prezint omagiile mele.

— Vorbeşte cu avocatul! Eu nu ştiu nimic.

— Stimată doamnă, aş vrea să urc un minut. Iertaţi-mă că am sunat la o oră atât de nepotrivită!

— Puteai să suni până mâine, soneria nu merge! E curentul tăiat.

— Dacă nu vă supăraţi, doamnă, e o fereastră căzută la pod.

— Şi cin s-o pună? Sunt singură.

— Atunci daţi-mi voie să mă urc eu.

Sus, nu se schimbase nimic; zidurile erau tot netencuite, rânjind în întuneric. Scândurile întinse pe jos

rămăseseră în acelaşi loc; nici măcar molozul nu-l adunase cineva. Pe o uşă întredeschisă, mai în fund, scăpa o dâră de lumină. Dimopol se strecură pe lângă zid, îşi băgă nasul prin crăpătură şi răma-se surprins: Anghelina prefăcuse sala de baie în odaie de locuit. O lampă cu gaz atârnată într-un cui făcea să lucească faianţa albă de pe pereţi. Peste cadă era întinsă o somieră, cu aşternutul mototolit. În locul cazanului scos, dogorea o sobă de fier, un godin nr 3; deasupra sfârâia o cratiţă acoperită, răbufneau aburi de mâncare. Pe mozaic, într-un jurnal, se vedeau coji de cartofi şi alte resturi de bucătărie.

— Dincolo era prea mare, nu se încălzea de loc. Când a dat gerul, m-am mutat aici.

— Nu vă duceţi nicăieri astă-seară?

— Nu mă duc!

— Atunci, doamnă, dacă-mi îngăduiţi, dau o fugă până în pod.

Fereastra scârţâia deasupra acoperişului. Găsi o ladă goală, o târî sub lucarnă, să aibă pe ce se sui, se duse din nou la gazdă, făcu rost de un ciocan şi izbuti să bată balamalele la loc, măcar provizoriu. Dar la ultimele lovituri, zăpada de pe lucarnă porni la vale şi îi căzu în cap ca o avalanşă. Când coborî, era alb.

— Stimată doamnă, am să-mi iau îngăduinţa să mai trec pe la dumneavoastră. Vă doresc un an fericit!

— Bine!

Când se rezemă în pernele automobilului, cămaşa i se lipi îngheţată de spinare; începu să dârdâie, în ritmul motorului. Băltoacele de pe drum se încreţeau pe margini, făceau crustă de gheaţă. „Ar fi fost mai bine cu şuba!”

Un ceai fierbinte i-ar fi făcut tare bine. Se gândi să

oprească la Sinaia, să intre undeva să se încălzească, dar îşi alungă repede această slăbiciune; până la Braşov nu puteau face mai mult de două ore. De ce să dea bani pe un ceai prost de cofetărie?

Aproape de Comarnic, Amilcar aprinse farurile; dintr-o dată în automobil se făcu mai frig.

„Dar un ceai poate n-ar strica.”

— S-a lăsat ger, sau mi se pare mie?

— E ger în lege!

— Hai, dă-i mai repede!

Dincolo de Posada simţi un cuţit în spate. „O să oprim la Sinaia!”

În oraş, trotuarele erau pline de oameni. De pe străzile laterale veneau băieţi şi fete, îmbujoraţi, cu schiurile pe umeri. Vitrinele magazinelor străluceau, şi lumina se răsfrângea în zăpada curată de afară, năştea mii de cristale. La câte o fereastră se vedea pomul de Crăciun, cu lumânările aprinse.

Luminile, mişcarea această sănătoasă, plină de tinereţe şi de veselie, îl înviorară. Îi plăceau strălucirea, viaţa, zgomotul sărbătorilor. Înainte de a ajunge la cofetărie, mai avu un moment de îndoială; să stea, sau nu?

— Dă-i înainte, Amilcar.

Dar îndată ce automobilul ieşi din oraş, începu să-i pară rău după lumina lăsată în urmă. Simţea iarăşi cuţitul în spinare.

— Amilcar!

Şoferul întoarse capul. Dimopol îl privi, zăpăcit; nu ştia de ce îl chemase; parcă avusese gândul să se întoarcă.

— Dă-i repede, amice!

Avea să se oprească la Buşteni sau la Predeal.

Caraimanul apăru în faţă, acoperind cerul pe jumătate, masiv şi rece. Zăpada scânteia geruită pe creşte.

— Hai, Amilcar, hai!

Clănţănea, numai dinţii i se mai mişcau, tocând frigul din automobil; restul trapului era ţeapăn.

„A, ce mai ceai am să beau!” Visa la casa cuscrului.

Prin Buşteni trecu fără să-şi dea seama; numai când automobilul îl înghesuia în perne, la curbe, cuţitul îi pătrundea mai adânc în spinare.

„Un ceai mare, cu rom!”

— Ar fi bine să vă daţi jos, să beţi un ceai!

— Unde suntem?

— La Predeal.

Nu ştia când se oprise automobilul. Amilcar coborâse şi umblă în cutia cu scule de sub banchetă.

— N-o să termin aşa repede!

— Ce s-a întâmplat?

— Cauciucul.

În faţă, pe geamul îngheţat al cofetăriei Flagner se desluşeau oameni aşezaţi la căldură.

— Nu coborâţi?

Ce rost avea să mai coboare? Între un ceai mic şi scump, de cofetărie, şi un ceai boieresc, la cuscri, nu era alegere. Se strânse în fundul cupeului.

Din când în când, uşa cofetăriei se deschidea şi oamenii plecau repede, tropăind pe zăpada îngheţată. I se părea că visează. Nu se limpezi decât în serpentinele dinspre Timiş, unde automobilul, pornit fără ştirea lui, îl înghesuia în perne, când pe o parte, când pe alta, înjunghiindu-i pe rând toate coastele.

— Mână încet, Amilcar!

Pe serpentine îi era întotdeauna frică să nu se ciocnească. Dar pe drumul îngheţat nu mişca nimic. Valea se deschidea înainte, fără capăt. Câte un copac trosnea de ger şi zgomotul aluneca în jos, pe gheaţă, hârşiindu-se de ramurile uscate. În pustietatea pădurii, automobilul îşi întâlnea pe fiecare pantă a serpentinei ecoul lăsat deasupra, pe panta cealaltă.

Devale, pe linia dreaptă, venea un tren din urmă. Pe mesele din dreptul ferestrelor ardeau lămpi cu abajurul de dantelă ruginie. Înăuntru se vedeau călătorii mişcându-se, îmbrăcându-şi paltoanele, pregătindu-se de sosire.

La ultimul vagon, pe ţeava caloriferului ţâşnea o jerbă de aburi, care se împrăştia pe toată valea. Dimopol nu mai văzu drumul.

După un sfert de oră, automobilul intră pe poartă de fier, făcând să strălucească sub faruri zăpada parcului, ocolea încet pe alee şi oprea sub portal.

Uşile mari se dădură în lături. Pomul rămas de la Crăciun strălucea de podoabe în mijlocul holului; în jurul lui se mişcau oameni în haine negre. Dincolo de ei, în gura de cămin uriaşă, ardeau câţiva buşteni întregi.

— A venit! se auzi vesel un glas de fată.

Nora, în rochie albă, se repezi afară, ca o zburătură de zăpadă. În uşă se ivi Benone, apoi cuscrul şi alţii ai casei.

Amilcar deschise portiera.

— Bine-ai venit! strigă tânăra doamnă.

În fundul cupeului, Dimopol stătea ţeapăn, cu capul căzut în piept; din ochii amorţiţi, gerul făcea să i se prelingă pe obraz lacrimi îngheţate.

Îl duseră în casă. La căldură, paltonul făcut scoarţă începu să picure.

— Repede, trimiteţi după doctor!

— Dar ce s-a întâmplat? Amilcar, vorbeşte!

Bancherul îşi reveni, în fotoliul din faţa căminului, şi le zâmbi tuturor, aproape fără să-i recunoască.

— Daţi-mi un ceai! Un ceai mare, cu rom!..

41

Un automobil mare, cărămiziu, un Ford nou cu opt cilindri îşi încetini mersul în dreptul cârciumii şi, înainte de a coti pe strada Coloniei, şovăi o clipă, cu roţile în noroi. Câţiva inşi feluriţi, mai mult ţărani, erau îngrămădiţi pe trotuar.

— Uite popă, nu e popă! Care-i popă? Hai, bade, să te văd, ai ghicit?

Stoian se aplecă pe geamul automobilului, fără să-şi ia mâna înmănuşată de pe volan. Avea o pereche de mănuşi galbene, nou-nouţe, care stăteau încă ţepene, făcându-i degetele ca nişte beţe.

— N-ai ghicit! Nu-i nimic, mai încearcă o dată! Uite popă, nu e popă! Care-i popă?

Mai era o oră până să plece trenul de Văleni, şi călătorii care se duceau timpuriu la gară se opreau pe trotuar să caşte gura. În cârciumă se auzea scârţâind o vioară între chiotele câtorva cheflii.

Automobilul se năpusti pe strada Coloniei, aruncând noroiul până în zidurile caselor. Ultimele urme de zăpadă se topiseră, apă murdară inunda cartierul. Oamenii călcau în vârful picioarelor, din piatră în piatră, ţinându-se de garduri. Pe la porţi se vedeau copii zdrenţăroşi, cu încălţămintea ruptă, amărâţi că de-atâta noroi şi apă n-aveau unde să se

joace.

La a doua stradă, pe dreapta, automobilul frână brusc. Stoian nu-şi mai simţea inima bătând.

Venea de-a dreptul de la Bucureşti, de la garaj; cum îşi ridicase automobilul de la reprezentanţă, umblase din magazin în magazin şi îl încărcase. Luase, fără pricepere şi fără alegere, tot ce văzuse şi crezuse că i-ar trebui maică-si; în spate, pe canapea, pe jos, erau aruncate unele peste altele pachete cu lucruri de îmbrăcăminte şi de mâncare; pantofi, papuci de casă, rochii de gata, stofe, pânzeturi, şaluri, ciorapi, borcane cu dulceaţă, cutii cu bomboane, căpăţâni de zahăr, bidoane cu untdelemn; nici nu le ţinea seama. Le cumpărase cu un fel de furie, mirat că nu erau destul de scumpe şi că nu făceau să scadă hârtiile de o mie împăturite în portofel. Ar fi vrut să încarce automobilul atât, încât să plătească dintr-un singur transport anii de suferinţă legaţi de cartierul Coloniei, şi anii ceilalţi.

Strada noroioasă, cu împrejmuiri de şipci nevopsite, înnegrite de ploaie, era pustie. Băncile din porţi păreau putrede. Câteva păsări murdare scurmau pe sub garduri.

De aici înainte, Stoian mână încet, la pas, fără curaj. Recunoscu porumbarul de lângă podul casei; putrezise. În dreptul porţii opri, vru să coboare, se răzgândi, apăsă lung pe claxon. Prin curţi începură să latre câinii; la o fereastră, peste drum, se mişcară perdelele. Dinspre Dâmbu venea un ceferist.

„Oare să fie plecată?”

Recunoştea casa, aşa cum o lăsase, numai că se făcuse mai scundă; acoperişul de tablă ruginită era ciuruit. În verigă de fier de la uşa bucătăriei atârna un lacăt mare, negru. Se uită la acoperiş. Hornul părea îngheţat.

Coborî, nedumerit. Era îmbrăcat din nou cu haine negre la două rânduri, peste care atârna un pardesiu cenuşiu, descheiat. Se aranjase repede, în câteva ceasuri, la Cehoslovaca, înghesuise în lada automobilului tot ce-i trebuia numaidecât: cămăşi colorate, cravate, gulere tari, ciorapi, izmene, jartiere, pantofi. Şi-ar fi cumpărat mai multe, dar nu avusese când. Era dezamăgit, portofelul nu se uşura de fel, îi dădea simţământul unei neputinţe pe care n-o înţelegea, care-l obosea, făcându-l să creadă că niciodată n-o să-şi guste bogăţia.

Când să deschidă poarta, descoperi o hârtie spălată de ploaie, lipită de gard sub o mică streaşină de tablă. Era un bilet de închiriat, obişnuit, cu litere mari, negre, pe hârtie roşie. Dedesubt scria de mână: „A se adresa la biroul domnului Dimopol, în Piaţa Unirii”. Ultimele cuvinte fuseseră şterse cu două linii, şi dedesubt adăugat: „A se adresa doamnei Dimopol, Bulevardul Independenţei”.

Nu înţelegea; încercă să intre, dar poarta era încuiată.

— Bună ziua! zise ceferistul. Căutaţi pe cineva?

Stoian se întoarse spre el; îi era necunoscut şi totuşi parcă îl ştia de mult, cu uniforma lui neagră, cu roţile zburătoare de tinichea de la guler, cu geanta umflată de sub braţ. O locomotivă ţipă în Gara de Nord.

— Nu stă nimeni aici?

— Nu, că nu s-a închiriat. A stat o pensionară de la noi şi dac-a murit, casa a luat-o domnu Dimopol, că era în gaj. Acu aud c-a rămas nevasta lui, că el a murit…

— Când a murit?

— Domnu Dimopol? Astă-iarnă; a avut pleumonie.

— Nu, cine a stat înainte…

— A, păi de mult, anii trecuţi.

Ceferistul se duse. Stoian rămase câteva clipe în poartă, apoi se urcă în automobil şi trânti portiera. Nu-şi dădea seama dacă era trist, sau numai mirat. Dar nici mirat nu trebuia să fie; se întâmplase întocmai cum era firesc. Fusese firesc să plece şi firesc să vină prea târziu. Apucase pe un drum greu şi prea lung.

Porni încet, fără gânduri, ajunse în Dâmbu, o luă la dreapta pe malul gloduros; nu-i mai păsa de arcurile care scheunau prin gropi, nici de noroiul care stropea caroseria nouă până pe acoperiş. La pod, câţiva copii scurmau gunoaiele de sub mal, căutau cârpe de făcut coadă la zmeu.

Nu era şi el acolo, amestecat cu ei?

Bragagiul şi covrigarul se duceau spre gară, să-şi vândă marfa mulţimii care venea la tren. Îi cunoştea! Bragagiul şi covrigarul! Patru caramele de un leu, o bragă, cincizeci de bani; la fel, un covrig cu susan... Avea şi de doi lei, mai mari, cu miezul galben, de şofran. Nu-şi cumpărase niciodată un covrig de doi lei! Acum, cu banii din buzunar, câţi ar fi putut să-şi ia? Dar cu banii de la bănci? Ar fi putut să cumpere covrigi pentru toţi copiii săraci din Colonie, şi pentru ceilalţi, din oraş, pentru toţi copiii din toată lumea. Dar el simţea o duşmănie de neînţeles pentru copii, pentru aceia de sub mal, pentru ceilalţi de pe maidan, pentru cei din porţi, din uşile prăvăliilor, pentru toţi copiii care puteau să fie.

Porni spre oraş, încet, la pas, cu ochii peste tot, cercetând ogrăzile printre şipci, urându-i pe toţi oamenii aceştia săraci, care sluţeau faţa pământului, îi aduceau aminte de anii lui urâţi, nu-i dădeau tihnă, îl împiedicau să se lase în voie pe pernele automobilului, să-şi simtă

portofelul plin în buzunar.

La cârciumă frână brusc şi apăsă pe claxon, lung, agresiv.

Doi geambaşi veneau dinspre spital, călcând prin mijlocul drumului, stropind până departe cu noroi.

Unul se apropie de geamul automobilului şi întrebă, respectuos:

— Căutaţi ceva?

Stoian îi privi pe amândoi. Câţi geambaşi văzuse în cartier? Erau oare aceiaşi, pe care îi ştia el? îi venea să le spună: „Haide, daţi, mă! Daţi, dacă aveţi curaj! Nu mă mai cunoaşteţi? Nu ştiţi câte piedici şi câţi ghionţi am înghiţit de la voi?”

Da, erau aceiaşi, niciodată n-aveau să se schimbe, din tată în fiu, cu mustaţa neagră şi cu brâul verde strâns pe mijloc.

— Căutaţi ceva, coane? repetă geambaşul şi mai respectuos.

„Ce caut oare?”

Neprimind răspuns, omul se trase de-a-ndăratelea, intimidat, şi urcă treptele cârciumii, împreună cu celălalt. Pe uşă ieşea un băieţel slăbuţ, palid, cu o litruţă de rachiu. Geambaşii îi dădură câte un ghiont.

— Cui duci ţuica, mă?

„Uite ce caut, uite ce-am venit să văd!” se gândi Stoian.

Nu ştia de ce, ar fi vrut să se ia după copil, să-i tragă şi el câţiva ghionţi. Ar fi vrut să strângă toţi copiii din Colonie, să-i pună pe un rând, să treacă prin faţa lor şi să le tragă nemilos un pumn în coaste.

Porni furios; accelera nesăbuit, debreia prost, hârâia vitezele, fără să-i pese de automobil, claxonând lung la răspântii, căutând parcă peste tot un sărac, să dea peste el. Dar trecătorii fugeau, se lipeau de ziduri, să se ferească de noroi.

Ieşi din oraş şi se pomeni cu focul în ochi. Pe drumul schelei veneau tractoare, aduceau coloane lungi, ruginite şi murdare de pământ. În urma lor scârţâia câte o căruţă încărcată cu lucruri de casă, sărcăcioasc, dulapuri strâmbe, somiere desfundate, oglinzi ştirbite, scaune, sobe de tuci, găleţi, mături tocite, toate acoperite cu o prelată şi legate pe deasupra cu frânghii. Pe de lături mergeau oameni întunecaţi, cu privirile în pământ. Câte o femeie îşi alăpta pruncul din mers, călcând prin băltoace.

Stoian mâna vijelios pe lângă ei şi-i stropea răzbunător cu noroi. Până în Valea Doftăneţului nu încetini. Crestele împădurite îl înconjurau, roşii. Autobuzul zăcea afară, părăginit, lângă şandramaua bătută de vânt. Cauciucurile erau scoase, capotele ridicate, se vedea motorul ruginit.

Claxonă şi aşteptă să iasă cineva, să-l vadă cu automobilul; n-avea cine să vină, locul era pustiu. Porni la deal cu acceleratorul apăsat nemilos până la podea; şoseaua noroioasă era goală. Pe la câte o sondă mai apropiată, pe la vreo cazarmă, încetinea şi apăsa lung pe claxon; nu se vedea nimeni, nu mişcau decât umbrele ruinelor, jucate de flăcări pe pământul pustiit.

Sus, la răspântie, opri, lăsă geamul, claxonă, scoase capul afară, privi înainte şi înapoi. Ţipătul claxonului se ducea pe vale, îşi pierdea ecoul de tablă spartă prin râpi.

Coborî în piaţă şi sună lung. La Salon, obloanele erau trase; firma desprinsă atârna într-un cui, se legăna

deasupra terasei. Brutarul şi măcelarul plecaseră; peste ferestrele lor erau bătute scânduri murdare de păcură. Nicio prăvălie nu era deschisă; numai la cârciuma Grecului se vedea licărind o lumină. În gura gangului, la Dumitrică, se ivi capul mic al babei Neagă, lipit cu teamă de zid. Stoian îşi scoase pălăria şi o salută zâmbitor.

— Ce faci, mătuşă?

Aştepta că baba să se minuneze de automobil.

Bătrâna nu-l recunoscu; privi mirată maşina, pe urmă văzând că nu face nimic rău, se desprinse de zid şi trecu peste podeţ.

— Vrei să te plimb? o îmbie Stoian.

Ea se apropie până la câţiva paşi, aruncă în lături o privire speriată şi întinse mâna, cu pumnul strâns.

— Ce ai acolo, mătuşă?

Glasul o sperie; îşi trase mâna înapoi, între fuste, o luă la fugă peste podeţ şi intră în gang, unde începu să cârâie, lipită de zid.

Stoian mai apăsă o dată pe claxon, apoi smuci volanul şi cârmi în loc, devale. Pe la sonde se vedea câte un om răzleţ, privind nepăsător în drum. Tabla de pe acoperişurile atelierelor, desprinsă şi bătută de vânt, zdrăngănea, lucea în lumina flăcărilor.

Automobilul ocoli toată Schela Veche, se întoarse pe Drumul Părăsit, cu roţile până la jumătate în noroi. Speriaţi de claxon, câţiva oameni care desprindeau scânduri din pereţii unei barăci o luară la fugă peste drum şi se pierdură în pădure.

Când trecea a doua oară prin piaţă, Stoian îl văzu pe Motoacă ieşind de la Grec.

Opri în dreptul lui, se aplecă pe fereastră şi îşi scoase

pălăria, salutând zâmbitor.

— Ce faci, Motoacă? Vrei să te plimb?

Flăcăul privi automobilul, nepăsător.

— Ţi-ai luat maşină?

— Mi-am luat! Hai, urcă!

— Merge bine?

— Cum e trenu! Nu vrei să vezi?

Motoacă făcu un pas, îşi băgă capul înăuntru şi privi cadranele de pe tabloul de bord.

— Are şi ceas?

— Păi cum altfel?

— Bravo dumitale! Pe pantofi cât ai dat?

— Cinci sute, fără un pol! Da am alţii, mai buni.

— Şi pe haine?

— Patru mii.

— Te înţolişi! Pălăria de care e?

— Borsalină calitatea întâi!

— Bravo dumitale! Acu ce-ţi mai iei?

— Nu ştiu încă; să vedem. Sunt multe de luat, răspunse Stoian, lăţit cu îngâmfare în pernele automobilului.

Motoacă se aplecă spre el, îl privi o clipă de aproape, apoi, pe neaşteptate, cu o nepăsare care-i lăsa obrazul neclintit, se opinti şi-i repezi un scuipat între sprâncene.

Cauciucurile şi motorul urlară cu furie. Automobilul goni smintit până acasă şi nu se opri decât în poartă.

Stoian se mutase în casa lui Bocanu, în odaia de la faţă, unde dormea numai el, fără Lina.

Aceasta se repezi de pe cerdac să deschidă. Nu luaseră pe nimeni în curte; nevasta le făcea pe toate.

Văzând-o prostită, cu ochii zgâiţi la el, mânia bărbatului se topi într-un surs de îngâmfare.

— Ce te uiţi aşa, fă?

— Mâi singur, Stoiene?

Se mira mai mult că îl vedea şofer, decât că venise cu automobil şi cu haine orăşeneşti.

— Mân! Da ce credeai tu? Du-te şi deschide la grajd!

Lina alergă. De când murise taică-su, luase frica lui Stoian, era învăţată să-i fie frică de cineva.

Baba Radă se ivise în uşa tindei, de unde privea tăcută, pe sub basma. Când îl văzu pe ginere-su ieşind din grajd, se trase înapoi şi se topi în întunericul odăii din fund. Nu-i ţinea calea niciodată; arar se întâmpla să schimbe un cuvânt cu el. Mânca singură, la bucătărie, în timp ce Lina alerga cu bucăţele sus. Stoian nu întreba de ea; dacă o vedea, îi dădea bună ziua, dacă nu, o uită. Nu se purta nici bine, nici rău, n-avea pentru ea nici dragoste, dar nici necaz, avea acelaşi simţământ ca pentru stâlpii cerdacului.

În capul scărilor, Stoian se opri şi se întoarse spre nevastă.

— Mâine am să-ţi arăt eu, să iei o găleată şi un şomoiog, să vezi cum trebuie să speli maşina. Da să nu care cumva să zgârii vopseaua, că e bocluc! (Intră în tindă şi învârti întrerupătorul.) Ce-i cu lumina?

— Numai el a scos sârmele dă pă drum. A fost nişte oameni şi a spus că pleacă Electrica dă tot.

Stoian îşi săltă pântecele în mâini, pe sub pardesiu; îi venea greu fără chimir.

— Adă o lambă! (îşi dădu seama că vorbea ca socră-su.) O lampă, fă!

Focul de afară îmbrăca odaia într-o lumină roşiatică, străbătută de vine negre. Stoian se trânti pe pat, de-a latul, cu capul rezemat în perete. După ani şi ani de trudă, se

simţea întâia oară obosit. Pantofii noi îl strângeau, ar fi vrut să se ridice, să-i scoată, dar nu avea putere. În spatele uşii, pe peretele alb, se vedeau cele două perechi de cizme ale lui Bocanu, aşezate la rând; deasupra atârna minteanul în cui. Le privi îndelung, până ce îi veniră în ochi lacrimi de oboseală.

Tresări. În lumina flăcărilor îl văzuse pe Bocanu, cu cioarecii albi în cizme şi cu minteanul pe umeri.

— Lâno! Ce faci cu lampa?

Nevasta intră şi agăţă lampa între ferestre. Dar lumina ei nu învinse puterea flăcărilor. Odaia rămase roşie, cu umbre negre.

— Să pun masa?

Nu răspunse. Rămase întins pe pat, mişcându-şi picioarele în pantofi, să şi le dezmorţească. Drugii de la ferestre îi jucau pe faţă. O auzi pe Lina în tindă ciocnind tacâmurile. Se ridică greu, fără voinţă, merse şchiopătând până lă fereastră şi privi afară, cu mâinile înţepenite în drugi.

Geamul deschidea în faţă un dreptunghi înroşit; nu se vedea decât focul, flăcările topeau toate de pe pământ.

Întâmplările de peste zi îi veniră în minte, scăldate în roşu. Revăzu drumul la Bucureşti, hotelul, cu madamele de pe săli în şorţuri albe, covoarele, ascensorul, portarul în livrea, telefonul de la capul patului, robinetele cu apă caldă şi rece. Dormise cu toată greutatea etajelor pe piept. Revedea vitrinele magazinelor, vânzătorii grăbiţi şi nerespectuoşi, domnişoarele vopsite zâmbindu-i silnic de după tejghea. Apoi tramvaiele, huruind la cotituri şi sunând din clopote, luminile roşii şi verzi ale firmelor cu neon, soneriile de la cinematografe, zbârnâind neîntrerupt, lumea

îmbulzindu-se pe trotuoare.

Nimic nu era ca în reclamele din ziar. Oraşul îl turtise... Revăzu intrarea în Ploieşti, cu claxonul automobilului apăsat lung. Moartea maică-si nu trezea în sufletul lui niciun simţământ. Revăzu geambaşii şi copilul înghiontit. Nu înţelegea de ce visase să se întoarcă odată acolo. Nu era un preţ pentru truda lui.

Tresări încă o dată; i se păruse iar că mişcase bătrânul.

Se întorcea greu la gândurile dinainte. Dar atunci, care era preţul trudei lui?

— Vii la masă?

Prin uşă răzbiră aburii ciorbei. Îşi simţi stomacul mişcând şi toate se îmblânziră. Îl mai supărau numai pantofii; îi lepădă, îşi trase în picioare cizmele lui Bocanu.

— Hai, Lâno, că mor de foame!

Frigul din tindă îl nemulţumi. Din vremea bătrânului, aici nu se făcea niciodată foc. Vru să-şi certe nevasta, dar îşi puse frână; parcă socră-su îl pândea.

— Ia dă-mi minteanu din cui!

Lina aduse haina, i-o puse pe umeri, trecu lângă masă şi rămase în picioare, cu o mână pe polonic, cu alta pe clondirul de rachiu.

Stoian se aşeză la mijlocul mesei, se suci pe scaun până-şi găsi locul, apoi puse mâna pe pahar.

— Ia toarnă, fă! porunci.

42

Primăvara găsi şi ea sonda arzând; cei care încercaseră s-o stingă plecaseră, îşi părăsiseră maşinile pe dealurile pustii, şi focul rămăsese singur stăpân pe ţinut. Aşa avea să

ardă multă vreme, ca să se stingă de la sine într-un târziu, când nu mai era nimic dedesubt.

Flăcările izgoniseră toată viaţa din jur. Societatea se dusese mai departe, şi mai departe, şi când se ducea lăsa în urmă pământul rănit.

În Schela Veche, la câteva sonde se mai lăcari un timp. Întârziaţii trăiau cu lumina focului în suflet şi în ochi, lumina roşie, neîntreruptă, neobosită, care le făcea fiinţa străvezie, nemaiîngăduindu-le parcă să păstreze nicio taină, nici chiar faţă de ei înşişi. Prin piaţă, arar mai trecea câte unul, grăbit, cu umerii aduşi, clătinându-şi capul între cer şi pământ. Peste iarnă, cârciuma grecului fusese deschisă; în primăvară plecă şi el, prăvălia rămase vântului, să-i smulgă obloanele şi tabla de pe acoperiş.

Noaptea, pe dealuri, pârâiau scândurile trase din cuie; lumea din satele vecine venea să fure, jumulea barăcile, turlele, magaziile. Cuiele ruginite ţipau, şi cu fiecare ţipăt stins mai murea câte ceva.

Apoi, într-o zi, oamenii văzură că se demontau conductele. Nişte lucrători din alte părţi veniră cu tractoarele şi luară ţevile în lung, să le dezghiventeze, să le ducă.

— Hăi-rup! se îndemnau, opintindu-se în pârghii.

Glasul li se stingea la vale, din zi în zi mai departe, până ce nu mai rămase decât un ecou slab, adus de vânt: Hăi-rup!.. Hăi-rup!..

Aşa pierdu Schela Veche ultima legătură cu lumea. Ţevile de fier care pulsaseră zeci de ani ca nişte artere erau extirpate.

În ziua când începuse să se demonteze conductele, ultimul motor tăcu. Noaptea, tăcerea căzu de plumb.

De atunci, nu se mai întâmplă nimic.

Odată doar veni un automobil. Era spre Paşti, plouă de două săptămâni, ploaie rece amestecată cu fulgi. Automobilul stropit de noroi opri în piaţă, şi un om scoase capul pe geam.

Pascu ieşi de sub şopronul unei prăvălii părăginite. Ploaia îi înnegrise pelerina, părea un cioclu.

— Sunt administratorul domnului Lipănescu.

— Foarte bine! Să mergem în schelă. E drum pentru maşină?

Mai bine pe jos.

Câţiva inşi coborâră plictisiţi; toţi erau îmbrăcaţi în negru, cu pălării tari; toţi păreau ciocli. Se uitară necăjiţi la cer.

— Ce vreme! Să ningă după Florii!

Umbra uscată a Babei Neaga se dezlipi de sub gangul de la Salon şi veni peste podeţ.

— Ce-i, mătuşă? întrebă Pascu, fără chef.

Bătrâna se apropie de străini, ţopăind, îi privi iscoditoare şi întinse mâna; în palmă avea un bănuţ de aur, îngropat între zbârcituri.

— Ce-o fi vrând?

— E o bătrână nebună, spuse Pascu. Lăsaţi-o în ale ei!

Cel care întrebase se aplecă intrigat.

— Parcă-i de aur! Nu crezi?

Bănuţul strălucea şi, în mâna bătătorită, cu degetele învineţite, subţiate, pe jumătate moarte, între prăvăliile părăsite, sub obloanele bătute în cuie, luciul lui părea o deşertăciune, cea mai deplină şi dezolantă dintre deşărtăciunile lumii.

— De unde aur!? făcu Pascu, ridicând din umeri.

Bătrâna întoarse capul spre el şi începu să cârâie.

— Hai, babo, du-te că avem treabă! o izgoni administratorul. N-ai de gând să mori odată? (Reveni către străini.) Putem să mergem!

Era şi el grăbit să termine mai curând, întârziase destul, cărase de la sonde tot ce fusese de cărat; n-avea pentru ce să mai rămână.

Pe potecă, glodul ajungea până la glezne. Străinii se opreau unul câte unul să-şi sumeată pantalonii. În schelă ajunseră uzi şi murdari de noroi până în creştet.

Sondele erau închise; numai pe alocurea, în uşa neagră, stătea câte un sondor, cu sacul în spinare, aşteptând să dea în primire şi să plece.

Le luară pe rând. Unul dintre străini, portărelul, scosese nişte hârtii şi făcea semne pe o listă lungă, în dreptul fiecărei sonde înscrise. Ceilalţi îşi băgau capul pe uşi, plictisiţi, priveau instalaţiile devastate fără să înţeleagă ceva.

Portărelul întreba de fiecare dată, ca să-şi facă datoria:

— Nu s-a înstrăinat nimic?

— Nimic! răspundea Pascu.

Un sondor venea după ei, cu un ciocan şi cu o lădiţă de cuie.

— Bate! poruncea portărelul.

Sondorul trântea uşa, punea pe deasupra o scândură în curmeziş şi o prindea în cuie. În liniştea locului, loviturile ciocanului îşi purtau ecoul din turlă în turlă, până în afara peisajului.

Altul dintre străini se apuca să sigileze intrarea. În ploaie, ceara ardea greu, pocnea, se stingea repede. Străinul scotea cu mâinile ude cutia de chibrituri şi scăpăra,

blestemând printre dinţi.

Trecură aşa de la o sondă la alta. Sondorii care stăteau în uşi îşi scoteau pălăriile, tăcuţi, se aplecau înăuntru, îşi puneau sacul în spinare, îşi luau zimbilul şi ieşeau în ploaie.

De pe deal cobora repede Motoacă; văzuse jos automobilul. Se apropie de Pascu şi-i vorbi ceva la ureche.

— Dumnealui vă roagă, zise administratorul, dacă vreţi să-l luaţi cu maşina până la Ploieşti.

— Bate! porunci portărelul. (îl privi pe noul venit şi dădu plictisit din umeri.) Bine! Să meargă!

Motoacă se duse acasă, să-şi ia lucrurile. Împrejmuirea dinspre Drumul Părăsit nu-i mai stătea în cale; oamenii din sate luaseră sârma, rămăseseră doar stâlpii putreziţi. Pădurea înverzise, dar focul o făcea arămie, că toamna. Acasă nu mişca nimic, decât stâlpii prispei, care jucau pe zid. Străbătu tinda pustie, intră în cameră, deschise dulapul şi scoase un geamantănaş jupuit. La fund, îşi aşează pantofii de lac, deasupra haina neagră, pe urmă pantalonii, cămăşile şi cele trei cravate de mătase. Nu mai avea nimic de luat. Înainte de a ieşi, aruncă o privire în odaia fetelor, goală; erau numai păturile, dezvelite până la scânduri. Plecaseră toate; pe Veta o angajase domnul Bilaşcu, menajeră, şi le luase cu ea şi pe cele două mici; Simioana se dusese cu un electrician. Despre Niculina nu ştia nimic; auzise doar că ar fi la Ploieşti, într-o casă cu fete.

Ieşi pe prispă, puse veriga la uşă, trecu lacătul prin cârlig şi, după ce încuie, rămase cu cheia în mână. Uşa bucătăriei era înţepenită; de două luni, de când murise bătrânul, nu mai intrase nimeni.

Coborî treptele prispei, tot privind nehotărât cheia din mână. În marginea pădurii se mai opri o dată, se uită

înapoi, pe urmă lăsă cheia să-i scape în glod şi porni repede.

Nu-şi dădea seama câte amaruri îl îmboldeau să mai treacă o dată pe dincolo. Zidul se ivi printre copaci, părăginit, cu lipitura căzută până în vârghii. Uşa tindei era dată de perete, şi ferestrele smulse; lumina roşie juca slobodă înăuntru. În spatele casei, ploaia mâncase pământul şi culcase pe o parte crucile cenuşii, de scândură.

Pe Pădureţu îl îngropase el singur, lângă mormântul Copilei. Într-o dimineaţă, prin februarie, îl găsise înţepenit pe prispă; se întorsese să moară acasă, dar nu mai apucase să intre. În marginea pădurii, câinele lătra, sălbăticit. Încercase să-l cheme, dar fugise, arătându-şi colţii; nu-l mai recunoştea. Multe nopţi îl auzise urlând a pustiu, până ce se dusese să moară în vreo râpă.

Îşi lăsă geamantanul pe prispă şi se întoarse să îndrepte crucile; ştia că n-au să ţină. Apa spăla încet pământul, făcea făgaşe, ştergea urma mormintelor. Crucile aveau să cadă, să putrezească, să nu rămână niciun semn, nici de viaţă, nici de moarte.

Când coborî în schelă, străinii tocmai ajungeau la birou Pascu intră să-şi ia bastonul, apoi încuie uşa; omul cu sigiliul scăpără în pumnul ud. Portărelul se scutură de frig.

— Să mergem odată, că m-a luat naiba!

Fulgii de zăpadă se răriseră, în schimb ploua mai tare. Pe cerul umbrit de seară, flăcările se răsfrângeau mai roşii şi cu mai multă putere. Deasupra biroului, firma lui Lipănescu, parcă mărită în decorul sărăcit şi ud, se ridica neagră, şi fiindcă îi trecuse vremea părea doar un memento pentru cine avea să vină.

O dată ajunşi în drum, cu gândul la căldura din

automobil, cu mulţumirea că în curând vor fi acasă, străinii îşi scuturară plictiseala.

— Aş bea o ţuică fiartă! zise portărelul.

— N-ar fi rău, n-ar fi rău!

Pascu rămase cu Motoacă în urmă.

— Zi, pleci?

— Plec! Ce să mai păzesc aici? răspunse băiatul, cu răceală.

Dar îl ardea rău inima. Îşi mai roti o dată privirile peste schelă. Între sonde, rădăcinile copacilor, până atunci ascunse în pământ, scoteau lăstari tineri. Era de necrezut; pământul chinuit avea iar să înverzească! Aveau să crească la loc iarba, florile, buruienile, pădurea, pe unde cursese păcura, pe unde trecuseră tractoarele, să ascundă gurile puţurilor, vetrele sondelor, urmele batalelor, să umple toate rănile!

Cei câţiva sondori rămaşi pe afară se adunau în poteci, luau drumul spre casă.

Portărelul îşi şterse cu batista faţa udă de ploaie; batista se făcu neagră. O privi uimit, apoi se întoarse spre ceilalţi; abia acum băgă de seamă că toţi aveau feţele înnegrite.

— Ce-i asta? întrebă, aproape speriat, pipăindu-şi obrazul.

Pascu răspunse moale, cu tristeţe şi oboseală:

— E de la sonda care arde; funinginea. O ia ploaia.

Se scuturară cu scârbă.

— Da sonda asta când o mai stingeţi, că ne râde străinătatea?!

Administratorul nu răspunse. Nu se mai auzeau decât paşii mustind în noroi. Era un noroi roşu, întins pe tot lungul

drumului şi parcă se unduia, se zvârcolea ca spinarea unui animal din apocalipsuri. În ochiurile de apă pluteau mii de incendii. Petele vinete ale înserării se topeau sub orizont; depărtările deveneau şi ele roşii, ca drumul şi cerul.

Motoacă rămase mai mult în urmă. Văzu în lumina roşie, la creastă, umbrele ultimilor sondori cum se duceau înşiraţi pe deal, unul după altul, cu sacii pe cap şi cu zimbilele în mâini, mânaţi de ploaie, domol...

În uşa neagră a unui bordei golit, mieuna încet, trist şi întrebător o pisică rămasă fără stăpân.

sfârşit

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI
Negrul

PARTEA A DOUA
Roşul

Apărut 1971

Petrolul, aurul și focul sînt simbolul pe care s-a construit această carte, dar, alături de ele, întîlnirea Copilei cu jivinele din pădure rămîne o sursă de reflecții pentru toată narațiunea.

Asupra locurilor frămîntate de natură, bogăția se revarsă ca o avalanșă, stîlcind sufletele și dîndu-le profilul sălbatic al decorului.

Nu rămîne aici nimic nepătat, nimic nerănit, nici cea mai curată dintre întruchipări, fata care, dacă scapă de mistreți, nu scapă și de oameni.

Pe urmă, vin flăcările și purifică...

Lei 12